

**Міністерство освіти і науки України
Регіональний навчальний центр Всесвітньої митної організації
Університету митної справи та фінансів
Державний науково-дослідний інститут митної справи**

Університет митної справи та фінансів

**ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА СТРАТЕГІЯ
РОЗВИТКУ УКРАЇНИ
В УМОВАХ СУЧАСНИХ
ГЕОПОЛІТИЧНИХ ВИКЛИКІВ
(ЕКОНОМІКО-УПРАВЛІНСЬКІ, ПРАВОВІ,
ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕХНІЧНІ,
ГУМАНІТАРНІ АСПЕКТИ)**

**МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

20 листопада 2015 р.

Дніпропетровськ

Фінансово-економічна стратегія розвитку України в умовах сучасних геополітичних викликів (економіко-управлінські, правові, інформаційно-технічні, гуманітарні аспекти) : матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – Дніпропетровськ : Університет митної справи та фінансів, 2015. – 335 с.

Матеріали науково-практичної конференції, які включено до збірника, присвячено актуальним проблемам фінансово-економічної стратегії розвитку України в умовах сучасних геополітичних викликів, розгляду її економіко-управлінських і гуманітарних аспектів, аналізу фінансової системи, економічної безпеки країни, дослідженню етапів трансформації митної політики України, визначенню актуальних проблем правового регулювання зовнішньоекономічної діяльності та митної справи, а також характеристиці інформаційно-технічних, техніко-технологічних і транспортних аспектів реалізації стратегії.

Збірник матеріалів може зацікавити науковців, викладачів, студентів, аспірантів, а також фахівців у фінансовій та економічній галузях.

Організатори конференції:

Міністерство освіти і науки України;
Регіональний навчальний центр Всесвітньої
митної організації Університету митної справи
та фінансів;
Державний науково-дослідний інститут митної справи;
Університет митної справи та фінансів

Склад редакційної групи:

Куземко В. А., Ченцов В. В., Приймаченко Д. В.,
Губа О. І., Бочаров Д. О., Мороз Б. І., Шевченко Н. І.,
Даценко В. В., Марценюк О. О., Барабаш Ю. В.,
Дерев'янка Т. П.

ЗМІСТ

Секція 1. Економіко-управлінські та гуманітарні аспекти фінансово-економічної стратегії розвитку України в умовах поглиблення інтеграційних процесів країни до світового співтовариства

Мельникова О. А. Імідж України в умовах сучасних геополітичних викликів	13
Мазур Ю. А. Налоговые стимулы НИОКР в мировой практике и стимулирование инноваций в Украине	15
Літвінов В. В. Проблема захисту культурної спадщини та ЗМІ. Українська реальність	17
Сердюк А. С., Морозова И. Л. Культ (р)-агентная миссия деятельности мемориального фонда Карла Фаберже как интеллектуальное единство развивающегося современного ювелирного искусства в Украине и за рубежом	19
Судин Ю. А. Окремі аспекти аналізу Гудвілу на підприємстві	20
Задоя А. А. Производственно ориентированные и потребительски ориентированные макроэкономические модели: выбор Украины	22
Зайцев В. Є. Роль інтелектуальної власності у підвищенні конкурентоспроможності підприємств в умовах інтеграції до сучасного світового господарства	24
Вакульчик О. М., Васильєва В. Г. Міжнародні стандарти фінансової звітності як інструмент глобалізації економіки і світових господарських зв'язків	26
Калашникова О. Л. Розробка єдиного стандарту каталогізації артефактів як засіб збереження культурної спадщини в умовах збройного конфлікту ..	28
Вакульчик О. М., Фесенко В. В. Звіт про фінансові результати підприємства: питання прозорості та релевантності в умовах інтеграційних процесів	30
Кічурчак М. В. Стратегічні орієнтири відтворення суспільних благ в економічній системі України: фінансово-інституційні аспекти	32
Петруня Ю. Є., Петруня В. Ю. Глобалізаційний вплив і його врахування в маркетинговому стратегічному управлінні	34
Шкірко О. І. Аналіз заощаджень населення України	36
Володько П. Л. Кредитно-финансовые отношения в условиях развития интеграционных процессов	38
Щитов Д. М., Мормуль М. Ф. Розвиток експортного потенціалу України у сфері високотехнологічних послуг	40

Чайка В. В. Майнове оподаткування як інструмент збалансування публічних і приватних інтересів	42
Бабенко А. Г. Аналіз проблеми зайнятості населення в Україні	44
Чеховська І. В. Сімейне оподаткування як альтернативна форма соціальним виплатам і пільгам	46
Ткачова О. К., Луцьова О. Є. Переваги та недоліки застосування експертного методу під час вибору постачальника в логістиці	48
Tkachova O., Demianenko Yu. Practical use of economic-mathematical modelling in german logistics system and possibility of implementation this experience in Ukraine in process of globalization	50
Калашникова О. Л., Литвиненко К. О. Ідентифікація культурних Цінностей. Єдиний алгоритм опису культурних цінностей	52
Єдинак Т. С., Серотюк Д. С. Окремі аспекти оплати праці працівників закладів освіти	54
Пономарьова О. Б., Шевченко Т. І. Забезпечення платоспроможності страховика в умовах інтеграції в ЄС	56
Пономарьова О. Б., Соловйова К. В. Фінансові результати страхової компанії як показник ефективності діяльності суб'єкта страхового підприємства	57
Буряк М. І., Дем'яненко В. Є. Модифікація рольових функцій держави у контексті сучасних системних реформ	59
Дубицький Д. П., Потапчук К. С. Інформаційне забезпечення аналізу ефективності використання основних засобів бюджетних установ і шляхи його вдосконалення	61
Шишкова Н. Л., Саврак Т. В. Обліково-аналітичні аспекти управління матеріальними цінностями підприємства	63
Польова В. В. Модель комплексної системи управління трудовою поведінкою працівників	65
Панфілова Г. Б., Чивліклій Г. Д. Потенціал гуманітарних дисциплін у формуванні духовної культури особистості майбутнього фахівця в умовах сучасних геополітичних викликів	67
Васильєва В. Г., Мельник І. М. Модернізація української системи державних закупівель до стандартів Європейського Союзу	69
Івашова Л. М., Брижахін В. С. Упровадження єдиного соціального внеску в Україні: проблеми та перспективи	71
Баранник Л. Б., Яковлев А. Н. Финансово-экономическая стратегия развития Украины в условиях посткризисной нестабильности: азиатский пример	72

Васильєва В. Г., Забудько С. С. Основні етапи фінансового контролю за виконанням кошторису бюджетних установ	74
Фесенко В. В., Домніч Д. О. Практичні аспекти запровадження системи зменшення ставки єдиного соціального внеску	76
Федулова С. О., Подольний О. С. Кластерні структури як спосіб утворення специфічних ринків	78
Новікова К. І., Лоцман О. А. Управлінські аспекти зовнішньоекономічної діяльності підприємства	80
Калашникова О. Л., Костогриз І. В. Збереження культурної спадщини як загальнодержавна проблема	81
Ковтун Н. С., Івашина С. Ю. Соціальне управління людськими ресурсами в національній економіці	83
Шевченко Н. І. Оцінювання міжнародних рейтингів інвестиційної привабливості України	84
Олексієнко Р. Ю., Мостова Д. В. Особливості використання маркетингових технологій для підтримання попиту на ринку нафтопродуктів	87
Бабенко Л. В., Абібулаєва К. Р. Проблеми і перспективи залучення іноземних інвестицій в економіку України	88
Кузовенкова Н. В. Особливості фінансово-економічної стратегії формування територій випереджального розвитку	90
Петрова І. П. Основні напрями розвитку державно-приватного партнерства	93
Корнецький А. О., Корнецький М. О. Соціальна реклама як механізм розвитку сучасного інформаційного простору в умовах геополітичної кризи ...	94
Пасічник Т. О. Ефективне управління інноваційним процесом компанії ...	95
Ляшевская В. И. Фактори впливу держави на конкурентоспособность отечественных производителей в глобальном мире	97
Сохацька Г. В. Маркетингові технології просування товару в глобальному інформаційному просторі	99
Татаренко Н. М., Агапова В. В. Аналіз напрямів гармонізації національної системи бухгалтерського обліку з урахуванням міжнародного досвіду	101
Страшко Л. М., Тищенко Т. М. Формування професійного світогляду студентів як умова реформаторської діяльності в сучасних умовах	103
Черевко О. Л. Передумови переходу економіки України до інноваційної макромоделі розвитку	104
Малюта І. А. Укладання угоди про транстихоокеанське партнерство та її вплив на сучасну гео економічну і геополітичну структуру світу	106

Тоцька Т. С. Запровадження механізму управління євроінтеграційними проектами в Україні	108
Вакульчик О. М., Ханіна Н. В. Комплексний підхід до оцінювання ризиків місцевого бюджету	110
Сорока Е. А. Эффективный руководитель – базовая составляющая успешного бизнеса	112
Петрова Г. Є. Стан зовнішньоекономічних зв'язків України та ЄС на сучасному етапі	114
Сердюк А. С., Сушко А. В. О школизованных практиках конца XIX – начала XX ст. подделок драгоценных камней, описанных академиком А. Е. Ферсманом	116
Падерін І. Д., Новак Є. Е. Оцінювання стратегії підприємства в умовах ринку	117
Новак Є. Е. Аналіз впливу зовнішніх і внутрішніх факторів на стратегії підприємств малого та середнього бізнесу	119
Балыхин Г. А., Мясникова О. Ю. Управление конфликтами в деловой среде	121
Сульповар Л. Б., Богачёва Т. В. Государственно-частное партнёрство как эффективный фактор регионального экономического развития	123
Сорокина Г. П., Сорокин П. А. Сравнительный анализ структуры рынка автомобилей Украины в условиях кризиса	125
Скурлов В. В. Комплексная экспертиза неизвестного императорского пасхального яйца “Ампир” 1902 г., работы фирмы Фаберже	127
Дорина Е. Б. Конкурентоспособность регионов в контексте экономической стратегии развития Республики Беларусь	129

***Секція 2. Фінансова система і економічна безпека України
в умовах глобалізації***

Негода Ю. В. Фінансово-економічні аспекти розвитку сільських територіальних громад в умовах реформування місцевого самоврядування в Україні	132
Петрова Т. С. Напрями розвитку фінансової системи України	134
Гордієнко В. О., Борвінко Е. В. Оцінка ефективності цільових програм у галузі охорони здоров'я	135
Кулінська А. В. Пріоритетні напрями формування національних економічних інтересів України	137
Фещенко О. М., Котенко В. С. Аналіз ролі економічної дипломатії в умовах поглиблення глобалізаційних процесів	139

Новікова К. І., Новікова Л. Ф. Регіональна інноваційна система Дніпропетровської області	141
Величкін В. О., Прокоф'єва Ю. А. Депозитні ресурси як основне джерело формування ресурсної бази банку	143
Величкін В. О., Шкреба К. Ю. Еволюція світової валютної системи. Місце України у світовому валютному процесі	145
Григораш Т. Ф. Фінансові ресурси підприємств як чинник економічного розвитку країни	147
Гордієнко В. О., Григораш О. В. Визначення задач цільових програм методом розстановки пріоритетів	149
Коляда С. П., Тесленко В. А. Фінансова глобалізація України в контексті банків з іноземними інвестиціями	151
Фоміних В. І. Механізм управління фінансовими ресурсами підприємства ..	152
Панасейко С. М., Рибалка А. Д. Фактори розвитку фінансової системи України в умовах глобалізації	154
Македон В. В. Сучасні методи оцінки фінансового стану суб'єкта фінансового сектора економіки у плануванні злиття або поглинання	156
Івашина О. Ф., Даценко В. В. Модернізація фінансової системи України в умовах глобалізаційних процесів	158
Шевченко Н. І., Лупало М. О. Сучасні аспекти визначення фінансового стану підприємства	160
Мороз М. О. Сутність та економічний зміст поняття “інвестиційної безпеки”	162
Роменська К. М. Формування умов для збільшення зацікавленості органів місцевого самоврядування в прозорому використанні бюджетних коштів	164
Терещенко Т. Є., Петюр М. О. Управління грошовими потоками від інвестиційної діяльності страховика	166
Колесникова Г. В. Кредитна кооперація як спеціальний режим підтримки малого підприємництва в сучасних умовах	168
Бригінець О. О. Вплив спекулятивного капіталу на стан фінансової безпеки України в умовах глобалізації	170
Терещенко Т. Є., Ковдря Ю. В. Вплив фінансової безпеки страхового ринку на загальний рівень фінансової безпеки держави	172
Мещеряков А. А., Мельник О. О. Фінансова безпека банківської системи як складова стабільності розвитку України	174
Хіміч К. І. Податкова безпека як одна з основних складових фінансово-економічної безпеки держави	176

Туболец І. І., Хабібуліна Ю. Г. Акціонерні товариства в Україні: спосіб підвищення їхньої конкурентоспроможності в умовах глобалізації	178
Величкін В. О., Горюватко О. Г., Чернета Д. В. Економічна безпека банків в умовах глобалізації	180
Негода Ю. В., Волянська В. Ю. Аналіз і перспективи співпраці України з МВФ	182
Титарчук І. М., Беляєва Є. Р. Фінансове забезпечення малого і середнього підприємництва на селі	183
Березовська Л. О., Тарнаруцька Н. В. Формування доходів місцевих бюджетів в Україні	185
Титарчук І. М. Інвестиційна привабливість аграрного сектора економіки України: переваги та загрози	187
Панасейко І. М., Панасейко С. М. Використання моделі ймовірності дефолту в оцінці кредитоспроможності позичальника	189
Панасейко І. М. Удосконалення механізму управління кредитними ризиками комерційного банку	191
Соковець-Макатуха Т. В. Фінансові ресурси як головна домінанта в забезпеченні фінансової безпеки суб'єкта господарювання	193
Панасейко С. М., Пономар В. В. Формування економічної безпеки України в умовах глобалізації	195
Григоращ О. В. Податкова реформа та значення єдиного податку в системі доходів місцевих бюджетів	197
Величкін В. О., Филь А. А. Сущность и классификация кредитных рисков ..	199
Фесенко В. В., Комарь Д. О. Аналіз сучасних методів калькулювання собівартості продукції	201
Навроцька Н. А. Емпіричне моделювання динаміки міжнародних інвестиційних процесів	203
Власюк В. Є., Бабенко Є. А. Завдання та принципи фінансового менеджменту в банківській системі України	204
Ляшенко В. І., Рогоза М. Є. До питання про реформування податкової політики	206
Жидецька К. В. Громадський контроль і фінансова грамотність кожного на варті добробуту суспільства та фінансової безпеки держави	207
Раковський Мачсй. Податок на понаднормативне зростання зарплат – юридичний інструмент боротьби з інфляцією в Польщі	210

**Секція 3. Трансформація митної політики України
у контексті лібералізації міжнародної торгівлі**

Ченцов В. В. Трансформація функцій митних адміністрацій в умовах сучасних геополітичних викликів	219
Гуріна Г. С., Вітюк О. В. Вплив процедури розмитнення на розвиток ЗЕД в Україні	220
Горб К. М., Яворська О. Я. Окремі аспекти митно-тарифного регулювання в Україні, його проблемні моменти	222
Зайцев В. Є., Коваленко Б. С. Захист економічних інтересів держави на основі вдосконалення митно-тарифного регулювання ЗЕД	224
Трофімова Л. В. Про уточнення компетенції суб'єктів фінансової політики	226
Рева Т. М., Шавкунова О. Е. Електронне адміністрування ПДВ	228
Єдинак В. Ю., Єдинак Т. С. Митний менеджмент: концептуальні засади	230
Васильєва В. Г., Шпинта Т. І. Роль митних платежів як основного інструменту наповнення державного бюджету	232
Бабенко Л. В., Дудка Ю. Ю. Митний постаудит формування митної вартості імпортованих товарів, що містять об'єкт права інтелектуальної власності	233
Ченцов В. В., Снісар В. О. Визначення основних напрямків змін у кадровому забезпеченні митних органів України на основі досвіду Польщі	235
Губа О. І., Губа М. О. Удосконалення державної митної справи в рамках геополітичних викликів	237
Архірейська Н. В. Аналіз індикаторів митної складової фінансової безпеки держави	238
Маляр Д. В. Система планування в державній фіскальній службі України	240
Пасічник А. М., Лебідь І. Г., Пасічник В. А. Проблеми розбудови логістичної транспортно-митної інфраструктури транспортної системи України	242
Дравненков Д. І. Аналіз впливу об'єктів морської інфраструктури на транзитний потенціал України	244
Пасічник А. М., Кущенко Є. С. Напрямки розвитку технологій переробки контейнерного потоку в терміналі "ТІС"	246
Кузьмин С. І., Павленко О. О. Урахування міжнародних стандартів на товари і послуги у підготовці фахівців у сфері ЗЕД	248
Сопилко Н. Ю. Принципы развития производственных связей России	249

Секція 4. Актуальні проблеми правового регулювання зовнішньоекономічної діяльності та митної справи

Авраменко Н. Л., Дем'янчук Г. В. УКТЗЕД і гармонізована система опису та кодування товарів: євроінтеграційний аспект	252
Ліпинський В. В. Правові аспекти кваліфікації дій, пов'язаних з користуванням чи розпорядженням транспортними засобами особистого користування, ввезеними на митну територію України в митному режимі тимчасового ввезення	254
Мінченко А. О. Підстави виникнення зберігальних правовідносин у сфері державної митної справи	255
Прокопенко В. В. Характеристика процесуальної дії: тимчасове вилучення товарів, транспортних засобів і документів	257
Приймаченко Д. В., Прокопенко В. В. Сприяння у виконанні митних формальностей посадовим особам органів доходів і зборів як передумова їх ефективності	259
Борисенко О. П., Арешкіна Х. В. Особливості формування митної вартості з урахуванням витрат, пов'язаних з інтелектуальною власністю ..	262
Ковальчук Ю. В. Особливості правового регулювання міжнародних залізничних вантажних перевезень	263
Мінченко А. О., Могильова О. Л. Проблеми легалізації шлюбу, укладеного за кордоном	265
Зуєва О. А., Могильова О. Л. Проблема правової регламентації діяльності господарських об'єднань	267
Злакоман І. М. Особливості державного контролю за міжнародними передачами окремих засобів індивідуального захисту	269
Коросташова І. М. Митні процедури зі сприяння захисту прав інтелектуальної власності: аналіз та класифікація	271
Касьяненко Л. М., Сластьоненко О. О. Актуальні питання боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил	273
Білак Н. І., Чернявська О. М. Захист прав інтелектуальної власності під час зберігання товарів на складах митниці ДФС	275
Літовченко В. Б. До питання виникнення та розвитку інституту адміністративних послуг в Україні	277
Бурцева О. В. Участь понятих і свідків як процесуальні гарантії дотримання прав суб'єктів примусового виконання рішень у справах про ПМП	279

Зуєва О. А., Білоконенко К. В. Проблема відсутності встановлення мінімального розміру статутного капіталу товариства з обмеженою відповідальністю на законодавчому рівні	281
Кузьміна І. С. Про можливості невиконання судових рішень	283
Жидецька В. В. Проблеми нормотворчості у механізмі правового регулювання митного контролю	284
Ковальов В. Г. Корупційні ризики в діяльності державних службовців	287
Юсупов В. В., Тютюнник Р. С. Боротьба з корупцією: міфи та реальність	288
Новицький А. М. Люстрація як елемент протидії корупції в державних органах	290
Бережна К. В. Особливості механізму імплементації норм права Європейського Союзу в національне адміністративне законодавство	293
Макаренков О. Л., Ніконенко Д. О. Способи захисту службою безпеки України економічного потенціалу нашої держави в умовах глобалізації: концептуальна характеристика проблеми	295

Секція 5. Інформаційно-технічні, техніко-технологічні та транспортні аспекти реалізації фінансово-економічної стратегії розвитку України

Россочинський В. М., Булгакова О. Ф. Прогнозування динамічних рядів, що мають коливання своїх рівнів	297
Бойко Є. О., Левенець Ю. А. Формування логістичних ланцюгів постачання в агропродовольчій сфері	299
Кабак Л. В., Горб Т. І., Літвінов О. І. Консолідація баз даних під час застосування Oracle Grid	300
Кабак Л. В., Кузіч А. В. Моделювання навчально-тестувальних систем ...	302
Молотков О. Н., Шевченко А. С. Оцінювання сталості лінійних стаціонарних динамічних систем за критеріями сталості	305
Мороз Б. І., Костенко Д. Є. Використання онтологічних моделей для повнотекстового пошуку та окремої класифікації документів	306
Акуловський В. Г., Закаблук А. В. Завдання створення соціальної мережі для вивчення іноземної мови	308
Іванченко О. В., Прокопенко Р. А. Аналітична модель управління конфігурацією інфраструктури як сервісу хмарних обчислень	310
Пономарьов В. М. Аналіз систем виявлення аномальних трафіків в інформаційних мережах	312
Бабенко Б. І. Щодо критеріїв вибору відеореєстраторів	314

Бабенко Б. І., Мартинов Д. Ю. Використання ситем відеоконтролю: особливості структурної схеми	316
Ульяновська Ю. В., Ващенко К. І. Створення інформаційної системи для попередньої обробки графічних даних у задачах розпізнавання образів ..	318
Костенко В. В., Дяченко О. О. Застосування предметно-орієнтованого підходу для подолання складності в проектуванні АІС страхових компаній ..	320
Смоктій К. В., Клеймьонов М. Д. Аналіз інтернет-магазинів у контексті проектування системи підтримки прийняття рішень вибору комп'ютерної техніки з урахуванням індивідуальних пріоритетів	321
Смоктій К. В., Лашков М. Ю. Аналіз наявних туристичних сайтів у контексті проектування автоматизованої підсистеми визначення оптимальних турів і путівок для клієнтів туристичної фірми	323
Лавренюк І. В., Бурдейна А. В. Автоматизація процесів тестування програмного забезпечення	325
Bulhakova O., Snisar V. Innovative warehouse solutions: comparison and importance for Ukraine	327
Петрусенко І. В., Ємельянова Н. С. Комп'ютерні технології: реалізація матрично-операторної моделі в системі суперпрограмування	329
Лебідь О. Ю., Харапудько С. В. Комп'ютерне моделювання: підтвердження ефективності математичної моделі за допомогою комп'ютерного експерименту	330

*Секція 1. Економіко-управлінські та гуманітарні аспекти
фінансово-економічної стратегії розвитку України в умовах поглиблення
інтеграційних процесів країни до світового співтовариства*

**ІМІДЖ УКРАЇНИ В УМОВАХ
СУЧАСНИХ ГЕОПОЛІТИЧНИХ ВИКЛИКІВ**

О. А. Мельникова

**(ДЗ “Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”,
м. Старобільськ)**

На шляху євроінтеграції України дуже актуальною стає проблема формування іміджу України в очах широких груп громадськості (як зовнішніх, так і внутрішніх). Без позитивного іміджу, Україна не зможе розраховувати на таку необхідну підтримку світової громадськості в умовах кризової ситуації, в якій опинилася країна. Сильний бренд країни необхідний також для залучення інвесторів і туристів, налагодження міжнародного співробітництва в різних сферах діяльності і т. д.

В даний час, проблемам, пов'язаним з побудовою іміджу країни присвячені роботи таких вітчизняних і зарубіжних авторів як: Є. Анохін, К. Асплундом, Д. Гернер, Д. Хайдер, О. Андрійчук, А. Теплухін, Т. Нагорняк, Л. Шульгіна, Ю. Чала, А. Старостіна та ін. У теж час практика цілеспрямованої побудови іміджу країни є нововведенням для України, що обумовлює актуальність дослідження. Мета тез – обґрунтувати необхідність побудови позитивного іміджу України в умовах сучасних геополітичних викликів.

У широкому сенсі слова імідж країни – це відносно стійке, часто малорухливе, уявлення людей про країну. Імідж України складається з таких елементів, як офіційна і неформальна символіка (герб, прапор, гімн, український народний костюм, поєднання символів і візерунків і т. д.), менталітет і психологічні особливості поведінки нації, система освіти, культура та історична спадщина, рівень соціально-економічного розвитку країни і т. д.

В даний час, можна стверджувати, що імідж України носить суперечливий і неоднозначний характер. Якщо всього пару років тому згадки про Україну в західних ЗМІ були фрагментальні і поверхневі, то сьогодні про Україну і про її проблеми знає вся світова громадськість. У теж час, не дивлячись на підвищення впізнаваності України, факти і відомості, які поширюються про Україну – часто заважають формуванню сприятливого іміджу країни – найчастіше про нашу країну згадують у контексті корупційних схем, нестабільної національної економіки, масової трудової еміграції, техногенної катастрофи у м. Чорнобиль і військовим конфліктом на сході України. А якщо враховувати положення України у світових рейтингах (77 позиція в рейтингу країн-брендів Country Brand Index 2014–2015, 76 позиція в рейтингу глобальної конкурентоспроможності країн – The Global Competitiveness Index-2014, 105 позиція у рейтингу ВНД на душу населення – Gross National Income- 2014, 55 позиція у рейтингу ВВП на душу населення – Gross Domestic Product-2014, 70 позиція в індексі верховенства закону – The Rule of Law Index-2015, 150 позиція у рейтингу миролюбності

країн світу – Global Peace Index-2015, 41 позиція у рейтингу національних систем вищої освіти – U21 Rankings of National Higher Education Systems-2015 і 84 в рейтингу слабкості держав світу – Fragile States Index 2015 – тобто Україна відноситься до групи держав з рівнем стабільності нижче середнього – це небезпечний рівень ризиків), то можна стверджувати, що імідж України можна оцінювати як негативний [1].

Тому, основне завдання цілеспрямованої політики з побудови сильного позитивного іміджу країни, разом з реформуванням економіки – це мінімізація негативної інформації, яка існує сьогодні, і поширення позитивної інформації, що стосується історії, мистецтва та культури України, національних досягнень, перспектив інвестиційних вкладень та міжнародного співробітництва, перспектив розвитку рекреаційної сфери тощо. Так, не дивлячись на наявні проблеми, сильними сторонами нашої країни є – вигідне геополітичне розташування країни на карті світу, наявність різноманітних природних ресурсів (ліси, гори, степи, вихід до 2-х морів), населення (працездатне населення, кваліфіковані фахівці, вчені), промислові ресурси, історична спадщина і культура нації. Важливим аспектом формування сприятливого іміджу України – є формування сильного іміджу і всередині країни. Сильний внутрішній імідж України позитивно впливає на демографічні процеси в суспільстві, сприятиме розвитку ринку праці, перешкоджати “відпливу умів”, сприяти зростанню ВВП, підвищенню національної самосвідомості і т. д.

Дуже важливою складовою на шляху укріплення іміджу України є цілеспрямована інформаційна політика держави. В Україні створено Міністерство інформаційної політики, основними завданнями якого є розробка стратегії інформаційної політики України та концепції інформаційної безпеки держави, координація роботи органів влади в питаннях комунікації та розповсюдження інформації і протидія інформаційної агресії з боку Росії [2]. В той же час, однієї лише комунікаційної політики недостатньо в проблемі укріплення позитивного іміджу України в очах цільових груп громадськості. Використання маркетингових підходів та інструментарію дозволить зміцнити і примножити результати формування сприятливого іміджу України. Так, серед маркетингових інструментів особливо актуальною є реалізація комплексу маркетингових комунікацій, у т.ч. використання технологій public relations і багаторівневої реклами.

У висновку можна відзначити, що в даний час в Україні істотні проблеми в питаннях формування іміджу країни. У теж час, комплексний підхід до вирішення цієї проблеми з використанням спеціально розробленого комплексу маркетингових комунікацій дозволить отримати позитивні зрушення у питаннях формування сприятливого іміджу країни.

Список використаних джерел:

1. Інформаційно-аналітичне агентство “Центр гуманітарних технологій” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://gtmarket.ru>
2. Міністерство інформаційної політики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mip.gov.ua>

НАЛОГОВЫЕ СТИМУЛЫ НИОКР В МИРОВОЙ ПРАКТИКЕ И СТИМУЛИРОВАНИЕ ИННОВАЦИЙ В УКРАИНЕ

Ю. А. Мазур

(Институт экономики промышленности НАН Украины, г. Киев)

В Украине инновационное развитие экономики осуществляется замедленными темпами, и, как следствие, устаревающая технологическая структура, несоответствие значительной части отечественной продукции современным стандартам, эксплуатация устаревших экологически небезопасных и ресурсоёмких средств производства ограничивают доступ государства к глобальным цепочкам создания стоимости. Согласно статистическим данным в Украине наблюдаются тенденции снижения количества организаций, выполняющих научные исследования и разработки, с 1490 ед. в 2000 г. до 1143 ед. в 2013 г., а также численности научных сотрудников со 120 773 чел. в 2000 г. до 77 853 чел. в 2013 г.; удельного веса предприятий, внедряющих инновации, с 14,8 % в 2000 г. до 13,6 % в 2013 г.; удельного веса реализованной инновационной продукции в объеме промышленной с 6,8% в 2001 г. до 3,3 % в 2013 г.; суммы затрат на финансирование инновационной деятельности за счет средств госбюджета с 0,028 % в 2001 г. до 0,003 % и % в 2013 г. в условиях незначительного роста финансирования за счет средств иностранных инвесторов – 0,030 % в 2001 г. и 0,131 % в 2013 г. Такие негативные тенденции свидетельствуют о неэффективном комплексе мер, направленных на инвестиционно-инновационное развитие экономики страны. Сформированная законодательная база об инновационных инвестициях в Украине, которая определяет основы регулирования инновационной деятельности, её стратегические направления, особенности инвестиционной деятельности индустриальных парков, также не обладает стабильностью и целостностью, действие отдельных норм приостановлено. В то же время дальнейшее сотрудничество Украины с развитыми странами мира возможно при условии перестройки хозяйства на инновационной основе, активной модернизации отечественного научно-технического потенциала в условиях неоиндустриального развития мировой экономики.

Одним из основных инструментов государственной политики, направленной на поддержание отечественной экономики, является налоговое стимулирование инвестиционно-инновационной активности предприятий. В Налоговом кодексе Украины стимулирование инновационной деятельности находит выражение в освобождении определенных операций от налога на добавленную стоимость. Но исключены статьи о налоговом стимулировании внедрения предприятиями энергоэффективных технологий. Также исключены положения о предоставляемых временных льготах по налогу на прибыль. В настоящее время не предусматривается освобождение налогоплательщиков от уплаты налога на прибыль предприятий.

Опыт развитых (Бельгия, Норвегия, Португалия, Великобритания) и развивающихся (Бразилия, Индия, Китай) стран мира, которые активно развивают

промышленность на инновационной основе, свидетельствует о том, что освобождение от уплаты налогов не является действенным инструментом стимулирования деятельности субъектов хозяйствования как в стратегически важных секторах экономики, так и в экономике в целом. Для стимулирования инвестиционной инновационной активности субъектов хозяйствования широко используются инвестиционные налоговые кредиты и скидки, которые отвечают стратегическим направлениям деятельности и приоритетам социально-экономического развития государства. По сути, они снижают налоговую нагрузку на доходы предприятий, которые занимаются инновационной деятельностью и несут затраты на НИОКР, или, которые имеют доход от коммерциализации интеллектуальной собственности. Такие налоговые инструменты могут

- использоваться для стимулирования инновационной деятельности: конкретных групп предприятий (Великобритания, Китай, Норвегия), предприятий малого и среднего бизнеса (Бельгия, Великобритания), молодых компаний (Израиль, Италия, Нидерланды);

- дифференцироваться в зависимости от правового статуса предприятий;

- быть ограниченными для компаний с иностранным участием (Канада).

Хотя налоговые стимулы являются общими, они далеко не однородны и существенно отличаются по странам. В целом, как показал выполненный анализ, каждая страна использует налоговые стимулы, набор которых зависит от институциональной среды; целей стимулирования (таких, как активизация инвестиционно-инновационной деятельности, привлечение высококвалифицированных специалистов); объектов стимулирования (например, предприятия среднего и малого бизнеса; молодые компании).

При решении задач налогового стимулирования инновационной деятельности зарубежный опыт предоставляет определенные ориентиры, которые могут и должны быть использованы для формирования эффективной системы налогового стимулирования инвестиционно-инновационной деятельности, адекватной условиям и ограничениям Украины. Учитывая сокращение объемов государственного финансирования НИОКР в Украине, в инновационную сферу страны должны привлекаться инвестиции из разных источников, чему способствуют инструменты налогового стимулирования хозяйственной деятельности предприятий. По опыту экономически развитых и успешно развивающихся стран (например, Бразилии, Китая), а также учитывая особенности отечественной институциональной среды (высокая материало- и энергоёмкостью ВВП), внедрение на постоянной основе инвестиционного налогового кредита в сфере НИОКР в Украине будет способствовать выводу страны на инвестиционно-инновационный путь социально-экономического развития.

ПРОБЛЕМА ЗАХИСТУ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ ТА ЗМІ. УКРАЇНСЬКА РЕАЛЬНІСТЬ

В. В. Літвінов

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

Мы не выбрали ни страну, где родимся, ни народ, в котором родимся, ни время в котором родимся, но выбираем одно: быть людьми или нелюдьми.
Патриарх Сербский Павел

В одному з номерів журналу “Родина”, який вийшов в світ у 1912 році була надрукована гравюра з картини Е. Вімон¹, на якій автор звернувся до подій 212 року до н.е., коли під час 2-ї Пунічної війни римські легіони захопили на острові Сицилія місто Сіракузи. Серед вбитих мешканців міста був відомий і в наші дні вчений, математик та механік Архімед. Зараз важко встановити, яку реакцію викликала у читачів ця публікація, але зараз, коли пройшло більше 100 років, знаючи о Першій Світовій війні, яка розпочалась в 1914 році, ця картина виглядає зловісним застереженням.

Безглузде знищення культурних і матеріальних цінностей отримало свою назву “вандалізм” в 455 році н.е., коли Рим був захоплений цим германським племенем і безліч пам’яток античної культури було знищено. Багато століть термін “вандалізм” сприймався в європейських країнах, як негативне явище. Хоча, подвійні стандарти весь цей час дозволяли розділяти європейцям те що робили вони і те що інші робили з ними з діаметрально протилежними оцінками. Сприйняття освіченими європейцями колоніальних війн, які супроводжувались знищенням не тільки пам’яток культури, але і людей і цивілізацій в Азії, Африці, обох Америка та в “варварських” (на їх думку) країнах Європи, як буденні події, що прославляють їх як переможців, та вимагають “законної” помсти, якщо європейські армії зазнали поразки. Ця комфортна позиція не спрацювала в роки Першої та, особливо, Другої Світової війни, коли європейські армії, які звикли не дотримуватись правил пристойності в колоніях, діяли також і в європейських країнах. Між 1918 та 1939 р. в деяких країнах Старої Європи були сформульовані та реалізовані правила регулювання культури в середині своїх країн, які прийняли середньовічні риси, розповсюдились на сусідні країни та знайшли палких послідовників, які реанімували їх в наші дні. Наведу лише два приклада. 8.04.1933 р. Німецький студентський союз оприлюднив листівку “12 тез проти не германського духу”. Бажаючи можуть познайомитись з цим документом у відкритому доступі. Прочитую лише декілька пунктів: “4. *Наш самий небезпечний ворог – єврей, і той хто залежить від нього..* 5. *Єврей може думати тільки по-єврейськи. Коли він пише по-німецьки, то він бреше. Німець, який пише по-німецьки, але думаючий не по німецьки, є зрадник! Студент, який говорить і пише не по-німецьки, більше того бездумний і не буде відданим своєму призначенню.* 6. *Ми хочемо викоренити брехню, ми хочемо затаврувати зраду, ми бажаємо студентам не легковажності, а дисципліни та політичного*

---

¹ “Смерть Архімеда”.

виховання. 7. *Ми хочемо вважати євреїв іноземцями, і ми хочемо оволодіти народним духом*²... Вже з 10.05.1933 на німецьких площах запалали костри з книг. 19.08.1936 р. за свою творчість в рідному місті було вбито Федеріко Гарсія Лорку – іспанського поета та драматурга, одного з засновників сюрреалізму...

Все це разом з жахом світової війни призвели до створення 04.11.1946 р. Організації об'єднаних націй з питань освіти, науки та культури UNESCO. Ця міжнародна організація за час свого існування склала "Список Всесвітньої спадщини UNESCO". Включені до нього пам'ятки культури знаходяться під міжнародним захистом. Але дійсність довела, що ці міжнародні документи – папір, який нічого не вартий як для сучасних послідовників ідеології Герострата, так і для багатьох журналістів. В 1999 р. світ спостерігав по телебаченню за руйнуванням православних храмів в Косово, а в 2014 – на Донбасі. Можливо, громадяни України пам'ятають проникливі репортажі з Афганістану Андрія Цаплієнко у 2001 р., коли активісти руху Талібан втілювали в життя рішення керівника країни мулли Мохаммеда Омара від 26.02.2001 по очищенню країни від пам'ятників неісламського походження. Найбільш знаковою для світової культури втратою стало знищення активістами руху Талібан 2-х статуй Будди висотою 55 и 37 метрів, які були висічені в скелях Баміанської долини, та відносились до комплексу буддійських монастирів. Жалкуючи в репортажі про цю втрату, вищеназваний журналіст стрибав в прямому ефірі 8.12.2013 на іншому знищеному пам'ятнику зі списку Всесвітньої спадщини UNESCO, який було створено скульптором Сергієм Дмитровичем Меркуровим. Події, які відбулися після цього репортажу, та, головне, їх висвітлення в українських ЗМІ наповнили термін "вандалізм" новим сенсом – прояв українського патріотизму. Журналісти українських каналів в своїх програмах та репортажах демонструють щире нерозуміння, як можна осуджувати, а тим більш судити тих хто руйнує та оскверняє пам'ятники не тільки на території України, але і за її межами. Тому, озвучуючи новини з Іраку, Сирії, Лівії та інших країн де місцеві активісти втілюють в життя вже згадане рішення мулли Омара, українські диктори дещо збавляють бравурні ноти у голосі.

Ми стали свідками того, як запущений у Іраку зі знищення пам'ятників Саддаму Хусейну у 2003 процес перейшов на новий рівень. У 2014 активістами "Ісламської Держави" були спалені манускрипти в Мосулі та знищені пам'ятки асирійської культурної спадщини, включаючи відомого крилатого бика, які зберігалися в Мосульському музеї. Зараз фахівці з жахом спостерігають за новинами зі зникаючої з обличчя Землі Пальміри – перлини Близького Сходу, на що перетворився відбитий урядовими військами Сирії замок хрестоносців Крак-де-Шевальє та на кров сирійських курдів, яка плескала замість води в центральному фонтані міста Кобані, тому що фонтани перебувають під заборону у Аль Богдаді та його послідовників. Замість висновку хотілося б задати Вам одне питання. Як можна навчити будь кого цінувати та берегти одні пам'ятники культури, закликаючи знищувати інші?

---

² https://ru.wikipedia.org/wiki/Сожжение_книг_в_нацистской_Германии

**КУЛЬТ (P)-АГЕНТНАЯ МИССИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ
МЕМОРИАЛЬНОГО ФОНДА КАРЛА ФАБЕРЖЕ
КАК ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЕ ЕДИНСТВО РАЗВИВАЮЩЕГОСЯ
СОВРЕМЕННОГО ЮВЕЛИРНОГО ИСКУССТВА**

В УКРАИНЕ И ЗАРУБЕЖОМ

А. С. Сердюк, И. Л. Морозова

(Университет таможенного дела и финансов, г. Днепропетровск)

Не так давно, а именно в 1997 г., в конце XX столетия был основан мемориальный фонд Карла Фаберже. Правительство Москвы приняло Премьер распоряжение от 24 мая 1996 г. № 475-РП “О создании некоммерческого фонда Карла Фаберже и постоянно действующей выставке”. Одновременно с этим были учреждены орден, памятник, площадь, планета, музей как дань уважения великому российскому ювелиру Карлу Фаберже. Учреждена медаль Карла Фаберже к 150-летию со дня рождения ювелира (исполнитель народный художник РФ А. Королюк). Одновременно с этим проектом к 2002 г. учреждены ордена Карла Фаберже I степени, ордена Карла Фаберже II степени, орден Карла Фаберже III степени. К 1995 г. “первоначальный вариант знака-ордена приравнен к ордену III степени. По состоянию на декабрь 2002 г. им были награждены 10 человек. Под эгидой Мемориального фонда Карла Фаберже кавалерами являлись 36 человек (на сентябрь 2011 г.), трое ушли из жизни, итого 33 кавалера”.

Татьяна Федоровна Фаберже, гражданка Швейцарии, правнучка Карла Фаберже в 1994–1995 гг. провела большую организационную работу (встречалась 2 раза с мэром Москвы, готовила уставные документы, привлекла партнеров и т. п.), что способствовало выходу в свет распоряжения премьера правительства Москвы. Фактически это случилось к 150-летию со дня рождения великого ювелира Карла Фаберже родившегося 30 (18 по старому стилю) мая 1846 г. Огромную поддержку Татьяне Фаберже оказал учредитель (1994 г. Кузнецкий мост, 22) и владелец магазина “Карл Фаберже” г-н Джек Килледжан, известный калифорнийский потомственный ювелир армянского происхождения, родился в Барнауле. На рубеже 70-80-х гг. эмигрировал из СССР в США. Килледжан преклонялся перед гением Карла Фаберже. Так, в 1996 г., в честь 150-летия Карла Фаберже по инициативе и на средства Акционерного общества “Русские самоцветы” перед зданием завода был установлен памятник великому ювелиру, а с 1998 г. площадь, на которой установлен памятник, называется “Площадь Карла Фаберже”. В честь Карла Фаберже названа одна из малых планет, открытых российскими астрономами. К образцам 1995 г. сейчас относят кавалеров ордена Фаберже почетного знака “Почетный ювелир”. Вариант № 1, врученный И. П. Мельситову. Вариант золотой, с красной эмалью, рубинами и бриллиантами, вручен А. Донцову в 2002 г. и В. Илюхину в 2006 г. Вручены ордена с разным цветом эмали: голубой, зеленый, белый см. Список-перечень кавалеров ордена Фаберже. В 2006 г. Фонд учредил “Орден А. К. Денисова-Уральского” и малый знак того же имени. В 2009 г. Фонд учредил почетный знак “150 лет Михаилу Евлампиевичу Перхину” для награждения в 2010 г. 150 лучших ювелиров и деятелей России и зарубежья.

В 2013 г. А.Л. Семенюк журнал “АНТИКВАР” (Киев): фотографии отпечатано в типографии “НП-Принт” г. Санкт-Петербург, Чкаловский пр., 15. тел.: (812) 325-22-97, 320-80-38. создали иллюстрированный с картой Украины “Капітул орденів меморіального фонду Фаберже під назвою “Проект Україна та Фаберже”, который и открывает понятийность Культ (P)-агентной миссии деятельности мемориального фонда Карла Фаберже как интеллектуального единства развивающегося современного ювелирного искусства на Украине зарубежом, являя собой особые дискуссии интеллектуально-таможенных принципах государств в современности к новым развитиям дипломатических, деловых и культурных отношений.

ОКРЕМІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ ГУДВІЛУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Ю. А. Судин

(Тернопільський національний економічний університет, м. Тернопіль)

Результативність діяльності компанії залежить від правильної оцінки та відображення в обліку всіх активів підприємства. На сучасному етапі розвитку суспільства підкреслюють ключову роль нематеріальних ресурсів, які здатні впливати на величину прибутку компанії та її позицію на ринку. Зокрема, важливим фактором є гудвіл, який відображає вартісне вираження ділової репутації підприємства. Доцільність його обліку та аналізу є предметом дискусій науковців як в Україні, так і за її межами.

Гудвіл як специфічний актив неможливо ідентифікувати, точно оцінити, відокремити від інших нематеріальних активів та безпосередньо від підприємства. Втілює у собі переваги, які дозволяють компанії отримувати наднормові прибутки у галузі функціонування не здійснюючи при цьому визначених додаткових витрат.

Вітчизняним нормативно-правовим забезпеченням бухгалтерського обліку гудвіл не визнається нематеріальним активом, відповідно до змін, внесених Міністерством фінансів України до П(С)БО 8 “Нематеріальні активи” [1]. У даному Положенні про гудвіл не згадується взагалі, що дозволяє таке припустити. При цьому не зрозуміло до якої групи активів можна віднести дану категорію обліку, так як матеріальної форма відсутня, і він не може обліковуватися за загальними правилами матеріальних чи нематеріальних активів.

Щодо термінології, то визначення досліджуваного поняття наводиться у П(С)БО 19 “Об’єднання підприємств”, який визначає гудвіл як перевищення вартості придбання над часткою покупця у справедливій вартості придбаних ідентифікованих активів та зобов’язань на дату придбання, дозволяє визнавати його у складі активів [2].

Діаметрально протилежні погляди на цю проблему висловлює Е. Бруклінг у своїй праці “Інтелектуальний капітал”. На його погляд, “зміст рядка “ділова репутація” необхідно розкрити і перейменувати відповідно до сучасних вимог. Ми вважаємо, що варто перестати використовувати цей рядок як загальний котел, інакше він стане невідповідно великим” [3].

Дослідник надає обґрунтовану пропозицію виділити гудвіл зі складу інших нематеріальних активів підприємства і відобразити його в обліку і звітності відокремлено. Це, на його думку, дасть можливість визначити наявність переваг

підприємства перед конкурентами та оцінити розмір економічних вигод, які надійдуть від його використання в майбутньому.

Варто підкреслити, що ні національні, ні міжнародні стандарти бухгалтерського обліку не дають чітких рекомендацій щодо дослідження умов, за яких виник позитивний чи негативний гудвіл. Тому його визнання у разі виникнення різниці між ціною продажу та чистими ідентифікованими активами підприємств є необґрунтованим.

Зваживши всі розглянуті фактори специфічними причинами виникнення гудвілу при придбанні підприємств можуть бути: недостатня обізнаність і, як наслідок, суб'єктивність у діях учасників операції купівлі-продажу, неправдива оцінка наявних активів та зобов'язань, зовнішній вплив на окремих учасників операції.

Для оцінки гудвілу Е. С. Хендріксом та М. Ф. Ван Бреда пропонуються такі методи [4], які, на нашу думку, є найбільш раціональними:

1. Оцінка репутації фірми.
2. Поточна дисконтована оцінка різниці між очікуваним майбутнім прибутком і нормативним (середньогалузевим) прибутком від усіх активів фірми, за винятком гудвілу.

3. Залишкова вартість, яка є перевищенням вартості підприємства в цілому (як бізнесу) над сукупністю оцінок його чистих матеріальних і нематеріальних активів.

При оцінці підприємства в цілому інвестори найчастіше використовують показник поточної дисконтованої вартості надприбутків, які виникають при наявності внутрішньогенерованого гудвілу.

Окремі невизнані матеріальні активи можна ідентифікувати, наприклад, недооцінку основних засобів. Залишок після вирахування вартості достовірно оцінених матеріальних активів буде внутрішньогенерованим гудвілом, який свідчить про ефективне використання підприємством ресурсів.

Попри те, що внутрішньо генерований гудвіл у системі фінансового обліку не визнається нематеріальним активом, більшість користувачів передусім інвестори все ж оцінюють його, оскільки його наявність створює синергетичний ефект та впливає на створення іншими активами більших прибутків. Існування невизнаного в обліковій системі підприємства внутрішньо генерованого гудвілу свідчить про переваги даного підприємства і його краще становище на ринку.

Гудвіл, отриманий унаслідок купівлі-продажу підприємств, необхідно оцінювати за видами переваг, які отримало підприємство-покупець та розподілити сплачену вартість між окремими з них. Наступне знецінення ідентифікованих складових гудвілу дозволить визначити їх корисність та вплив на фінансові результати у майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Положення стандарт бухгалтерського обліку 8 “Нематеріальні активи” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99>>
2. Положення стандарт бухгалтерського обліку 9 “Об'єднання підприємств” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0499-99>
3. Бруклінг Є. Интеллектуальный капитал / Пер. с англ. – СПб., 2001. – 288 с.
4. Хендриксен Е. С., Ван Бреда М.Ф. Теория бухгалтерського учета / пер. с англ. под. ред. проф. Я. В. Соколова. – М. : Финанси и статистика, 1997. – 576 с.

ПРОИЗВОДСТВЕННО ОРИЕНТИРОВАННЫЕ И ПОТРЕБИТЕЛЬСКИ ОРИЕНТИРОВАННЫЕ МАКРОЭКОНОМИЧЕСКИЕ МОДЕЛИ: ВЫБОР УКРАИНЫ

А. А. Задоя

**(Дніпропетровський університет ім. Альфреда Нобеля,
м. Дніпропетровськ)**

Экономическая динамика, уровень потребления, устойчивость экономики страны к циклическим потрясениям во многом зависят от избранной макроэкономической модели. Проведенный нами анализ позволяет утверждать, что в экономиках постсоциалистических стран можно выделить два типа моделей: производственно ориентированные и потребительски ориентированные.

Каждая из названных моделей имеет свои преимущества и недостатки. Важнейшим преимуществом производственно ориентированной модели можно считать ускорение экономического развития. Инвестиции в основной капитал позволяют не только его наращивать, но и делать модернизацию уже существующего, поддерживая техническое состояние национальной экономики на современном уровне. Отечественные инвестиции служат хорошим мотивом для привлечения иностранных инвестиций, которые, как правило, тоже увеличиваются быстрыми темпами. Как следствие этих процессов, производимая продукция оказывается достаточно конкурентоспособной на мировых рынках. Страна имеет возможность расширять экспорт и импорт. При этом она отслеживает поддержание их в таком соотношении, чтобы чистый экспорт имел положительное значение. Избыток поступления валюты в страну позволяет создать довольно значительные золотовалютные резервы, служащие основой для обеспечения стабильности национальной валюты и относительной стабильности цен.

Вместе с тем, у такой модели есть и ряд недостатков. Прежде всего, не в полной мере достигается главная конечная цель всякого производства: повышение степени удовлетворения потребностей. Низкий удельный вес потребительских расходов домохозяйств может приводить к тому, что при достаточно высоких производственных показателях уровень личного потребления окажется ниже, чем в менее развитых странах. Значительный размер чистого экспорта свидетельствует о том, что весомая часть произведенного продукта потребляется за границей, а не направлена на удовлетворение потребностей отечественного потребителя. Высокие показатели внешнего товарооборота делают зависимой страну от состояния мировых рынков, а, следовательно, любые колебания в мировой экономике существенно отражаются на динамике национальных показателей.

Макроэкономическая модель, ориентированная на потребление, также имеет свои преимущества и недостатки. Прежде всего, она в большей мере решает проблему роста степени удовлетворения потребностей, поскольку при относительно ограниченных ресурсах обеспечивает достаточный уровень потребления. Во-вторых, будучи сориентированной, прежде всего, на внутренний рынок и не имея завышенных показателей внешнеторгового оборота, такая эконо-

мика в меньшей степени зависит от внешних рынков и позволяет менее болезненно переживать изменения его конъюнктуры. С другой стороны, общие темпы экономического роста в странах с потребительски ориентированной моделью оказываются несколько ниже. Они становятся менее привлекательными для иностранных инвесторов. Ограничиваются возможности также использовать преимущества международного разделения труда.

Украинская макроэкономическая модель является эклектической, соединившей в себе большей частью не преимущества, а именно недостатки каждой из моделей. Во-первых, в структуре ВВП гипертрофированно увеличен удельный вес потребительских расходов домохозяйств. Он не дает возможности формировать достаточные внутренние источники для инвестирования. Как следствие, фактически происходит деиндустриализация экономики, что отражается в чрезмерном удельном весе занятых в сфере услуг – 68,4 %. Как правило, это характерно для стран с показателем ВВП на душу населения в 3 раза выше украинского. Во-вторых, значительный внутренний спрос, создаваемый большими потребительскими расходами, покрывается не за счет наращивания отечественного производства, а за счет опережающего роста импорта, что приводит к отрицательным значениям показателя чистого экспорта. Это служит одной из причин сокращения золотовалютных резервов. В Украине этот показатель в расчете на душу населения почти в 11 раз ниже, чем в Чешской Республике! В-третьих, Украина не является привлекательной для иностранных инвесторов. Даже те средства, которые пришли в Украину и классифицированы как иностранные инвестиции, очень часто по сути таковыми не являются (деньги отечественных олигархов, проведенные через офшорные зоны; средства, поступившие от продажи иностранцам государственных предприятий и использованные на оплату социальных обязательств государства и т. п.). Но даже с их учетом прямые иностранные инвестиции в расчете на душу населения в Украине в 5 раз меньше чем в Польше и 10 раз меньше, чем в Чешской Республике.

По нашему мнению, Украине целесообразно:

– **принять за базовую потребительски ориентированную модель.** Производственно ориентированная модель сразу вызовет неприятие обществом и может спровоцировать социальные конфликты. Но даже при этом необходимо будет несколько сократить удельный вес потребительских расходов в ВВП;

– **ориентировать и отечественные, и иностранные инвестиции на решение проблем реиндустриализации.** Это очень сложная задача, но решить макроэкономические проблемы, проблемы насыщения внутреннего рынка товаров, снижения безработицы и увеличение экспорта только за счет сферы услуг невозможно.

РОЛЬ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У ПІДВИЩЕННІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ ДО СУЧАСНОГО СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА

В. Є. Зайцев

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

Сучасний етап розвитку світової економіки ґрунтується на випереджувальному використанні інформації, знань та технологій. Одним з найвпливовіших користувачів даних складових являється підприємницький сектор, оскільки пожевлення конкурентної боротьби за споживачів та ринки збуту є водночас і наслідком використання інтелектуального капіталу, і стимулом його використання.

Інтелектуальний капітал вважається найбільш важливим активом багатьох найбільших і найбільш потужних світових компаній. Він служить основою для домінування на ринку та забезпечення постійної прибутковості провідних корпорацій.

В таких обставинах залучення до господарської діяльності об'єктів права інтелектуальної власності (ОПВ) стає визначальним фактором захисту підприємствами своїх конкурентних переваг. Володіння виключними правами на унікальні розробки, відомий бренд чи репутацію сьогодні є більш впливовою та прибутковою передумовою успішної діяльності компанії, аніж наявність матеріальних активів. Тому, зважаючи на багатий світовий досвід використання ОПВ та різноманітність їх видів, підприємницький сектор України потребує глибокого дослідження та пошуку найбільш ефективного, найбільш альтернативного методу впровадження і розвитку інтелектуальної власності (ІВ) в господарській діяльності, що є важливим кроком якісного розвитку держави в цілому.

Традиційно, матеріальні активи підприємства складають основну частину вартості компанії і вважається, що саме вони значною мірою визначають конкурентоспроможність підприємства на ринку. В останні роки ситуація в цьому питанні істотно змінилася. Все більшою мірою, і головним чином в результаті революції в області інформаційних технологій та зростання сектору послуг, компанії усвідомлюють, що нематеріальні активи часто здобувають більшу цінність, ніж матеріальні активи. Навіть у тих секторах, де традиційна технологія виробництва залишається домінуючою, постійне новаторство і творчий процес стають ключовими для забезпечення більшої конкурентоспроможності підприємства як на жорстких конкурентних ринках країн, так і на міжнародному рівні.

Також загально визнано, що знання та винаходи зіграли важливу роль в зростанні економік окремих країн. Відомий економіст Пол Ромер стверджує, що накопичення знань є рушійною силою економічного зростання, тому економічна політика країн повинна заохочувати інвестиції в нові дослідження і розробки. Ефективність цих рекомендацій підтверджується досягненнями держав в сучасних глобалізаційних умовах.

Правильне розміщення капіталовкладень винятково важливо для підвищення ринкової вартості підприємства. Капіталовкладення в обладнання, влас-

ність, розробку продукції, маркетинг і дослідження можуть істотно зміцнити фінансове становище компанії, розширивши її базу активів і підвищивши майбутню продуктивність. Придбання інтелектуальної власності може мати такий же ефект. Якщо ІВ перебуває під правовою охороною і стосується товарів, які користуються попитом на ринку, вона може стати вагомим конкурентним перевагою.

В той же час, дуже часто підприємства не оцінюють належним чином вартість інтелектуальної власності і недооцінюють її потенціал в плані надання можливостей для отримання в майбутньому прибутку. ІВ дає можливість збільшити частку підприємства на ринку і його чистий прибуток завдяки комерціалізації продуктів і послуг, що охороняються правами на інтелектуальну власність. Також ІВ може підвищити вартість або цінність компанії в очах інвесторів і фінансових установ.

У разі продажу, злиття або придбання активи у вигляді ІВ дають змогу істотно підвищити вартість підприємства і найчастіше можуть бути головним і єдиним дійсно цінним активом. Так, наприклад, існують численні приклади компаній, які дуже швидко підвищили свою ринкову вартість після придбання важливих патентів у сфері ключових технологій. Тому капіталовкладення в створення цінного портфеля ІВ є не просто мірою захисту від потенційних конкурентів, а й надійним способом підвищення ринкової вартості компаній, їх прибутковості та конкурентоспроможності в умовах інтеграції у сучасне світове господарство.

Статистичні дані про наукову та інноваційну діяльність як у минулому, так і сьогодні свідчать, що Україна, маючи значний потенціал у галузі нових технологій, нових проектно-конструкторських розробок із світовим рівнем конкурентоздатності, використовує його недостатньо.

Оскільки найбільш перспективними та активними з погляду інноваційності вважають представників малого та середнього бізнесу, то важливим для країни є забезпечення їх доступу до інтелектуальної власності, підвищення рівня їх розуміння значення захисту власних прав на ІВ та створення умов для патентування передових винаходів, у першу чергу, в галузях, що мають або перспективи на світовому ринку, або є стратегічно важливими для країни.

Сьогодні стратегічним завданням як держави, так і підприємницького сектору є проведення послідовних, цілісних перетворень, спираючись на розроблену відповідну спеціальну національну програму, яка має бути підпорядкована не швидкоплинним інтересам тих або інших політичних та комерційних сил, а інтересам усього суспільства. Такі заходи ефективно сприятимуть розвитку наукового та інтелектуального потенціалу України, входженню її до сфери виробництва товарів та послуг високих інноваційних технологій та виходу держави з технологічної та економічної кризи.

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ЯК ІНСТРУМЕНТ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ І СВІТОВИХ ГОСПОДАРСЬКИХ ЗВ'ЯЗКІВ

О. М. Вакульчик, В. Г. Васильєва

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

Інтеграція України з країнами – членами ЄС неможлива без ефективної та прозорої економічної діяльності, а також підвищення конкурентоспроможності товарів і послуг вітчизняних підприємств. Тінізація економіки, високі ставки податків і відрахувань, складність їх розрахунку, постійна зміна податкового та облікового законодавства є реаліями економіки України. Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ), впровадження яких відбувається в Україні вже протягом більш ніж 10 років, є одним із інструментів поширення шляхів ефективного інтегрування бізнесу у Світову спільноту, захисту інтересів національних виробників, використання переваг раціонального розвитку і розміщення продуктивних сил, коригування податкового законодавства.

При впровадженні системи МСФЗ у вітчизняну облікову практику слід застосувати механізм їх добровільного використання із одночасним збереженням обов'язкового ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності відповідно до вимог вітчизняних нормативних документів у цій сфері – Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку (НПСБО). Таким чином, при застосуванні одночасно різних стандартів перехід від фінансової звітності, складеної за національними стандартами, до звітності на основі міжнародних вимог можливий на основі використання одного із двох форматів переходу: “трансформації” або “трансакції”. За результатами порівняння найбільш розповсюджених у світовій практиці способів складання фінансової звітності за МСФЗ метод трансформації є пріоритетним з точки зору його ефективності. Тим більше, що у процесі наближення норм національних положень та вимог міжнародних стандартів обсяги трансформації будуть зменшуватися. Але на сьогодні дана методика трансформації фінансової звітності за вимогами МСФЗ все ж таки збільшує трудомісткість облікового процесу та передбачає додаткове використання таких шаблонів: Журналу реєстрації коригувань; Журналу реєстрації рекласифікації статей фінансової звітності; Трансформаційного балансу.

Реформа бухгалтерського обліку неможлива також без серйозних коректив у податковому законодавстві. Український бухгалтерський облік традиційно орієнтований на податкове законодавство, а вітчизняні підприємства вже багато років стикаються з проблемою необхідності одночасного ведення податкового обліку – з метою складання податкової звітності для фіскальних органів і фінансового обліку – для цілей фінансової звітності. Це зайвий раз доводить, що реформування системи бухгалтерського обліку повинно здійснюватися в комплексі з відповідними змінами в суміжних галузях законодавства. Проблема гармонізації податкового законодавства та фінансового обліку з урахуванням норм міжнародних стандартів в Україні є надзвичайно актуальною. Оскільки, за

умови наближення податкового законодавства передусім до вимог національних стандартів бухгалтерського обліку та, згодом, приведенням їх до норм міжнародних стандартів, її вирішення дасть змогу спростити процедуру адміністрування податків, підвищити якість прогнозування податкових надходжень, встановити прозорі правила оподаткування. Окремим ефектом має бути також зменшення обсягу та трудомісткості облікових процедур та, відповідно, підвищення якості та прозорості інформації, що надається у звітності.

Основні завдання, що мають вирішувати підприємства при переході до міжнародних стандартів фінансової звітності:

1. Адаптація НП(С)БО до МСФЗ – необхідність вивчення працівниками (бухгалтерами, управлінцями та аудиторами) підприємства МСФЗ;

2. Заміна НП(С)БО на МСФЗ (підприємство складає фінансову звітність за МСФЗ) – необхідність підтвердження кваліфікації бухгалтера та аудитора шляхом здачі іспитів та отримання відповідного сертифікату;

3. Одночасне існування НП(С)БО та МСФЗ – необхідність додаткових консультацій з професійними організаціями, залучення фахівців для складання фінансової звітності.

До основних переваг формування фінансової звітності, що немає кордонів, можна віднести:

- доступність до інформації та прозорість суб'єктів ринку;
- можливість одержання кредитного рейтингу від міжнародного агентства;
- можливість одержати кредити у іноземному банку;
- можливість залучення постачальників-іноземців;
- можливість залучення закордонних клієнтів;
- можливість функціонувати, як транснаціональна компанія;
- чітко визначає майновий стан власників підприємства;
- вдосконалюється контроль з боку органів нагляду за фінансовим станом і діяльністю організацій;
- можливість порівнювати компанії між собою;
- можливість виходу українських підприємств на міжнародні фінансові ринки;
- доступ до значних іноземних інвестицій;
- поступова інтеграція в європейський економічний простір.

Отже, переваги складання фінансової звітності за міжнародними стандартами незаперечні для більшості користувачів фінансової звітності. Принципи, закладені в порядок формування звітності згідно МСФЗ, роблять її більш коректною для аналітики і здатною відобразити істинний майновий стан підприємства. Цінність впровадження МСФЗ важлива не тільки для національних, але й для іноземних інвесторів також.

РОЗРОБКА ЄДИНОГО СТАНДАРТУ КАТАЛОГІЗАЦІЇ АРТЕФАКТІВ ЯК ЗАСІБ ЗБЕРЕЖЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ В УМОВАХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ

О. Л. Калашникова

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

Збереження культурної спадщини України – одна з державних задач, що гостро постають в умовах збройного конфлікту, в яких перебуває Україна. Результатами анексії Криму та бойових дій в зоні АТО стала втрата 2 млн. об'єктів культури на окупованих територіях. Відсутність Державного реєстру національного культурного надбання та резервних каталогів музеїв, в першу чергу, тих, що знаходяться на окупованих територіях, а також різні принципи опису пам'яток культури у базах даних різних міністерств та відомств, що причетні до процесу збереження, контролю за переміщенням, розшуку та повернення викрадених, незаконно вивезених чи анексованих об'єктів культури, ускладнює й унеможливорює процес міжнародного розшуку та законного повернення в Україну національного культурного надбання.

Для збереження культурної спадщини України в умовах збройного конфлікту необхідно уніфікувати систему обліку культурної спадщини. Міністерство культури, митна служба, СБУ, Міністерство внутрішніх справ, що взаємодіє з *Інтерполом*, мають отримати від музею уніфіковану відповідно до єдиного роздробленого стандарту каталогізації інформацію щодо викрадених об'єктів культури або тих, що перебувають в зоні бойових дій чи на окупованих територіях. Вирішення цієї актуальної державної проблеми неможливе без розробки єдиного стандарту опису артефактів для музеїв, міністерства культури, внутрішніх справ, митної служби.

Сучасний стан музейних каталогів в Україні, незавершеність процесу інвентаризації унеможливили формування *Державного реєстру національного культурного надбання*, що мало завершитися до грудня 2005 р. (наказ МКіТУ № 653 від 25.10.2001 “*Про затвердження Порядку занесення унікальних пам'яток Музейного фонду України до Державного реєстру національного культурного надбання*”). Аналіз матеріалів *Каталога культурних цінностей, викрадених з державних музеїв, заповідників, установ та приватних колекцій (1999–2009 рр.)* (К., 2010) щодо відповідності єдиному стандарту каталогізації артефактів з урахуванням міжнародного досвіду (вимоги ICOM, *Model export certificate for cultural objects* ЮНЕСКО та ВМО, *Object ID* Інтерполу, *Експортна ліцензія ЄС*) доводить, що самі форми опису артефактів у музейних каталогах в Україні не відповідають сучасним міжнародним стандартам: 1. відсутні єдині принципи каталогізації артефактів, які становили частину Музейного фонду України та були викрадені; 2. зазначені у *Каталозі* атрибуційні ознаки пам'яток культури не відповідають міжнародній кодифікаційній системі – розробленому ICOM уніфікованому документу опису пам'яток культури (*Object ID*), який виконує роль міжнародного стандарту з 1997 р. , а також рекомендаціям ЮНЕСКО та ВМО щодо єдиної форми *Сертифікату на об'єкти культури* (*Model export certificate for cultural objects*), затвердженої на третій сесії ЮНЕСКО (18-20.05.2015).

Плідній співпраці всіх служб України, зацікавлених в збереженні національного культурного надбання заважає й наявність розбіжностей в інформації, що міститься в документах про пам'ятку культури, якими керуються різні відомства.

Форс-мажорні обставини, в яких опинилася Україна, потребують негайної координації дій силових органів, чиновників України та мистецтвознавців-експертів у галузі культурних цінностей з метою збереження культурної спадщини нашої країни, що є запорукою економічної безпеки держави. Однією з першочергових задач видається розробка уніфікованих принципів опису об'єктів культури у базах даних всіх відомств. На шляху розв'язання цієї проблеми кафедра культурології та митної ідентифікації культурних цінностей УМСФ спільно з департаментом інформаційних технологій та статистики митної служби розробила та інтегрувала до ЄАІС (Єдина автоматизована інформаційна система митної служби) програмно-інформаційний комплекс (ПК) *“Переміщення культурних цінностей”* як основу *Системи реєстрації культурних цінностей*. ПК, що базується на унікальній методиці опису та ідентифікації культурних цінностей, розробленій фахівцями кафедри. Основою ПК є реєстраційно-ідентифікаційні форми, де врахований міжнародний стандарт ІСОМ.

Тільки за умови уніфікації принципів формування баз даних різних міністерств та відомств на основі єдиного стандарту опису та каталогізації можливе створення єдиної мережі електронного обліку та контролю за культурними цінностями, що забезпечує використання інформації про будь-які колекції об'єктів культури та позбавляє необхідності створення резервної документації, відсутність якої особливо в умовах збройного конфлікту не дозволяє встановити реальні обсяги втраченого чи незаконно привласненого й позиватися до міжнародних судових установ з приводу законного повернення втраченого Україною. На сучасному етапі, коли ще не сформований *Державний реєстр національного культурного надбання*, а документація про об'єкти культури зберігається безпосередньо в музеях (в тому числі й тих, що перебувають на тимчасово окупованих територіях), створення єдиної електронної мережі обліку культурної спадщини є найактуальнішою державною проблемою. Актуальність розробки єдиного стандарту з використанням найновітнішого міжнародного досвіду у цій сфері зумовлена необхідністю гармонізації національних норм та правил із європейськими та міжнародними вимогами.

На вирішення цієї важливої державної проблеми й спрямований проект *“Єдиний стандарт каталогізації артефактів як засіб збереження культурної спадщини в умовах збройного конфлікту (з урахуванням міжнародного досвіду)”*, запропонований кафедрою культурології та митної ідентифікації культурних цінностей УМСФ на конкурс науково-дослідних робіт Міністерства освіти і науки України.

**ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ПІДПРИЄМСТВА:
ПИТАННЯ ПРОЗОРОСТІ ТА РЕЛЕВАНТНОСТІ
В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

О. М. Вакульчик, В. В. Фесенко

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

Звіт про фінансові результати підприємства є одним з основних джерел інформації для прийняття економічних рішень стратегічного і тактичного значення. На його основі реалізується механізм мотивації топ-менеджерів підприємства, оцінюється ступінь досягнення запланованих цілей розвитку підприємства, визначається показники прибутковості акцій, інвестиційної привабливості та інші важливі показники. Тому принципове значення має методика формування показників Звіту про фінансові результати, яку необхідно спрямовувати на створення релевантної інформації відповідно до цільового використання даних звіту, а саме – для визначення результативності та ефективності діяльності підприємства.

У міжнародній практиці сформувались два основних методи складання звіту про фінансові результати, які мають принципову відмінність – порядок включення постійних виробничих витрат до собівартості продукції. Зазвичай, у склад таких витрат включають амортизацію виробничих активів, оренду виробничих приміщень, заробітну плату керівників виробничого процесу та допоміжного персоналу, комунальні витрати та інші накладні виробничі витрати. Питомо вага таких витрат може складати значну частину собівартості, що посилює інтерес до порядку їх обліку та відображення у звітності.

Міжнародні та національні стандарти бухгалтерського обліку вимагають складати звіт за методом “absorption-costing”, який передбачає включення до собівартості реалізованої за звітний період продукції не тільки змінних витрат, а й частини постійних виробничих витрат, які попередньо були розподілені на весь обсяг виробленої у звітному періоду продукції. Використання такого методу пояснюється необхідністю дотримання “принципу відповідності доходів і витрат” у бухгалтерському обліку, згідно якого для визначення фінансового результату звітного періоду необхідно порівняти доходи звітного періоду з витратами, що були здійснені для отримання цих доходів (а не з витратами періоду). Але, при використанні даного методу, показники звіту про фінансові результати не надають повної правдивої інформації про реальні витрати підприємства за період і, відповідно, викривляють суми розрахованого прибутку (або збитку).

Для формування внутрішніх управлінських звітів про фінансові результати у більшості випадків використовується метод “variable-costing”, відповідно до якого всі постійні (як не виробничі, так і виробничі) витрати вважаються витратами періоду і зменшують фінансовий результат у тому звітному періоду, у якому вони були здійснені.

Вибір методу групування витрат має пряий вплив на розмір операційного прибутку. Так, при використанні методу “absorption-costing”, операційний прибуток буде штучно завищений (або занижений) в ситуаціях, коли обсяги вироб-

ництва та реалізації у звітному періоді не співпадають (що зустрічається у практиці більшості підприємств).

При використанні методу «absorption-costing» фактично відбувається викривлення суми витрат та операційного прибутку за рахунок того, що частина постійних виробничих витрат відповідного періоду не буде відображена у звіті, і буде акумульована у залишках запасів нереалізованої продукції та незавершеного виробництва. У наступних періодах сума таких витрат може штучно знизити операційний прибуток при реалізації продукції попередніх періодів.

Використання суто бухгалтерських методів обліку собівартості (які склалися історично) може призвести до ненавмисного викривлення показників фінансової звітності або навмисного приховування дійсності законними методами. Застосування методу “absorption-costing” при прийнятті управлінських рішень може призвести до таких наслідків: некоректна оцінка ефективності роботи управлінців, яка здійснюється на основі фактично досягнутого рівня операційного прибутку; неадекватне визначення рівня матеріального стимулювання працівників; некоректне визначення дивідендів на акцію; штучне завищення (заниження) ринкової вартості акцій; завищення (заниження) бази оподаткування та некоректне визначення податку з прибутку; приховування дійсного фінансового стану підприємства для маніпулювання рішеннями кредиторів; маніпулювання обсягами виробництва та реалізації для запобігання примусового поглинання, ліквідації; приховування фактів привласнення запасів.

Чи коректно виправдовувати використання методу “absorption-costing” при складанні публічної звітності принципом відповідності доходів і витрат? На нашу думку, відображення постійних виробничих витрат у складі витрат періоду більш відповідає цьому принципу, оскільки ці витрати вже були здійснені під час отримання відповідного доходу незалежно від того, який обсяг продукції залишився нереалізований. Розподілення постійних виробничих витрат на обсяг виробництва (а не на обсяг реалізації) викривляє економічну сутність відображених показників та суперечить також і принципу “превалювання сутності над формою”. Фактором виникнення постійних виробничих витрат є не обсяг реалізованої продукції, а період виникнення. Тому всі постійні виробничі витрати мають бути списані на фінансовий результат навіть у тому випадку, коли вся продукція не зможе бути реалізованою. У цьому випадку показники звіту про фінансові результати будуть коректно відображати результати роботи менеджменту і можуть бути основою для управлінських рішень як власників, так і зовнішніх користувачів.

Особливо актуально постає це питання в умовах поглиблення інтеграційних процесів України до світового економічного співтовариства, при створенні багатонаціональних об'єднань та в умовах трансферного ціноутворення, де можливості та спокуса несумлінного маніпулювання даними звітності стрімко зростають.

СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ ВІДТВОРЕННЯ СУСПІЛЬНИХ БЛАГ В ЕКОНОМІЧНІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ: ФІНАНСОВО-ІНСТИТУЦІЙНІ АСПЕКТИ

М. В. Кічурчак

(Львівський національний університет ім. Івана Франка, м. Львів)

Згідно із стратегією сталого розвитку “Україна-2020” одне з чільних місць в реформуванні економічної системи відводиться таким видам суспільних благ як система охорони здоров’я, освіта і наука, культура, національна безпека. У зв’язку з цим необхідно визначити загальні засади функціонування механізму відтворення суспільних благ (СБ) і окреслити головні підходи до удосконалення їх надання для середньо- і довгострокового періодів.

На нашу думку, у механізмі відтворення СБ необхідно виокремити такі основні підсистеми, як: розроблення та ухвалення нормативно-правових актів, завдяки чому формуються стандарти та започатковуються базові умови їх надання; виявлення уподобань споживачів СБ, що передбачає опертя на відповідну модель суспільного вибору; акумулювання і розподіл бюджетних ресурсів, що пов’язане із нормуванням обсягів надання СБ, детермінацією стратегій їх виробництва та узгодженням з існуючими пріоритетами соціально-економічної політики; розбудова державних інституцій та інфраструктури, що дозволяє координувати пропорції виробництва СБ у ринковій економічній системі з урахуванням динаміки зовнішніх та внутрішніх змін.

Таблиця 1

Динаміка основних макроекономічних та інституційних індикаторів відтворення суспільних благ в Україні у 2000-2014 рр.

Показник	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Зведений бюджет, % ВВП											
Доходи	28,9	30,4	31,6	30,5	31,4	29,9	29,1	30,3	31,6	30,5	29,1
Видатки	28,3	32,1	32,2	31,4	32,6	33,7	34,9	31,7	34,9	34,9	33,4
Дефіцит/профіцит	0,6	-1,8	-0,7	-1,1	-1,5	-4,1	-6,0	-1,8	-3,3	-4,4	-4,3
Державний борг, % ВВП	45,3	14,3	12,1	9,9	13,8	24,9	29,9	27,4	28,3	33,3	60,4
Інтегральний коефіцієнт тіньової економіки, % ВВП	37,2	28,0	27,6	28,0	34,0	39,0	38,0	32,0	31,0	35,0	42,0
Законодавчі зміни за осн. податками**, од.	58	29	14	9	13	33	18	18	22	9	26
Електоральний процес*	3,5	3,5	3,25	3	3	3,5	3,5	3,5	3,75	4	4
Громадянське суспільство	4	3	2,75	2,75	2,75	2,75	2,75	2,75	2,75	2,75	2,5
Національний демократичний уряд	4,75	5	4,5	4,75	4,75	5	5	5,5	5,75	5,75	6
Юридичний каркас і незалежність	4,5	4,25	4,25	4,5	4,75	5	5	5,5	6	6	6
Корупція	6	5,75	5,75	5,75	5,75	5,75	5,75	5,75	6	6	6,25

** 1 – max, 7 – min; ** - податок на прибуток, податок з доходів фізичних осіб, податок на додану вартість, акцизний збір.

Джерело: [1-5].

Згідно з даними табл. 1 особливості дії підсистем механізму відтворення СБ в Україні пов'язані із: змінами законодавства за основними податками і юридичного каркасу, що свідчить про недостатню високу якість базових умов виробництва СБ; розвитком представницької демократії, що має суперечливий характер, бо для громадянського суспільства притаманні прогресивні зрушення, а для електорального процесу – навпаки; загальними засадами акумулювання і розподілу бюджетних коштів для виробництва СБ, які до 2008 р. поступово набували ознак усталеності, у 2009–2014 рр. – розбалансованості; характером національного демократичного уряду, корупцією і тіньовою економікою, що вказує на погіршення якості надання таких благ, прояви рентопошукової та опортуністичної поведінки.

Таким чином, найважливішими стратегічними орієнтирами відтворення суспільних благ в економічній системі України в контексті реалізації програми „Україна-2020” мають стати: зміни в інституційному забезпеченні виробництва таких благ і формування нових підходів в роботі діючих державних інститутів; перебудова сукупності взаємозв'язків і взаємовідносин механізму відтворення з відповідними компонентами економічної системи, що спричинене переформатуванням процедури організації фіскального обміну, переходом до моделі представницької демократії і розбудовою громадянського суспільства; перегляд принципів визначення граничних обсягів споживання СБ, індикаторами чого є пропорції розподілу та перерозподілу ВВП, ступінь втручання держави у роботу ринкового механізму, динаміка і структура бюджетного забезпечення їх виробництва; розбудова багатоканальної системи фінансування виробництва СБ на підставі залучення до участі у цих процесах приватних партнерів і повноцінного застосування програмно-цільового бюджетування.

Список використаних джерел:

1. Бюлетень Національного банку України. – 2015. – № 3. – 191 с.
2. Тенденції тіньової економіки в Україні у 2014 році. – К., 2015. – 30 с.
3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI; Про податок на додану вартість: Закон України від 03.04.1997 № 168/97-ВР; Про податок з доходів фізичних осіб: Закон України від 22.05.2003 № 889-IV; Про оподаткування прибутку підприємств: Закон України від 28.12.1994 № 334/94-ВР; Про акцизний збір на алкогольні напої тютюнові вироби: Закон України від 15.09.1995 № 329/95-ВР; Про акцизний збір: Декрет Кабінету Міністрів України від 26.12.1992 № 18-92 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show>.
4. Державний та гарантований державний борг Україною станом на 31.12.2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/archive/main?cat_id=224493.
5. Nations in Transit 2003-2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://freedomhouse.org/reports>.

ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИЙ ВПЛИВ І ЙОГО ВРАХУВАННЯ В МАРКЕТИНГОВОМУ СТРАТЕГІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

Ю. Є. Петруня, В. Ю. Петруня

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

Економічна глобалізація виявляє себе насамперед через формування “всесвітніх” підходів до виробництва, розподілу та споживання економічних благ. Глобалізаційні процеси змінюють зовнішнє, насамперед маркетингове, середовище діяльності підприємств.

Зміни у зовнішньому середовищі можуть бути ендегенними (внутрішнього, національного походження) або екзогенними (зовнішнього, інтернаціонального походження). Глобалізаційні процеси формують зміни екзогенного характеру, це детермінанти, які “приходять” з поза меж національної економіки. Після їх входу в національне економічне середовище вони стають фактом економічного життя. Середовище не є статичним; глобалізація, здається, прискорює та поглиблює зміни в ньому. Це ускладнює управлінську діяльність, зокрема його аналітичну складову та висуває нові вимоги до здатності організації адекватно-своєчасно реагувати на зміни відповідними управлінськими рішеннями.

Стратегія є прокладанням відповідного “курсу” руху, насамперед ринкового, організації. Стратегія підлягає коригуванню, що є природним, тому що змінюються умови діяльності організації. Разом з тим, недоліки, помилки в стратегії “кошують” для організації набагато дорожче, ніж тактичні помилки. Значення мають як фінансові, так і часові складові.

Динаміка трансформаційних процесів в середовищі діяльності вимагає насамперед виявлення та оцінювання напрямів, тенденцій та інтенсивності тих чи інших перетворень у середовищі діяльності організації. Чим масштабнішою є підприємницька організація, тим більше значення мають точність управлінських оцінок щодо змін та перспектив середовища, іншими словами щодо стратегічного бачення ринку.

Маркетингова діяльність підприємств передбачає насамперед вивчення та врахування основних ринкових факторів середовища їх діяльності. Серед таких факторів ключовим є поведінка споживачів. Таким чином, якщо визначати вихідні моменти управлінської діяльності, пов’язані з урахуванням чинника економічної глобалізації, то вони будуть такими:

– по-перше, треба виявити лінії впливу економічної глобалізації на те ринкове середовище, в якому знаходиться підприємство: “глобалізація – споживач”, “глобалізація – конкуренти”, “глобалізація – постачальники” тощо;

– по-друге, треба виявити лінії впливу економічної глобалізації на діяльність держави та не інституціональні чинники зовнішнього середовища. Держава є регулятором економічної діяльності, система такого регулювання є динамічною, в тому числі поштовхом для змін є зовнішні фактори. “Не персоніфіковані” чинники зовнішнього середовища – це науково-технічний прогрес, природно-ресурсна база та інше;

– по-третє, важливо бачити майбутнє, важливо прогнозувати те, що може відбуватися по лініям впливу, й важливо правильно встановлювати, оцінювати пріоритети;

– по-четверте, важливо постійно адаптувати підприємство до змін у середовищі його діяльності. А це передбачає прийняття відповідних управлінських рішень, постійне вдосконалення системи. Проблема адаптації підприємства до змін є багатоаспектною. Головним аспектом можна вважати маркетинговий. Але крім нього треба виходити на функціональну та географічну побудову організаційної структури підприємства, вдосконалення фінансової діяльності, забезпечення його інноваційної спрямованості та вирішувати ряд інших питань.

Серед ліній впливу економічної глобалізації на діяльність підприємств пріоритетною треба вважати лінію “глобалізація – споживачі”. Для кожного ринку фактичне наповнення цього процесу впливу буде характеризуватися різними особливостями. Спробуємо виділити загальне, типове для всіх ринків:

– наявність схильності у споживачів приєднуватися до «загальних» стандартів споживання;

– наявність позитивного ставлення до функції та послуг широко відомих брендів. Фактор “всесвітньої” відомості бренду відіграє суттєву роль у процесі вибору споживача. Маркетингове комунікаційне “павутиння” робить свою справу в свідомості споживача незалежно від країни;

– все більш активне використання Інтернет-інформації, Інтернет-можливостей як в процесі вивчення ситуації, вибору товару, послуги, так і в процесі здійснення безпосередніх покупок, оплати та отримання товарів, послуг, у тому числі фінансових;

– наявність готовності до зменшення рівня “патріотичних” настроїв у процесі вибору товару, послуги.

Глобалізація посилює взаємозалежності національних економік через:

а) розвиток світової торгівлі, тобто через залежність національних економік від зовнішніх ринків;

б) систему інвестування, вивозу капіталу;

в) систему нерівномірного розподілу найважливіших природних економічних ресурсів – енергоносіїв, відносно яких існує проблема обмеженості та відновлюваності.

Отже, глобалізація впливає на національні економіки, на суб’єктів підприємницької діяльності, а також на державні інститути, їх регулятивну діяльність. Одна із основних ліній впливу проходить через управління, зокрема управління маркетинговою діяльністю. Цей вплив суб’єктам підприємницької діяльності необхідно насамперед враховувати через дослідження та врахування змін у поведінці споживачів. Завдання держави як регулятора є не менш складним та відповідальним щодо адекватності та точності реагування.

АНАЛІЗ ЗАОЩАДЖЕНЬ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

О. І. Шкірко

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

Значний вплив на економічну рівновагу та зростання національного доходу мають дохід, споживання та заощадження населення. Кожна країна намагається підвищувати рівень заощаджень населення, щоб збільшувати обсяг інвестицій в національну економіку. На сучасному етапі розвитку економіки України особливе значення набуває така категорія, як “заощадження населення”.

Найбільш суттєва ланка яка формує дохід – домогосподарства. Відповідно до системи національних рахунків ООН до домашніх господарств відносять домашню прислугу та населення, яке перебуває в різних колективах: вихованці будинків дитини та інтернатів, військовослужбовці строкової служби, інваліди в будинках інвалідів, ув’язнені та ін. В Україні налічується 13,2 млн. домогосподарств, які є дуже важливою складовою приватного сектору країни.

Термін “домогосподарство” більш чітко прив’язаний до територіальних меж окремої господарської одиниці, включає членів домогосподарства, що не є родичами, і передбачає існування економічних відносин власності всередині домогосподарства та виробничих відносин (якщо вони існують). Важливо уявити домогосподарство як основну одиницю соціального і біологічного відтворення, пов’язану із соціально-економічною макроструктурою [1].

Основою формування заощаджень домогосподарств є їх доходи та витрати (табл.1) [2].

Таблиця 1

Динаміка доходу та витрат домогосподарств за період 2000–2014 рр. в Україні

Показник	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014
Доходи, грн	422,9	1321,4	3469,1	3841,7	4134,2	4454,2	4563,3
Витрати, грн	541,3	1229,4	3072,7	3456,0	3591,8	3814,0	4048,9

За період 2000–2014 років доходи населення постійно зростали. В 2000 р. показник доходів населення на одне домогосподарство склав 422,9 грн, а в 2014 р. 4563,3 грн, тобто зріс на 90,73 %. Що стосується витрат населення то цей показник у 2000 році склав 541,3 грн, а в 2014 році 4048,9 грн, збільшення витрат відбулося на 86,63 %. Це нормальне явище, тому що зі зростанням заробітної плати потреби людини також зростають, відповідно зростають й витрати. По друге в будь якій країні відбувається зростання цін на товари і послуги, що зумовлено інфляційними процесами, відповідно спостерігається збільшення витрат населення.

У 2000 р. заощадження відсутні, тому що витрати домогосподарств перевищували доходи. Це пов’язано з тим, що країна оговтувалася після фінансової

кризи 1998 року. Проте якщо проаналізувати динаміку заощаджень 2005–2014 рр., бачимо, що розмір заощаджень домогосподарств з кожним роком поступово зростає (рис. 1).

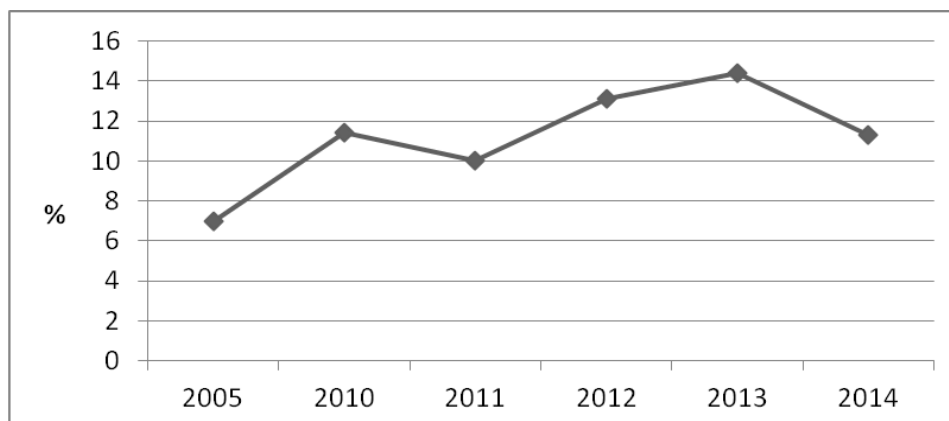

Рис. 1. Динаміка заощаджень домогосподарств за період 2005–2014 рр. в Україні

Вже в 2013 році розмір заощаджень склав 640,2 грн. на одне домогосподарство. Проте в 2014 році показник зменшився майже на 20 %, порівняно з попереднім роком. Це пов'язано з політичними та економічними процесами які відбуваються в Україні та подіями на сході країни.

Заощадження домашніх господарств відіграють важливу роль в економічному кругообігу країни та виступають потужним джерелом інвестицій. При збереженні коштів населення вкладає певну їх частину в банки, які, в свою чергу, інвестують ці кошти в цінні папери уряду та роблять інвестиції в реальний сектор економіки.

Починаючи з 2010 р. обсяг депозитів фізичних осіб поступово збільшується, причому станом на кінець 2013 року він перевищив річний показник 2012 р. на 16,3 % [3]. Така динаміка свідчить про позитивні тенденції на ринку банківських депозитів і водночас підтверджує високий рівень зацікавленості громадян України у збереженні та примноженні своїх заощаджень за рахунок укладання депозитних угод.

Список використаних джерел:

1. Політична економія : навч. посібник / К. Т. Кривенко, В. С. Савчук, О. О. Беляєв та ін.; за ред. д-ра екон. наук, проф. К. Т. Кривенка. – К. : КНЕУ, 2001. – 508 с.

2. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>

3. Петренко І. П. Трансформація заощаджень населення в інвестиції: досвід та проблеми в Україні / І. П. Петренко // Економіка України. – 2014. – № 3. – С. 50–61. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/EkUk_2014_3_5.pdf

КРЕДИТНО-ФИНАНСОВЫЕ ОТНОШЕНИЯ В УСЛОВИЯХ РАЗВИТИЯ ИНТЕГРАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ

П. Л. Володько

(Белорусский государственный университет, г. Минск)

За годы независимости Республика Беларусь интегрировалась в мировое сообщество на различных уровнях – глобальном, региональном и субрегиональном. Сегодня Республика Беларусь является полноправным членом большинства универсальных организаций системы ООН и настойчиво продолжает интегрироваться в мирохозяйственные связи, рассматривая перспективу вступления во Всемирную торговую организацию в качестве одной из существенных составляющих этого процесса. Для Республики Беларусь, как для страны с малой экономикой открытого типа, целесообразно развитие интеграционных процессов. Развитие интеграционных процессов имеет многообразные предпосылки и преследует различные цели. Среди них: расширение торгово-экономических связей, повышение конкурентоспособности отечественной продукции на международных рынках товаров и услуг, установление доверительных экономических отношений между государствами, обмен достижениями в области научной, научно-технической и инновационной деятельности, создание плацдарма для привлечения иностранных инвестиций в экономику страны и т. д. [1].

Процессы эффективности и устойчивости развития интеграционных отношений с участием банков как наиболее влиятельного финансово-кредитного института в большей степени должны определяться уровнем взаимодействия с иностранным сектором, а также разработкой и внедрением таких банковских продуктов, которые могли бы иметь достаточную степень конкурентоспособности на международных финансовых рынках.

Следует отметить, что одним из наиболее значимых институтов финансового рынка является банк, который в процессе осуществления банковской деятельности взаимодействует с разнообразными финансовыми инструментами, выполняет функции финансового посредника, оказывает консультационные услуги по вопросам размещения, обращения финансовых инструментов и инвестирования средств в наиболее доходные финансовые активы.

На наш взгляд, наиболее эффективной формой реализации стратегии интеграции интересов, института финансового посредничества является создание универсальных кредитно-финансовых учреждений на базе универсализации банковской, страховой, фондовой деятельности, соответствующей международным стандартам, которые обеспечат повышение конкурентоспособности учреждения в сфере международных финансов.

Для достижения наибольшего экономического эффекта обозначенных интеграционных процессов кредитно-финансовый институт должен включать различный арсенал банковских продуктов, наиболее полно отвечающих растущим потребностям потребительских групп. Перечень предлагаемых продуктов

кредитно-финансового института должен включать следующие основные и сопутствующие банковские услуги: корпоративные кредиты, факторинг, проектное финансирование, финансовый лизинг, банковские депозиты и пластиковые карты, потребительское кредитование, имущественное и личное страхование.

Развитие системы товарно-денежных отношений и включение в нее финансовых структур значительно увеличивает объем расчетно-платежных отношений, способствует повышению спроса на кредитные ресурсы со стороны субъектов рынка, возникновению новых видов финансовых услуг, переоценке понимания роли банков в современном обществе. Следует заметить, что интеграционные процессы реального и финансового секторов экономики способствуют расширению кредитного поля, снижению стоимости привлеченного капитала, развитию диверсифицированных возможностей, снижению финансовых и производственных рисков [2].

Банковская стратегия в рамках системы управления интеграционными процессами должна предполагать необходимость переориентации деятельности коммерческих банков. Целевые установки, направленные на получение краткосрочных результатов в виде прибыли, рентабельности продаж, должны сочетаться с достижением долгосрочных целей (рост капитализации и увеличение стоимости бизнеса за счет предоставления инновационных банковских продуктов и услуг, чистой приведенной стоимости и экономически добавленной стоимости банка). Рост этих показателей будет свидетельствовать о повышении конкурентоспособности, надежности и финансовой устойчивости банка. При этом направления краткосрочных и долгосрочных целей банка будут совпадать при росте его капитализации и экономической добавленной стоимости.

Таким образом, в соответствии с происходящими изменениями, на первый план выходит формирование инновационной конкурентоспособной банковской стратегии в рамках системы управления интеграционными процессами. Такая банковская стратегия должна предполагать необходимость переориентации деятельности коммерческих банков.

Список використаних джерел:

1. Петрушкин, В. Иностраный капитал в банковской системе Республики Беларусь/ В. Петрушкин, К. Тюльменков // Научно-теоретический журнал “Вестник”, УО “Полоцкий государственный университет”, № 6, 2014 г. – Полоцк: ПГУ, 2014. – С. 89–96.

2. Андрей Егоров: Евразийский экономический союз: билет в один конец [Электронный ресурс] // Белорусский журнал – Режим доступа : <http://www.eurobelarus.info/>. – Дата доступа: 12.10.2015.

РОЗВИТОК ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ У СФЕРІ ВИСОКОТЕХНОЛОГІЧНИХ ПОСЛУГ

Д. М. Щитов, М. Ф. Мормуль

**(Дніпропетровський національний університет ім. Олеса Гончара,
Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)**

В умовах глобальних процесів становлення постіндустріальної формації та перетворення сфери послуг на пріоритетну галузь економіки відбувається істотне посилення її ролі у відтворювальному механізмі національної економіки, зростанні ефективності господарювання, збільшенні кінцевого суспільного продукту. Протягом років незалежності в Україні сформувалась експортноорієнтована економічна модель, в якій експорт слугує засобом підвищення економічного розвитку країни та інструментом стимулювання підвищення наявних конкурентних переваг країни в умовах глобальної економічної інтеграції. Тобто проблема ефективної інтеграції України у сучасне світове господарство стала запорукою подальшого розвитку національної економіки.

За даними Конференції ООН по торгівлі та розвитку (ЮНКТАД) річний обсяг експорту українського ринку високотехнологічних послуг на 2013 р. склав приблизно 14 млрд дол., що складає 0,41 % від світового експорту та 0,98 % від експорту країн ЄС-28. Такі малі значення експорту України відносно світового співтовариства не відповідають наявному людському та науково-технічному потенціалам національної економіки. Обсяг високотехнологічних послуг з найбільш інтенсивним використанням знань складає близько 5,2 млрд дол. або 0,31 % від світового експорту, а високотехнологічних послуг з менш інтенсивним використанням знань – 8,8 млрд дол. або 0,51 % від світового експорту [1].

За період 1999–2013 рр. середньорічні темпи приросту експорту високотехнологічних послуг України склали 11,3 %. Слід відзначити темпи середньорічного росту LKIS-послуг, що складає приблизно 8,53 %, а також дуже швидкі терми росту НКІS-послуг – 22,49 %.

За період 1999-2013 рр. структура експорту високотехнологічних послуг України зазнала значних змін, так доля експорту послуг з найбільш інтенсивним використанням знань з 11,94 % від загальних KIS-послуг у 1999 р. змінилась на 37,34 % у 2013 р., що свідчить про домінування розвитку саме високотехнологічних НКІS-послуг і відповідає загальноєвропейським тенденціям розвитку експорту послуг. Також слід відзначити розвиток експорту високотехнологічних послуг України на світовому ринку, доля яких збільшилася за період 1999-2013 рр. у міжнародному експорті на 0,03 %, а НКІS-послуг – на 0,20 %.

Так, в Україні за період 1999–2013 рр. мало місце збільшення обсягу експорту високотехнологічних послуг на душу населення з 70 дол. в 1999 р. до близько 307 дол. в 2013 р., але розвиток експортного потенціалу високотехнологічних послуг України значно відстає від країн ЄС-28 і тому є необхідність в аналізі факторів впливу на експортний потенціал високотехнологічних послуг. Перехід економіки на більш високотехнологічний рівень приводить до знижен-

ня матеріалоємності та енергоємності, підвищення продуктивності праці і конкурентоспроможності економіки країни в цілому. Сьогодні на перший план для ефективного розвитку економіки країн світу стає НТП та виробництво високотехнологічних товарів та послуг. За оцінкою різних вчених, тільки завдяки високотехнологічним галузям промисловості буде приріст реального ВВП. В розвинутих країнах він складає приблизно 30 % приросту ВВП, щодо України, то залежність між експортом високотехнологічних послуг та ВВП значно менша: в 2004 році доля експорту високотехнологічних послуг складала 7,42 %, а в 2013 р. – 7,88 % (рис. 1).

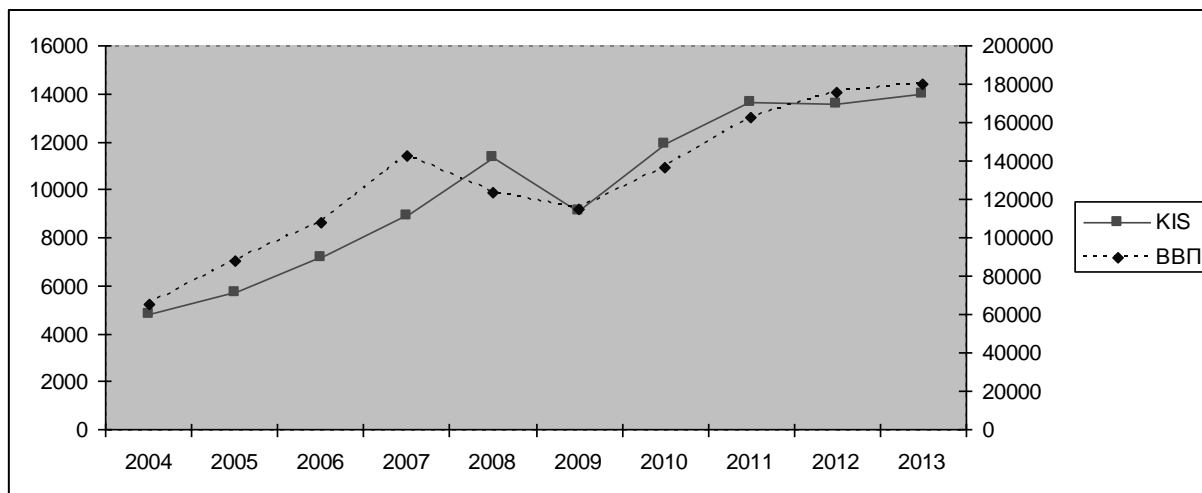

Рис. 1. Динаміка обсягу експорту високотехнологічних послуг та ВВП України, млн дол. за період 2004-2013 рр.

Збільшення експорту високотехнологічних послуг важливо для збільшення ВВП національної економіки. За прогнозами експертів, річний обсяг ринку високотехнологічних товарів та послуг зросте за найближчі 15 років з 2,9 до 10–12 трлн дол., а обсяг ринку паливно-енергетичних ресурсів – усього лише з 0,7 трлн дол. до 1,2–1,4 трлн дол. А рецесійні процеси, що спостерігаються в світовій економіці, прискорюють новий технологічний виток – на ринок виходить продукція шостого технологічного укладу. Україні вкрай необхідно швидко розвивати галузі 5-го економічного укладу, сконцентруватися на розвитку та прорив галузей промисловості 6-го укладу, що дозволить зайняти нову нішу на світовому ринку.

Проведене дослідження сфери високотехнологічних послуг свідчить про надзвичайну її актуальність для розвитку інноваційної економіки України. Аналіз і прогнозування українського ринку високотехнологічних послуг є актуальним науковим завданням для подальшого дослідження.

Список використаних джерел:

1. Організація Об'єднаних Націй (ООН) [Електронний ресурс] // Режим доступу : www.un.org/ru/

МАЙНОВЕ ОПОДАТКУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗБАЛАНСУВАННЯ ПУБЛІЧНИХ І ПРИВАТНИХ ІНТЕРЕСІВ

В. В. Чайка

(Національний університет державної податкової служби України,
м. Ірпінь)

Очевидно, що в сучасних умовах такі галузі публічного права як конституційне, фінансове, податкове право чинять вплив на податки, використовуючи при цьому публічно-правові механізми: імперативне регулювання, заборони, санкції тощо. Водночас застосування цих методів повинно відповідати новим тенденціям у державному управлінні, що характеризується впливом бізнесу, громадянського суспільства на рішення, що приймаються владою. Зазвичай це призводить до змішаного регулювання податкових відносин як складової фінансових, коли публічне право «імпортує» (запозичує) конструкції та ідеї, що є типовими для приватного права, а також до створення інститутів, в яких публічне та приватне тісно переплітається (наприклад, інститут майнового оподаткування).

Специфіка майнового оподаткування дозволяє деяким вченим наполягати на тому, що при встановленні моменту визначення податкової бази майнових податків та податків, об'єктом яких виступає юридичний факт-дія, у випадку, коли предметом оподаткування є нерухоме майно, вимагається співвіднесення норм податкового законодавства з нормами цивільного законодавства в частині визнання моментом визначення податкової бази моменту державної реєстрації прав на нерухоме майно [1, 49].

Продовжуючи розмову про діалектику взаємопроникнення публічного та приватного права, необхідно вказати на те, що у доктрині податкового права існує підхід (позиція), відповідно до якого майнове оподаткування розглядається як інструмент збалансування публічних та приватних інтересів.

У зв'язку з цим А. Т. Новрузов зазначає про те, що простежується прямий зв'язок майнових інтересів платників податків з розміром і способами вилучення до бюджету частини доходів фізичних і юридичних осіб [2]. Практично всі громадяни України, деякі іноземні громадяни і особи без громадянства, які відповідно до законодавства України зобов'язані сплачувати податки і збори, є платниками податків у цілому, значна частина з яких є платниками податку на майно.

Досить часто на практиці виникає конфлікт між публічним інтересом держави та приватними інтересами платників податків. Іноді це спричинено недосконалістю податкового законодавства, прогалини в якому призводять до обмеження чи навіть порушення у вузькому сенсі прав платників податків, а в широкому – прав і свобод людини і громадянина. Матузов Н. І. справедливо зауважує, що держава, яка стоїть над особою, не може вважатися правовою [3, 3]. Натомість правова держава повинна прагнути досягнення балансу інтересів держави як владного суб'єкта, що реалізовує публічний інтерес, і об'єктивних приватних інтересів платників податків.

“Встановлюючи баланс приватних і публічних інтересів у фінансовому праві, – зазначає Д. О. Гетманцев, – слід виходити з того, що положення фінан-

сового законодавства, пов'язані з певними обмеженнями закріплених Конституцією України прав і законних інтересів, мають бути адекватними, пропорційними, необхідними та співвідносними цілям обмежень, що визнаються тією самою Конституцією... При встановленні таких обмежень законодавець не має права на здійснення такого регулювання, яке б зазіхало на саму суть того чи іншого права, законного інтересу, або призводило до втрати їх реального змісту" [4, 153].

Водночас А. Т. Новрузов справедливо вказує на те, що належна реалізація податкового законодавства платниками податків призводить до надходження податкових доходів до бюджетної системи держави, що є гарантією повноцінного фінансування таких соціально значущих напрямів фінансової діяльності держави як охорона здоров'я, соціальна сфера, пенсійне забезпечення, не суперечить їх власним приватним інтересам, оскільки платники податків є громадянами, які споживають соціальні блага. Проте, держава повинна вживати усіх заходів до того, щоб податкове законодавство та його реалізація враховували основні базові принципи оподаткування, такі як справедливість, визначеність, зручність, економія [2].

М. Ю. Березін стверджує, що у випадку дотримання взаємних інтересів держави та суб'єктів підприємницької діяльності, що стоять по різні боки одного розподільчого процесу, створюється комплексний механізм реалізації фіскальної політики. Цей механізм дозволяє виявити сполученість якісних змін, що проводяться в податково-бюджетній системі, з ефектом їх впливу на рівень підприємницької активності в державі та ступінь впровадження в суспільний розвиток принципів соціальної рівності та партнерства [5, 2].

Отже, на підставі аналізу правової сутності майна та доктринальних положень теорії податкового права можна зробити висновок про те, що в окремих випадках воно одночасно може виступати і об'єктом цивільних прав, і об'єктом оподаткування, а відтак - є як цивільно-правовою, так і податково-правовою категорією. У зв'язку з цим інститут майнового оподаткування можна вважати інструментом збалансування публічних та приватних інтересів.

Список використаної літератури:

1. Котенко А. М. Місце договірних відносин у фінансовому праві / А. М. Котенко // Проблеми законності. – 2010. – № 111. – С. 48–56.
2. Новрузов А. Т. Финансово-правовое регулирование имущественного налогообложения в Российской Федерации : дисс. ... кандидата юрид. наук : 12.00.14 / Азер Теймурович Новрузов. – Москва, 2003. – 186 с.
3. Матузов Н. И. К вопросу о суверенитете личности / Н. И. Матузов // Правоведение. – 1994. – № 4. – С. 3–14.
4. Гетманцев Д. О. Щодо значення публічного інтересу для фінансового права / Д. О. Гетманцев // Часопис Київського університету права. – 2011. – № 4. – С. 150–154.
5. Березин М. Ю. Региональные и местные налоги : правовые проблемы и экономические ориентиры / Максим Юрьевич Березин. – М. : Волтерс Клувер, 2006. – 640 с.

АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ

А. Г. Бабенко

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

Основою економічних взаємовідносин на ринку праці являються відносини між найманим працівником і підприємцем. Динаміка відносин між основними суб'єктами ринку може бути: співробітництво, конкуренція, а інколи проявляється у вигляді гострих конфліктів і потрясінь. Останнє відбувається в тому випадку, коли цілі, інтереси суб'єктів ринку не співпадають. Різні інтереси сприяють тому, що на якомусь етапі обидві сторони досягають узгодження щодо умов праці, заробітної плати тощо. Звідси випливає, що ринок праці повинен бути засобом погодження інтересів суб'єктів ринку. Це знаходить своє місце в індивідуальних контрактах найманих працівників з роботодавцями або ж в колективних договорах між профспілковими організаціями та адміністрацією підприємств (організацій). Отже досягається узгодженість щодо зайнятості, тобто участі працівників у трудовій діяльності.

Під зайнятістю слід розуміти міру залучення робочої сили в різні види трудової діяльності і ступінь задоволення нею в праці. Проблема зайнятості пов'язана із забезпеченням працездатності населення робочими місцями.

Разом з цим чітко простежується неформальна зайнятість населення. Це означає наявність трудової діяльності, яка не обкладається податками. Її ще називають нерегламентованою діяльністю. За деякими оцінками, такою діяльністю займається близько 5 млн. осіб.

В нашій країні приділяється увага вдосконаленню механізму державного регулюванню зайнятості населення. Такий механізм діє в різних напрямках і включає в себе: законодавчу базу, нормативи, правила і ряд різних документів; державну систему працевлаштування центрами зайнятості; фінансові заходи щодо реалізації програм зайнятості, а також матеріальну підтримку тимчасово безробітним громадянам; систему контролю державними органами за виконання діючого законодавства по зайнятості населення.

Визначна роль в питаннях державного регулювання зайнятості населення належить центрам зайнятості, їх основними завданнями є наступні: надання безробітним інформації і консультацій; сприяти працевлаштуванню безробітних; надання тимчасової зайнятості для людей, що займаються пошуком постійної роботи тощо.

Проте центри зайнятості з об'єктивних причин не можуть вирішити усіх питань, що виникають на ринку праці. Адже в значній мірі проблеми зайнятості залежать від діяльності роботодавців.

В 2014 році в Україні в порівнянні з попереднім роком на ринку праці дещо погіршилась соціально-економічна ситуація. Зокрема, рівень зайнятості населення усього населення зменшився на 3,6 %, в тому числі серед працездатного населення на 2,8 %. Такий важливий показник як рівень економічної активності усього населення також зменшився – на 2,5 %.

За офіційними даними Державної служби зайнятості чисельність зайнятих чоловіків і жінок працездатного віку зменшилась лише за рік на 0,7 млн. осіб.

В 2014 р. в Україні було переведено працюючих на неповний робочий день 881,1 тис. осіб. Рівень безробіття населення за методикою МОП в даний час складає 9,3 % , а серед осіб працездатного віку дещо вищий – 9,7 %.

Окремо слід зупинитись на формування показників зайнятості в аграрних регіонах України, де на безробіття негативного вплинули три основні фактори: зменшення обсягів виробництва окремих видів сільськогосподарської продукції; зростання продуктивності праці внаслідок розвитку науково-технічного прогресу; імпорт сільськогосподарської продукції, що призводить до створення робочих місць в інших країнах.

Доцільно конкретизувати вищезгадані три фактори, що впливають на основні показники зайнятості в сільському господарстві. З цією метою порівнюємо обсяги виробництва в 2014 р. з базовим 1990 роком. За цей період обсяг валової продукції сільського господарства (в співставних цінах) зменшення на 31,4 млрд. грн. В усіх категоріях господарств країни обсяг виробництва м'яса (в забійній вазі) зменшився на 1998 тис. т, молока – на 13375 тис. т, плодово-ягідної продукції – на 903 тис. т.

На зменшення зайнятості населення в сільських районах впливають також тенденції зростання продуктивності праці. Це відбувається за рахунок науково-технічного прогресу, запровадження новітніх технологій та раціональної організації праці. Якщо в 1990 р. на одного працівника в сільському господарстві країни вироблялось валової продукції 50,4 тис. грн., то в 2014 р. – 227,7 тис. грн. або в 4 рази більше.

Окремо слід зупинитись на імпорті сільськогосподарської продукції, яку можливо виробляти в Україні і тим самим покращити зайнятість сільського населення. В середньому за рік наша країна імпортує 348 тис. т м'яса та м'ясних продуктів, 313 тис. т молока та молочних продуктів, 270 тис. т овочів та баштанних культур, 1155 тис. т фруктів. А це означає, що сприяємо створенню робочих місць в зарубіжних країнах. Адже згадана сільськогосподарська продукція може і повинна вироблятись в наших господарствах і тим самим є можливість покращити проблему зайнятості населення в аграрних регіонах.

Не використовуються можливості створення додаткових робочих місць та покращення проблеми зайнятості за рахунок подальшого розвитку галузі садівництва. Слід відмітити, що за останніми даними площа плодово-ягідних насаджень у плодоносному віці складає в Україні 209,9 тис. га або в 3,2 рази менше в порівнянні з 1990 р. Розширення площ для подальшого розвитку садівництва, підвищення врожайності всіх плодово-ягідних культур – це значний резерв створення робочих місць, покращення проблеми зайнятості.

Таким чином, виникає об'єктивна необхідність запроваджувати всі важелі регулювання ринку, праці, створення робочих місць, використовуючи на практиці наукові концепції для забезпечення зростання зайнятості населення та поліпшення в країні соціально-економічної ситуації.

СІМЕЙНЕ ОПОДАТКУВАННЯ ЯК АЛЬТЕРНАТИВНА ФОРМА СОЦІАЛЬНИМ ВИПЛАТАМ І ПІЛЬГАМ

І. В. Чеховська

**(Навчально-науковий інститут права
Національного університету ДПС України, м. Ірпінь)**

Одним із основних важливих демократичних принципів Конституції України є принцип соціальної держави. Відповідно до нього держава зобов'язана проводити певну політику та нести відповідальність за забезпечення конституційних і загально визнаних прав громадян та їх сімей на гідне існування. Однак сьогодні приходится констатувати декларативність більшості положень Конституції України. Йдеться перш, за все, про гарантоване ст. 48 КУ право на „достатній життєвий рівень для себе і своєї сім'ї” [1], яке не реалізовується належним чином, оскільки жодний український уряд не сформував програму реформ у сфері соціального захисту сімей. Сьогодні вона фактично замінена нагромадженням різних видів ненауковообґрунтованих виплат, пільг, субсидій, компенсацій тощо, які не засновані на реальному бюджетному фінансуванні. Державну політику у сфері соціального захисту визначають більше як 30 законодавчих акти, які не систематизовані і не послідовні та характеризуються неадекватністю термінологічного апарату, розмитістю функцій, цілей і напрямів роботи органів і служб. Крім того, діючі законодавчі і нормативно-правові акти містять “радянський” (соціальне забезпечення, пільги, соціальні і компенсаційні виплати) і новітній європейські підходи (соціальні послуги, соціальна робота, житлові субсидії). Має місце недооцінка значущості, ролі, статусу і функцій сім'ї, наслідком чого є високий рівень бідності, погіршення становища, насамперед, сімей з дітьми; зростання вразливості багатодітних сімей, сімей з дітьми-інвалідами тощо та проживання значної частки населення в умовах, що не задовольняють елементарних потреб через неадекватне визначення мінімального споживчого кошика та структури прожиткового мінімуму; недостатня обґрунтованість, фінансова незабезпеченість і соціальна несправедливість надання пільг, що спричиняє необґрунтоване збільшення за їхній рахунок доходів заможних верств населення та зростання економічної нерівності тощо.

Сьогодні державну матеріальну підтримку щомісяця отримують більше 4,7 млн. сімей, а бюджетні видатки на ці цілі у 2015 році становлять близько 70 млрд. гривень [2]. Діюча система матеріальної підтримки сімей в Україні маргіналізує сім'ї, оскільки сьогодні здійснюється лише кризова інтервенція через надання грошових дотацій, проте інші більш дієві форми матеріальної підтримки сімей не використовуються. Внаслідок чого бюджетні видатки на соціальні пільги та виплати щорічно збільшуються.

Виходячи з зазначеного вище, можемо зробити такі висновки:

1. Система надання населенню пільг і компенсацій є ключовим елементом соціальної політики. Але, на жаль, ступінь користування пільгами показує, що сучасна система пільг і компенсацій не виконує свого соціального завдання, яке полягає в забезпеченні підтримки соціально уразливих верств суспільства. За-

галом, лише 43 % населення використовує своє право на ті чи інші пільги. З них 70 % становлять не бідні, а ті, хто належить до більш забезпечених верств суспільства [3].

2. При діючій системі можна збільшити підтримку сімей лише за умови регулярного перегляду розмірів виплат і надання тих чи інших преференцій, а це потребує перегляду окремих нормативно-правових актів.

3. Існуюча система робить сім'ю своєрідним утриманцем, оскільки більша частина заходів сімейної політики не пов'язана із економічною діяльністю членів сім'ї, розміром отриманих доходів і самим фактом зайнятості. Тобто у цілому позбавляють державної підтримки сім'ї середнього рівня достатку.

4. Державні механізми не спрямовані на створення і розвиток доступних соціальних послуг на рівні громади, які допомагали б сім'ї долати складні життєві обставини та забезпечувати себе самостійно.

Тобто на сучасному етапі заходи із соціальної підтримки сімей неповною мірою виступають інструментом соціального захисту.

У зв'язку з цим виникає питання щодо актуальності перегляду змісту діючої системи державної матеріальної допомоги сім'ям в Україні та залучення альтернативних форм матеріальної підтримки сімей в Україні, що дозволить використати потенціал українських родин та реально покращити їх матеріальне становище.

Система державної матеріальної підтримки сімей в Україні була предметом наших попередніх досліджень [4–7] у яких нами було запропоновано конкретні пропозиції щодо: упорядкування видів державної соціальної допомоги, удосконалення їх правового механізму, удосконалення функцій і організаційної структури суб'єктів забезпечення соціальних виплат і пільг, удосконалення чинного законодавства, що регламентує державні соціальні виплати і пільги українським родинам.

Альтернативні форми матеріальної підтримки сімей в Україні сьогодні практично не досліджені і не використовуються на практиці. Незважаючи на те, що вони є більш ефективним у ринковій економіці з її принципом спираючись на власні сили на протигагу державному патерналізму та утриманству. У цьому контексті цікавим є досвід країн світу, що використовують податки як альтернативну форму матеріальної підтримки сімей. Враховуючи нестабільну політичну, соціально-економічну ситуацію в Україні, масове зuboжіння, безробіття і соціальну незахищеність більшої частини населення, декларативності більшості положень Конституції України, у тому числі принципів соціальної держави і державного захисту сім'ї, материнства та дитинства, введення практики сімейного оподаткування могло б забезпечити справедливий перерозподіл податкового навантаження між платниками з різним складом сім'ї і стати реальною мірою по реалізації і перетворенню в життя закріплених у Конституції України прав людини.

У зв'язку з цим вважаємо, що досвід зарубіжних країн, що застосовують як альтернативу індивідуальному – сімейне оподаткування є цікавим і заслуговує на вивчення.

Список використаних джерел:

1. Конституції і конституційні акти України. Історія і сучасність. – К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2001. – 400 с.
2. Матеріали до Парламентських слухань “Сімейна політика в Україні -цілі та завдання” : Лист Міністерства соціальної політики України від 19.05.2015 № 2563/01/10-15/59.
3. Кочемировська О. Щодо інтеграції сімейної політики до економічної стратегії держави : аналітична записка [Електронний ресурс]/ О. Кочемировська, А. Авчухова / Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/842>.
4. Чеховська І. В. Державна матеріальна підтримка сімей в Україні: проблеми та напрями реформування/І. В. Чеховська// Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. – 2012. – Т. 25 (64). – № 1. – С. 342–352. – (Серия : Юридические науки).
5. Чеховська І. В. Державна сімейна політика в Україні: теорія та практика реалізації : [монографія] / Чеховська І. В. – Кам'янець-Подільський : ТОВ “Друкарня “Рута”, 2013. – 736 с.
6. Чеховська І. В. Державна соціальна допомога сім'ям в Україні: аналіз правозастосовної практики / І. В. Чеховська // Університетські наукові записки – 2011. – № 4. – С. 255–261.
7. Бюджетна підтримка та податкове стимулювання національної економіки України / [за заг. ред. Л. Л. Тарагнул] – Ірпінь : Національний університет ДПС України, 2012. – С. 364–384.

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ЗАСТОСУВАННЯ ЕКСПЕРТНОГО МЕТОДУ ПІД ЧАС ВИБОРУ ПОСТАЧАЛЬНИКА В ЛОГІСТИЦІ

О. К. Ткачова, О. Є. Луньова

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

В сучасних умовах досконалої конкуренції на ринку свою діяльність здійснює велика кількість суб'єктів, кожен з яких потребує наявності стійких зв'язків з іншими суб'єктами, задля отримання від цієї співпраці комерційних та некомерційних вигод. Важливим чинником утворення цих зв'язків є взаємовигідні умови, які суб'єкти можуть запропонувати один одному.

Суб'єкти, метою яких є задовольнити потреби потенційних споживачів та гідно конкурувати на ринку, мають будувати свою політику здійснення діяльності за правилом “7R”: потрібний товар (right product) необхідної якості (right quality) в потрібній кількості (right quantity) у потрібний час (right time) в потрібному місці (right place) потрібному споживачу (right customer) з необхідним рівнем затрат (right cost). Дотримання цього правила суб'єктом, що пропонує продукцію, певним чином залежить від постачальника тієї чи іншої складової матеріального потоку. Виходячи з цього, потенційний покупець обирає потрібного постачальника, що найбільш відповідає певним критеріям, та починає або продовжує співпрацювати з ним.

Проблемним постає питання оцінки результатів роботи з постачальниками, адже співпраця з цією категорією суб'єктів ринку повинна мати позитивну динаміку в умовах погодинної мінливості стану ринку. Взагалі процес вибору постачальника являє собою певну кількість етапів, на кожному з яких покупцю належить вирішувати певні “задачі” щодо вибору потенційного постачальника продукції для подальших маніпуляцій з нею, а саме містить наступні: пошук потенційних постачальників, аналіз потенційних постачальників та оцінка результатів роботи з постачальниками. Важливим є питання співпраці з «новими» або зі «старими» постачальниками. Відповідно до цього в логістиці застосовують різні методи оцінки постачальників: методи зведення критеріїв до одного (методи головної компоненти, комплексного критерію, справедливого компромісу, аналізу Парето), метод експертних оцінок, метод аналізу ієрархій тощо.

Експертний підхід до оцінки постачальників ґрунтується на оцінках постачальника спеціалістами, які можуть оцінити ті чи інші параметри, що характеризують постачальника, і, таким чином, вибір постачальника здійснюється на основі отриманих рейтингів або інтегральних експертних оцінок. Метод експертних оцінок є достатньо містким і повним методом вирішення задачі вибору кращого постачальника. Вагомими аргументами на користь цього методу, а не іншого, наприклад АВС-аналізу постачальників, є те, що метод експертних оцінок є досить гнучким, тобто оцінка постачальників експертами здійснюється із врахуванням економічної ситуації на ринку. Крім того, не менш важливою причиною використання цього методу є досвід спеціалістів, що є передумовою покращення теперішнього та подальшого становища замовника оцінки – покупця певного виду продукції, бо експерти здійснюють оцінку постачальників через призму свого досвіду. Також метод експертних оцінок дуже простий у застосуванні. Окрім вище перелічених позитивних сторін цього методу також є можливість встановлення параметрів відбору постачальника, що є пріоритетними для покупця.

Якби цей метод був ідеальним, то не було б інших, а тому, виходячи з цього, метод експертної оцінки має недоліки. Найбільшим недоліком цього методу є суб'єктивність оцінки експертів при виборі між постачальниками. Проте ця суб'єктивність досить легко знищується, а саме знищується збільшенням кількості експертів, адже збільшується кількість оцінок. Не менш вагомим недоліком є часові та грошові витрати, здійснення яких не входить в плановане здійснення необхідних витрат. В такій ситуації керівництво певного підприємства навіть не буде розглядати можливість застосування цього методу, адже набагато вигіднішим рішенням буде доручити проведення аналізу щодо вибору кращого постачальника одному або декільком досвідченим спеціалістам. Експертний метод застосовується в ситуації, коли інший метод неможливо або досить важко застосувати, наприклад, коли недостатній обсяг об'єктивної вхідної інформації не дає можливості побудувати визначені економіко-математичні моделі. Метод експертних оцінок при виборі постачальника використовується в таких випадках: по-перше, коли поставлені цілі не можуть бути вирішені іншими методами, по-друге, коли альтернативні методи дають менш точні результати і, по-третє, коли інші методи вимагають більше фінансових витрат при вибо-

рі постачальника. У цілому використання експертів дає можливість: одержати аналіз складних систем, що характеризуються в основному якісними, неформалізованими процесами, підвищити динамічну якість управління за рахунок прогнозування тенденцій розвитку об'єкта; здійснити апріорне визначення і ранжування за заданим критерієм найбільш істотних факторів; підвищити ефективність математико-статистичних та інших формальних методів за рахунок більш точного визначення й оцінки деяких якісних параметрів.

Отже, процес вибору постачальника є доволі трудомістким і вимагає адекватного вибору раціонального метода визначення потрібного постачальника. Під час проведення оцінки постачальників доцільним буде враховувати всі переваги та недоліки існуючих методів оцінки постачальників, а при наявності таких, обрати кращі з них, та в ідеалі їх синтезувати. Приділяючи цьому моменту увагу, підприємство-споживач в результаті підвищує свої шанси на отримання якісних ресурсів при мінімізації сукупних витрат, що позитивно впливає, як на характеристики кінцевого продукту, так і на його собівартість, а це беззаперечно сприяє підвищенню конкурентоспроможності продукції і відповідно самого підприємства.

PRACTICAL USE OF ECONOMIC-MATHEMATICAL MODELLING IN GERMAN LOGISTICS SYSTEM AND POSSIBILITY OF IMPLEMENTATION THIS EXPERIENCE IN UKRAINE IN PROCESS OF GLOBALIZATION

**O. Tkachova, Yu. Demianenko
(University of Customs and Finance, Dnipropetrovsk)**

Workplaces and equipment providing technology and service operations are complemented by material and information flow systems.

Logistics system is an adaptive feedback system that performs certain logistics operations and functions. It usually consists of several subsystems and has developed relationships with the external environment. Logistics systems can be divided into defined material flow systems. The design and operation of logistics systems can be handled by theoretical methods, which require descriptive mathematical methods and the application of computer-aided mathematical models and methods. For example, classical mathematical analysis, mathematical statistics, mathematical (linear) programming, theory of reliability, game theory and harmonic analysis. Mathematical modeling gets more and more important for logistics systems analysis.

The practical use of mathematical modelling in German logistics systems is an essential part of process of globalization and Ukraine has a possibility to implement this positive experience into the practice.

Germany, today, is the leader in Europe when it comes to freight logistics. In addition, Germany has this year recaptured the first place in the ranking of the World Bank's Logistics Performance Index 2014 (LPI 2014). Logistics is one of the largest economic sectors in Germany. An estimated 2.8 million employees are working in the sector.

The German logistics sector, which is considered as a leader in Europe, has its competitive advantage certainly using of mathematical methods. Many mathematical

institutes inquire into a question of transport and logistics. For example, Berlin DFG Research Center MATHEON and universities Bayreuth and Göttingen.

We will consider different types of transport to compare using different methods in each kind of transport.

Automobile transport. Mathematicians of Technische Universität in Berlin investigate an issue of using navigation systems for intelligent traffic management. As a part of BMBF research project, mathematicians together with carmakers developed a method of processing the traffic on different paths of distribute to help to reduce congestion. Many drivers certify their navigation system: Instead of laboriously searching the destination on the map, you are simply say the “Navi” and your car is guided by a friendly voice.

Already using of mathematical methods of navigation systems to calculate shortest paths in transport networks is quickly and efficiently. Some systems take account of current traffic reports. The Berlin mathematicians created the models which are used to adapt to each driver to assign a tolerance limit. Mathematically, this means that the optimization problem is supplemented by additional constraints that allow detours for individual drivers.

The aim of implementation of an intelligent traffic guidance system is to achieve an optimum system which can realize the greatest possible flow of traffic becomes. This system admittedly also has a balance; this is known in a game theory as Nash equilibrium. In this equilibrium can appear strange effects, for example, the Braes paradox: the construction of a new road may result in a higher network load. This is an interesting area in which mathematics; game theory and mesh transport are planning in an exciting way.

Railway transport. In 2008 there was excelled the joint project “scheduling and conflict resolution management for a timely and economic path” for the optimization of rail traffic in Germany. There were developed mathematical methods which can evaluate automated delays and can be selected follow-up properly. Today the employees of Deutsche Bahn access the schedule of the trains on fixed waiting time rules. This model takes into account a variety of factors and is based on a mathematical basis.

Air service. In the travel time, more and more German local and remote control goals are focused on plane. From the modern business aircraft is also indispensable. For civil aviation precise safety distances are required, which are one of the main causes of the current capacity constraints at the airports. Therefore, the emergence and disintegration of wake vortices is being closely examined in interdisciplinary projects and transferred into mathematical models. Determining parameters include the type of aircraft, the respective trajectory and the weather conditions. The aim of the simulations is to predict areas of high risk and wake turbulence.

Due to the instability of the economy of modern Ukraine logistical problems must be solved at all levels of management of logistics flows. Almost all companies don't have the modern transport vehicles that would comply with international standards. There is underdevelopment transport infrastructure, low technical and technological level of organization and traffic management. That's why Ukraine should implement foreign experience, in particularly German experience, to be able to be a part of the process of globalization and integration.

Implementation of German mathematical and logistics models in different methods of transportation of goods can allow Ukrainian goods be competitive and build an effective management of the enterprise.

Using of intelligent traffic management and navigation system will allow Ukrainian freighters to determine the most favorable route including all possible risks and costs.

The principles of transport logistics (minimizing costs transportation; economies of the scale and range transport; distribution and non-gas-guzzling products; cargo delivery on time) are the main directions in improving transport technologies in the field of movement of goods, integration of production and transport processes and Ukrainian companies should consider possible problems and ways of their elimination on the basis of successful foreign experience.

ІДЕНТИФІКАЦІЯ КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ. ЄДИНИЙ АЛГОРИТМ ОПИСУ КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ

О. Л. Калашникова, К. О. Литвиненко

(Університет митної справи та фінансів України, м. Дніпропетровськ)

Відсутність в Україні єдиної системи обліку культурних цінностей збільшує ризик незаконного вивезення об'єктів культури, що зашкоджує економічній безпеці держави. Ситуація ускладнюється тим, що Міністерство культури, Служба безпеки України, Інтерпол та інші відомчі структури, що відповідають за збереження, контроль за переміщенням, розшук викрадених артефактів використовують різні системи опису предмету, що ускладнює процес взаємодії різних відомств по збереженню культурного надбання.

З метою покращення ситуації, творчий колектив кафедри митної ідентифікації культурних цінностей Академії митної служби України (нині – Університет митної справи та фінансів) створив ПІК (програмно-інформаційний комплекс) “Переміщення культурних цінностей”, що було інстальовано до ЄАІС.

За допомогою цієї системи, за умови її використання різними відомствами, можна зменшити, або в перспективі зовсім ліквідувати контрабанду культурних цінностей, попередити їх викрадення, а в разі якщо викрадення або контрабанда відбулися, то цей комплекс опису може оптимізувати пошук даного предмету.

На даний час, коли в Україні йдуть військові дії, на жаль все з більшими обертами відбувається вивезення, викрадення, продаж культурних цінностей та золотого фонду України. Для унеможливлення вивезення культурних цінностей необхідно використовувати єдиний алгоритм реєстрації об'єктів культури. Він включає детальний опис кожного предмета починаючи з основи предмета, та фіксуючи всі характерні ознаки кожного елементу конструкції виробу.

Сьогодні опис предметів культури у музейних каталогах не дає можливості однозначно ідентифікувати предмет, отже й розшукати його в разі викрадення. Наприклад: пейзаж С. С. Витуховської був викрадений із сімферопольського художнього музею у 2006 рі. Музейними експертами даний виріб мистецтва був описаний так: папір, суха голка. Розміри: 36,3 × 43,2 см. Інв. №Г-4460. “Зображено куток лісу. На першому плані нерівна поверхня землі (каміння-валуни), далі куці. Ліворуч від центру група високих дерев хвойної породи, дві

групи таких саме, але менш високих дерев праворуч від центру. Ліворуч за деревами, горбиста місцевість, яка знижується вправо, доходячи майже до центра аркуша. Небо хмарне, намічене негустими вертикальними лініями.”

За таким описом зовсім не можливо ідентифікувати оригінальність виробу мистецтва. За алгоритмом, який був розроблений академією, експерти повинні були зазначити такі відомості, як:

1) основа виробу (розмір, матеріал з якого вона виготовлена, запах, стан збереження, наявність вержерів);

2) зображення (розмір, матеріал, техніка виготовлення, характеристика зображення, колір, тон тла, стан збереження зображення, чи є надписи в зображенні);

3) паспорту (якщо є) – (розмір, матеріал тощо):

4) скло (якщо є) – (розмір, характеристика, стан збереження тощо);

5) рама (якщо є) – розмір, характеристика, чим покрито тощо);

6) зворотний бік (розмір, матеріал тощо);

7) кріпильні пристрої (кількість, відстань, чим прикріплені тощо).

Такий опис видимих ознак предмету надає можливість ідентифікувати його. Оскільки вже на етапі музейної каталогізації цієї роботи не було зроблено, детального опису не було, цей виріб мистецтва дуже складно знайти та опізнати, особливо для людини яка не має відповідного експертного досвіду.

Уніфікація принципів опису та реєстрації культурних цінностей у різноманітних базах даних може суттєво покращити ситуацію. Особливо гостро стає питання, як захистити надбання нашої держави в умовах воєнних дій на сході держави, коли митники не можуть повноцінно виконувати свою роботу. Тільки за останні 3 місяці було дуже багато спроб перевезти до Російської Федерації культурних цінностей з України.

Це були такі предмети графіки: поштові марки – 40 000 штук, банкноти XVIII сторіччя – 4000 штук, книги, які були видані більш ніж 100 років тому (напр., “Руські билини старого і нового запису”), та інші предмети, які належать до графіки: 156 старовинних монет срібних та золотих (29 з них датуються XI ст.), 10 орденів та медалей, нагрудні знаки різноманітних країн, ікона.

В останні роки зросла кількість випадків, коли екстремісти і терористи були причетні до руйнування, розграбування та контрабанди культурних цінностей, а також торгівлі ними; часто вони співпрацюють з міжнародними злочинними угрупованнями. Контрабанда культурних цінностей, як було встановлено, є одним із джерел фінансування тероризму. Щорічні доходи від незаконної торгівлі предметами культури можуть досягати 6,3 млрд дол., значна частина цих грошей іде на фінансування тероризму.

Удосконалення системи обліку культурних цінностей у масштабі єдиної державної системи є актуальною проблемою, до якої мають активно долучитися різні міністерства та відомства.

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ОПЛАТИ ПРАЦІ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

Т. С. Єдинак, Д. С. Серотюк

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

Інтеграційні процеси в економіці України спричинили суттєві зміни багатьох науково-практичних положень бухгалтерського обліку, а це, у свою чергу, потребує більш гнучких, оперативних та сучасних підходів до обліку розрахунків з оплати праці в бюджетній сфері, складовою якої є заклади освіти. Проблема оплати праці та її мотивації для педагогічних працівників є найгострішою, оскільки заробітна плата престала бути стимулом для них. Для прикладу, сьогодні молодий спеціаліст – вихователь дошкільного навчального закладу, окрім посадового окладу отримує лише один вид надбавки – за престижність педагогічної праці. Актуальність зростає на фоні соціально-економічної кризи в країні, що супроводжується скороченням чисельності працівників (при тому, що навантаження на працівників лишається незмінним), а також жорсткою економією бюджетних коштів, у тому числі на оплату праці.

У законодавстві вживаються два терміни – “оплата праці” і “заробітна плата”. Традиційно щодо оплати праці найманих працівників застосовується термін “заробітна плата”, яким підкреслюється те, що грошова винагорода виплачується за витрачену працю, за роботу, яка виконана. Зараз терміни «оплата праця» і “заробітна плата” застосовуються як синоніми. Однак, на нашу думку, термін “оплата праці” більш широкий і його цільове призначення спрямоване на організацію оплати праці, регламентацію її окремих елементів і всієї системи правових засобів у цій сфері, тоді як термін “заробітна плата” спрямований на права працівника в трудових відносинах, на отримання грошової винагороди.

Для визачення умов оплати праці, ставок заробітної плати, посадових окладів, визначених “Інструкцією про порядок обчислення заробітної плати працівників освіти” № 102 від 15.04.1993 року, працівники освіти поділяються на такі категорії:

– педагогічні і керівні працівники загальноосвітніх навчальних закладів – шкіл, шкіл-інтернатів та дитячих будинків усіх типів та найменувань, ліцеїв, гімназій, коледжів тощо;

– педагогічні і керівні працівники дошкільних навчальних закладів;

– педагогічні і керівні працівники педагогічних училищ, вищих навчальних навчальних закладів I–IV рівнів акредитації та професійно-технічних навчальних закладів.

Фонд оплати праці працівників освіти складається з основної та додаткової заробітної плати, а також інших заохочувальних та компенсаційних виплат. Зарплата педагога має три складові: посадовий оклад, доплати і надбавки. Проте структура цих елементів у бюджетній сфері має певні особливості. Зокрема, в загальноосвітніх навчальних закладах значну частину заробітної плати скла-

дають доплати за класне керівництво, завідування навчальними кабінетами, надбавки за звання, вислугу років тощо. Всі вони мають мотиваційне забарвлення та економічний ефект.

Незважаючи на певні кроки в удосконаленні системи бухгалтерського обліку в бюджетних установах, що спостерігається в останні роки, є ряд проблем, що вимагають вирішення:

1. Автоматизація обліку розрахунків з оплати праці працівників закладів освіти.

2. Підвищення якості внутрішнього контролю за веденням обліку розрахунків з оплати праці в закладах освіти.

Вирішення вище зазначених проблем потребує індивідуального підходу для конкретного типу навчальних закладів. Автоматизація в тому вигляді, в якому вона є зараз, потребує серйозних вдосконалень і адаптації під сучасні економічні умови. Групування даних, які впливають на формування заробітної плати викладачів в електронному вигляді, підвищить якість роботи бухгалтерів, прискорить процес бухгалтерського обліку. Створюючи дане програмне забезпечення слід враховувати досягнення іноземних компаній, адаптуючи їх відповідно до вітчизняних реалій. Програма має являти собою мережу автоматизованих робочих місць, які пов'язані між собою в єдиний інформаційний простір, з метою спрощення та прискорення процесу обліку заробітної плати.

Також дуже важливо забезпечити якісний внутрішній контроль за процесом нарахування та виплати заробітної плати працівників освіти в самих закладах освіти. Саме внутрішній контроль допомагає розкрити слабкі місця, швидше виявити істотні порушення у процесі використання бюджетних коштів, особливо тих, що виділяються з бюджетів різних рівнів на оплату праці. Адже саме для такого контролю відкрита вся інформація, він є більш надійним, і в такому контролі зацікавлені абсолютно всі: керівник установи, працівники і навіть контролюючі органи. Функціонування системи внутрішнього контролю має зводити до мінімуму ризики діяльності установи (ризик можливих несприятливих подій – крадіжок, перевитрат, зловживань, недоотримання доходів, нецільового використання коштів тощо).

Приймаючи до уваги складний економічний стан у державі, який змушує скорочувати видатки на ряд соціальних сфер, діяльність яких сприяє розвитку формування здорового і освіченого суспільства, можна зробити висновок, що забезпечення фінансовою та матеріально-технічною базою закладів освіти та вирішення проблем освітян стане каталізатором в процесі інтеграції України до світового освітнього співтовариства, що, у свою чергу, забезпечить сталий розвиток і конкурентоздатність держави.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ СТРАХОВИКА В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ В ЄС

О. Б. Пономарьова, Т. І. Шевченко

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

У сучасних умовах особливо актуальною постає проблема забезпечення платоспроможності страхових компаній, адже стратегічною метою у зовнішній політиці України є членство в Європейському Союзі, яке має бути досягнуто шляхом забезпечення інтеграції України в європейський політичний, економічний і правовий простір. Тому саме удосконалення ефективних методів аналізу платоспроможності, впровадження нових програм надасть можливість страховим компаніям України досягнути конкурентних переваг та отримати перспективи до визнання Європейським Союзом.

Управління процесом досягнення фінансової стійкості страховика багато в чому залежить від якості та повноти інформації щодо його фінансового стану, яка втілюється в певних показниках. Показник платоспроможності страхової компанії відіграє тут ключову роль [2]

Александрова М.М найбільш точно зазначає: платоспроможність страховика означає можливість, здатність страхової компанії відповідати за своїми зобов'язаннями [6]

Основними умовами забезпечення платоспроможності страховика згідно із законодавством України є:

- 1) наявність сплаченого статутного капіталу;
- 2) наявність гарантійного фонду страховика;
- 3) створення страхових резервів, достатніх для майбутніх виплат страхових сум і страхових відшкодувань;
- 4) перевищення фактичного запасу платоспроможності страховика над розрахунковим нормативним запасом платоспроможності.

Основним методом аналізу платоспроможності страховика є перевищення фактичного запасу над розрахунковим нормативним запасом платоспроможності. Компанія неплатоспроможна, якщо її активи недоступні для здійснення виплат страхувальникам.

Зважаючи на той факт, що на відміну від української методики розрахунку нормативного запасу платоспроможності, в розрізі страхування життя, європейський підхід акцентує увагу на операціях перестраховування, доцільно в межах подальших розрахунків як для ризикового, так і для страхування життя враховувати частку страхових премій, належних перестраховикам та страхових виплат, які ними компенсуються [1]

Слід враховувати ще й відносні показники платоспроможності страхової компанії:

- коефіцієнт фінансової спроможності;
- коефіцієнт ліквідності страхових резервів;
- коефіцієнт страхового покриття [4]

На забезпечення платоспроможності страховиків спрямована директива Solvency II, метою якої буде створення загальноєвропейських вимог до капіталу та стандартів управління ризиками.

Вимоги Solvency II зосереджено на зобов'язаннях, активах страховиків. Останні зобов'язані враховувати ринковий, кредитний та операційний ризики.

Компонентами Solvency II є наступне:

- 1) наявність достатніх фінансових ресурсів;
- 2) наявність адекватної системи управління та перегляд процесу нагляду;
- 3) вимоги до звітності та системи розкриття інформації.

Відповідно до директиви Solvency II, розмір статутного капіталу повинен бути не меншим ніж 2 млн. євро для страхових компаній, які не займаються страхуванням життя і 3 млн. євро – для страхових компаній, сфери страхування життя, включаючи підконтрольні страхові організації [3].

Отже, прийняття директиви Solvency II встановлює більш жорсткі вимоги достатності капіталу та ризик-менеджменту, що сприятиме зменшенню ризиків неплатоспроможності страховика, збитків споживача та дестабілізації ринку. При запровадженні Solvency II очікується ряд проблем і труднощів, але, подолавши їх, страховий ринок України отримає позитивні результати.

Список використаних джерел:

1. Гаманкова О. О. Фінансова стійкість та платоспроможність страхової організації / О. О. Гаманкова // Вісник КНУ ім. Т. Шевченка. Економіка. – 2007. – Вип. 94–95. – С. 18–23.

2. Шакура О. О. Дослідження сутності фінансової надійності страховика в умовах розвитку системи комерційного страхування в Україні / О. О. Шакура // Науковий вісник НТЛУ України. – 2013. – Вип. 23.15. – С. 270–277.

3. Бойко А. О. Формалізації впливу перестраховування на рівень платоспроможності страхової компанії / А. О. Бойко // Всеукраїнський науково-виробничий журнал Інноваційна економіка. – 2011. – № 20. – С. 226–230.

4. Кравченко В.О. Розвиток методів платоспроможності страховика як складової фінансової безпеки страхової компанії / В.О. Кравченко // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2013. – № 1. – С. 85–89.

5. Говорушко Т.А., Стецюк В.М., Яценко І.І. Проблемні питання реалізації в Україні директиви ЄС Solvency II // Журнал “Агросвіт”. – 2014. – № 2. – С. 20–24.

ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ ЯК ПОКАЗНИК ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТА СТРАХОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

О. Б. Пономарьова, К. В. Соловйова

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

Прибуток як комплексний, інтегрований показник всебічно характеризує ефективність певного виду бізнесу, а тому його привабливість для інвесторів. Стимулюючи або, навпаки, стримуючи ділову та інвестиційну активність у різних галузях та сферах економічної діяльності, прибуток сприяє цілеспрямованому міжгалузевому та міжрегіональному перерозподілу капіталів, чим впливає на формування структури національної економіки. Стратегічна роль і значення прибутку у соціально-економічному розвитку зумовлює необхідність запрова-

дження чітких та однозначних критеріїв визнання та методів оцінки усіх складників, що формують фінансовий результат.

Ці проблеми особливо актуальні для страхових компаній, тому що у нормативних документах не невизначені основи методологічної бази економіки страхування, зокрема, такі поняття як “собівартість”, “дохід”, “прибуток” страховиків, порядок та джерела їх формування [1, 384].

Метою дослідження є аналіз і систематизація понятійного апарату і на цій основі розкриття економічної сутності категорії “фінансові результати страхової компанії”.

Основною проблемою формування доходів від страхових операцій є недосконалість, економічна необґрунтованість методу «плаваючих кварталів», що використовується в Україні для формування резерву незароблених премій та відповідно визначення заробленої премії. Методика його формування не враховує особливостей кожного страхового продукту (масовості страхування; строку дії договору страхування; частоти розподілу ризику; часу сплати страхової премії за укладеними договорами страхування й перестраховування), тому не відбиває реальних зобов'язань страховика і не забезпечує достовірної оцінки доходів від страхових операцій, а, отже, і оподаткованого прибутку за звітний період. Методи формування резервів незароблених премій, розповсюджені у міжнародній практиці (1/365; 1/4; 1/8; 1/12; 1/24 – “паушальний метод”; метод 40 %; 36 %), ґрунтуються на розрахунку резерву за кожним договором страхування окремо і враховують усі його параметри, тому забезпечують економічно обґрунтовану оцінку як доходів, так і прибутку за звітний період [2, 131].

Фінансовий результат страхової компанії – це кінцевий результат від страхової та інших видів діяльності страхової компанії за звітний період, який визначається на основі співставлення відповідних доходів і витрат та в комплексі проявляється в показниках прибутку (збитку) та приросту (відтоку) страхових резервів.

При цьому фінансовий результат від страхової діяльності являє собою різницю між вартістю ціни наданої страхової послуги, що виражається в поточних надходженнях та її фактичною собівартістю.

Загальні підходи щодо формування фінансового результату підприємств та організацій в умовах ринку відносяться також і до страхових компаній. Проте, фінансовий результат страховиків має свої особливості, пов'язані з економічною сутністю категорії страхування, видами діяльності та, у зв'язку з цим, специфікою кругообігу грошових коштів страхової організації [3, 31].

Економічний зміст фінансового результату не може розглядатися окремо від формування доходів і витрат, а також без урахування їх впливу на визначення собівартості страхових послуг. При цьому достовірність і точність обліку доходів і витрат, визначення їх приналежності до виду діяльності, є визначальним чинником формування ціни і собівартості страхової послуги. Тому, закономірним є питання відносно формування фінансового результату страхової компанії у фінансовій звітності страховика за видами діяльності та в управлінському обліку для прийняття управлінських рішень [4, 22].

Результати дослідження сутності фінансових результатів як загальноекономічної категорії, з урахуванням особливостей страхової діяльності дали змогу уточнити поняття “фінансовий результат страхової компанії”.

Список використаних джерел:

1. Острроверха Р. Е. Прибуток страхових компаній та порядок його формування // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України, № 1, 2011, - с. 384-393.
2. Шматко К. А. Фінансові результати страхової компанії як показник діяльності суб'єкта господарювання / К. А. Шматко // Вісник ЖДТУ. – № 5. – 2013. – С. 131–135.
3. Белгородцева М. О. Семантика поняття “фінансові результати” та методика їх обліку у страхових компаніях/ М. О. Белгородцева // Вісник ЖДТУ. – № 1 (63). – 2013. – С. 29–32.
4. Шинкаренко І. Е. Фінансові результати від страхової діяльності. / І. Е. Шинкаренко // Страхова справа. – № 3. – 2004. – С. 20–24.

МОДИФІКАЦІЯ РОЛЬОВИХ ФУНКЦІЙ ДЕРЖАВИ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ СИСТЕМНИХ РЕФОРМ

М. І. Буряк, В. Є. Дем'яненко

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

Держава, як суспільний феномен, нерозривно пов'язана з історією цивілізаційного поступу людства. В процесі суспільного розвитку відбувалась також і еволюція держави. Якщо в античні часи Аристотель стверджував, що “держава – це спілкування подібних між собою людей заради досягнення якомога кращого життя” [1], то Ф. Енгельс стверджував, що держава виникла як інститут влади [2]. Нині держава сприймається як соціально-економічний інститут, що визначає загальний напрям розвитку суспільства і відображає політичну організацію країни.

Будучи соціально-економічним інститутом, держава є єдиним суб'єктом в країні, якому належать прерогатива формувати нормативно-правове регулювання суспільних відносин як обов'язкових для їх виконання в межах національної юрисдикції, тобто виступає носієм політичної влади, владних і системоутворюючих взаємовідносин життєдіяльності суспільства і громадян.

Ретроспективний аналіз зумовлюючих причин походження держави дозволяє виокремити декілька теорій детермінантності цього суспільного інституту. *Психологічна* та *патріархальна* теорії пов'язують становлення держави з схильністю людей до визнання владного верховенства і патриціальної (від лат. pater – батько) опіки. Його функція – збереження традиційного способу життя. *Економічна теорія* та *теорія насильства* мотивують виникнення держави необхідністю підкорення людей загальноновизнаним традиціям, організації товарного виробництва, завоювання нових територій для розширення життєвого і економічного простору. Згідно з цим функція держави – управління людьми, перерозподіл ресурсів, вирішення соціальних конфліктів, реалізація великих

проектів. *Теорія держави на основі права нації на самовизначення* виходить із потреб кожної нації на суверенітет, що зумовлює формування держави для захисту національних інтересів і прав, що і відображає її основні функції.

Наведені твердження узагальнюють існуючі причини утворення соціального інституту “держава” та пояснюють неоднорідність її функцій з позиції сприйняття цього інституту через призму національної держави.

Особливою специфічністю сучасної модифікації рольових функцій української держави є вплив на неї процесів інтеграції та глобалізації господарських зв'язків, в умовах яких реалізується євроінтеграційний курс як пріоритетний напрям розвитку українського суспільства.

У світлі зазначеного першочерговим завданням є – поглиблення ринкової визначеності механізмів функціонування національної економіки, реформування місцевого самоврядування та територіальної влади. Адже державний апарат країни значною мірою використовував звичні заходи консервативного централізму авторитарного типу на основі уцілілої радянської командно-адміністративної “державної вертикалі влади”.

Результатом модернізації української держави як суспільного інституту є впровадження дієвої системи публічної влади, що становить собою сукупність органів влади і управління, які концентрують, спрямовують зусилля громадян на здійснення загальносуспільних справ. Вони утворюють цілісну систему інституцій, призначених здійснювати управління суспільно значущими справами від імені й за дорученням суверена – народу або відповідної територіальної громади.

Публічна влада організовується за територіальним принципом, її апарат існує і функціонує за рахунок податків населення і призначений діяти у суспільних інтересах в межах своїх компетенцій. Адже тільки в умовах реального демократизму апарат може відображати інтереси більшості соціальних груп. Організаційно публічна влада виступає у двох основних формах: а) державна влада; б) влада місцевого самоврядування (муніципальна влада). Найбільш важливою умовою формування в Україні досконалої сучасної системи публічної влади є розмежування функцій і повноважень між державною і місцевою владою самоврядування, здійснення фінансової децентралізації і забезпечення самодостатності муніципальних територіальних громад. Уся сукупність функцій держави за рольовими ознаками має бути сформована із таких двох груп: іманентних (від лат. *immanens* – властивий, притаманний) і делегованих від народу.

Група іманентних функцій включає такі сфери: внутрішня безпека і судове посередництво; макроекономічна, фінансово-кредитна, бюджетна, фіскальна, соціальна, стратегічна та інші політики); обороноздатність; законотворчість; фундаментальна наука; міжнародні відносини).

Група делегованих народом державі функцій включає сфери, які визначають державу як суспільний інститут економічної влади. Сюди відносяться такі сфери господарської діяльності: сфера державного сектору економіки; соціальна сфера (державний бюджет і трансферно-субсидіарна політика; сфера державного контролю; зовнішньоекономічна діяльність, митний і екологічний контроль тощо). Основним вектором сучасної модернізації рольових функцій дер-

жави є орієнтація на забезпечення єдності інтересів особи, трудових колективів та жителів територіальних громад шляхом владного регулювання при стимулюванні саморегулювання та саморозвитку суспільства, що здійснюється опосередковано через органи публічної влади.

Список використаних джерел:

1. Аристотель. Политика / Аристотель // Сочинения : в 4-х т. – Т. 4 / пер. с древнегреческого; общ. ред. А. И. Доватура. – М. : Мысль. – 1983. – С. 375–644.
2. Энгельс Ф. Происхождение семьи, частной собственности и государства. Маркс К., Энгельс Ф. – Соч. 2-е изд. – М., 1961. – Т. 21. – С. 23–178.

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АНАЛІЗУ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ І ШЛЯХИ ЙОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ

Д. П. Дубицький, К. С. Потапчук

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

На сучасному етапі розвиток України характеризується реформуванням всієї системи бухгалтерського обліку, зокрема і в бюджетних установах. Дивлячись на це, актуальним питанням на сьогоднішній день є вдосконалення обліку та аналізу в бюджетних установах. Одним з найбільш важливих аспектів даної проблеми є облік та аналіз основних засобів бюджетних установ, а також ефективність їх використання. Ефективне використання основних фондів виступає одним з вирішальних чинників збільшення обсягу надаваних установою послуг та підвищення якості обслуговування. Поліпшення використання основних засобів також призводить до зростання ефективності використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів.

Про актуальність теми дослідження свідчить також частота звернення до неї в наукових працях. Зокрема, питання обліку та аналізу основних засобів у бюджетних установах, а також ефективності їх використання, присвячені дослідження таких науковців як В. Батіщев, Л. Дікань, Р. Джога, В. Лемішовський, С. Свірко, інших науковців. Проте не приділено достатньо уваги до питання інформаційного забезпечення аналізу ефективності основних засобів бюджетних установ.

Аналіз ефективності використання основних засобів бюджетних установ повинен включати:

- 1) оцінку відповідності їх наявної кількості за складом і структурою нормативним потребам бюджетної установи, які визначаються, виходячи з специфіки її функціонування;
- 2) розрахунок показників інтенсивності руху та якісного стану основних засобів – показників придатності й зносу;
- 3) аналіз показників віддачі на одиницю ресурсів та місткості ресурсів у одиниці наданих послуг. Показники віддачі ресурсів бюджетної установи хара-

ктеризують величину виконаної роботи або наданих послуг у розрахунку на 1 грн. використаних ресурсів, а показники місткості характеризують витрати або запаси ресурсів у розрахунку на 1 грн. виконаної роботи чи наданих послуг.

При оцінці ефективності використання всіх об'єктів основних засобів як узагальнюючого показника застосовується показник фондівдачі. Фондовіддача виражає ефективність використання засобів праці, тобто показує скільки надається послуг на одиницю основних виробничих фондів. Оберненим показником до фондівдачі є показник фондомісткості. Фондомісткість є вартістю основних виробничих фондів, яка припадає на одиницю послуги бюджетної установи. Разом з тим методикою розрахунку показника фондівдачі бюджетних установах притаманні особливості, які обумовлені специфікою вимірювання кінцевих результатів їх діяльності. Для установ невиробничої сфери характерним є те, що їх кінцевий результат, як правило, не має матеріальної форми і існує у вигляді послуг, що надаються, робіт.

Загальну методику аналізу ефективності використання основних засобів, що є універсальною для всіх без винятку бюджетних установ, можна доповнити аналізом оцінки ефективності використанні основних засобів, що відіграють специфічну роль у діяльності бюджетної установи. Зокрема, для органів охорони здоров'я можна виділити такі показники: середній термін використання ліжка, середня оборотність одного ліжка, кількість проведених обстежень за допомогою певного апарату тощо (для лікувально-діагностичних закладів).

Загальні та спеціальні показники ефективності використання основних засобів бюджетних установ дають можливість комплексного вивчення стану управління установою і показують першочергові напрямки вдосконалення забезпечення бюджетної установи основними засобами.

Особливий вплив на результати аналізу ефективності основних засобів має правильно організоване його інформаційне забезпечення. Слід зазначити, що форми фінансової звітності не дозволяють роботи повноцінний аналіз основних засобів, що зумовлює необхідність використання даних первинної документації, що є не дуже зручним для швидкого прийняття управлінських рішень. Для вирішення цього питання, на нашу думку, необхідно створити певну форму управлінської звітності, яка буде містити достатньо інформації для аналізу ефективності використання основних засобів, а саме: дані про оцінку основних засобів, їх наявність, рух, знос, а також інформацію про вид та кількість наданих послуг з використання конкретного виду основних засобів.

Отже, якщо доповнити методику аналізу ефективності основних засобів бюджетних установ саме аналізом спеціальних показників, які будуть відрізнятися залежно від сфери діяльності бюджетної установи, а також удосконалити інформаційне забезпечення, то це може дати можливість точно визначити потреби закладу і в кінцевому результаті здійснити повноцінне забезпечення установи відповідними основними засобами.

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ МАТЕРІАЛЬНИМИ ЦІННОСТЯМИ ПІДПРИЄМСТВА

Н. Л. Шишкова, Т. В. Саврак

(ДВНЗ “Національний гірничий університет”, м. Дніпропетровськ)

Зважаючи на те, що у світі спостерігається чітка тенденція до запровадження нових механізмів оптимізації управлінських рішень у сфері управління матеріальними цінностями підприємства, набувають все більшої актуальності питання, що стосуються створення внутрішньогосподарської системи контролю. Управління запасами, сформованими за рахунок оборотного капіталу, представляє складний комплекс заходів, в якому завдання фінансового менеджменту тісно переплітаються із завданнями виробничого менеджменту і маркетингу. Всі ці завдання підпорядковані єдиній меті - забезпеченню безперебійного процесу виробництва і реалізації продукції при мінімізації поточних витрат по обслуговуванню запасів.

Актуальність забезпечення безперервності процесу реалізації товарів та обслуговування покупців потребує створення на підприємстві чітко налагодженої системи управління запасами [1]. Але управління запасами є лише частиною загальної політики управління оборотними активами підприємства, що полягає в оптимізації розміру і структури товарно-матеріальних цінностей, мінімізації втрат щодо їх обслуговування [2].

Так, для забезпечення ефективного функціонування необхідно враховувати наявну та потенційну спроможність суб'єкту господарювання до розвитку. Доцільно в рамках зміни моделі потенціалу управління підприємством доповнити блоки ресурсів (інформаційні, трудові, фінансові, виробничо-технічні), і механізму управління (аналіз, прогнозування і моніторинг, планування, організація виконання, мотивація, документування і облік, оперативне регулювання) блоком діяльності персоналу (аналітична, організаційна, оперативно-контрольна). Лише при зміні рівня компетенції на якісно інший, який базується на нових принципах і методах управління, відбувається перетворення моделі потенціалу управління підприємством з двомірної на тримірну.

Змінена модель компетенції дозволить охопити всі стратегічні компоненти підприємства і оточуючого середовища, що сприяють досягненню цілей керівництва підприємства.

Блок управління представлений сукупністю компонентів механізму управління підприємством: аналіз, прогнозування і моніторинг, планування, організація виконання, мотивація, документування і облік, оперативне регулювання.

Реалізація цілей здійснюється за рахунок ресурсів, що має або може залучити підприємство: інформаційних, трудових, виробничо-технічних, фінансових.

Блок діяльності персоналу поділяється на складові: аналітична діяльність (дослідження факторів розвитку підприємства і розробка заходів щодо подальшого функціонування); організаційна (забезпечення організації реалізації найс-

приятливішого варіанту розвитку); оперативно-контрольна (здійснення контролю, коригування цілей, задач розвитку підприємства).

Робота керівництва повинна зосередитися на тому, щоб примусити працівників привести свої цілі, ділові якості і професійні навички у відповідність з тими вимогами, що пред'являють умови функціонування підприємства.

Оцінка діяльності персоналу може бути проведена по наступних групах факторів r_{ij} ($R = \{r_{ij}\}$):

r_{1j} - структурні (розмір групи, що залучена до розробки і впровадження плану розвитку, її комунікації);

r_{2j} - мотиваційні (мотивація членів групи);

r_{3j} - змінні (характер задачі, ступінь складності і умови рішення задачі);

r_{4j} - незалежні (взаємозв'язок з другими групами);

r_{5j} – особисті (якісні професійні характеристики робітників).

Динаміка позитивного росту якісного рівню факторів r_{ij} має наслідком максимізацію загального рівня компетенції управлінського корпусу підприємства. В новій моделі планування відбувається з використанням ситуаційного аналізу проектів, оцінки тривалості робіт, системи бюджетів проектів, пакетів робіт по розвитку підприємства, календарне і сітьове планування. Використання системи оцінок – успішний і безперервний процес переходу стану підприємства на якісно новий рівень.

Ефективне управління запасами дозволяє знизити тривалість виробничого та всього операційного циклу, зменшити поточні витрати на їх зберігання, визволити з поточного господарського обороту частину оборотного капіталу, реінвестуючи його в інші активи. Тому поєднання аналізу господарської діяльності і конкретних функцій управління матеріальними цінностями підприємства в рамках створення розгалуженої системи внутрішнього контролю складають значний інтерес та визначають напрям подальших досліджень.

Список використаних джерел:

1. Лежненко Л. І., Ломова І. О. Теоретичні аспекти удосконалення аналітичного обліку виробничих запасів // Молодий вчений (08) / 2014 [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://cyberleninka.ru/article/n/teoretichni-aspekti-udoskonalennya-analitichnogo-obliku-virobnichih-zapasiv>

2. Давидюк Т. В., Дорошенко І. І. Систематизація моделей управління матеріальними запасами для прийняття управлінських рішень бухгалтерами-аналітиками // [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://cyberleninka.ru/article/n/teoretichni-aspekti-udoskonalennya-analitichnogo-obliku-virobnichih-zapasiv#ixzz3oX8wKSt7>

МОДЕЛЬ КОМПЛЕКСНОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ТРУДОВОЮ ПОВЕДІНКОЮ ПРАЦІВНИКІВ

В. В. Польова

**(Харківський національний університет будівництва та архітектури,
м. Харків)**

Одним з найважливіших економіко-управлінських та гуманітарних аспектів реалізації фінансово-економічної стратегії розвитку України повинно стати удосконалення стратегії розвитку кадрового потенціалу, тому що головною запорукою досягнення високої конкурентоспроможності будь-якого підприємства та економіки в цілому є реалізація ефективної трудової поведінки працівників.

Оскільки проблема управління трудовою поведінкою працівників є міждисциплінарною, то методологічно досить складно визначити це поняття. О. Громова та Г. Латфуллін в управлінні поведінкою персоналу вбачають “систему заходів щодо формування принципів, норм поведінки індивідів в організації, яка дозволяє досягти поставлених цілей в задані терміни і з допустимими витратами” [1, 243]. Означена дефініція не надто відрізняється від класичного трактування терміну “управління персоналом”, під яким розуміють «цілеспрямований вплив на людську складову організації, орієнтований на приведення у відповідність можливостей персоналу і цілей, стратегій, умов розвитку організації” [2, 81].

На думку автора під управлінням трудовою поведінкою працівників необхідно розуміти “цілеспрямований вплив, який здійснюється суб'єктом управління на дії та вчинки працівників з метою приведення їх до бажаного рівня активності, надійності, відповідальності та сумлінності, що визначаються за кількістю та якістю виконуваної роботи та прагненням працівника до самоудосконалення і безперервного гармонійного (мораль, культура, інтелект, професіоналізм) розвитку”. В цьому сенсі важелями управління трудовою поведінкою можна вважати “будь-які інструменти (засоби, методи) впливу на окремих працівників з метою здійснення координації їх дій та вчинків в процесі трудової діяльності”. Необхідно підкреслити значущість як традиційних, так і найбільш прогресивних, соціально-психологічних, освітньо-виховних, особистісно-орієнтованих важелів в управлінні трудовою поведінкою, що змушують спеціалістів в їх пошуку звертатися до психології, соціології, педагогіки та антропології.

Сьогодні головна мета керівництва - пробуджувати в людях їх найкращі якості, зокрема, здатність і бажання оперативно відгукуватися на будь-які зміни, ініціювати ці зміни, робити свій внесок у вирішення стратегічних та оперативних завдань. Головною метою управлінців стає підвищення трудової активності працівників у формі трудової поведінки, за рахунок задоволення їх потреб, гармонійного розвитку та зростання мотивації до високоякісної самовідданої праці.

Також в процесі управління трудовою поведінкою працівників важливим питанням є вибір сукупності принципів (правил), методів, концептуальних основ, відповідно до яких буде здійснюватися даний управлінський вплив. Постає необхідність побудови моделі комплексної системи управління трудовою поведінкою працівників для удосконалення стратегії розвитку кадрового потенціалу будь-якого підприємства чи країни в цілому. Авторська розробка даної моделі представлена на рис. 1.

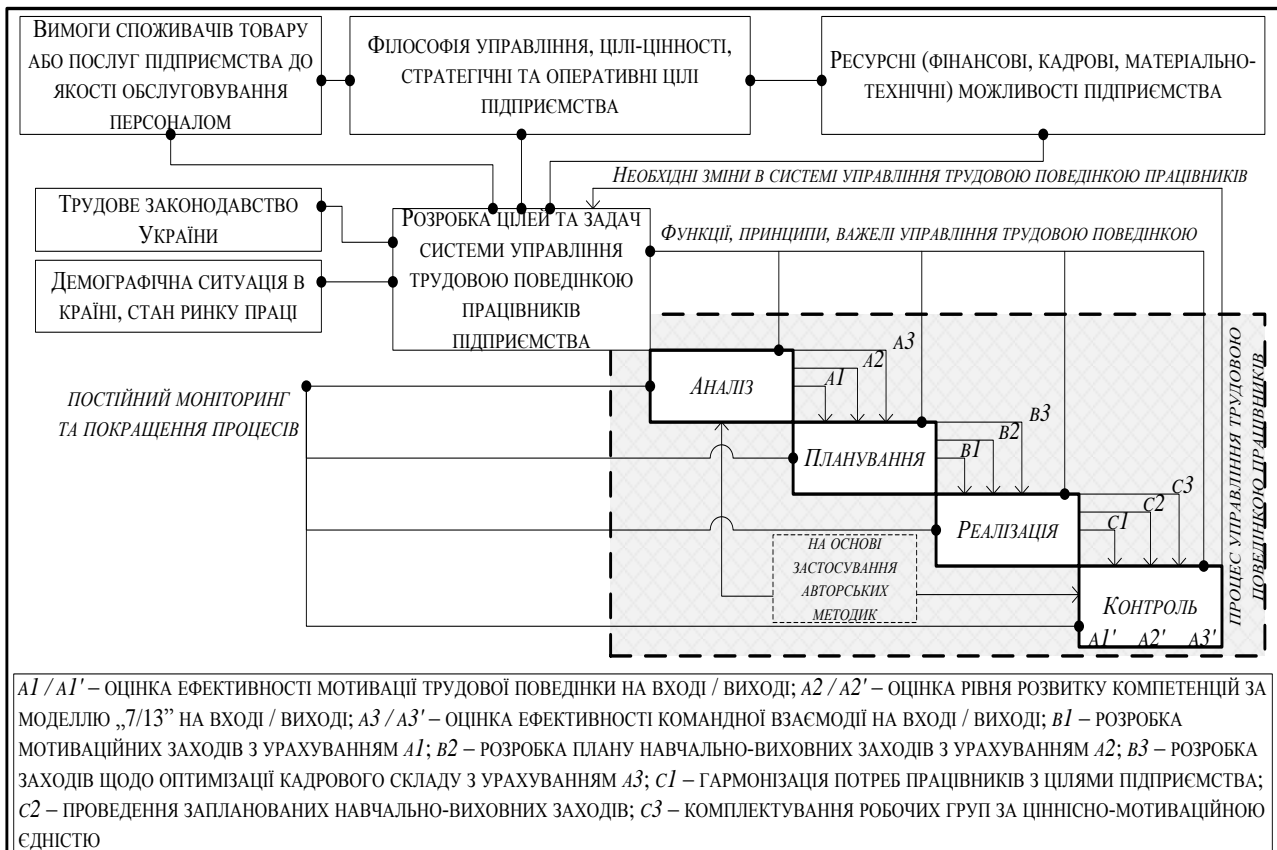

Рис. 1. Модель комплексної системи управління трудовою поведінкою працівників на основі методичних розробок автора

Застосування запропонованої моделі комплексної системи управління трудовою поведінкою працівників сприятиме створенню надійного механізму, який дозволить досягти головної стратегічної мети – забезпечити сталий розвиток підприємств і організацій та всебічний гармонійний (мораль, культура, інтелект, професіоналізм) розвиток кадрового потенціалу. Формування дієвої системи управління трудовою поведінкою працівників дозволить оперативно вирішувати задачі кадрового забезпечення, корпоративного розвитку, у значній мірі централізувати та скоординувати різні аспекти кадрової політики (соціальні, організаційні, мотиваційні тощо), оптимізувати якісний та кількісний кадровий склад, підвищити мотивацію та продуктивність праці, збільшити потужність кадрового резерву.

Список використаних джерел:

1. Организационное поведение / под ред. Латфуллина Г. Р., Громовой О. Н. – СПб. : Питер, 2004. – 432 с.
2. Управление персоналом / под ред. Т. Ю. Базарова, Б. Л. Еремина. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : ЮНИТИ, 2002. – 560 с.

ПОТЕНЦІАЛ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН У ФОРМУВАННІ ДУХОВНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ГЕОПОЛІТИЧНИХ ВИКЛИКІВ

Г. Б. Панфілова, Г. Д. Чивліклій

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

Сьогодні в Україні здійснюється найскладніший етап суспільно-політичних та соціально-економічних трансформацій. Створюються та розбудовуються передумови політичної демократії, формуються новітні інституції ринкової економіки, продовжується розбудова громадянського суспільства та його комплексна інтеграція до глобальних систем міжнародної взаємодії в царині науки, інформації, пізнання, спілкування та дозвілля. Тим часом модернізаційні процеси в українському суспільстві, що визначаються параметрами політичних, економічних, та геополітичних трансформацій, збігаються із поглибленням глобальних тенденцій світової цивілізації – морального падіння, втрати духовно-естетичних орієнтирів, накопичення надмірного соціально-психологічного напруження, агресії, ненависті серед різних верст населення (Вербець В. В.).

Глобалізаційні процеси, а також виклики, які постали перед країною, що знаходиться в процесі розбудови власної ідентичності, надають принципового значення питанням про стратегію, тактику, зміст та ресурси системних реформ у сфері освіти й науки, культури тощо.

Модернізація вищої освіти України та її інтеграція у світову систему освіти вимагає переосмислення основних напрямів професійної підготовки кадрів. Пріоритетним напрямом стає виховання творчої особистості, здатної до самореалізації у швидко мінливих соціально-економічних умовах, так як самореалізація є внутрішньою умовою, рушійною силою і мотивом здійснення предметних і соціальних перетворень людини.

Ці стратегії формування всебічно розвиненої особистості знайшли своє відображення у державних національних програмах “Концепції гуманітарного розвитку України на період до 2020 р.” та “Національній стратегії розвитку освіти на 2012–2021 роки”, що передбачають посилення ролі соціально-гуманітарних дисциплін у вищій школі. Для успішного вирішення цих питань вища школа України покликана створювати необхідні умови формування професійно і соціально компетентної особистості, здатної до творчості і самовизначення. Такі завдання передбачають цілеспрямовану і систематичну діяльність вищого навчального закладу, орієнтовану як на створення сприятливих умов для духовного, інтелектуального і фізичного розвитку, так і на формування соціально-значущих якостей, установок і ціннісних орієнтацій особистості, що сприятимуть самовдосконаленню і творчій самореалізації особистості майбутнього фахівця, дозволять йому розібратися в складних, багатовекторних умовах сучасних геополітичних викликів, не стати жертвою параноїдальної пропаган-

ди. Водночас, сьогодні «одна з найболючіших проблем нашого суспільства – глибока прірва між рівнем наукової, філософської, естетичної думки, новаціями у сфері мистецтва, літератури – і рівнем масової свідомості, яка здебільшого залишається в полоні старих стереотипів або хаотичних критеріїв і нерозвинутого смаку» (Дзюба І.).

Саме тому такі дисципліни гуманітарного циклу, як психологія, педагогіка, етика та естетика, культурологія, філософія, соціологія, політологія, історія, іноземна мова, що вивчаються у вищій школі, мають докорінно змінити ситуацію, бо володіють змістовним потенціалом щодо формування всебічно розвинутої, високодуховної, гармонійної особистості. Всі ці дисципліни дають майбутнім фахівцям основні ціннісно-світоглядні орієнтири, вчать мислити і діяти конструктивно та творчо. Інтелектуальний, психологічний, естетичний, етичний розвиток особистості, підвищення рівня освіти майбутнього фахівця є важливою умовою його професійного самовизначення в подальшій трудовій діяльності.

Сьогодні професіоналізація освіти направлена на підготовку нового типу спеціаліста-професіонала, носія цілісної науково-технічної діяльності, що відрізняється глобальністю мислення, енциклопедичністю знань, здібного до творчої роботи на всіх етапах життєвого циклу, здатного до саморозвитку та саморегуляції. Професіоналізація досягається в реальній практиці освіти як *через освоєння фундаментальних наук*, так і в процесі *оволодіння загальнолюдською культурою*, що включає в себе розвиток світоглядних позицій, ідейних переконань, ціннісних орієнтирів, формування морально-естетичного ідеалу студентів тощо. Саме тому без певних психологічних, філософських, етичних, політологічних, культурологічних уявлень сьогодні неможливо глибоко осмислити дійсність у взаємодії всіх її сторін і зв'язків, в єдності всіх її законів і суперечностей. Відповідно зростає значення і роль навчальних предметів, що сприяють формуванню світоглядної орієнтації студента, усвідомленню ним свого місця і ролі в суспільстві, мети і сенсу соціальної і особистої активності, відповідальності за свої вчинки і вибір форм і напрямів своєї діяльності.

Тільки гуманітарна підготовка здатна дати людині можливість зрозуміти складність та багаторівневість буття, поглибити її мислення, забезпечувати цілісність і системність світосприйняття, світорозуміння і світогляду (А. Романовський), дозволить врівноважити бурхливу стихію власних пристрастей, пережити нерозділене кохання, страх, приниження, образу, заздрощі, ревності, помсту, зберегти свою безпеку в умовах кримінальних психічних впливів, навчить цінувати прекрасне, радіти кожній миті життя, жити, не заважаючи одне одному в мирі та злагоді з собою, природою та суспільством, не загострювати та створювати нові глобальні проблеми сучасної цивілізації, а розв'язувати вже існуючі.

МОДЕРНІЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ ДО СТАНДАРТІВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

В. Г. Васильєва, І. М. Мельник

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

Україна модернізує свої тендерні процедури, приводячи їх у відповідність до норм ЄС, вважається, що основною метою цього є боротьба з корупцією. Однак, насправді фундаментальною ціллю насамперед є створення конкуренції в процесі закупівель у державному секторі задля отримання найкращої пропозиції за гроші платників податків.

Необхідність процедур проведення державних закупівель обґрунтована тим, що не можна очікувати, що державний сектор поводитиметься як звичайний покупець, орієнтований на найвищу якість за нижчу ціну.

Директиви ЄС, по суті, зобов'язують державний сектор проводити закупівлі на конкурсній основі із застосуванням прозорих процедур, що ґрунтуються на заздалегідь встановлених об'єктивних критеріях.

Виділяють 6 ключових правила ЄС щодо державних закупівель, які повинні бути застосовані в Україні:

1) порогові контракти – директиви ЄС поширюються тільки на договори вище певного рівня вартості, в основному тому, що саме такі договори становлять інтерес в контексті міжнародної торгівлі. Адже основною метою директив є сприяння такій торгівлі, а не регулювання державних контрактів в цілому. Тим не менш, це не означає, що директиви надають національному законодавству повну свободу щодо присудження контрактів нижче порогової вартості. З огляду на це, багато країн-членів ЄС запровадили особливі процедури для контрактів меншої вартості, які є більш гнучкими щодо, наприклад, термінів і вимог до документації.

2) суб'єкти, на яких поширюється дія директив ЄС – органи державної влади та інші учасники державного сектора. Має значення саме мета діяльності суб'єкта. Для цього директиви ЄС розрізняють діяльність на комерційній основі та діяльність задля забезпечення суспільних потреб.

Так, якщо суб'єкт комерційно орієнтований, то необхідності в застосуванні правил закупівель не буде, адже в цьому випадку він, як правило, зацікавлений в тому, щоб отримати кращу якість за нижчу ціну.

3) технічна специфікація – опис вимог до того, що повинно бути виконано згідно з договором про державні закупівлі. Технічна специфікація є важливим елементом тендерної документації, яка надається учасникам тендеру і на основі якої вони готують свої пропозиції.

Метою цього є забезпечення високого ступеня відповідності пропозиції заявника інтересам ринку, в тому числі міжнародному. Для зручності та заохочення участі заявники також можуть використовувати у своїх пропозиціях альтернативні стандарти за умови, що їхня відповідність європейським / міжнародним стандартам може бути задокументована.

4) критерії оцінювання – українське законодавство передбачає оцінку вартості пропозиції як основного критерію для визначення переможця, що, в умовах невизначеності, часто використовується і як єдине мірило через його відносну об'єктивність і простоту.

Директиви ЄС окреслюють абсолютно інший підхід: ефективна конкуренція можлива, якщо в її основу закладена оцінка групи показників, таких як функціональність, економічність, післяпродажне обслуговування та інші якісні аспекти, а не лише ціни.

5) охорона довкілля та інші політики – до директив внесено уточнення про те, як екологічні вимоги можуть бути включені до процесу закупівель не лише на етапі вибору постачальника, але й на інших його етапах (в т.ч. попередньої кваліфікації, технічних специфікацій і договірних вимог до продуктивності), не створюючи перешкод для торгівлі.

б) електронні закупівлі – положення директив передбачають ширше застосування електронних комунікацій, включаючи використання електронних засобів та пристроїв у системі державних закупівель в цілому.

Ідея полягає в тому, щоб замінити традиційні “паперові” процеси на опрацювання стандартних електронних документів, обмін електронними повідомленнями та підтримку автоматизованої обробки документів на кожному етапі процесу державних закупівель. Це вимагає запровадження електронних еквівалентів для, наприклад, підписаних заявок, запечатаних конвертів та безпечного зберігання таких конвертів до відкриття пропозицій.

Норми ЄС не дають простих відповідей на складні питання в сфері державних закупівель. Жодна країна не може сказати, що розробила ідеальне комплексне рішення, яке можна легко адаптувати в інших країнах.

Отже, подальша модернізація української системи державних закупівель продовжить сприяти:

- поліпшенню умов для конкуренції на ринку державних контрактів в Україні в результаті підвищення рівня законності, відкритості та неупередженості процесу укладення контрактів;

- забезпеченню кращого співвідношення ціни та якості при виборі переможця тендеру на державні закупівлі;

- скороченню випадків корупції при укладенні державних контрактів шляхом посилення цілісності та підзвітності з боку українських органів державної влади;

- удосконаленню системи управління державними фінансами, у тому числі зменшенню надмірного витрачання державних коштів;

- зміцненню позиції України на міжнародному рівні завдяки виконанню міжнародних зобов'язань;

- підвищенню конкурентоспроможності і експортного потенціалу українських підприємств на міжнародних ринках, як результат відповідності сучасними вимогами щодо державних контрактів.

УПРОВАДЖЕННЯ ЄДИНОГО СОЦІАЛЬНОГО ВНЕСКУ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Л. М. Івашова, В. С. Брижахін

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

Однією з умов повноцінної інтеграції України в європейське співтовариство є формування соціально орієнтованої економіки ринкового типу, яка включає ефективну систему соціального захисту населення. Функціонування останньої неможливе без розвитку соціального страхування, що передбачає не лише грошові виплати у разі настання страхових випадків, а й створює правові та економічні умови для стимулювання ефективної праці.

Ухвалення Закону України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування загальнообов’язкового державного соціального страхування та легалізації фонду оплати праці” від 28.12.2014 р. № 77-VIII було зумовлено метою легалізації зайнятості населення та боротьбою з “тіньовою” зарплатою, крім того, збільшення надходжень обсягів ЄСВ унаслідок виведення зарплат з “тіні” дасть можливість проводити своєчасну виплату пенсій і фінансувати соціальні виплати.

Кабінетом Міністрів України було запропоновано механізм зниження ЄСВ із застосуванням відповідного коефіцієнта. Але цей механізм не є прозорим, він містить низку питань із практичного розрахунку та застосування зменшеного розміру ЄСВ. І як наслідок, загострюється проблема здійснення контролю правильного нарахування та оплати ЄСВ за різними ставками і методиками розрахунку в перехідний період.

Єдиний соціальний внесок – це об’єднаний платіж, який замінив собою чотири раніше існуючих обов’язкових державних соціальних збори: пенсійний, на випадок безробіття, соціального страхування у зв’язку з тимчасовою втратою працездатності та від нещасного випадку на виробництві.

Платниками ЄСВ є працедавці, тобто страхувальники. До них належать юридичні особи, а також фізичні особи – підприємці і особи, що забезпечують себе роботою самостійно.

Ставки ЄСВ диференційовані, на сьогодні їх розмір становить від 36,76 до 49,7 % залежно від виду професійної діяльності, до якої прив’язана ставка страхування від нещасного випадку. Крім того, окремий розмір ЄСВ встановлено для фізичних осіб-підприємців – 34,7 % та для бюджетних установ – 36,3 %. При округленні середня величина цього внеску визнана на рівні 41 %.

Ставки єдиного соціального внеску на підприємстві можуть бути зменшені із застосуванням коефіцієнта 0,4. Підприємство має право знизити ставку ЄСВ до рівня 16,4 % при нарахуванні заробітної плати або винагороди за цивільно-правовими договорами.

Щоб отримати таке право, підприємство повинно виконати одночасно чотири умови:

1) у 2015 р. сума основної і додаткової заробітної плати, а також інших заохочувальних виплат, повинна бути у 2,5 рази більшою, ніж у 2014 р.;

2) середня заробітна плата по підприємству збільшилася мінімум на 30% порівняно із середньою заробітною платою за 2014 р.;

3) середній платіж на одну застраховану особу після застосування коефіцієнта складає не менше ніж 700 грн;

4) середня заробітна плата по підприємству складає не менше 3 мінімальних заробітних плат.

Ускладнення розрахунку ЄСВ при дотриманні різних умов потребує посилення як зовнішнього, так і внутрішнього контролю над цим процесом. Моніторити будь-який процес легше, коли об'єкт дослідження розділений за певними ознаками.

Дуже важливо розділити облік сум ЄСВ, що є витратами роботодавця, і суми внеску, що утримуються з працівників, на окремі субрахунки. Наприклад, замість існуючого субрахунка 651 затвердити два нових: 650 “За нарахуваннями на витрати роботодавця” і 651 “За утриманнями з доходів працівників”.

Ці субрахунки дозволять контролювати суми нарахованого на фонд заробітної плати ЄСВ з метою дотримання умов використання понижуючого коефіцієнта. У цілому ж для забезпечення легалізації зайнятості і зарплат, крім істотного зниження ставки ЄСВ, передбачає одночасне серйозне підвищення відповідальності працедавця.

Таким чином, прийнятий Закон № 77-VIII буде сприяти легалізації тіньових заробітних плат та мотивувати недобросовісних працедавців для налагодження чистих розрахунків із заробітної плати за виконання таких умов:

– наймані працівники не будуть погоджуватися на трудові відносини з порушенням законодавства, розуміючи, що в цьому випадку вони позбавляють себе конституційного захисту і можливості отримання гідної пенсії;

– встановлення чіткого та дійового механізму адміністрування ЄСВ та трудового законодавства;

– стабілізація економічної ситуації в країні, яка дасть змогу роботодавцям нараховувати відповідний рівень заробітної плати працівникам та, відповідно, надасть можливість скористатися зниженою ставкою ЄСВ;

– надати можливість підприємствам у повному обсязі відображати у складі податкових витрат під час обліку податку на прибуток суму збільшеної нарахованої заробітної плати та ЄСВ, не беручи до уваги “податкове навантаження”. Це буде додатковою непрямую вигодою для підприємства збільшувати розмір офіційної заробітної плати.

ФИНАНСОВО-ЭКОНОМИЧЕСКАЯ СТРАТЕГИЯ РАЗВИТИЯ УКРАИНЫ В УСЛОВИЯХ ПОСТКРИЗИСНОЙ НЕСТАБИЛЬНОСТИ: АЗИАТСКИЙ ПРИМЕР

Л. Б. Баранник, А. Н. Яковлев

(Университет таможенного дела и финансов, г. Днепропетровск)

Происходящие в мире глобальные процессы знаменуют переход мировой системы в новый этап развития. Его важнейшая особенность – усиление взаимозависимости национальных экономик и государств, определяющая новую парадигму международных отношений. Поэтому мировой финансовый кризис 2008–2010 гг. стал явлением, не знающим границ. Он существенно повлиял на финансовые системы многих стран, в том числе и Украины, и обнаружил неа-

декватность существующих концепций мониторинга и предотвращения кризисов современным рискам и угрозам. Кроме того, затянувшийся кризис украинской экономики говорит о необходимости выработки новой стратегии антикризисного управления государственными финансами.

Многие государства выстраивают новую стратегию экономического роста, в основе которой изменение соотношения между внешними и внутренними факторами развития национальных хозяйств в пользу первых, введение унифицированных управленческих механизмов, единых стандартов и нормативной базы, либерализация миграционной политики, а также инвестиционных процессов и внешней торговли и пр.

Показателен в этом смысле опыт Японии, Китая и ряда стран Юго-Восточной Азии. В течение последних десятилетий, несмотря на конъюнктурные колебания в мировой экономике, здесь наблюдается значительное экономическое развитие и рост благосостояния населения. Открывая границы для движения глобального капитала, товаров, рабочей силы, они заложили основу формирования новой модели экономического развития. Ее отличительной особенностью стало сочетание развития рыночных механизмов и активного государственного регулирования. Важным стал переход от капиталоемкого и трудоемкого к наукоемкому промышленному производству, а также государственное регулирование притока иностранного капитала через создание специальных зон экспортного производства с благоприятным налоговым режимом [1, 472].

Практически все страны стали более открытыми торговле. Особенно это касается Китая, Индии и ряда стран Юго-Восточной Азии. Важным фактором роста масштабов торговли в них явилась доступность низкооплачиваемой рабочей силы. Объемы торговли с их участием увеличились, чему поспособствовал приход международных компаний. Он повлек рост объемов прямых иностранных инвестиций (ПИИ) и появление трансграничных форм собственности компаний. В 1980 г. объемы ПИИ были незначительными. Ныне это большой (1,6 трлн. долл.) и стабильный поток. Приток ПИИ в развивающиеся страны достиг рекордного уровня – 778 млрд. долл., 2014 г., что составило 54 % от глобального притока ПИИ [2, 128].

Для этих стран в целом характерны высокие темпы экономического роста (около 4 % по результату за 2008 г., для сравнения заметим, что экономический рост стран-членов ЕС за 2008 г. составил 0,4 %, а США – 0,7 %). Это обусловлено различными факторами. Например, Сингапур - страна с высоким промышленным потенциалом, со свободным портом, а Бруней - страна с высокими доходами от торговли нефтью. Китай больше, чем другие страны Азии, делает ставку на открытость внешнему миру. Но главным для всех этих стран является стратегия, направленная на изыскание наиболее подходящих способов реализации возможностей рыночного механизма применительно к национальным особенностям развития. Такая политика и предопределила появление феномена “азиатской” модели финансовой системы.

Азиатский финансовый кризис 1997–1998 гг. существенно «скорректировал» недостатки финансовых систем этого региона. Так, в Японии государствен-

ное вмешательство в экономику было направлено на создание новых сравнительных преимуществ в более капиталоемких и со значительным эффектом масштаба отраслях. Здесь слабо представлены финансовые институты из других стран, что связано с особенностями японского национального менталитета и, как следствие, с жесткими правилами допуска нерезидентов на национальные рынки. Государство также активно содействовало импорту передовых технологий. Подобным путем шли Китай и Южная Корея. Азиатскому кризису предшествовала либерализация инвестиционных процессов, что впоследствии привело к росту, а затем и «перегреву» рынков спекулятивных активов. Раздувание финансового пузыря усилилось вовлеченностью банков в эти процессы, что и обернулось кризисом банковской системы. Похожая ситуация произошла и в период мирового финансового кризиса 2008–2009 гг. Но опыт 1997 г. позволил странам Юго-Восточной Азии избежать серьезных потерь, и они оказались финансово устойчивее в современных условиях.

Список использованных источников:

1. Черняга Л. П. Особливості економічного розвитку країн Південно- Східної Азії / Л. П. Черняга // Наукові записки. Серія “Економіка” : зб. наук. праць. – 2011. – Вип. 16. – С. 471–478.
2. Кинчевская Ю. Ю. Влияние глобализации на национальные экономики. Основные риски экономической глобализации для развивающихся стран и пути их предотвращения / Ю.Ю. Кинчевская // Проблемы и перспективы развития сотрудничества между странами Юго-Восточной Европы в рамках Черноморского экономического сотрудничества и ГУАМ : сб. науч. тр. – Винница : ДонНУ, 2014. – С. 127–130.

ОСНОВНІ ЕТАПИ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ ЗА ВИКОНАННЯМ КОШТОРИСУ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ

В. Г. Васильєва, С. С. Забудько

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

На сьогодні в Україні спостерігається дефіцит коштів державного та місцевих бюджетів. Даний прецедент вимагає налагодження процесу якомога ефективнішого використання державних коштів та попередження максимально можливих порушень та зловживань в бюджетній сфері. Основним плановим документом, що забезпечує діяльність будь-якої бюджетної установи та збалансовує її доходи й видатки, є кошторис.

Тому фінансовий контроль за виконанням кошторису бюджетних установ є на сьогодні пріоритетним питанням.

Бюджетна установа чи організація – це установа, яка створюється відповідними органами влади, утримується за рахунок державного бюджету чи місцевих бюджетів і є неприбутковою.

Для виконання своїх функцій, що визначаються положенням, бюджетній установі перш за все потрібен план, що визначає доходи, які вона має отримати

протягом бюджетного періоду, та відповідні видатки, які будуть проведені для здійснення нею своїх повноважень. І саме кошторис бюджетної установи є таким плановим документом.

Фінансовий контроль виконання кошторису бюджетної установи – це система заходів, що здійснюються органами державного фінансового контролю, направлених на безперервне відстеження інформації щодо надходження та витрачання бюджетних коштів і майна, представленої в кошторисі, з метою виявлення, усунення та в подальшому попередження бюджетних правопорушень.

Особливості контролю (ревізії) виконання кошторису бюджетної установи: форми контролю, мета перевірки, першочерговість перевірки, оцінка виконання кошторису доходів і видатків, контроль цільового використання коштів. Ревізія є комплексною та всеохоплюючою, адже саме у кошторисі визначається обсяг і спрямування коштів для виконання бюджетною установою своїх функцій, досягнення цілей, визначених на рік відповідно до бюджетних призначень.

Метою перевірки кошторису бюджетної установи є встановлення правильності затверджених кошторису та плану асигнувань і контроль здійснення витрат у межах зазначених планових документів. Оцінка виконання кошторису доходів і видатків проводиться методом аналізу на підставі даних поточної звітності про кошторисні цільові призначення бюджетних коштів, касові та фактичні видатки в розрізі їхніх видів за кодами економічної класифікації.

Виходячи із складності та багатогранності аспектів завдань, джерел інформації та особливостей здійснення фінансового контролю за виконанням кошторису бюджетних установ, необхідно збільшити кількість етапів проведення ревізії з чотирьох до шести.

Виділяють такі етапи:

1. Організаційно-науковий. На цьому етапі проводяться наступні процедури: перевірка прав відповідних органів влади затверджувати кошторис даної установи; перевірка відповідності сум надходжень із загального фонду; перевірка підтвердження дохідної частини спеціального фонду кошторису розрахункам доходів за усіма її джерелами; перевірка врахування у видатковій частині кошторису об'єктивної потреби в коштах, виходячи з основних виробничих показників і контингенту; перевірка забезпеченості першочергово бюджетними коштами видатки на оплату праці з нарахуваннями, а також на господарське утримання установи; перевірка обґрунтованості показників видатків у кошторисі відповідними розрахунками за кожним кодом економічної класифікації тощо.

2. Нормативно-правовий. Включає в себе проведення наступних процедур: перевірка дотримання законодавчих вимог щодо виконання кошторису; перевірка дотримання нормативів, щодо показників, які закладені в кошторисі та інші.

3. Розрахунково-аналітичний. Встановлюється наявність об'єктивної потреби у перерозподілі чи скороченні асигнувань бюджетної установи; аналізується, чи внесено відповідні зміни до річного розпису асигнувань бюджету з урахуванням особливостей спеціального фонду; перевіряється, чи відповідає уточнений обсяг видатків зі спеціального фонду сумі уточненого обсягу доходів і залишків коштів на початок року та інші аналітичні процедури.

4. Перевірка облікових даних. Включає перевірку стану первинного обліку; перевірку дотримання методики ведення бухгалтерського обліку та інші процедури, пов'язані безпосередньо з контролем облікових даних.

5. Перевірка достовірності звітних даних. Перевіряється дотримання розпорядниками бюджетних коштів термінів подання фінансової звітності; зіставлення та перевірка взаємозв'язку показників, відображених у різних формах фінансової звітності.

6. Узагальнення результатів контролю. Охоплює наступні процедури: складання проміжних довідок, звітів; складання акту ревізії; розробка методичних рекомендацій тощо.

Кожен з вищезазначених етапів має досить велике значення при проведенні фінансового контролю та дає змогу отримати: найбільш об'єктивний результат перевірки за більш короткий термін; дослідити первинні документи та матеріали більш ретельніше, що може призвести до поліпшення якісних показників проведених, реалізованих інспектувань; виявляти приховані та невикористані резерви.

Фінансовий контроль за виконанням кошторису бюджетних установ є одним із пріоритетних завдань діяльності державних фінансових органів в Україні. Адже, за умови ретельної перевірки виконання кошторису бюджетними установами можна заощадити сотні тисяч гривень державних коштів або попередити утворення боргів, зокрема із соціальних виплат.

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ ЗМЕНШЕННЯ СТАВКИ ЄДИНОГО СОЦІАЛЬНОГО ВНЕСКУ

В. В. Фесенко, Д. О. Домніч

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

Сучасний політико-економічний стан України характеризується наявністю багатьох проблем, деякі з яких пов'язані з недостатністю фінансування бюджету країни. Один з факторів, які призводять до дефіциту коштів, є утримання в тіні працедавцями та робітниками реальної заробітної плати. Як рішення, уряд України розробив відповідні законопроекти, спрямовані на зменшення діючої ставки єдиного соціального внеску. Таким чином уряд прагне зменшити податкове навантаження на фонд оплати праці, спростити порядок нарахування, сплати та адміністрування єдиного соціального внеску.

Відповідно до реформи ЄСВ, для підприємств зменшується розмір податку з 41 % до 16,4 %, якщо вони відповідатимуть кільком критеріям.

По-перше, підприємство повинно збільшити у 2,5 рази розмір середньої зарплати для робітників порівняно з минулим роком. ЄСВ нараховується на суму заробітної плати або на суму винагороди фізичним особам за цивільно-правовими договорами, але не більше суми 17 розмірів прожиткового мінімуму. Ця сума становить 20 706 грн.

Другий критерій – середня заробітна плата по підприємству повинна становити не менше трьох мінімальних заробітних плат. Станом на 1 січня 2015 року ця сума становить 3654 грн.

Третій критерій – середня заробітна плата по підприємству повинна збільшитися мінімум на 30 % в порівнянні з середньою заробітною платою по 2014 рік.

Четвертий критерій – середній платіж на одну застраховану особу повинен бути не менше 700 гривень.

На нашу думку, небагато українських підприємств зможе виконати дані умови, оскільки роботодавці не зацікавлені у різкому підвищенні витрат на заробітну плату та нарахувань на фонд оплати праці.

Збільшення мінімальної заробітної плати в Україні до рівня, який би повністю відповідав міжнародним зобов'язанням держави, є вкрай складним та майже неможливим завданням. Ще на початку ХХ ст. відомий дореволюційний вчений у галузі трудового права Л. С. Таль вірно стверджував, що “встановлення мінімальної заробітної плати представляє собою надзвичайно складне та важке завдання ... потребує швидкого пристосування до змін у господарюванні та становища на ринку”, адже “...безпідставне нормування мінімальної заробітної плати або лишається мертвою буквою закону, або призводить до руйнування промисловості та збільшення безробіття”. Л. С. Таль звертав увагу на тісний взаємозв'язок між розміром мінімальної заробітної плати та становищем на ринку, обсягами виробництва.

Для того, щоб економіка України розвивалася, а на підприємствах та різних організаціях зростала продуктивність праці необхідно змінювати розмір мінімальної заробітної плати працівникам.

Але існує і друга сторона медалі. Збільшення мінімальної заробітної плати (умови міжнародних актів про заробітну плату), на нашу думку, призведе до збільшення тіньового сектору економіки, зменшить інвестиційну привабливість підприємств України.

Вчені виступають проти виплат тіньової заробітної плати, іншими словами заробітної плати в “конвертах”. Натомість головним фактором «тінізації» заробітної плати радше виступає рівень оподаткування, а не низькі гарантії щодо її розміру. У зв'язку з такими обставинами доцільніше було б звернути увагу на розміри утримань із заробітної плати працівників, переглянути податкову політику держави, особливо питань, які стосуються оподаткування доходів фізичних осіб, сплати ЄСВ.

Слід зазначити, що зменшення ставки ЄСВ призведе до зменшення у надходженнях до державного бюджету та Пенсійного фонду, а це, в свою чергу, вплине на пенсійне забезпечення.

Отже, підводячи підсумок, слід зазначити, що в сучасних умовах зменшення єдиного соціального внеску та податкового навантаження на заробітну плату виглядає проблематично. Виникає необхідність створення додаткових інструментів поповнення фондів пенсійного забезпечення. А мотивацію працедавців до виведення реальної заробітної плати з тіні слід здійснювати іншими, економічно обґрунтованими методами.

КЛАСТЕРНІ СТРУКТУРИ ЯК СПОСІБ УТВОРЕННЯ СПЕЦИФІЧНИХ РИНКІВ

С. О. Федулова, О. С. Подольний

**(ДВНЗ “Український державний хіміко-технологічний університет”,
м. Дніпропетровськ)**

Тяжкі часи переживає не тільки світова економіка, а також і наша молода українська економічна система. Зараз ми живемо в умовах, коли існує тісний, всесвітній взаємозв'язок, через це нам доводиться відчувати на собі всі катаклізми, які несе за собою світова фінансова криза. Відкриті кордони для імпортування та експортування товарів, дають не лише позитивні наслідки. В таких умовах вітчизняний ринок завжди змушений тримати конкурентну перевагу. Україна знаходиться на 49 місці по рейтингу конкурентоспроможних країн 2013 року [1]. Чому так? Це говорить про те, що країні потрібен новий підхід до формування економічної та ринкової конкурентоспроможності. А саме, на нашу думку, розвиток кластерних структур, як спосіб утворення специфічних ринків, може послугувати ефективним механізмом для розбудови висококонкурентоспроможної держави.

В умовах перехідної економіки України кластери можуть створюватися і виживати при наявності двох умов: при сприятливій кон'юктурі на ринку збуту та в об'єднанні з сильним власником або регіональною владою, що візьмуть на себе частину витрат і ризиків. Головна проблема полягає в тому, щоб максимально задіяти існуючий потенціал і створити умови для безперервного інноваційного оновлення та розширення експортного потенціалу «несировинних» секторів економіки. Необхідна реалізація єдиної державної стратегії, реальне зміщення акцентів з промислового розвитку, на створення системи інститутів, що будуть забезпечувати відтворення інновацій. Та залучення цих інвестицій у наукомісткі сектори економіки.

Важливо відмітити те, що, держава не повинна усуватися від формування конкурентоспроможної економіки. Необхідне створення умов для розвитку інновацій, а саме: стимулювання інноваційної поведінки економічних гравців, активна співпраця держави та бізнесу, створення національної інноваційної інфраструктури. Якщо це не буде зроблено в найкоротші терміни, то основними гравцями в науково-технічній сфері України стануть іноземні корпорації.

Майкл Портер, американський економіст, фахівець у галузі вивчення економічної конкуренції, став засновником кластерної структури конкурентоспроможності. Він вивчав проблематику кластерного розвитку більш ніж в 100 галузях різних країн. М. Портер, з'ясував, що конкурентоспроможність компанії, багато в чому, визначається конкурентоспроможністю її економічного оточення, яка, в свою чергу, залежить від базових умов (загального ресурсу) і конкуренції всередині кластеру. Це каже про те що, одини кластер (об'єднані компанії) здатний створити, нові, ефективні специфічні ринки, які будуть в змозі обслуговувати цей кластер.

Фундаментальними перевагами кластера є те, що вони формуються, розширюються, поглиблюються, або навпаки звужуватися, згортатися, розпадатися. Подібна динамічність і гнучкість кластерів є перевагою в порівнянні з іншими формами організації економічної системи. Перші кластери в Україні сформувалися на Поділлі. Причому з'явилися вони досить швидко: сама концепція кластерного підходу до економіки остаточно була сформульована тільки на початку 1990-х, а вже в 1998 р. у Хмельницькій області став реалізовуватися перший вітчизняний кластер. До числа регіонів, які зуміли домогтися певних успіхів у формуванні кластерних об'єднань також треба віднести тимчасово окуповані АР Крим і Севастополь, Івано-Франківську, Запорізьку, Львівську, Рівненську, Полтавську, Сумську, Тернопільську, Харківську, Херсонську, Черкаську, Одеську і Миколаївську області [2].

В Україні є перспектива розвитку різного виду кластерів. Одними з найбільш поширених в майбутній економіці України можуть стати виробничі кластери, пов'язані з формуванням системи гарантованого споживання продукції. Їх зародження і формування нерідко пов'язують з появою принципово нових матеріалів. Ще одним з перспективних типів кластера для України мають стати кластери, пов'язані з об'єднаннями компаній на основі принципово нових фізичних принципів і ефектів. Прикладом такої принципово нової кластерної структури може бути система підтримки здоров'я і забезпечення людини екологічно чистим харчуванням. Подібні інфраструктурні схеми вже активно опрацьовуються у ряді регіонів України, в т. ч. у м. Миргороді Полтавської області та м. Сміла Черкаської області.

Отже, як вважають українські вчені, Україна має значний потенціал для кластеризації як в області високих технологій, так і в традиційних напрямках. Необхідно забезпечити фінансову підтримку кластерних ініціатив з боку держави. Як свідчить світовий досвід, при формуванні інноваційних кластерів держава бере на себе приблизно третину фінансування кластерних ініціатив (за рахунок національного та місцевого бюджетів) [3].

Список використаних джерел:

1. Центр гуманітарних технологій. Информационно-аналитический портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://gtmarket.ru/news/2013/05/30/5963>
2. Блог Станіслава Соколенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ucluster.org/sokolenko/2008/06/posylennya-konkurentozdatnosti-ekonomiki-ukrajini-na-osnovi-klasteriv/>
3. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія “Економічні науки” : наукове періодичне видання. – Херсон : Видавничий дім “Гельветика”, 2014р. – 242 с.

УПРАВЛІНСЬКІ АСПЕКТИ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

К. І. Новікова, О. А. Лоцман

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

Повноцінне функціонування економіки жодної країни не може відбутися без розвиненої системи зовнішньоекономічної діяльності. Включення національної економіки в систему світових господарських процесів позитивно впливає на розвиток економіки країни, сприяє підвищенню технічного рівня виробництва, ліквідації дефіциту окремих товарів, раціональному використанню природно-сировинних ресурсів, що в свою чергу веде до підвищення рівня життя населення.

Зовнішньоекономічна діяльність завжди була і буде складовою суспільного розвитку країн, незважаючи на зміни в політичній ситуації, економічній кон'юктурі та правовому середовищі.

Зовнішньоекономічна діяльність підприємств – це сфера господарської діяльності, пов'язана з міжнародною виробничою та науково-технічною кооперацією, експортом та імпортом продукції, виходом підприємства на зовнішній ринок.

Аналіз зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) підприємства є складовою комплексного економічного аналізу діяльності підприємства, необхідною передумовою здійснення кваліфікованого менеджменту в умовах ринку та інтеграції підприємства до світогосподарської системи.

Сфера зовнішньоекономічної діяльності досліджується за такими напрямками тематичного аналізу, як комерційний, валютний, фінансовий, транспортний аналіз, дослідження міжнародних розрахунків тощо. Аналіз ЗЕД підприємства являє собою комплексне системне вивчення проведення міжнародних комерційних операцій, функціонування відповідних структурних підрозділів підприємства з метою об'єктивної оцінки досягнутих результатів, виявлення причин відхилення та шляхів підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності.

До головних завдань аналізу ЗЕД підприємства належать:

- оцінка рівня та якості виконання зобов'язань за зовнішньоекономічними контрактами;
- аналіз динаміки основних показників зовнішньоекономічної діяльності підприємства за звітний та попередній періоди;
- визначення причин зміни показників ЗЕД підприємства шляхом проведення факторного аналізу;
- виявлення резервів підвищення ефективності ЗЕД підприємства;
- оцінка фінансових результатів ЗЕД та їх впливу на фінансовий стан, платоспроможність і рентабельність підприємства;
- оцінка раціональності використання коштів при здійсненні ЗЕД;
- обґрунтування управлінських рішень щодо регулювання ЗЕД підприємства.

Виділяють три основні фази аналізу ЗЕД. На першій фазі проводиться обґрунтування доцільності та переваг укладання контракту чи протоколу щодо зовнішньоекономічного співробітництва. Для цього визначають цілі та пріори-

тети, обґрунтовують різноманітні варіанти співробітництва, оцінюють ресурсні можливості, стратегію і тактику комерційної діяльності. Друга фаза здійснюється при реалізації угод зовнішньоекономічної діяльності. Проводяться спостереження за раціональним використанням ресурсів, усуваються небажані відхилення від розроблених завдань, регулюються процеси ЗЕД залежно від зміни умов. На третій фазі здійснюється аналітична оцінка виконання угод щодо ЗЕД, виробничо-фінансових результатів, втрачених можливостей і упущеної вигоди; уточнюється стратегія ЗЕД, проводиться пошук нових форм міжнародної комерційної діяльності та її економіко-правових гарантій.

Вихід на зовнішній ринок підприємства завжди є вступом до конкурентної боротьби. В умовах високої насиченості і навіть перенасиченості світових товарних ринків кожен товар (і товаровиробник, що за ним стоїть) змушений вести жорстку боротьбу за перевагу споживача, яка віддається найбільш конкурентоспроможному товару, який на одиницю своєї вартості (ціни) задовольняє більше потреб і на більш високому рівні, ніж товари конкурентів. Зростаючий інтерес до якості, викликаний посиленням конкурентної боротьби на світовому ринку, ставить цілком конкретне завдання перед виробником продукції. Покращити якість – це покращити конкурентоспроможність своїх товарів як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку. Із новим підходом до якості продукції зростає роль стандартизації, у розвитку якої значну роль відіграє держава. Питання стандартизації розглядаються у якості базової основи, без якої неможливо підвищення якості продукції у масштабах всієї держави в цілому.

Отже, слід запропонувати розробку комплексного методичного забезпечення щодо використання сучасних методів та форм міжнародного маркетингу та менеджменту при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності з метою вдосконалення системи управління підприємством в цілому та підвищення його конкурентоспроможності.

ЗБЕРЕЖЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ ЯК ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНА ПРОБЛЕМА

О. Л. Калашникова, І. В. Костогрив

(Університет митної справи та фінансів. м. Дніпропетровськ)

Проблемою захисту культурних цінностей опікуються різні державні служби, але відсутність єдиного для всіх алгоритму опису об'єктів культури в різних базах даних, який дозволив би безпомилково ідентифікувати предмет національного культурного надбання, ускладнює виконання завдання.

Міністерство культури спробувало систематизувати дані про викрадені культурні цінності і підготувало два випуски *Каталога культурних цінностей, викрадених з державних музеїв, заповідників, установ та приватних колекцій*.

В ході здійсненого нами аналізу було виявлено, що з 244 картин, занесених до цього *Каталогу*, 79 взагалі не мають відповідних фотографічних зображень в музейних описах, що дозволило б розшукувати ці об'єкти культури.

Крім того, відомості про картину, наведені в каталогах музеїв, мають форму стислого опису, де вказано автора, техніку виконання та розмір картини. Зазначимо, що єдиним показником, який реально може визначити працівник митних органів, на якого покладено функцію ідентифікації переміщуваних через кордон об'єктів культури, є розмір предмету, все інше вимагає спеціальних знань експертів. Щодо зображень, які б могли покращити ідентифікацію, то вони або відсутні, або не надають повної достовірної інформації про об'єкт, оскільки фото відображує предмет лише в одному ракурсі (в фас), а на зворотному боці картини можуть міститися маркування, клейма, позначки, що є важливими ознаками для ідентифікації культурної цінності під час здійснення контролю за їх переміщення через державний кордон. До того ж, зображення на фото знаходиться в масштабі, тому неможливо співставити розміри на фото та розміри реальної картини.

Основною проблемою, що постає на шляху захисту різних видів культурних цінностей, є недостатній обсяг інформації про пам'ятку культури у відповідній базі даних (в першу чергу, музейній) та, в деяких випадках, відсутність цифрового фото, що робить неможливим проведення експертної оцінки під час їх реєстрації для подальшої ідентифікації картини як культурної цінності.

Нині створено програмно-інформаційний комплекс «Переміщення культурних цінностей», роботу над яким було проведено колективом кафедри митної ідентифікації культурних цінностей Інституту «Академія митної служби України» Університету митної справи та фінансів. ПК дозволяє проаналізувати та зафіксувати характерні ознаки різних видів культурних цінностей й здійснити на основі опису видимих ознак предмету повноцінну ідентифікацію об'єктів культури, що переміщуються через митний кордон. Головною особливістю, що характеризує дану систему як найбільш ефективну, є науково обґрунтований перелік зумовлених видом культурних цінностей специфічних ознак, що зафіксовані у реєстраційно-ідентифікаційних електронних формах.

Створення єдиного для різних служб алгоритму опису відмінних ознак пам'ятки культури є першочерговим завданням, що постає перед вітчизняними фахівцями в ситуації збройного конфлікту на сході України.

Важливими факторами захисту культурних цінностей є наявність досконалої нормативно-правової бази, яка б максимально унеможливила здійснення незаконного переміщення культурних цінностей, доцільним було б також створення спеціального комітету, на який покладаються завдання збереження культурних цінностей в період збройного конфлікту на сході країни, залучення громадських діячів до участі в захисті культурного надбання народу. До вирішення даної проблеми мають долучитися всі установи та служби, що беруть участь у збереженні культурних цінностей.

СОЦІАЛЬНЕ УПРАВЛІННЯ ЛЮДСЬКИМИ РЕСУРСАМИ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Н. С. Ковтун, С. Ю. Івашина

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

Розробка теоретичних засад соціального управління людськими ресурсами ґрунтується на розумінні людини як найвищої цінності суспільства. Соціальне управління визначається пріоритетним характером в системі соціально-економічного розвитку та зумовлене необхідністю формування ідеї, здатної інтегрувати суспільні зусилля. Системне вирішення цієї проблеми означає концептуальне осмислення тих питань розвитку людських ресурсів, які набувають вирішального значення в суспільному виробництві, в забезпеченні ефективного управління людськими ресурсами та його оптимізації на практиці.

Для побудови реалістичної стратегії соціального управління розвитку конкурентних переваг людських ресурсів необхідно враховувати та використовувати в практичній діяльності значну кількість соціальних чинників.

Урахування цих чинників забезпечує розуміння поведінки соціального суб'єкта в конкурентному середовищі, необхідну регламентацію умов зайнятості та ризику, пов'язані з характером робіт і безпекою праці, створення умов для розвитку соціальних мереж, поширення загальноекономічної та організаційної культури формування міжнародних команд із персоналу з різних країн, з різними соціокультурними цінностями та стилями управління, підготовку кадрів для роботи в багатонаціональних колективах, координацію стилів управління, вирішення проблеми мотивації праці. Соціальні чинники є тою основою, на якій людські ресурси отримують імпульси розвитку від економіки і суспільства, а держава регулює відтворення людських ресурсів і формування їх конкурентних переваг у цілому. Як бачимо, реалізація стратегії забезпечення конкурентних переваг людських ресурсів можлива лише за умови відповідної інституціоналізації.

Інституціональна теорія доводить складність процесів соціального управління. Це зумовлено тим, що інституціоналізм враховує обмеженість та асиметричність наявної інформації, обмежену раціональність економічних і соціальних суб'єктів, відсутність єдиного критерію оптимальності їх поведінки. При цьому, висока ефективність соціального управління людськими ресурсами розглядається нами як визначальна конкурентна перевага національної економіки.

У інституціональному контексті актуальна проблема підвищення ефективності соціального управління людськими ресурсами полягає у забезпеченні конкурентоспроможності існуючих соціальних інститутів. Якщо на макрорівні (законодавчий та ідеологічний) визначаються основні умови функціонування інституціональної системи, то на мезорівні визначаються інституціональні рамки для розвитку регіонів, галузей, мережі підприємств. На мікрорівні конкурентоспроможність інститутів набуває кінцевої завершеної форми у вигляді конкурентних переваг, обумовлених системою мотивацій та стимулів відповідних економічних суб'єктів. Ці переваги визначаються інституціональними умовами, які сформувалися на більш високих рівнях – на рівні національної економіки та

наднаціональному рівні. Таким чином, провідна роль у створенні інституціональних умов для збільшення ефективності управління людськими ресурсами в національній економіці належить соціальним інститутам.

У цьому контексті можна говорити про конкурентоспроможність національної економіки, якщо розглядати її як відповідність існуючих соціальних інститутів країни умовам ефективного управління людськими ресурсами. При цьому інститути самі можуть виступати носіями конкурентних переваг і суб'єктами конкурентоспроможності та забезпечувати конкурентоспроможність певних стратегій розвитку людських ресурсів. Інститути можуть конкурувати між собою щодо застосування їх для вирішення певних соціальних та економічних завдань. Вибір конкурентоспроможного інституту проявляється в зміні поведінки суб'єктів і приведення її у відповідність до конкурентної норми, а наявність конкурентоспроможних інститутів є основою ефективного управління людськими ресурсами як важливої конкурентної переваги національної економіки.

Поява соціального управління є відповіддю на зростання інноваційної складової в економічній діяльності, ускладнення її технологічних, технічних, організаційних і інших сторін. Вона найкраще пристосована до використання в умовах динамічних змін відтворення людських ресурсів, структурних змін в економіці та прискореної деградації індустріального сектору економіки. Реалізація соціального управління стає все більш залежною від суб'єктивних, часто ірраціональних чинників людської соціальної поведінки. Вона можлива лише за умови певного рівня культури, кваліфікації, інтелекту, психічного стану та емоційної зрілості людини, які можуть стимулювати або гальмувати розвиток людських ресурсів на підприємствах, регіонах, в економіці в цілому. Це означає, що соціальне управління людськими ресурсами в національній економіці має враховувати те, що соціально розвинута людина стає все більш складним об'єктом управління, а також соціально-психологічні аспекти праці, економіко-соціальні, економіко-культурні та інші взаємодії. Поглиблення спеціалізації та кооперації праці, соціалізація економіки, інституціоналізація відносин власності, ринкова структуризація економічних відносин зумовлюють складність або навіть неможливість оптимізувати зростаючу кількість системно-економічних зв'язків, потребує формування ефективного механізму соціального управління людськими ресурсами у національній економіці.

ОЦІНЮВАННЯ МІЖНАРОДНИХ РЕЙТИНГІВ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ УКРАЇНИ

Н. І. Шевченко

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

Україна залишається привабливою для інвестицій, водночас вона не знаходиться осторонь світових процесів, є достатньо інтегрованою у світове господарство і порушення макростабільності на зовнішніх ринках має свій відголос в Україні. Недосконалість інституційних засад інвестування в Україні опосередковано засвідчують рейтинги інвестиційного клімату, що надані в таблиці.

Місце України в міжнародних рейтингах

Критерій	Рік та місце/загальна кількість країн-учасників								
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Рейтинг ведення бізнесу The Doing Business http://www.doingbusiness.org	124/155	118/179	139/178	145/181	147/181	145/181	152/183	137/183	112/183
Індекс глобальної конкурентоспроможності економіки World Economic Forum www.weforum.org	69/125	73/131	72/134	82/133	89/133	82/133	73/144	84/148	76/144
Рейтинг конкурентоспроможності World Competitiveness Yearbook www.imd.ch	46/55	46/55	54/55	54/56	57/58	57/59	56/59	56/60	49/60
Корупційний індекс організації Transparency International www.transparency.org	99/163	118/180	134/180	146/180	134/178	152/182	144/174	144/177	142/175
Індекс економічної свободи Heritage Foundation (Index of Economic Freedom) www.heritage.org	99/157	125/161	133/157	152/179	162/179	164/179	163/179	161/177	155/186

Низьку оцінку інвестиційної свободи Україна отримала в основному через непрозорість і неефективність роботи чиновників у сфері інвестиційної діяльності в країні, обмежень для іноземних інвесторів на купівлю землі, обмежень мобільності капіталу. Рівень державних витрат значно послаблює групу компонентів економічної свободи – “обмежений уряд”. Індекс свободи від корупції має низькі показники через критичне поширення цього феномену в країні, що підтверджує Індекс сприйняття корупції від Transparency International. В рамках глобального індексу конкурентоспроможності у 2013 р. відзначені фактори, що знижують інвестиційну привабливість України: ситуація із захистом права власності (143-тє місце із 148), адміністративний тиск на бізнес (137-тє місце), втрата незалежності судової системи (139 місце), фаворитизм в управлінні (133-тє місце), ефективність системи вирішення суперечок (144-тє місце).

Індекс “Doing Business” засвідчує, що протягом 2007–2013 рр. Україна перемістилася у рейтингу зі 139 на 112 місце, але при наявності вагомих перепон веденню бізнесу. Серед таких: ускладнення проведення зовнішньоторговельних операцій, низький рівень захисту прав інвесторів, значний податковий тиск на бізнес.

Кредитний рейтинг агентства “Fitch Ratings” засвідчує, що інвестиційна якість кредитів в Україні вважається сумнівною. Після максимального значення у 2005 р. (BB-) рейтинг скоротився до B-. Після розгортання політичної кризи, кредитний рейтинг знижено до CCC, що відображає можливість настання дефолту.

Рейтинг компанії “Moody’s Investor Services” за роки оцінювання України коливався від сумнівної якості з дуже високим кредитним ризиком (Caa1) до сумнівної якості з високим кредитним ризиком (B1). У 2013 р. рейтинг України є меншим за рейтинг Казахстану (Baa2), Польщі (A2), Румунії (Baa3), Угорщини (Ba1), Словаччини (A2) та Молдови (B3).

Індекс інвестиційної привабливості серед чинників падіння інвестиційної привабливості України визначає непідписання Угоди про асоціацію з ЄС (42 %), адміністративний тиск на бізнес (20 %), монополізацію економіки (10 %), політичну нестабільність (10 %). Найгірша ситуація склалася із станом корупції та судової системи, валютним регулюванням.

На думку авторів аналізу Індексу сприйняття корупції «Transparency International» основною причиною низького значення є злиття політичних та бізнес інтересів та корумпований протекціонізм.

За глобальним барометром корупції основними осередками корупції в Україні вважають судову систему (87 %), міліцію (84 %), публічних діячів та державних службовців (82 %), Верховну Раду України (77 %).

Індекс економічної свободи, розрахований фондом “The Heritage Foundation” та “Wall Street Journal”, відзначає погіршення ситуації з корупцією, злиття політичних та бізнесових інтересів, незадовільний захист власності, вплив виконавчої влади на судову систему, дискримінаційне ставлення до іноземних інвестицій, відсутність прозорого ринку землі, імовірність експропріації доходів і майна.

Експерти американського центру The Heritage Foundation вказують, що за майже 20 років його існування Україні вдалося піднятися не більш як на 9 пунктів за рівнем економічних свобод. І причини такого неефективного використання Україною свого великого економічного потенціалу експерти бачать у відсутності реформ застарілої пострадянської структури економіки, недієвими правовими рамками та зростаючим засиллям корупції, котра підриває нормальне верховенство закону.

Окремі експерти радять, щоб поліпшити в країні ситуацію з економічною свободою, а отже, підвищити її оцінки, пріоритетними зонами уваги повинні стати: збільшення прозорості й ефективності дій чиновників у сфері інвестиційної політики; пом’якшення обмежень для іноземних інвесторів на купівлю землі; підвищення рівня захисту прав власності; проведення заходів, спрямованих на збільшення мобільності капіталу; боротьба з корупцією.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МАРКЕТИНГОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ПІДТРИМАННЯ ПОПИТУ НА РИНКУ НАФТОПРОДУКТІВ

Р. Ю. Олексієнко, Д. В. Мостова

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

За статистикою, лівова частка світових енергоресурсів припадає на ринок нафти і нафтопродуктів. Головними експортерами нафтопродуктів на даний час є Росія, Саудівська Аравія та країни ОПЕК (Алжир, Ангола, Індонезія, Ірак, Іран, Катар, Лівія, Об'єднані Арабські Емірати, Нігерія, Еквадор, Габон).

У той же час, головним імпортером «чорного золота» наразі є США, чий уряд постійно намагається використовувати різні важелі для зниження цін на нафту. Наприклад, політичний вплив на країни Близького Сходу, насамперед Саудівської Аравії і Кувейту, з метою збільшення поставок і зниження цін. Також здійснюється і фінансовий вплив на країни світу за допомогою майже невичерпного ресурсу Федеральної резервної системи США. Вагомим моментом виступає і науково-технічний прогрес. США виділяє багатомільйонні інвестиції у розвиток альтернативних джерел енергії, зокрема, біопалива, електричних двигунів, сонячних батарей тощо.

Проте, поступове зростання кількості людей на планеті викликає зростання загальних обсягів всесвітнього виробництва, що, у свою чергу, вимагає збільшення використання обсягів енергоносіїв в цілому та нафтопродуктів, зокрема. Цей процес підтримує попит на нафту як на основний паливний ресурс, що дозволяє ціні на дану сировину триматися у прийнятних межах.

Отже, «гра з чорним золотом» постійно відбувається на всесвітньому ринку енергоресурсів. Цей факт підкреслює високу актуальність дослідження попиту та передбачення відповідних тенденцій у даному напрямі. У цій площині працюють тисячі експертів, які намагаються передбачати зміни цін на нафту, а також маркетологів, які шукають нові сегменти світового ринку збуту та нових споживачів.

Спеціалістам в сучасних умовах дуже важко визначати ціну, так як вона піддається впливом багатьох факторів та багатьох суб'єктам світового ринку. Враховується загальний настрій покупців ринку нафти, співвідношення «попит-пропозиція», стан економіки країн-експортерів та надзвичайні ситуації, неважливо, природного чи техногенного характеру. До відома, наразі спостерігається тенденція спаду цін на нафтовому ринку. За статистичними даними, третій квартал 2015 р. котирувань сировини марки Brent пройшли чергову хвилю 59,1/68,39/57,37 USD/барель і позначили зростання до \$59. Зараз ціна встановилася на рівні 49,20 USD/барель.

Проблема виснаження покладів «чорного золота» останніми роками все частіше постає на розгляд світовою аудиторією. Це проблема не є настільки критичною для провідних країн-видобувачів. Однак для країн, що не мають достатньо власних паливо-енергетичних ресурсів, це питання є досить гострим і потребує негайного рішення для скорочення витрат на паливо у майбутньому.

Також в останнє десятиліття актуальним стало питання запобігання збільшенню викидів у атмосферу вуглекислого газу, що призводить до кліматичних змін та виникненню природних катаклізмів. Тому відбувається поступовий, але

впевнений перехід до альтернативних джерел енергії, які є не менш енергоємні за нафту та дозволяють вирішити питання із зменшенням концентрації шкідливих речовин у навколишньому середовищі. Найбільш популярними у світі є:

- 1) синтетичне паливо (рідке пальне, що отримується з вугілля або біомаси);
- 2) біодизельне паливо (пальне на основі рослинних або тваринних олій);
- 3) алкоголь (етанол і метанол, добути з зерна, деревини та біомаси);
- 4) електроенергія (накопичена в акумулятори чи батареї);
- 5) водень.

Отже, за умови явного прагнення людства щодо альтернативних джерел енергії перед компаніями-видобувачами нафти все гостріше виникає необхідність проведення відповідних маркетингових досліджень ринку енергетичних ресурсів з метою утримання попиту на нафту.

На нашу думку, для досягнення цієї поставленої мети країнам-експортерам необхідно запровадити нові маркетингові рішення у своїй політиці. Перш за все, компаніям необхідно провести масштабний маркетинговий аналіз світового ринку не лише нафти, а й альтернативних видів палива. Окрім цього, слід постійно проводити дослідження структури ринку, складу закордонних партнерів (конкурентів, споживачів, постачальників та посередників), місткості ринку, еластичності попиту.

Зважаючи на те, що спостерігається активна тенденція щодо поступового переходу на споживання альтернативних енергоносіїв через їх екологічність, нафтова промисловість змушена буде витратити чималі кошти на певні «захисні заходи». Зокрема, значну частину ресурсів, на наш погляд, необхідно витратити на дослідження методів та напрямів роботи конкурентів у товарній, ціновій, збутовій та комунікаційній політиці, проведення масової комплектації нафтовидобувних та нафтопереробних заводів новітніми технологіями щодо переробки нафти та встановлення інноваційних фільтрів, які зменшують викиди шкідливих речовин у повітря, тощо.

Відповідно, навіть не зважаючи на збільшення собівартості видобування «чорного золота», використання зазначених маркетингових технологій дозволить країнам-експортерам нафти і нафтопродуктів підтримувати споживчий попит на даний енергоресурс, зміцнювати свої позиції на світовому енергетичному ринку, конкурувати з виробниками біопалива та інших джерел енергії. Проте, сучасні світові тенденції дають нам підставу передбачати, що майбутнє – за екологічно прийнятними альтернативними енергоресурсами.

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

Л. В. Бабенко, К. Р. Абібулаєва

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

Обсяг іноземних інвестицій є одним з показників, які характеризують ступінь інтеграції країни у світове співтовариство і залежить від привабливості об'єкта інвестування.

Інвестор маючи намір інвестувати в країну здійснює аналіз та оцінку її макроекономічних показників. Якщо проаналізувати тільки показник розміру дефіциту бюджету України, то визначимо, що він негативно впливає на інвестиційний клімат країни, адже згідно нормативів Європейського союзу граничний розмір дефіциту бюджету може становити близько 3 % від ВВП. Зовнішній борг України упродовж 2011–2013 рр. майже не змінювався та на кінець 2013 року становив 78,6 % від ВВП, проте в 2014 р. цей показник значно зріс та становив 105,6 % від ВВП. Значне зростання зовнішнього боргу країни негативно впливає на привабливість економіки для інвесторів, адже в такому випадку скорочується платоспроможність країни та зростає можливість дефолту. В загальному, макроекономічні показники значно погіршилися упродовж досліджуваного періоду та не сприяють привабливості

Проаналізуємо інвестиційний клімат України, який визначається Європейською Бізнес Асоціацією. Оцінювання відбувається за п'ятибальною шкалою за результатами оцінок 82 керівників компаній-учасниць ЄБА. Отже, найкращі показники інвестиційного клімату в Україні були в 2011 році, де в першому кварталі оцінка ЄБА становила 3,7 бала (рис. 1). Це пов'язано із проведенням в Україні Євро-2012, що стимулювало збільшення інвестицій в економіку країни. В подальшому інвестиційний клімат України був значно нижчим, і протягом 2012–2014 рр. не зміг піднятися позначки вище двох балів. Разом з тим, в першому кварталі 2014 р. очікуваний показник на наступні 3 місяці сягнув позначки 3,6 бала, тобто, на думку опитаних, Україна має хороші перспективи щодо розвитку та покращення свого інвестиційного клімату. Урядом пропонуються нові законопроекти та реформи, які мають покращити ситуацію в країні, проте вони насправді не мають того ефекту, який чекали від цих заходів.

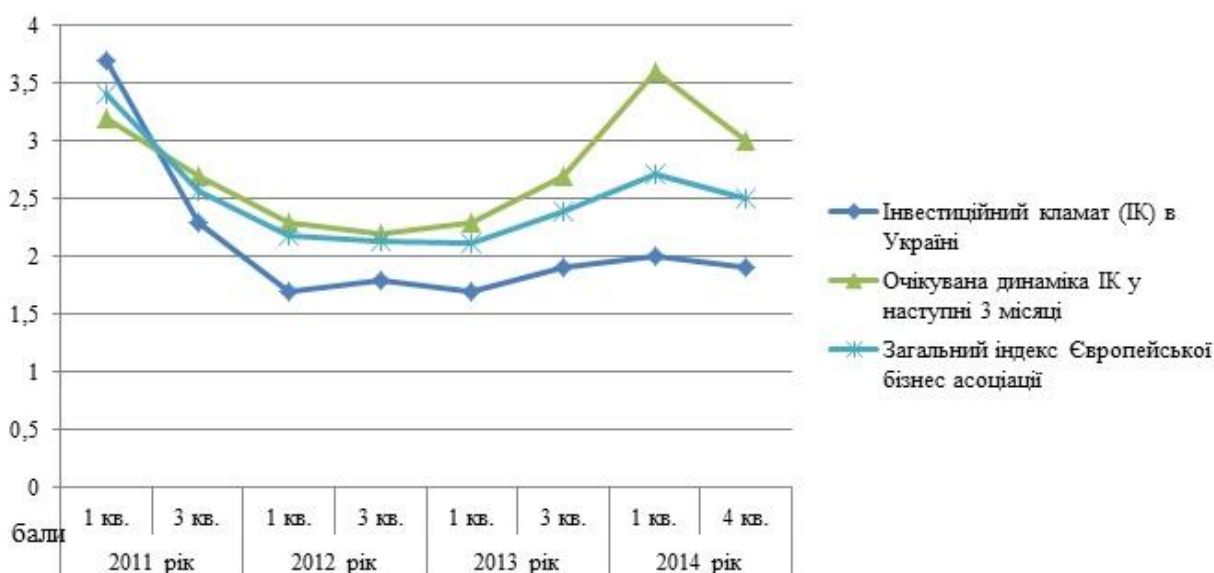

Рис. 1. Оцінки інвестиційного клімату України Європейською бізнес-асоціацією за 2011–2014 рр.*

*Джерело: [2]

Дослідження інвестиційного середовища в Україні свідчить про те, що, з одного боку, ключову роль у його формуванні відіграє уряд, який визначає амортизаційну, грошово-кредитну, бюджетну, податкову політику тощо. З другого боку, на динаміку інвестицій істотно впливає ступінь розвитку фінансової та фондової інфраструктури вітчизняної економіки.

Отже, необхідно використовувати весь комплекс важелів (державних і ринкових) для формування привабливого інвестиційного середовища і залучення обсягу інвестиційних ресурсів у вітчизняну економіку.

Основними напрямами інвестиційної політики в Україні є:

- зростання динаміки інвестування не лише в галузі зі швидким обігом капіталу, але й у високотехнологічні або стратегічно важливі для держави сфери; залучення інвестицій у проблемні райони;
- формування інвестиційних джерел, здійснення реінвестування;
- створення механізмів управління інвестиційною діяльністю;
- стимулювання модернізації виробничих фондів та впровадження новітніх технологій, тимчасово використовуючи метод прискореної амортизації. Завдяки цьому вітчизняні підприємства проведуть технологічну модернізацію та підвищать свою конкурентоспроможність;
- мотивація суб'єктів господарювання стосовно довгострокових вкладень, а також населення щодо вкладення коштів на розвиток економіки, а не на споживання;
- удосконалення інвестиційного законодавства та забезпечення його стабільності;
- створення системного підходу до стимулювання інвестиційної діяльності;
- забезпечення гарантій інвесторам; захист інвестицій;
- контроль між надходженням та витрачанням інвестиційних ресурсів.

Список використаної літератури:

1. Мурті Лаліта Україна. Економічний огляд. World Bank. [Електронний ресурс]/ Л. Мурті // – 2014. Режим доступу: worldbank.org/content/dam/Worldbank/document/eca/ukraine/World%20Bank%20Macro%20Updat
2. Оцінка інвестиційної привабливості України Європейської Бізнес Асоціації 2014 рік [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.eba.com.ua/static/indices/iai/index26_results_ukr.pdf

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ СТРАТЕГІЇ ФОРМУВАННЯ ТЕРИТОРІЙ ВИПЕРЕДЖАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Н. В. Кузовенкова

(Інститут біоенергетичних культур і цукрових буряків, м. Київ)

Поглиблення інтеграційних процесів між Україною і світовим товариством вимагають докорінної перебудови і реформування сучасних методів стратегічного управління як на мікроекономічному рівні, так і на рівні національної економічної системи. Розбудова якісно нової моделі економічного розвитку, вимагає впорядкованості дій усіх суб'єктів в єдиному визначеному напрямку. Таким

напрямок може стати вектор, що орієнтує суспільно-економічне середовище на формування територій випереджаючого розвитку.

Сучасні наукові економічні школи не приділяють належної уваги передумовам та перспективам створення таких секторів. У той же час, як свідчить зарубіжна практика, зокрема досвід Китаю, формування територій випереджаючого розвитку – шлях до інклюзивної розбудови інтегрованої економіки в межах світового співтовариства.

Як зазначає Ю. В. Сенюк: “В умовах сучасної глобалізації розвиватись – означає “вийти за межі”. Передусім – адміністративно-територіальні... Розвиток не зводиться лишень до розбудови зовнішньої інфраструктури, а має свій власний внутрішній механізм і притаманний тільки живому та цілісному, саморозвиток та співрозвиток з іншими” [1].

Москаленко О. М. підкреслює, що, враховуючи перспективи посилення нестабільності, визначальним для України є процес адаптації до зовнішніх умов і вибір адекватної моделі економічного розвитку на довгострокову перспективу [2, 15–16].

При цьому, слід усвідомлювати необхідність поступального розвитку щодо розбудови територіальних систем, поступове збільшення масштабів інтеграції за рахунок диверсифікації виробництва, розширення каналів збуту, кластеризації території. Також неодмінно слід враховувати особливості місцевого самоврядування.

Стратегія формування території випереджаючого розвитку має будуватися на основі врахування передового досвіду економічно розвинутих країн, що вже мають позитивний досвід розбудови економіки за рахунок реформування територіальних економічних систем в напрямку глобалізації. Так, враховуючи глибину переробки та інтеграції, масштаби економіки, проведемо розподіл територіальних систем (табл. 1).

Як видно з таблиці 1, найбільш економічно масштабною є територія випереджаючого розвитку, що дозволяє досягнути максимально глибокої переробки та інтеграції.

Так, С. Глазьев стверджує, що випереджаючий розвиток ґрунтується на різкому нарощенні інноваційної активності для своєчасного створення нових можливостей економічного зростання [3, 3].

Отже, не виникає сумнівів у доцільності формування територій випереджального розвитку.

У той же час, для їх ефективного функціонування слід розробити дієву фінансово-економічну стратегію, спрямовану на глобалізацію національної економіки і забезпечення стабільного її розвитку. При цьому зазначена стратегія має ряд особливостей: капітальною основою виступатимуть соціальний і гуманітарний капітали; головними суб'єктами будуть соціальні корпорації; основним ринковим мотивом має стати збільшення валового регіонального продукту та інфраструктурного капіталу; розподіл ресурсів і запасів має бути оптимізований; в першу чергу мають бути задоволені інтереси найбільш вразливих верств населення.

Варіанти інтеграції територіальних систем

Територіальна система	Масштаб економіки	Характеристика територіальної системи	Глибина переробки та інтеграції
Локальне підприємство	–	–	низька
Територіально-виробнича кооперація та кластеризація	Місцева кооперація	Кооперована переробка місцевої продукції та територіальна, низько технологічна кластеризація фабричного виробництва побутових товарів	низька
Спеціальна економічна зона	Регіональна експортно-орієнтована кластеризація	Спеціалізована експортоорієнтована регіональна мережева кластеризація низько/середньо технологічного виробництва	середня
Зони економічного та технологічного розвитку	Територія прискореного пріоритетного розвитку	Регіонально-інтегровані системи прискореного середньо технологічного розвитку за рахунок запозичених (імпортованих) інновацій	надсередня
Зона високотехнологічного розвитку	Територія інноваційного розвитку	Системно-інтегровані території інвестиційно-керованого розвитку на основі власних середніх та залучених високих технологій	висока
Територія випереджаючого розвитку	Регіони інноваційно-креативного розвитку	Глобально-інтегровані платформи спеціалізованого високотехнологічного виробництва на основі власних інституційних, соціальних і технологічних інновацій	лідерська

Список використаної літератури:

1. Шлях у майбутнє – випереджаючий розвиток економіки: [Електронний ресурс] // Газета “Слово”. – 2014. – № 21. – Режим доступу до статті: http://gazetaslovo.at.ua/news/shljakh_u_majbutne_viperedzhajuchij_rozvitok_ekonomiki/2014-06-21-1413

2. Москаленко О. М. Можливості реалізації моделі випереджаючого розвитку в економічній політиці України / О. М. Москаленко // Вчені записки. – 2013. – № 15. – С. 15–22.

3. Глазьев С. Ю. Стратегия опережающего развития России в условиях глобального кризиса: Монография / С. Ю. Глазьев. – М. : Экономика, 2010. – 287 с.

ОСНОВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА

І. П. Петрова

(Інститут економіки промисловості НАН України, м. Київ)

Ефективним сучасним механізмом управління, який дозволяє залучити приватні інвестиції і компетенції приватного бізнесу для вирішення державних завдань, розподілити ризики і зобов'язання між державою і бізнесом, є публічно-приватне партнерство, яке у вітчизняному законодавстві одержало назву “державно-приватне партнерство” (ДПП). Проте застосування державно-приватного партнерства в Україні стикається із складнощами, викликаними низкою проблем теоретичного, методичного і практичного плану, які стримують його впровадження на національному і регіональному рівнях. Ідея залучення фінансових ресурсів і організаційних можливостей бізнесу для зняття обмежень бюджетних коштів з метою вирішення державних завдань відтворювального процесу в пріоритетних сферах економіки, заради якої і створюється ДПП, залишається не реалізованою.

Для розвитку державно-приватного партнерства необхідна наявність певних умов: макроекономічна стабільність і сприятливий інвестиційний клімат; збільшення внутрішнього ринку і підвищення купівельної спроможності населення; політична стабільність, розвинуті ринкові інститути, дієве законодавство і правозастосування. Потрібні кардинальні економічні реформи, у низці яких розвиток інституціонального забезпечення ДПП матиме позитивні наслідки.

Розвиток інституціонального забезпечення ДПП має здійснюватися за трьома основними напрямками, за якими держава здійснює свою регульовальну діяльність: розвиток законодавства; розвиток інституціонально-го середовища для розробки і реалізації партнерських проектів; розвиток управління і організації ДПП, механізму управління формуванням і реалізацією.

Основними напрямками розвитку інституціонального забезпечення державно-приватного партнерства є такі.

Розвиток законодавства з питань державно-приватного партнерства:

I варіант – усунення законодавчих бар'єрів шляхом остаточного прийняття проекту Закону України “Про внесення змін до деяких законів України щодо усунення регуляторних бар'єрів для розвитку державно-приватного партнерства та стимулювання інвестицій в Україні” і подальшого удосконалення законодавства (зазначити приналежність сфери здійснення ДПП до сфери державного інтересу; розширити сфери запровадження ДПП з урахуванням завдань модернізації економіки; ввести інституціональні форми ДПП; передбачити можливість гнучкого використання схем розподілу правомочностей власності, форм і механізмів фінансування і іншої участі державного і приватного партнерів; урахувати інтереси усіх сторін, в тому числі фінансових організацій; передбачити гнучкі форми державної підтримки проектів; забезпечити гарантії прав і законних інтересів приватного і державного партнерів);

II варіант – комплексний розвиток законодавства шляхом прийняття нового закону, використовуючи як базис Модельний закон про публічно-приватне партнерство країн СНД [1].

Розвиток інституціонального середовища для розробки і реалізації партнерських проектів:

- утворення фінансових інститутів розвитку ДПП для інвестування і гарантування приватних інвестицій (Банк розвитку України, Інвестиційний фонд України, Венчурний фонд України, регіональні венчурні фонди);

- утворення нефінансових інститутів розвитку ДПП (інформаційні, консультаційні, методичні, організаційні, експертні та інші організації);

- утворення експертного органу розвитку ДПП для проведення незалежної експертизи фінансово-економічного обґрунтування, перевірки і оцінки проектів ДПП на предмет відповідності цілям і завданням державної політики, розподілу ризиків і таке інше;

- утворення освітніх програм в учбових закладах для підготовки висококваліфікованих державних службовців у сфері ДПП.

Розвиток управління і організації ДПП, механізму реалізації проектів державно-приватного партнерства:

- утворення єдиного спеціалізованого органу з формування, реалізації і моніторингу проектів ДПП;

- розробка системи управління у сфері державно-приватного партнерства з чітким розподілом повноважень між органами державної влади у рамках підготовки і реалізації проектів ДПП та координацією їх діяльності;

- запровадження контролю і моніторингу здійснення проекту ДПП як ключного етапу механізму реалізації партнерської взаємодії держави та приватного сектору в системі управління;

- удосконалення механізму реалізації проектів ДПП.

До цього слід додати іще чинники, які характеризують утворення необхідних умов для розвитку державно-приватного партнерства:

- макроекономічна стабільність і сприятливий інвестиційний клімат;

- збільшення внутрішнього ринку і підвищення купівельної спроможності населення;

- політична стабільність, розвинуті ринкові інститути, дієві законодавство і правозастосування.

СОЦІАЛЬНА РЕКЛАМА ЯК МЕХАНІЗМ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ В УМОВАХ ГЕОПОЛІТИЧНОЇ КРИЗИ

А. О. Корнецький, М. О. Корнецький

**(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)
(Дніпропетровський національний університет ім. Олесья Гончара,
м. Дніпропетровськ)**

Як відомо маркетинг – це невід’ємна частина бізнес-процесу, яка допомагає створити інформаційне поле для розвитку. Соціальна реклама має зовсім інший напрям дії, вона допомагає морально-етичному розвитку суспільства, та в більшій мірі фінансується бюджетом країни, але як вона допомагає розвитку економіки?

Будь-який сучасний маркетолог знайомий з таким інструментом, як “піраміда Маслоу”, завдяки якій можливо визначити рівень життя будь-якого члена суспільства. Вона ділиться на 5 основних рівнів:

1. Першочергові потреби
2. Потреба в безпеці
3. Потреба в соціальних зв'язках
4. Потреба в соціальному визначені
5. Потреба в самореалізації

Оскільки соціальна реклама – продукт, який направлений на розвиток суспільства, вона спрямована на 2, 3 і 4 рівень піраміди і допомагає утримувати в тонусі рівень життя суспільства в цілому. Так, вона не задовольняє ці потреби повністю, але допомагає населенню менш гостро переносити проблеми.

Наприклад, будь-яка реклама проти нетверезого водіння авто робить життя суспільства більш безпечним і допомагає задовольнити другий рівень піраміди, або реклама про центри допомоги алкозалежних задовольняє потребу в соціальних зв'язках таких людей.

Як було сказано вище, це не задовольняє потребу повністю, для всіх людей, але підвищує рівень життя, та таким чином робить країну більш розвинутою та стабільнішою. Це спричиняє розвиток внутрішньої економіки та приваблює інвесторів і, як наслідок, підвищує забезпеченість країни в цілому.

Список використаних джерел:

1. Курбан, О. Соціальна реклама: держзамовлення маркетингових комунікацій чи сфера громадянської відповідальності суспільства? // Дзеркало тижня. – № 16–17 (645–646). – 2007. – 28 квіт. – С. 26–28.

2. Закон України “Про рекламу” <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/270/96-%D0%B2%D1%80>

ЕФЕКТИВНЕ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ ПРОЦЕСОМ КОМПАНІЇ

Т. О. Пасічник

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

Сьогодні як серед науковців-теоретиків, так і серед управлінців-практиків інновації сприймаються як необхідна складова забезпечення конкурентоспроможності будь-якого підприємства, яке працює на ринку з метою не просто вижити, але й зростати. Разом з тим, результати багатьох досліджень, зокрема тих, які проводила Бостонська консалтингова група, показують, що незважаючи на усвідомлення більшістю топ-керівників важливості інновацій та їх готовності вкладати все більше і більше фінансових ресурсів у пошуковий інноваційний процес, переважна більшість ініціатив не приносять задовільних результатів у вигляді прибутку чи зростання конкурентних переваг компанії. При цьому проблема полягає не у забезпеченні якості винаходу чи у відсутності можливостей для генеру-

вання інноваційних ідей, а в ефективному управлінні інноваційним процесом, починаючи від створення ідеї до виведення кінцевого товару на ринок.

Під час проведення інноваційного процесу компанії зіштовхуються з певними проблемами, більшість із яких складно вирішити традиційними управлінськими інструментами:

- складність відбору продуктивних ідей, перспективних ринків і асигнування доцільного обсягу ресурсів;
- відсутність досконалих методів вимірювання ефекту від інновацій;
- обмежені можливості працівників внести свій вклад в інноваційний процес;
- недостатньо налагоджена координація та взаєморозуміння з клієнтами;
- недостатній набір інструментів для того, щоб ділитися ідеями з широкою публікою.

Існує різкий контраст між традиційним розумінням того, що інновації неможливо запланувати (необхідно просто “бути інноваційним” і вільно мислити), і реальністю. Адже ще Едісон усвідомлював, що для справжнього успіху потрібно досягти балансу між важкою працею і натхненням. Тому будь-яка модель інноваційного управління повинна включати збалансовану комбінацію структурності (заплановані процедури) і гнучкості (творчий процес).

Виходячи із вказаних проблем, можна визначити основні задачі управління інноваційним процесом:

- розширити можливості для генерування потоку ідей (сприяння розвитку культури інновацій в компанії, залучення більшої кількості зацікавлених людей у потрібний час, сприяння колективній участі працівників в інноваційному процесі);
- формалізувати і структурувати інноваційний процес (встановлення балансу між креативністю і дисципліною, визначення термінів прийняття ключових рішень і здійснення робіт, страхування інтелектуального капіталу від ризиків та управління ним);
- оптимізувати показники окупності інвестицій і скоротити період від початку розробки товару до його виходу на ринок (встановлення об'єктивних стратегічних критеріїв відбору ідей, максимізація фінансової віддачі від відібраних інноваційних проектів, оптимізація бюджетних асигнувань відповідно до стратегічного значення інноваційних проектів).

На основі вивчення публікацій із відкритих джерел, в яких наводиться досвід управління інноваціями в передових компаніях (Microsoft, Planfix), пропонуємо алгоритм управління інноваційним процесом, спрямований на вирішення зазначених вище задач.

1. Напрацювання стратегії – визначаються ключові чинники та показники розвитку компанії, розставляються пріоритети між ними.

2. Фіксація ідей – ідеї збираються і фіксуються на централізованому колективному порталі, доступному для всіх працівників компанії і, як варіант, для її клієнтів. До обговорення залучаються як спеціалісти компанії, так і позаштатні експерти. Починається створення бізнес-кейсу. В ході робочого обговорення і завдяки колективній технології співпраці формуються і виділяються робочі команди і спільний робочий простір для аналізу майбутнього проекту.

3. Створення проекту – вивчається стратегічне значення ідеї, її ринковий потенціал, проводиться фінансовий аналіз, SWOT аналіз. Результати аналізу публікуються для загального огляду. Інші члени спільноти можуть залишати зворотній зв'язок, а саме: забезпечувати проект рейтинговими оцінками, критичними оглядами для визначення пріоритетності та цінності ідеї.

4. Оцінка та відбір – відбираються найбільш перспективні ідеї відповідно до пріоритетних бізнес-параметрів, аналізу та об'єктивної оцінки бізнес-кейсу. Приймаються ідеї з найбільш високим рейтингом.

5. Створення проектної команди – команда підбирається з урахуванням наявності компетенцій, зацікавленості у реалізації проекту. На цьому етапі фіналізується проектний документ, визначається обсяг необхідних ресурсів і навички для виконання проекту та моніторингу прогресу.

6. Затвердження – остаточне затвердження фінансування відібраних проєктів і перехід до їх реалізації.

Успішне управління інноваційним процесом за наведеним алгоритмом супроводжується розширенням ключових компетенцій компанії — сформованих на основі досвіду функціонування компанії неповторних і складно відтворюваних знань, умінь, технологій, ноу-хау тощо, що забезпечують підприємству стійкі та довгострокові переваги та підвищують захисні бар'єри на існуючому ринку.

ФАКТОРЫ ВЛИЯНИЯ ГОСУДАРСТВА НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТЬ ОТЕЧЕСТВЕННЫХ ПРОИЗВОДИТЕЛЕЙ В ГЛОБАЛЬНОМ МИРЕ

В. И. Ляшевская

**(Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина,
г. Харьков)**

Авторский анализ результатов ряда международных рейтинговых агентств по конкурентоспособности Украины показывает тревожную ситуацию [1–4]. Мы проанализировали уровень конкурентоспособности Украины по трем индексам (табл. 1).

Таблица 1

Украина в мировых рейтингах (составлена автором [5, 37])

№	Наименование индекса	Рейтинги Украины и стран, находящихся рядом с ней	Количество стран в рейтинге
1	Индекс развития человеческого потенциала	Армения – 84 Украина – 85 Азербайджан – 86	182
2	Глобальный индекс конкурентоспособности	Гамбия – 140 Украина – 82 Алжир – 83	133
3	Индекс свободы предпринимательства	Гондурас – 140 Украина – 142 Кения – 143	173

Как нам представляется, с учетом низкого рейтинга нашей страны в международных рейтингах, которые имели различные составляющие и разные цели, целесообразно выполнить группировку основных составляющих этих рейтингов.

Вызывает настороженность и беспокойство ухудшение позиций Украины в этом рейтинге по индексу глобальной конкурентоспособности (GCI). В 2007–2008 г. наша страна занимала 73 место, в то время как в предыдущем году – 68 место. По эффективности рынка труда – 65, размеру рынка – 26 место, эффективности рынка товаров и услуг лишь 101. Не высокий уровень и по другим составляющим рейтингов.

На основании анализа места Украины в международных рейтингах по конкурентоспособности можно сделать следующие обобщения. При всем различии набора частных показателей конкурентоспособности международных агентств они отражают текущую ситуацию на фоне других стран. С позиций долгосрочных интересов Украины, на наш взгляд, приоритетное внимание государства следует обратить на те составляющие, которые выступают фундаментом последовательного эволюционного развития национального хозяйства любой страны в XXI веке. К ним принято относить “Здоровье и начальное образование”, “Высшее образование и профессиональная подготовка” и “Технологический уровень”.

По этой причине, реакция органов государственного управления конкурентоспособностью должна быть сориентирована на 2 аспекта: оперативные меры быстрого реагирования на текущую ситуацию и работу по долгосрочным национальным программам на 20–50 лет и более. Именно они будут обеспечивать конкурентоспособность продукции страны в глобальном мире на основе развития экономики знаний, информационных систем нового поколения.

Выводы, вытекающие из проведенного исследования, состоят в следующем.

1. В рейтингах доминируют показатели, отражающие ситуацию в каждой отдельно взятой стране на рынке труда, состояния банковско-финансовой сферы, инфраструктуры, инновационно-инвестиционную ситуацию, технологическую зрелость производства и ряд других показателей.

2. Для использования в практической деятельности Украины результатов международных рейтингов, на наш взгляд, целесообразно сгруппировать все составляющие по признаку причинно-следственных связей, определяющих динамику душевого ВВП.

Частичную научную новизну выполненного нами исследования составляет предложенная группировка составляющих в международных рейтингах. Она состоит в углублении представлений о характере причинно-следственных связей между составляющими рейтингов, которые формировались в разном временном диапазоне и оказывают свое прямое влияние на характер изменения конкурентоспособности по-разному. Это может быть полезным экономическим инструментом при совершенствовании методологии существующей системы государственного регулирования конкурентоспособности.

Список использованных источников:

1. Аннан К. Мы, народы : роль Организации Объединенных Наций в XXI веке / К. Аннан // Социально-экономические концепции стран мира на ру-

беже тысячелетий (власть, экономика, социальная сфера) / под ред. М. А. Саврука. – М. : Содружество, 2000. – С. 10–11.

2. Афанасьев К. С. Государственное регулирование экономики как средство экономической политики / К. С. Афанасьев, А. С. Казенов, М. В. Попов. – СПб. : Изд-во ЛГУ им. А. С. Пушкина, 2011. – 148 с.

3. Всемирная торговая организация и национальные экономические интересы / Ин-т мировой экон. и междунар. экон. отношений. – М. : Наука, 2003. – 328 с.

4. Всемирный экономический форум : рейтинг глобальной конкурентоспособности 2013–2014 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://gtumarket.ru/news/2013/09/05/6219/> – Загл. с экрана.

5. Стратегия устойчивого развития Харьковской области до 2020г. – Х. : Издательский дом “Инжек”. 2010. – 112с.

МАРКЕТИНГОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ПРОСУВАННЯ ТОВАРУ В ГЛОБАЛЬНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРИ

Г. В. Сохацька

(ПВНЗ “Європейський університет”, м. Київ)

Зміни, що відбуваються у геополітичному житті країни останнім часом, перетворюють економічний простір за новим стандартами ведення бізнесу, прийнятими в усьому цивілізованому світі. Це не тільки нові можливості для виробників щодо опанування нових ринків, але і суттєве підвищення вимог до функціонування згідно міжнародних норм. Таки процеси сприяють формуванню нової генерації у бізнесі, яка зорієнтована на створення та впровадження інновацій, пошук неординарних управлінських рішень, швидку адаптацію до змін та здатність до стрімкого зростання.

Одним з найвпливовіших чинників формування конкурентного середовища є науково-технічний прогрес, зокрема рівень розвитку інформаційних технологій. В останні десятиріччя відбувається стрімке зростання кількості користувачів Інтернет – мереж. Так, перші користувачі з'явилися в Україні ще за радянських часів, а у 1990 році було розпочато підтримку української частини доменного простору [1]. Інтернет-середовище в Україні швидко зростає: якщо в 2007 році всесвітньою мережею користувалося близько 9 млн. осіб, що складало 18,75 % населення країни, то в 2009 році цей показник склав вже 11,96 млн осіб, а в 2013 році – вже 49,8 % населення були користувачами Інтернету [1]. На сьогодні, за оцінками експертів компанії Factum Group Ukraine, кількість користувачів склала 21,8 млн. осіб, або 59 % всього населення країни [2]. При цьому, за даними дослідження, найбільш швидко зростає сегмент користувачів старшого віку, поширюється всесвітня мережа і серед сільчан [2]. Ці тенденції підкріплюються і політикою держави: так, Верховною Радою прийнята низка Законів щодо розвитку інформаційного суспільства та урядом розроблено Концепцію Національної програми інформатизації, в яких визначено ключові напрямки інформатизації суспільства [3, 4]. Зокрема, значено, що одним з головних пріоритетів України є прагнення побудувати орієнтоване на інтереси людей, відкрите для всіх і спрямоване на розвиток інформаційне суспільство [4]. Такий стан відповідає і всесвітнім тенденціям: так, у світі

кількість користувачів перевищує 2 млрд. осіб, у Європі – понад 500 млн., або майже 30 % від загальної кількості у світі [5].

З огляду на вищевикладене, можна зазначити провідну роль інформаційного середовища у формуванні суспільства та суттєвий вплив його на процес структурування ринків. Тож, виходячи з нових умов ведення бізнесу, виробники повинні шукати сучасні інструменти маркетингу для прискорення процесу просування та збуту продукції.

Одним з таких напрямків є активне використання Інтернет-технологій у маркетингу товарів. Особливо ефективним буде застосування інформаційних технологій для просування товарів широкого вжитку, які мають широку цільову аудиторію та багатоскладну структуру ринку. Споживачі таких товарів широко використовують Інтернет-мережі у роботі та повсякденному житті, професійному та особистому спілкуванні, тож швидко залучаються до нових Інтернет-ресурсів.

Серед таких напрямків провідними є наступні:

- застосування соціальних мереж для створення соціальних груп та сторінок з метою просування товару та об'єднання споживачів зі спільними потребами;

- формування спільнот за ознаками близьких інтересів у кожній групі, де спілкування переходить з формального рівня на неформальний, дружній, що підкреслює цінність особистості кожного споживача та підсвідомо схиляє його до позитивного ставлення до виробника та товару;

- використання елементів соціального маркетингу, а саме підкреслення дбайливого ставлення до навколишнього середовища в процесі виробництва, піднесення загальносуспільних цінностей, популяризація ідеї патріотизму як основи для підтримки вітчизняного виробника, тощо;

- створення та активне використання цільових сторінок (“landing page” - англ.), які дозволяють формувати базу цільової аудиторії бізнесу, посилювати рекламу товару за рахунок охоплення широкого кола потенційних споживачів, створювати та підтримувати інформаційне забезпечення товару, залучати нових покупців за допомогою пошукових систем, аналізувати ефективність маркетингових заходів шляхом дослідження активності користувачів та відвідувачів.

Таки інструменти дозволять виробнику швидко донести необхідну інформацію до споживача та поширити її на значно більшу аудиторію, ніж будь-які інші засоби реклами. Рівень охоплення суспільства сучасними засобами комунікацій сприяє охопленню різних сегментів споживчого ринку різних географічних регіонів та соціальних груп. Відкритість інформації сприяє встановленню на ринку умов прозорості та рівної конкуренції, що відповідає інтересам суспільства.

Тож, застосування означених інструментів забезпечить дифузю інновацій в маркетингу та посиленню конкурентних позицій вітчизняних виробників.

Список використаних джерел:

1. Інтернет в Україні / Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/Інтернет_в_Україні

2. Кількість регулярних інтернет-користувачів в Україні зросла до 21,8 млн. / Портал Gazeta.ua [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://gazeta.ua/articles/life/_kilkist-regulyarnih-internetkoristuvachiv-v-ukrayini-zrosla-do-218-mln/633061

3. Закон України “Про Концепцію Національної програми інформатизації” від 04.02.1998 № 75/98-ВР / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/75/98-%D0%B2%D1%80>

4. Закон України “Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки” від 09.01.2007 № 537-V / Відомості Верховної Ради України, 2007. – № 12, – С. 102.

5. Список європейських країн за кількістю інтернет-користувачів / Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Список_європейських_країн_за_кількістю_інтернет-користувачів

АНАЛІЗ НАПРЯМІВ ГАРМОНІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ З УРАХУВАННЯМ

МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ

Н. М. Татаренко, В. В. Агапова

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

Каталізатором та наслідком інтернаціоналізації економічних відносин, глобалізації економіки можна вважати вихід підприємницької діяльності за національні межі. Формування та функціонування транс- та мультинаціональних компаній, транснаціональних банків, створення спільних підприємств вимагає надання об'єктивної, суттєвої та достовірної фінансової інформації її зовнішнім та внутрішнім користувачам. Що, в свою чергу, вимагає знання не лише національного законодавства функціонування суб'єктів господарювання, а й правових норм приймаючих країн та перспективних партнерів.

Таким чином, процес гармонізації та уніфікації національних систем бухгалтерського обліку країн світу обов'язково та неоднозначно впливає на реформування системи бухгалтерського обліку в Україні.

Однією із діалектичних проблем тут постає певна непорівнянність ступенів розвитку політичної, економічної та інших сфер діяльності країн, з необхідністю узгодження їх облікових систем, фіскального законодавства.

Підписавши Угоду про асоціацію з Європейським Союзом (далі – ЄС), Україна одним із напрямків наближення визнала обов'язковість стандартизації та уніфікації, відповідності та дотримання принципів ведення бухгалтерського обліку, статистики та складання звітності країнами ЄС. Відповідно до додатку XXXV Угоди, впродовж 2 років з дати набрання чинності цією Угодою положення Регламенту (ЄС) №1606/2002 Європейського парламенту та Ради від 19.07.2002 про застосування Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (далі – МСБО) мають бути впроваджені. Також, впродовж 3-х років мають бути впроваджені в дію Четверта та Сьома Директиви.

Схожа ситуація склалась з Королівством Норвегія. Не будучи членом ЄС, а як член Європейської економічної зони, Норвегія приєдналась до Директив ЄС, в тому числі директив бухгалтерського обліку, а тому її суб'єкти мають можливість готувати фінансову звітність відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності (далі – МСФЗ). МСФЗ перекладені норвезькою мовою і додані у вигляді підзаконного акту до Норвезького Закону про бухгалтерський облік. Вони обов'язково застосовуються при веденні обліку та складання консolidованої фінансової звітності усіх компаній, які лістингуються на біржах та всіма компаніями, які добровільно цього бажають.

Таким чином, національні стандарти України мають повністю відповідати стандартам фінансової звітності, що прийняті в ЄС, які в свою чергу, засновані на МСФЗ та МСБО.

Необхідно звернути увагу на той факт, що у нашій країні процес бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності суб'єктами господарювання не завжди відповідає міжнародним стандартам. Наприклад, спірне питання використання методів амортизації. Відповідно до МСБО №16 можуть бути використанні 3 методи амортизації: прямолінійний, метод зменшення залишку та метод суми одиниць продукції. В Україні П(С)БО №7 визначає 5 методів: прямолінійний, метод зменшення залишкової вартості, метод прискореного зменшення залишкової вартості, кумулятивний та виробничий методи. Тут існує невідповідність, завдяки якій балансова вартість основних засобів може бути занижена чи завищена.

Іншим проблемним напрямком є питання ПДВ. Значні складнощі в діяльності підприємств та малого бізнесу викликає методика відшкодування ПДВ. Несвоечасність та неможливість повернення таких сум, недосконалість перетвореної системи електронного адміністрування ПДВ в результаті призводять до зменшення обсягу оборотних активів. Останні зміни що внесені Законом України “Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо удосконалення адміністрування податку на додану вартість” № 643-VIII багато в чому не задовольняють суб'єктів господарювання, а тому, на наш погляд, потребують серйозного доопрацювання.

Отже, основними кроками в гармонізації системи бухгалтерського обліку в Україні є:

- переопрацювання національного законодавства з тим, аби нівелювати суперечності та можливості до маніпулювання розбіжностями;
- розробка методичних вказівок, рекомендацій та інструкцій до стандартів, які будуть однозначно тлумачити норми;
- використання зрозумілої зовнішнім та внутрішнім користувачам інформації термінології, що зараз використовується у Положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку і в подальшому мають зазнати змін у зв'язку із приєднанням до Директив ЄС.

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО СВІТОГЛЯДУ СТУДЕНТІВ ЯК УМОВА РЕФОРМАТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Л. М. Страшко, Т. М. Тищенко

(Полтавський університет економіки і торгівлі, м. Полтава)

(Полтавський національний педагогічний університет ім. В. Г. Короленка,
м. Полтава)

Соціально – економічні і політичні зміни в суспільстві, входження України в світове співтовариство неможливе без реформи національної системи вищої освіти, спрямованої на забезпечення мобільності та конкурентоспроможності фахівців. Глобалізація легітиміє появу нових ціннісних орієнтирів, визначає структуру політичних, економічних і культурних відносин, що пов'язують окремі суспільства в єдину систему. Освіченість зараз означає, поруч із якісною базовою кваліфікацією, вміння швидко адаптуватись до нових технологічних умов, швидко модернізувати свої знання та навички.

Разом з тим суспільство, зорієнтоване на інноваційність в усіх сферах життя, проголошує : “У центрі уваги – особистість”. Отже інноваційні процеси у вищій освіті передбачають методологічну переорієнтацію на особистість та на нову філософію освіти.

Істотний перегляд аксіологічних орієнтирів освіти, перетворення останньої на засіб модернізації та актуалізації соціально-необхідних цінностей, які не лише забезпечують соціальний прогрес, але й задовольняють нагальні світоглядні запити сучасності. Трансформація глобальної освіти у фактор соціокультурного впливу надає провідну роль особистості професіонала, яку академік В. І. Вернадський називав “головною енергетичною одиницею ноосфери”. Утворення ноосферної цивілізації він ставив у залежність від культурного розвитку суспільства і особистості. Він стверджував, що людська цивілізація була створена не в процесі природного відбору та не під впливом географічного детермінізму, а є продуктом впливу розумної діяльності людства (О. В. Кудря).

Європростір репрезентує цивілізаційний рівень освіти, її відповідність вимогам суспільства знанневого. Відтак, європеїзація національного освітнього простору вимагає: по-перше, його інформаційно-комп'ютерної модернізації, по-друге, – узгодження європейських світоглядних орієнтирів із національними духовними вартостями.

Професійний світогляд - система особистісно-оцінних поглядів фахівця на професійну діяльність, яка визначає вчинки і дії особистості професіонала. Із урахуванням вищесказаного можна зазначити, що саме особистість із професійним світоглядом здатна задовольнити сучасні глобалізаційні виклики.

Запропонована нами модель формування професійного світогляду має методологічну основу та такі компоненти : цільовий, змістовий, організаційний, технологічний, діагностично-моніторинговий.

Методологічну основу складають такі дослідницькі підходи :

– особистісно-орієнтований, який визнає особистісний розвиток як процес і результат освоєння соціально значущої діяльності;

- системний, як забезпечення єдності усіх складових процесу формування фахівця (мета, завдання, зміст, методи, засоби, форми діяльності) ;
- діяльнісний, як визнання професійної діяльності людини такою, яка здатна перетворювати оточуючу дійсність з метою досягнення суспільної гармонії;
- середовищний, як визнання професійного розвитку і самореалізації та прийняття цінностей природи, суспільства і людини як основних;
- компетентнісний, як оволодіння професійними компетенціями, необхідними для прийняття рішень та усвідомлення соціальної відповідальності за свою діяльність;
- культурологічний, як визнання необхідності врахування культурних цінностей середовища та інших національностей.

Названі компоненти моделі відображають структуру процесу формування світогляду. Цільовий компонент указує на узгодженість професійних цілей із соціально-стратегічними цілями суспільства, із необхідністю відпрацювання шляхів досягнення цілей на різних рівнях діяльності. Змістовий компонент передбачає знання загальнолюдських та професійних цінностей та трансформування їх у професійні компетентності. Організаційний компонент вміщує уміння моделювання та проектування різноманітних форм діяльності, рефлексію власної діяльності. Технологічний компонент передбачає здатність та можливість професіонала застосовувати такі методи та засоби діяльності, поєднання та взаємообумовленість яких дозволяє значно оптимізувати діяльність. Діагностично-моніторинговий компонент означає обов'язковість відслідковування та діагностику етапів діяльності; виявлення проблем, недоліків та труднощів на шляху професійного становлення; встановлення певного рівня діяльності.

Отже запропонована модель формування професійного світогляду відображає сучасну потребу в структуруванні світоглядної підготовки фахівців і є ефективним засобом дослідження напрямків реформування освітньої галузі.

ПЕРЕДУМОВИ ПЕРЕХОДУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ МАКРОМОДЕЛІ РОЗВИТКУ

О. Л. Черевко

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

Інновація являє собою зміну ціннісних орієнтирів певних груп в конкретний момент розвитку соціально-економічної системи. При цьому інновація - новий вимір, який утворюється на тлі існуючого устрою. Інновація спочатку є альтернативною реальністю для одиниць, але з часом зміни технологічного устрою вона призводить до зміни задоволення потреб всього суспільства.

Система чинників, що впливають на інноваційний поштовх (інноваційний перехід) є, певною мірою, стандартною для кожної соціально-економічної системи. А саме: прагнення до досконалості є поштовхом до розвитку, що призводить до пошуку нових альтернатив задоволення потреб – основні стимули, що лежать в основі суспільного механізму народження фундаментальних (проривних) інновацій.

Світова соціально-економічна система, починаючи з кінця ХХ століття змінила свої ціннісні орієнтири – перейшла до нової стадії розвитку – економі-

ки знань або постіндустріальну стадію. Об'єктивними реаліями нового періоду розвитку суспільства є підвищення інформаційно-інтелектуальної складової в продукті суспільства. Провідними чинниками розвитку продуктивних сил стають інтелектуальний капітал (HR) та інформаційні технології (ІКТ).

Безумовно об'єктивним в умовах інноваційного розвитку соціально-економічних систем – є перехід до нових бізнес-моделей задоволення суспільних потреб. При цьому, бізнес-модель розуміється як спосіб створення цінності, тобто такої ринкової пропозиції, яка б задовольняла в повній мірі за якісними та вартісними характеристиками (а також: моральними, духовними - нематеріальні сфери) потреби суспільства. Таким чином, Шумпетерівська інновація, як перекомбінування факторів виробництва для створення нової цінності призводить до появи нових способів виробництва – нових бізнес-моделей.

В цьому контексті, соціально-економічна система України як частина світового простору (наукового, економічного, культурного) має всі передумови для переходу до нової макромоделі. Вплив чинника світового інноваційного розвитку разом з внутрішніми процесами трансформації національної соціально-економічної системи створили синергетичний ефект. Прояв якого виявляється в переході до нової макромоделі національної економіки. Тож, запровадження нової макромоделі з опором на інтелектуальний капітал (HR) та інформаційні технології (ІКТ) є головною стратегічною метою та об'єктивними реаліями сьогодення національної соціально-економічної системи.

Інноваційна макромодель економіки України містить наступні блоки:

1. Держава (інститути): підтримка сталого розвитку;
2. Наука та освіта (людський та інтелектуальний капітал): розвиток системи середньої та вищої освіти, сфери R&D;
3. Бізнес 1 (малий та середній бізнес): запровадження та розвиток інноваційних бізнес-моделей;
4. Бізнес 2 (великий бізнес): оптимізація існуючих бізнес-моделей з акцентом на запровадження та розвиток нових;
5. Інфраструктура 1 (ІКТ): створення інформаційно-комунікаційного простору України, що відповідає світовим тенденціям розвитку;
6. Інфраструктура 2 (Транспорт): оптимізація шляхів сполучення;
7. Інфраструктура 3 (Соціум);
8. Галузева структура: перебудова галузевої структури економіки України з домінуванням високотехнологічних галузей;
9. Інвестиції.

Програмним базисом переходу до інноваційної макромоделі економіки України є наступні документи: Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом [3]; Меморандум МВФ Україна 2015; Стратегія сталого розвитку “Україна – 2020” [1]; Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 р. [2]; Стратегія розвитку інформаційного суспільства в Україні [2].

Угода про асоціацію між Україною та ЄС, Меморандум МВФ Україна створюють зовнішні стимули для інтеграції економіки України до високорозвиненої світової системи за рахунок докорінної зміни національної макромоделі у відповідності до світових стандартів. Державні стратегії, зокрема Стратегія сталого розвитку “Україна-2020” містять план реформування макромоделі у

відповідності до сучасної концепції сталого розвитку, яка є парадигмою розвитку світового суспільства.

Особливо важливими на даному етапі розбудови нової макромоделі є підтримка регіонального розвитку в поєднанні з процесами децентралізації. Поштовхом до структурної перебудови економіки є підтримка високотехнологічних галузей, перебудова системи вищої та середньої освіти та сфери R&D.

Результатом запровадження нової макромоделі має стати входження національної економіки в світову систему як конкурентоздатної та високорозвиненої системи.

Список використаних джерел:

1. Указ президента України № 5/2015 "Про Стратегію сталого розвитку "Україна – 2020" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/documents/18688.html>
2. Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс].– Режим доступу : <http://rada.gov.ua>
3. Представництво ЄС в Україні [Електронний ресурс].– Режим доступу : http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/eu_ukraine/association_agreement/index_uk.htm

УКЛАДАННЯ УГОДИ ПРО ТРАНСТИХООКЕАНСЬКЕ ПАРТНЕРСТВО ТА ЇЇ ВПЛИВ НА СУЧАСНУ ГЕОЕКОНОМІЧНУ І ГЕОПОЛІТИЧНУ СТРУКТУРУ СВІТУ

І. А. Малюта

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

05 жовтня 2015 року відбулася значна подія в сучасній міжнародній економіці та політиці – після 5 років напружених переговорів була укладена Угода про Транстихоокеанське партнерство (далі – ТТП) (Trans-Pacific Partnership, TPP), кінцевою метою якої є створення зони вільної торгівлі між 12 державами-учасницями. Слід зазначити, що на стадії переговорів існували думки про складність реалізації цього проекту у зв'язку з надто великими масштабами: учасниками угоди є США, Канада, Мексика в Північній Америці, Перу і Чилі в Південній Америці, Японія, Малайзія, Бруней, Сінгапур і В'єтнам в Азії, а також Австралія та Нова Зеландія. Б. Обама зробив ТТП одним з головних пунктів своєї зовнішньополітичної програми, без якого заявлений ним "розворот США в Азію" не буде повним. Проте ТТП викликало неоднозначну реакцію серед економістів та аналітиків, у тому числі у США.

ТТП є викликом для країн БРІКС, зокрема Китаю, Росії та в цілому АТЕС, який втрачає свою функцію головного об'єднання в АТР. У той же час ТТП передбачає (у тому числі) вільну торгівлю між двома з 4-х найкрупніших економік світу – між Японією та США, які раніше не уклали двосторонніх торговельних угод. Показово, що торги на Токійській фондовій біржі завершилися зростанням в межах 1 % на повідомленнях про досягнення учасниками переговорів угоди щодо створення ТТП (найбільше додали в ціні акції сільськогосподарських компаній, значне зростання показали акції автомобільних корпорацій Японії).

На країни ТТП припадає 37 % світового ВВП, 11 % населення світу, і 23 % світового експорту товарів і послуг (за “Економічною доповіддю Президента”, США, 2015). Угода ТПП має вирішити стратегічні інтереси США щодо закріплення позицій в АТР. У 2014 р. на країни ТТП припадало 40,5 % товарної торгівлі США (\$ 1 609 млрд двосторонньої товарної торгівлі). Крім того, кількість споживачів середнього класу в Азії, за оцінками зросте до 2,7 млрд до 2030 року – це колосальне збільшення потенційного експортного ринку для американських товарів і послуг. Дослідження за підтримки Інституту міжнародної економіки Петерсона (Petri and Plummer 2012) виявили, що ТТП може вплинути на збільшення ВВП США на 0,4 % через приблизно 12 років. За оцінками, зазначеними в “Економічній доповіді Президента США” (2015), товарна торгівля з партнерами по ЗВТ ТТП збільшиться на 95 % через 10 років.

Для інших країн-учасниць ТТП Угода також має велике значення, наприклад, якщо для Японії, Австралії, Нової Зеландії провідною метою з балансування інтересів, то для Канади, Мексики та Чилі – активне включення в інтеграційні процеси в АТР.

ТТП є відображенням нових тенденцій регіоналізму – формування всеохоплюючих угод нового покоління (поряд з ініціативою США в 2011р. щодо Трансатлантичного торговельного та інвестиційного партнерства, ТТП (Transatlantic Trade and Investment Partnership, T-TIP); а також рішенням 2012 р. про створення Всеохоплюючого регіонального економічного партнерства, ВРЕП (Regional Comprehensive Economic Partnership, RCEP). Так, останнє було створене саме як “азійська” альтернатива ТТП, яка б враховувала особливості економічного розвитку країн регіону і мала би більш гнучкі положення щодо лібералізації аніж ТТП.

Галузі регулювання, передбачені ТТП – це не тільки тарифи, НТБ, послуги, інвестиції, інтелектуальна власність, політика конкуренції, але й електронна комерція, питання, пов'язані з Інтернет і цифровою економікою, державні закупівлі, питання праці й зайнятості, малий та середній бізнес. По ряду напрямків (конкуренція, послуги, інтелектуальна власність, правила походження товарів) вимоги ТПП більш жорсткі, ніж у ВРЕП.

В опублікованому Резюме Угоди про ТТП визначено 5-ть її головних особливостей: комплексний доступ на ринок; регіональний підхід до зобов'язань; орієнтація на вирішення нових торговельних викликів (в тому числі розвиток цифрової економіки, роль державних підприємств у світовій економіці); включення інших інклюзивних питань, пов'язаних з торгівлею (зобов'язання з надання допомоги малим і середнім підприємствам, зобов'язання щодо розвитку торговельного потенціалу); ТТП як платформа для регіональної інтеграції (угода є відкритою для нових учасників АТР).

Характерно, що ТТП охоплює питання в форматі СОТ+ (наприклад, скорочення тарифів нижче за рівень РНС) та СОТХ (питання, які не підпадають під мандат СОТ, наприклад, інтеграція в таких галузях, як екологічна політика, трудові ресурси тощо). Для менш розвинених країн ТТП передбачено перехідні періоди і механізми розвитку їх потенціалу для реалізації нових зобов'язань.

Дослідники відзначають (Всеросійська академія зовнішньої торгівлі, 2014), що перелічені вище угоди, включаючи ТТП, криють в собі загрози переходу від глобальної тенденції мультилатералізму до регіоналізму та вплив таким чином на багатосторонню торговельну систему в цілому, а саме відзначають такі риси: гармонізацію ряду горизонтальних галузей регулювання торгівлі та інвестицій лише на регіональному рівні, просунення переговорів на багатосторонньому рівні шляхом консолідації регіональних преференцій, консервація існуючих ланцюжків доданої вартості та витіснення з торговельно-виробничого процесу країн, що не є активними учасниками інтеграційних процесів.

Таким чином, маючи високий потенціал впливу на регіональну економічну структуру, ТТП несе водночас певні нові виклики для міжнародної гео економічної та геополітичної структури світу.

ЗАПРОВАДЖЕННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИМИ ПРОЕКТАМИ В УКРАЇНІ

Т. С. Тоцька

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

Розвиток всіх сфер життя і діяльності в Україні потребує залучення до цього процесу актуальних демократичних знань і успішного досвіду країн Європейського союзу, а також додаткових фінансових ресурсів. Основним інструментом залучення небюджетних коштів для розвитку є проекти і програми. Фінансування ЄС проектів в Україні здійснюється у формі грантів, контрактів і зростаючої підтримки бюджету. Будь-який проект має бути обґрунтованим і фундаментально розробленим.

Основними інструментами регіональної політики в Європейському Союзі на наднаціональному рівні є структурні фонди. Вони відповідають за перерозподіл фінансових ресурсів за принципом: від “багатих” регіонів до “бідних”. З прийняттям стратегії “Європа 2020” над досягненням мети забезпечення економічного розвитку в усіх країнах ЄС використовуються три основних фонди (Європейський фонд регіонального розвитку (ERDF), Європейський соціальний фонд (ESF), Фонд згуртування (Cohesion Funds)) та додатково два секторальних (Європейський сільськогосподарський фонд для розвитку сільських регіонів (EAFRD), Європейський Морський фонд та фонд рибальства (EMFF)). Разом з тим, регіони можуть отримати допомогу від Фонду солідарності (EUSF), до якого країни можуть звернутися у разі великих стихійних лих.

Однак скористатися з цих можливостей зможуть лише окремі представники публічної влади і недержавних організацій. Це пояснюється тим, що у переважній більшості органів державної виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та підприємств і організацій немає знань та досвіду з розроблення та управління проектами. Це призводить до того, що проекти розробляються неякісні і у результаті не фінансуються, а розробники і керівники організацій зневірюються у можливості доступу до коштів європейських програм.

Міжнародні стандарти управління проектами використовуються в управлінні проектами усіх розвинених країн світу. Україна перейняла певний досвід. Але, на жаль, для міжнародних проектів технічної допомоги зазначені стандарти не використовуються та немає технічних рекомендацій для їх використання. Сьогодні існує велика кількість стандартів управління проектами. У більшості європейських проектних орієнтованих компаній PRINCE2® використовується як стандарт проектного менеджменту.

Існує велика кількість законів, указів, розпоряджень, постанов тощо, що стосуються питань формування та реалізації євроінтеграційної політики України і розробляються різними державними інституціями. Однак прийняття такої великої кількості нормативно-правових документів є недостатньою умовою успішної реалізації євроінтеграційної політики, так як відсутній дійовий механізм процесу втілення в життя прийнятих законодавчих актів. На жаль, навіть гарно сформульовані закони на практиці не реалізуються, якщо чітко не визначена мета, цілі, шляхи та не використовують інші дієві механізми проектного менеджменту [1].

Фінансова підтримка Європейського Союзу спрямована на підтримку реформування та європейської інтеграції в Україні. Програма ЄС із фінансової та технічної співпраці підтримує перспективний план дій України щодо впровадження реформ. Більше 250 проектів нині здійснюються в широкому спектрі галузей, регіонів і міст України. У роботі ми здійснили аналіз існуючих євроінтеграційних та інфраструктурних проектів ЄС. Список проектів наведено у Додатку А і містить ключову інформацію про поточні проекти, що фінансуються ЄС. Серед них є відомі нам проекти TWINNING, SAESEE тощо. Широко в ЄС розробляються Програми для молоді, наприклад, нова програма “Еразмус+” та “Дії Марії Склодовської-Кюрі” (27/06/2014). Зокрема, допомога ЄС зосереджується на підтримці демократичного розвитку і правильного керування, реформ регулювання й зміцнення адміністративного потенціалу, розвитку інфраструктури та ядерної безпеки.

Системні помилки, яких припускаються при розробленні проектів, мультиплікуються і переходять від проекту до проекту. Серед типових помилок відмічено – недостатній аналіз проблеми; відсутність опису зацікавлених осіб; слабка розробка і недосконала структуризація мети проекту; намагання в одному проекті вирішити багато різних цілей; відсутність кореляції між цілями проекту, потенційною користю та проблемою; відсутність індикаторів оцінки прогресу проекту; ігнорування припущеннями і ризиками [2].

Таким чином, засвоєння та комплексне застосування основ проектного менеджменту не тільки у всіх сферах господарчої діяльності, значно підвищить ефективність інвестиційної діяльності, буде сприяти залученню іноземного капіталу. Звичайно, організація засвоєння таких знань та практика їх ефективного використання на перших порах потребує всілякої державної підтримки: у формі складання державного замовлення на відповідних спеціалістів, перш за все для бюджетних установ, підтримки перекваліфікації кадрів за участю служби зайнятості, підтримки з боку державних установ та молодіжних фондів щодо залучення молоді до цих питань, а також відповідних напрямків підвищення кваліфікації службовців і підприємців.

Список використаних джерел:

1. Сильчук Т. В. Міжнародні стандарти управління проектами у державному секторі / Т. В. Сильчук // Публічне управління: теорія та практика. - 2014. – Вип. 1. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Pubupr_2014_1_13.pdf
2. Стандарти управління проектами: клуб проектних менеджерів. [Електронний ресурс]. – Сайт Клуба проектних менеджерів pm-Club. – Режим доступу : <http://info.pm-club.org/standarty>

КОМПЛЕКСНИЙ ПІДХІД ДО ОЦІНЮВАННЯ РИЗИКІВ МІСЦЕВОГО БЮДЖЕТУ

О. М. Вакульчик, Н. В. Ханіна

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

Розвиток сучасної системи державних фінансів в Україні характеризується динамічністю та схильністю до трансформацій. На сьогоднішній день можна стверджувати про те, що відбувається перехід на новий етап розвитку системи. Крім податкових новацій, реформ у казначейській системі, важливою особливістю сучасного етапу реформування державних фінансів є перехід до ризикоорієнтованої моделі управління.

У цьому аспекті особливої уваги заслуговує проблематика фінансової безпеки регіону, основною складовою якої є бюджетна складова. Беззаперечним є той факт, що саме доходи місцевого бюджету є основним джерелом фінансового забезпечення розвитку регіону. Враховуючи це, питання розробки методологічних засад оцінки ризиків дохідної частини бюджету області заслуговує особливої уваги в контексті забезпечення фінансової безпеки як регіону, так і країни в цілому.

На жаль, на сьогодні, доводиться констатувати, що в Україні відсутня практична реалізація принципів та моделей управління бюджетними ризиками, важливою складовою яких є їх кількісна та якісна оцінка. Для ефективного управління ризиками необхідно спиратися на наукові розробки, вміло комбінувати методи і застосовувати їх у повсякденній роботі.

Питанням управління і зокрема оцінки бюджетних ризиків присвячені праці С. Булгакової, М. Степури, Г. Котіної, А. Скрипника та ін. Дослідження існуючої теоретико-методологічної бази оцінки ризиків місцевих бюджетів показали, що найбільш поширеним методом кількісної оцінки ризиків місцевих бюджетів, що пропонується і застосовується науковцями, є статистичний аналіз з використанням показників дисперсії, стандартного відхилення та коефіцієнта варіації. Дані показники, як правило, розраховуються для показника виконання бюджету. Відповідно, розраховується ризик невиконання запланованих показників бюджету, так і перевищення фактичних показників над плановими.

На нашу думку, такий підхід в певній мірі забезпечує кількісний вимір ризику, однак для повної та об'єктивної оцінки ризиків місцевих бюджетів, існує необхідність врахування більшого спектру характеристик невизначеності у сфері планування та виконання бюджету. Тому вважаємо за необхідне оцінку ризиковості місцевих бюджетів проводити у трьох аспектах:

- 1) визначення ризику планування бюджетних показників;
- 2) оцінка ризику виконання бюджетних показників;
- 3) врахування впливу ризикоутворюючих факторів.

Ступінь ризику за значенням коефіцієнта варіації, як правило, визначається за наступною шкалою: 0–0,1 мінімальний ризик; 0,1–0,25 малий ризик; 0,25–0,5 допустимий ризик, 0,5–0,75 критичний ризик, 0,75–1 катастрофічний ризик.

Взагалі в економічній науці й у бюджетному законодавстві не закріплено таке поняття, як “бюджетний ризик”, не здійснюється його оцінка, а тільки проводиться соціально-економічний і фінансовий аналіз, не розроблена класифікація бюджетних ризиків.

Сьогодні, в умовах фінансової нестабільності, планування доходів бюджету можна класифікувати як ризикове. Справа в тому, що доходи бюджету в момент їх здійснення можуть суттєво різнитися від планових значень.

Тому, при визначенні доходів бюджету слід враховувати: ризик змін у бюджетно-податковому законодавстві; ризик настання несприятливих подій у бюджетоутворюючих галузях регіональної економіки; ризик вибуття крупних платників податків; ризик несприятливих змін цінової кон'юнктури на світових ринках нафти; ризик неможливості оперативного управління динамікою надходження податкових доходів; ризик неможливості оперативного залучення джерел фінансування бюджетного дефіциту тощо.

Бюджетний ризик може виникнути й у частині видатків бюджету, що пов'язано зі збільшенням видатків на оплату комунальних послуг бюджетними установами у зв'язку зі зростанням цін на енергоносії, підвищенням заробітної плати і прожиткового мінімуму тощо, а також ризиком, що пов'язаний із невідповідністю між зобов'язаннями за видатками місцевих бюджетів та джерелами фінансування; ризиком диспропорції співвідношення обсягів першого і другого кошика доходів бюджетів; ризиком недоотримання коштів у бюджет, тобто ризик недофінансування.

Слід зазначити, що для вирішення проблем, що виникли через недовиконання планових показників за доходами, необхідно визначити додаткові джерела покриття дефіциту за рахунок залучення короткострокових кредитів, оптимізації дебіторсько - кредиторської заборгованості тощо.

Під час проведення аналізу виконання бюджету і складання бюджетної звітності з метою зменшення негативних бюджетних ризиків необхідно підтримувати високий методичний рівень і використовувати науково обґрунтовані підходи до організації моніторингу бюджетного потенціалу, проведення аналітичної роботи податковими і казначейськими органами. У процесі аналізу виконання бюджету слід проводити агрегацію всіх виявлених ризиків за минулий бюджетний період, аналіз причин виникнення ризиків, аналіз слабких ланок у бюджетному процесі, які найбільш схильні до впливу ризиків, розробку методів захисту і мінімізації негативного впливу.

Отже, алгоритм оцінки ризиків при формуванні бюджету повинен містити: оцінку ймовірності виконання бюджету в цілому; оцінку виконання бюджету з урахуванням ризиків за окремими видами доходів і статтями видатків; вартісну оцінку можливих втрат від недоотримання запланованих доходів і перевищення видатків при виконанні бюджету.

ЭФФЕКТИВНЫЙ РУКОВОДИТЕЛЬ – БАЗОВАЯ СОСТАВЛЯЮЩАЯ УСПЕШНОГО БИЗНЕСА

Е. А. Сорока

(Университет таможенного дела и финансов, г. Днепропетровск)

Работа управляющего состоит в том, чтобы быть эффективным. Чем бы он ни занимался – бизнесом или работал в больнице, в правительственном учреждении, университете, – от него требуется правильное выполнение задач, то есть ожидают проявления эффективности. Тем не менее руководящие должности подчас занимают работники, не обладающие высокой эффективностью, хотя среди них немало тех, кто имеет высокий интеллектуальный уровень и творческое воображение.

В европейских странах мотивация работника, занимающегося интеллектуальной деятельностью, зависит от его эффективности, от его способности достигать поставленные цели. Если его труд лишен эффективности, то очень скоро его желание работать и приносить конкретную пользу исчезает. На Украине важным фактором мотивации является заработная плата и выгода, которую может получить сотрудник.

Управляющие постоянно сталкиваются с четырьмя главными проблемами, которые препятствуют эффективности.

1. Управляющий не принадлежит самому себе. В функциональном смысле управляющий – пленник своей организации.

2. Управляющие вынуждены постоянно находиться во “включенном” состоянии до тех пор, пока не изменят ту реальность, в которой работают.

3. Руководитель действует в пределах организации. Это означает, что эффективность проявляется только в том случае, если его замыслами и решениями воспользуются его коллеги. Деятельность управляющего будет неэффективной, если он не будет взаимодействовать с людьми из других сфер деятельности и вносить свой вклад в их работу.

4. Для управляющего виднее всего ситуация внутри организации, где он работает. Если управляющий не прилагает особых усилий, чтобы быть ближе к жизни, протекающей вне стен своего учреждения, он все больше замыкается на деятельности этого учреждения.

Профессор Йельского университета Крис Арджирис отметил, что “успешный” управляющий обладает десятью качествами, среди которых “умение переносить трудности”, “умение разбираться в законах конкурентной борьбы” и “способность отождествлять себя с группами”. Эффективные управляющие отличаются друг от друга способностями и темпераментом, тем, что и как они делают, личностными качествами, знаниями и интересами. Объединяет же их одно важное свойство – они добиваются выполнения важных и актуальных задач.

Питер Ф. Друкер выделяет одно наиболее важное качество эффективного управляющего – это умение добиваться положительного результата во всем, за что бы он ни брался.

Существуют пять основных элементов для повышения эффективности труда работника управления. Эффективные управляющие должны знать, на что они расходуют свое время. Эффективные управляющие должны концентрироваться на достижениях, выходящих за рамки своих организаций. Им следует быть нацеленными не на выполнение работы как таковой, а на конечный результат. Эффективные управляющие должны строить свою деятельность на сильных качествах, как собственных, так и руководителей, коллег и подчиненных, а также обязаны отыскивать положительные моменты в конкретных ситуациях. Эффективные управляющие концентрируют свое внимание на нескольких важнейших участках, в которых исполнение поставленных заданий принесет наиболее ощутимые результаты. Наконец, эффективные управляющие должны принимать эффективные решения. На рис. 1 перечислены базовые составляющие эффективного руководителя.

Следует отметить четыре главных условия эффективных взаимоотношений «начальник-подчиненный»: коммуникация, коллективная деятельность, саморазвитие и развитие подчиненных.

Рис. 1. Базовые составляющие эффективного руководителя

За рубежом с недавнего времени стали использовать концепцию “психологической упругости”. Психологическая упругость – это способность быстро восстанавливать прежнее физическое и душевное состояние, которое пошатнулось под влиянием стрессовых факторов. Современная наука выделяет четыре фактора, поддерживающих психологическую упругость руководителя: позитивная я-концепция и вера в свои силы и способности; умение общаться с людьми и решать проблемы; способность переживать яркие чувства и справляться с сильными импульсами; умение реалистично планировать и делать конкретные шаги для выполнения своих планов.

Достижение эффективности в современных условиях становится все более трудной задачей. Если управляющие не будут стремиться к максимальной эффективности в своей работе, они просто превратятся в чиновников, отсиживающих положенные часы.

Список використаних джерел:

1. Питер Ф. Друкер. Эффективный управляющий [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.management.com.ua/bp/bp020.html>
2. Климчук В. А. Практическая психология, или как подобрать ключик к любому человеку. 1000 подсказок на все случаи жизни / В. А. Климчук. – Харьков, 2015. – 416 с.

СТАН ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ЗВ'ЯЗКІВ УКРАЇНИ ТА ЄС НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Г. Є. Петрова

(Університет митної справи та фінансів. м. Дніпропетровськ)

Україна веде торгівлю з всіма країнами Європейського Союзу. Україна в цілому має негативне сальдо. Причому негативне сальдо має тенденцію до постійного збільшення окрім 2009 р. Негативне сальдо зросло як до 2009 р., так і після цього року. Найбільшим негативне сальдо спостерігалось у 2008 та 2013 рр. Звертає увагу постійне зростання експорту та імпорту. Спостерігається постійне збільшення темпів зростання експорту та імпорту, окрім 2012 та 2013 рр. Це може пояснюватися погіршенням умов господарювання у 2013 р.

Аналізуючи зовнішньоторговельне сальдо в розрізі країн можна вказати наступне. Умовне країни можна поділити на три групи, а саме: перша група – це країни з якими Україна має постійне позитивне сальдо. До цієї групи належить: Болгарія, Греція (окрім, 2013 р.), Іспанія (окрім 2010 р.), Італія, Кіпр, Латвія, Мальта (окрім 2010, 2011 рр.в), Португалія (окрім, 2005 р.), Словаччина, Угорщина (окрім 2007 та 2010 р.) тобто всього 9 країн; друга група – це країни з якими Україна у різні роки має позитивне та негативне сальдо – це Естонія; третя група – це країни з якими Україна має постійне негативне сальдо – це всі інші країни. З найбільше негативне сальдо Україна має з Німеччиною та Польщею.

Країни умовно поділити на декілька груп у розрізі експорту України в країни ЄС: перша група – це найбільші торговельні партнери, з питомою вагою більше 10 %. До такої групи належать: Італія, Німеччина, Польща; друга група – це країни, що мають від 5 до 10 %. До такої групи належать: Нідерланди, Румунія, Угорщина, Іспанія; третя група – це країни, що мають від 3 до 5 %. До такої групи належать: Австрія, Болгарія, Чехія; четверта група – це країни, що мають від 0 до 3 %. До такої групи належать всі інші країни. Звертає увага те, що Україна має постійне позитивне сальдо с Італією, з одним з основних експортерів України (перша група) та з Іспанією (друга група).

Країни умовно поділити на декілька груп у розрізі імпорту країн ЄС в Україну: перша група – це найбільші торговельні партнери, з питомою вагою більше 10 %. До такої групи належать: Німеччина, Польща; друга група – це країни, що мають від 5 до 10 %. До такої групи належать: Італія та Франція; третя група – це країни, що мають від 3 до 5 %. До такої групи належать: Чехія, Нідерланди, Великобританія, Угорщина; четверта група – це країни, що мають від 0 до 3 %. До такої групи належать всі інші країни. Таким чином, головними

імпортерами в Україну є Німеччина, Польща, Італія та Франція. Звертає увагу, що тільки Італія є головним експортером української продукції та одним з головних імпортерів, та країна з якою Україна зберігає позитивне сальдо протягом тривалого часу.

Сальдо зовнішньої торгівлі послугами є постійно позитивно, окрім 2009 року. Це важливо відмітити особливо в порівнянні з постійним негативним сальдо послуг. Крім того, темпи зростання імпорту послуг вищі ніж темпи зростання експорту. Аналізуючи зовнішньоторговельне сальдо послуг в розрізі країн можна вказати наступне. Умовне країни можна поділити на три групи, а саме: перша група – це країни з якими Україна має постійне позитивне сальдо. До цієї групи належить: Бельгія, Болгарія, Греція, Данія, Естонія, Ірландія, Іспанія, Італія, Мальта, Латвія, Словаччина, Словенія та Фінляндія, тобто всього 13 країн; друга група – це країни з якими Україна у різні роки має позитивне та негативне сальдо – це Кіпр, Литва, Люксембург, Нідерланди, Німеччина, Португалія, Румунія, Угорщина та Чехія, тобто всього 9 країн; третя група – це країни з якими Україна має постійне негативне сальдо – це всі інші країни. Таким чином, порівнюючи торгівлю послугами України з ЄС з торгівлею товарами, можна вказати що на даний час торгівля послугами є більш перспективним для України, а ніж торгівля товарами.

Країни умовно поділити на декілька груп у розрізі експорту Україною послуг у країни ЄС: перша група – це найбільші торговельні партнери, з питомою вагою більше 10 %. До такої групи належать: Кіпр, Німеччина, Великобританія. Друга група – це країни, що мають від 5 до 10 %. До такої групи належать: Бельгія та Австрія. Третя група – це країни, що мають від 3 до 5 %. До такої групи належать: Данія, Греція, Естонія, Італія, Нідерланди, Польща, Угорщина та Франція. Четверта група – це країни, що мають від 0 до 3 %. До такої групи належать всі інші країни. Таким чином, головними партнерами є Кіпр, Німеччина, Великобританія, Бельгія та Австрія.

Країни умовно поділити на декілька груп у розрізі імпорту послуг з України: перша група – це найбільші торговельні партнери, з питомою вагою більше 10 %. До такої групи належать: Кіпр, Німеччина, Велика Британія. друга група – це країни, що мають від 5 до 10 %. До такої групи належать: Австрія та Франція. Третя група – це країни, що мають від 3 до 5 %. До такої групи належать: Польща, Нідерланди, четверта група – це країни, що мають від 0 до 3 %. До такої групи належать всі інші країни.

Країни, що інвестують в Україну можна умовно поділити на три країни, а саме: перша група – лідери за питомою вагою: Кіпр та Німеччина; другу досить велику групу складають: Австрія, Нідерланди та Великобританія; третя група – з незначною умовною вагою – це Франція, Швеція, Італія. Звертає увагу і те, що Італія здійснює інвестиції тільки останні 2 роки. Безперечним лідером в отриманні інвестицій з України є Кіпр. Причому, звертає увагу і те, що питома вага Кіпру у інвестиціях з України значно перевищує умовну вагу інвестицій з Кіпру.

**О ШКОЛИЗИРОВАННЫХ ПРАКТИКАХ КОНЦА XIX – НАЧАЛА XX ст.
ПОДДЕЛОК ДРАГОЦЕННЫХ КАМНЕЙ,
ОПИСАННЫХ АКАДЕМИКОМ А. Е. ФЕРСМАНОМ**

А. С. Сердюк, А. В. Сушко

(Университет таможенного дела и финансов, г. Днепропетровск)

В данном вопросе выдвигаются проблемы интересов идентификации и классификации подделок на рынках збыта как музейно-коллекционных драгоценных камней и самоцветов, так и изготовленных любителями кустарями как бы для головоломов экспертов (?) и оценщиков, чем для продажи (?), но с повышением тарифно-договорной оплаты.

В замечательной книге академика А. Е. Ферсмана “Очерки по истории камня”, том 2-й, состоящий из 371 страницы, на странице 284 (приложение 7) в рубрике “Подделки самоцветов и цветных камней на Урале”, русский геохимик, минеролог, один из основателей геохимии, “поэт камня”, действующий член, вице-президент Академии наук (1926–1929), член Императорского Палестинского общества (см. энциклопедию и в Интернете), раскрывает практическую, школизированную классификацию подделок драгоценных камней и самоцветов, выдвигая на рынке збыта Российскую и Западно-Европейские школы конца XIX нач. XX ст. Так, как он пишет: “На Урале в старое время довольно широко прибегали к фальсификации камня; то, что покупали на станциях уральских железных дорог или на волжских пристанях, оказывалось не уральскими камнями, а грубой подделкой, вводящей в заблуждение легковерного покупателя. Часто обманывали ювелиров или гранильщиков при покупке ими сырых камней, так как многие горщики на Урале умели артистически подделывать природные кристаллы и штуфы. Примером такой фальсификации были «клеевые» штуфы, т. е. друзья и щетки разных минералов на куске породы, которые приобретались для музеев и коллекций. Мурзинские или южаковские горщики наклеивали на породу красивые кристаллы топаза или берилла, припудривали клей осколками полевых шпатов, производя это настолько искусно, что было трудно было отличить эти подделки от природных штуфов. Такие клеевые штуфы известны и для красного турмалина, добывавшегося в Шайтанских рубеллитовых копиях. Более опытные мастера, набившие глаз на природных штуфах, подбирались хорошим знанием парагенезиса кристаллы, не допуская минералов, чуждых данному месту рождению. Нередко почти невозможно было отличить настоящий штуф от поддельного, так как при перевозке или извлечении штуфа из породы кристаллы иногда отламливались и их также заново приходилось заново приклеивать. (...) Мне самому приходилось в глуше Среднего Урала видеть бразильские зеленые турмалины, продававшиеся как липовские, за большие деньги. В начале текущего столетия иностранный сырой камень стал проникать из Идар-Оберштейна на Урал в таких количествах и по столь дешевых ценам, что возникло опасение за будущие русских камней, не могущих конкурировать с камнями из Бразилии, Австрии и Мадагаскара. При продаже изумруда практиковались такие виды обмана: для увеличения блеска

камень старались продать во влажном состоянии, для чего его хранили в сырой тряпочке или сначала держали во рту; иногда его покрывали специальным зеленым лаком. Такая грубая подделка легко распознается при царапании ножом по кристаллу. К более тонкой фальсификации прибегали в некоторых селениях района Изумрудных копей. Здесь камень распиливали и плоскость распила раскрашивали зеленым лаком, а снаружи замазывали слюдяным сланцем на клею. В иных случаях в камне выдалбливали отверстие и заполняли их зеленым никелевым или хромовым раствором. При продаже граненого камня, особенно дешевого, также прибегали к обману. Прежде всего пользовались укоренившимися неправильными названиями камней, так, например, слово “топаз” очень привлекало русского покупателя, часто не понимающего, что под ним подразумевается просто горный хрусталь или дымчатый кварц; бурый гранат сходя за циркон. На Урале часто выдавали иностранный камень за Сибирский; так, на вокзалах Екатеринбурге, Челябинске и Перми в изобилии продавали бразильские агаты идарской работы, южноафриканские крокидолит (тегровый камень), синие подкрашенные халцедоны Германия. Проезжая публика требовала камней из Урала или из Сибири, поэтому выгодней было для успешного збыта выдавать заграничные камни за местные. Под наименованием уральских часто продавали искусные камни из Парижа и Идар-Оберштейна; синтетические рубин и особенно светлый александрит получил широкое распространение на Урале. Наконец, на Урале широко применялись для огранки стекла и шлаки, особенно часто – желтый и зеленый шлак, изделия из которого, в частности бусы, покупались в большом количестве, и, конечно, при продаже их выдавали за настоящий камень. Сравнительно меньше подделок встречаются из цветных камней. Правда, неопытному покупателю гипсовые изделия нередко продавались как мраморные, а изделия из серпентина – как нефритовые. Кроме того, вместо полировки камень просто вошили, а вместо вещей, сделанных из одного куска, продавали из отдельных частей”. Отдельной темой в седьмом приложении со страницы 285 и по страницу 288 описаны изменения цвета и искусственное подкрашивание камней некоторыми профессиональными, но разнообразными способами, о чем мы расскажем в следующей публикации.

ОЦІНЮВАННЯ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ РИНКУ

І. Д. Падерін, Є. Е. Новак

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

Підприємство <http://ua-referat.com/%D0%9E%D1%80%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F> є головною одиницею в ринковій економіці. Будь-яке підприємство знаходиться і функціонує під впливом зовнішніх і внутрішніх факторів. Стратегія підприємства розглядається як довгостроковий, послідовний, конструктивний, раціональний, підкріплений ідеологією, стійкий до невизначеності умов середовища план, який супроводжується постійним аналізом та моніторингом в процесі його реалізації. Вибір ефективної стратегії є головним завданням в сучасному економічному

просторі. Саме ефективна стратегія визначить потенціал і конкурентоздатність підприємства. Оцінка стратегії підприємства дає змогу знайти найефективніше рішення для промислових підприємств.

Таблиця 1

Методика оцінки стратегії підприємства

№ п\п	Назва етапу	Зміст етапу
1.	Мотивації для оцінки	У керівника та його команди, перш за все, повинне виникнути бажання оцінити свої показники або стратегію, що прийнята до реалізації. Таке прагнення обумовлене усвідомленням того, що необхідно досягти відповідності між організацією і запропонованою стратегією. В якості мотивуючого чинника може виступати винагорода, яку сподівається отримати керівник у тому разі, якщо досягнуті показники відповідатимуть запланованим
2.	Інформації для оцінки	Іншою вимогою достовірності оцінки є інформація в зручній для використання формі, щоб оцінити запропоновану стратегію, а також наслідки її реалізації. Для цього потрібна ефективна система збору і обробки управлінської інформації, а також повний і достовірний звіт про можливі результати реалізації запропонованих стратегій
3.	Критеріїв оцінки	<p>Стратегії повинні оцінюватися за певними критеріями. Ці критерії скорочено можна позначити термінами: послідовність, узгодженість, здійсненність, перевага, прийнятність.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Послідовність здійснення стратегії. Стратегія визначається ціллю верхнього рівня, тому вона не повинна містити неузгоджені з верхнім рівнем цілі нижчого рівня. – Узгодженість з вимогами середовища. Стратегія повинна відповідати зовнішній обстановці і критичним змінам, що відбуваються в ній. – Здійсненність стратегії. Стратегія не повинна переоцінювати доступні ресурси та створювати не вирішені проблеми в майбутньому. – Перевага по відношенню до конкурентів. Стратегія повинна забезпечувати створення або підтримку конкурентної переваги вибраної області
4.	Прийняття рішень за результатами оцінки стратегії	<p>Оцінка повинна забезпечувати раціональність вибору стратегії і сприяти визначенню її дієвості.</p> <p>В оцінці стратегії існують певні труднощі. Вони можуть бути представлені наступними причинами:</p> <ul style="list-style-type: none"> – необхідна для оцінки стратегії інформація може бути недоступна або доступна в непридатній формі, або надходити несвоєчасно. Оцінка ж стратегії не може бути якісніше інформації, на якій вона заснована; – існування значних розбіжностей думки про те, за якими критеріями оцінювати стратегії. Це може стати політизованим процесом; – визначення кількості інформації, необхідної для створення реалістичних прогнозів прибутковості; – небажання керівництва проводити систематичну діяльність з оцінки через складність і непродуктивність цього процесу; – може також виникнути опір занадто ретельній оцінці стратегії, тому що ніхто не хоче, щоб його оцінювали погано

Оцінка стратегії підприємства є завершальним етапом стратегічного планування і продовжується на всіх етапах реалізації стратегії. Вона може вироблятися за двома напрямками:

- оцінка вироблених конкретних стратегічних варіантів для визначення їх придатності, здійсненності, прийнятності і послідовності відносно організації;
- порівняння результатів реалізації стратегії з рівнем досягнення цілей.

Ефективна система оцінки вимагає наявності чотирьох основних елементів: мотивації для оцінки, інформації для оцінки, критеріїв оцінки, прийняття рішень за результатами оцінки стратегії.

Отже, для оцінки значення стратегії підприємства в умовах ринку було визначено переваги стратегічного планування. Перевагами застосування стратегічного планування є те, що воно заохочує керівництво мислити перспективно, формує показники діяльності, сприяє більш чіткому визначенню завдань, цілей та шляхів їх досягнення, адаптує підприємство до раптових змін, забезпечує чітку координацію підрозділів підприємства, сприяє ефективному розподілу ресурсів підприємства.

Список використаних джерел:

1. Багиев Г. Л. Международный маркетинг / Багиев Г. Л. – П., 2001. – 512 с
2. Гарковенко С. С. Маркетинг / Гарковенко С. С. – К., 1998. – С. 171–172
3. Кендюхов О. В. Оцінка ефективності маркетингової стратегії підприємства / О. В. Кендюхов, С. В. Дмитрова // Економіка та право. – 2004. – № 3. – С. 98–101
4. Котлер Ф. Основы маркетинга: Пер. с англ. – М. : Прогресс, 1990.
5. Мескон М. Х. Основы менеджмента / М. Х. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоури / пер. с англ. – М. : Дело, 1992. – 702с.
6. Савельева К. В. Оцінка ефективності маркетингових стратегій // Вісник соціально – економічних досліджень // К. В. Савельева, О. В. Тарасова. – 2006. – № 28. – С. 137–140
7. Хаттен К. та Хаттен М. Стратегическое управление. – М. – 1998. – 550 с.

АНАЛІЗ ВПЛИВУ ЗОВНІШНІХ І ВНУТРІШНІХ ФАКТОРІВ НА СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БУЗНЕСУ

Є. Е. Новак

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

Стратегію можна розглядати як довгостроковий, послідовний, конструктивний, раціональний, підкріплений ідеологією, стійкий до невизначеності умов середовища план, який супроводжується постійним аналізом та моніторингом в процесі його реалізації та спрямований з певною метою на досягнення успіху в кінцевому результаті. Стратегія має здатність переходити від абстракції до конкретики у вигляді конкретизованих планів для функціональних підрозділів.

Основні види стратегії підприємств: еволюційна стратегія, стратегія зростання, стратегія диференціації, стратегія контролю над витратами, стратегія скорочення.

Еволюційна стратегія спирається на інновації, як правило, вона не пов'язана з підтримкою держави. Зміцнення позицій на ринку відбувається за рахунок модернізації, диференціації, гнучкої зміни асортименту товарів, поліпшення обслуговування покупців.

Стратегія диференціації орієнтує на виробництво кращих товарів, надання привабливіших послуг щодо конкурентних. Цього можна досягти завдяки іміджу, сервісу, розгалуженій мережі філій. Стратегія диференціації є надійною і довгостроковою, дає змогу досягти вищого, ніж середньогалузевий, рівня прибутків, оскільки клієнти, які віддають перевагу певній марці товару, послужі певної фірми, менш сприйнятливі до ціни.

Стратегія зростання передбачає постійне підвищення рівня показників відносно попереднього періоду. До неї вдаються у галузях і на підприємствах, що швидко розвиваються.

1. Стратегія контролю над витратами ґрунтується на зниженні витрат на виготовлення власних виробів порівняно з витратами конкурентів. Це досягається шляхом контролю над витратами, регулювання розміру підприємства, обсягу продукції, що забезпечує більш високу ефективність виробництва. Встановлення завдяки цьому низьких цін може стримати появу нових конкурентів.

Стратегія скорочення пов'язана із визначенням цілей нижче досягнутого рівня. Її варіантами є ліквідація підприємства (розпродаж матеріальних запасів й активів), відсікання зайвого (припинення деяких видів діяльності), скорочення й переорієнтація (реструктуризація активів).

Внутрішнє середовище є джерелом життєвої сили підприємства. Воно містить в собі потенціал, який дає можливість існувати і функціонувати на певному проміжку часу. Внутрішнє середовище може бути і джерелом проблем та ліквідації фірми, якщо воно не забезпечує її функціонування. Серед внутрішніх факторів слід виділити: організаційну структуру, персонал, основні фонди, оборотні кошти, інноваційно-інвестиційні можливості, витрати і прибуток.

Зовнішнє середовище є джерелом ресурсів для підтримки внутрішнього потенціалу. Адже підприємство перебуває в стані постійного обміну із зовнішнім оточенням. Оскільки ці ресурси є обмежені і на них також претендують конкуренти, то може виникнути загроза, за якої фірма не одержить потрібні їй ресурси, що призведе до негативних наслідків. Серед зовнішніх факторів важливо розглянути: законодавча підтримка держави, податкова політика держави, кредитно-фінансова політика держави, інноваційно-інвестиційна політика держави, інформаційна безпека підприємства, культурна підтримка підприємства державою.

На рис. 1 схематично зображено формування стратегії підприємства під впливом зовнішніх та внутрішніх факторів.

Рис. 1. Схема формування стратегії під впливом зовнішніх та внутрішніх факторів

Список використаних джерел:

1. Черниш Т. О. Діагностика факторів, що впливають на систему стратегічного управління підприємства / Т. О.Черниш, А. Е. Черниш // Вісник Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. – 2011. – № 7 (161). – С. 257–263.
2. Портер М. Е. Стратегія конкуренції: Методика аналізу галузей і діяльності конкурентів / Майкл Портер ; пер. з англ. К. Олійника, Р. Скільського. – К. : Основи, 1997. – 390 с.

УПРАВЛЕНИЕ КОНФЛИКТАМИ В ДЕЛОВОЙ СРЕДЕ

Г. А. Балыхин, О. Ю. Мясникова

(Российский университет дружбы народов, г. Москва)

В условиях обострения конкуренции в деловом социуме профессиональное общение становится важным фактором, определяющим успех производственной деятельности не только отдельного человека, но и целой организации. Как правило, у опытного руководителя большая часть рабочего времени тратится не только на решение финансовых, технических или организационных проблем, но и на регулирование вопросов психологического характера, возникающих в

процессе общения с партнерами по бизнесу, потребителями, клиентами, сотрудниками внешних организаций, подчиненными, коллегами, начальством.

Без делового общения не может быть реализована ни одна функция управления (сбор информации, анализ и оценка ситуации, формирование и выбор управленческих решений, выдача заданий, мотивация поведения и действий работников, контроль и корректировка хода работ, оценка результатов). Установлено, что в среднем руководитель тратит до 80 % рабочего времени на управленческое общение. В этом аспекте плодотворно может работать лишь тот руководитель, который способен создать климат эффективного управления производственными ситуациями, в том числе и конфликтными.

Чаще всего конфликт ассоциируется с агрессией, угрозами, спорами и враждой, поэтому привычно мнение, что конфликты – это всегда нежелательное общение. Однако, в китайском иероглифе, который обозначает кризис, сочетается соединение символа опасности и символа приятной возможности.

Поэтому важно рассматривать деловой конфликт, как нормальное явление, ведущее к творческому решению, осознанию равного права оппонента на собственную точку зрения. При этом весьма эффективна концепция обоюдного выигрыша, когда предлагаемое решение учитывает интересы сторон, объединяет их усилия. Такая стратегия и стиль сотрудничества укрепляет проявление доверия и способствует улучшению взаимоотношений.

Следует учитывать, что конфликты являются источником многочисленных позитивных результатов. Концентрируя внимание на проблемах, которые должны быть срочно решены, конфликты стимулируют руководителя на быстрое и эффективное решение возникающих противоречий.

Отмечается, что нерациональные типы психологического поведения выявляются именно в конфликтных ситуациях. Деловые конфликты могут разрядить небольшое напряжение во взаимоотношениях между людьми, они мотивируют к действиям, стимулируют интерес к работе, ориентируют на самосовершенствование и перемены в себе.

Для возникновения конфликтной ситуации необходима проблема (противоречие), инцидент (среда выяснения отношений) и участники (рис. 1).

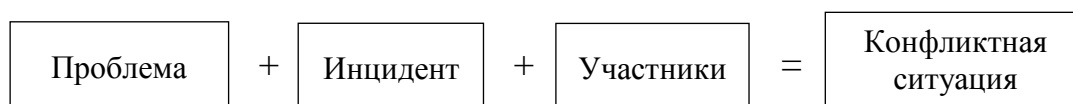

Рис. 1. Формула конфликта

Понимание структуры конфликта, позволяет выработать меры по предотвращению его возникновения или прекращения.

В ходе исследований установлено, что предупреждать конфликтные ситуации гораздо легче, чем конструктивно их разрешать. Однако важно отметить, что большинство конфликтов возникают помимо желания их участников, поэтому важно придерживаться основных правил бесконфликтного взаимодействия.

Методы и приемы управления конфликтами зависят от целей, которые ставит перед собой руководитель в конкретной ситуации.

Различают мягкие и жесткие тактики управления конфликтами.

При мягкой тактике последствия ее использования приятны для оппонента, так как создают ощущение победы. Жесткая тактика вызывает для оппонента неприятные последствия, она предполагает демонстрацию силы и благодаря этому помогает управлять ситуацией. На практике жесткая тактика является более распространенной, так как создается ощущение, что демонстрация силы создает дополнительные преимущества.

В рабочем процессе существуют приемы, которые помогают нормализовать состояние сотрудника. Это метод «шесть секунд», который заключается в том, что прежде чем ответить что-то собеседнику, необходимо посчитать до шести, так как именно на шесть секунд раньше сигнал из окружающей среды поступает в центр головного мозга, отвечающий за эмоции, чем в центр, отвечающий за логику. Первая реакция является эмоциональной, и только через шесть секунд человек начинает мыслить и реагировать рационально. Другой метод “горное озеро” предполагает, что в момент агрессии необходимо представить себе сильный ветер, вздымающий огромные волны на горном озере. Необходимо усилием воли добиться, чтобы водная поверхность озера стала зеркальной гладью. Такие приемы индивидуальны для каждого человека.

Наиболее эффективным установлением контроля над ситуацией является рационализация, предполагающая, что немалый успех может принести применение технологии малоконфликтного поведения, которое основывается не на власти, а на кооперации, на помощи и личном примере.

Таким образом, необходимо рационально препарировать конфликты, как определенный феномен, обладающий структурой и точками воздействия в деловой среде.

ГОСУДАРСТВЕННО-ЧАСТНОЕ ПАРТНЁРСТВО КАК ЭФФЕКТИВНЫЙ ФАКТОР РЕГИОНАЛЬНОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ

Л. Б. Сульповар

(Российский экономический университет им. Г. В. Плеханова)

Т. В. Богачёва

(Российский университет дружбы народов, г. Москва)

Главной проблемой России в социально-экономической сфере в настоящее время является восстановление устойчивого экономического роста. Сложность её решения в условиях кризиса и ухудшения уровня жизни населения состоит в том, что она имеет ярко выраженное региональное содержание, а российские регионы резко дифференцированы по территории и социально-экономическому развитию. Финансово-экономический кризис и введённые экономические санкции существенно снизили долю и реальный объём инвестиций в структуре капитала в большинстве отраслей российской экономики. В этой ситуации необходимо более эффективное использование механизмов государственного регу-

лирования, среди которых особое место занимает государственно-частное партнёрство, являющееся уникальной формой взаимодействия государственных органов и бизнеса.

В настоящее время ещё не сложилось единого понимания сути государственно-частного партнёрства и в научной литературе существует много различных определений этого института. Представляется, что на основе анализа различных дефиниций можно предложить следующее определение: государственно-частное партнёрство представляет собой институциональный и организационный союз между властью, частным бизнесом и некоммерческими организациями с целью реализации крупных проектов в широком спектре различных сфер региональной экономики, прежде всего, развития инфраструктуры стратегически важных отраслей промышленности и решения экологических проблем. Главной чертой государственно-частного партнёрства должно быть сбалансированность интересов, прав и обязательств сторон в процессе его реализации. Особое значение при этом приобретает социальная ответственность бизнеса как важного фактора экономического развития регионов. Она включает вложение средств в физическое и духовное развитие работников, повышение их профессионального и культурного уровня, улучшение условий труда, отдыха и т. д. В совокупности всё это составляет социальную корпоративную ответственность предпринимательства.

Распространение государственно-частного партнёрства как формы взаимодействия власти и бизнеса в определённой мере сдерживается тем, что ещё не разработана целостная законодательная база, не задействованы органы исполнительной власти, в ведении которых находятся вопросы государственно-частного партнёрства, финансово-экономические институты, обеспечивающие инвестирование и гарантирование частных инвестиций, независимые организации, осуществляющие экспертизу проектов и консалтинг, управляющие компании, объединения и ассоциации, фонды и т.д. В этих условиях первоочередными задачами для обеспечения долгосрочного успеха и развития проектов государственно-частного партнёрства являются:

- обеспечение государством интересов бизнеса в сферах новых технологий и содействие развитию инфраструктуры в регионах. Для этого необходимо создать механизмы координации и согласования бизнес-планов крупнейших компаний, планов территориального размещения промышленных и социальных объектов, разрабатываемых региональными и местными органами власти;

- исключение каких-либо привилегий для проектов с участием государственных активов по сравнению с полностью частными проектами в данной отрасли. Для этого следует обеспечить максимально возможную свободу входа в отрасль и выхода из неё;

- исключение государственного вмешательства или регулирования в проектах государственно-частного партнёрства, что выделяет их по сравнению с другими проектами в данной отрасли или в экономике в целом.

Для разработки и реализации стратегии государственно-частного партнёрства в регионах может быть использован алгоритм, основанный на механизме

согласования интересов всех целевых групп. Особенностью такого алгоритма является определение потребностей целевых групп такого партнёрства: государства, предпринимательских структур, населения, общественных организаций. Выявление потребностей целевых групп будет способствовать достижению баланса интересов частных, общественных и государственных структур, что должно способствовать упрочению социальной стабильности в регионе и созданию благоприятной среды для развития многообразных форм взаимодействия субъектов региональной экономики и полноценного использования её ресурсного потенциала.

Алгоритм содержит несколько этапов. На первом из них предполагается определить целевые группы, а на втором определить их потребности. Потребности бизнеса и населения могут быть определены путём объективной и субъективной оценок, затем выявляется, насколько эти оценки согласуются с действительными потребностями целевых групп. На этапе реализации стратегии государственно-частного партнёрства определяются цели и задачи регионального уровня с помощью законодательных, финансовых, бюджетных, экологических и других инструментов. На этапе контроля реализации проектов и программ оцениваются с предполагаемыми потребностями целевых групп. В процессе сопоставления фактических результатов функционирования государственно-частного партнёрства в регионе может возникнуть необходимость возврата к этапу определения его целей и задач. Получение обратной связи позволяет внести корректировки в процесс реализации государственно-частного партнёрства.

СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ СТРУКТУРЫ РЫНКА АВТОМОБИЛЕЙ УКРАИНЫ В УСЛОВИЯХ КРИЗИСА

Г. П. Сорокина, П. А. Сорокин

(Российский университет дружбы народов, г. Москва)

Глобализация и развитие международной кооперации и развития транснациональных промышленных связей ярко проявляется на автомобильном рынке. Крупные транснациональные автокорпорации присутствуют практически на всех региональных рынках, однако каждый национальный рынок проявляет как присущие мировой торговой практике явления и сигналы, так и отражает особенности потребительского поведения характерные только данному рынку. Рассмотрим основные тенденции характерные для автомобильного рынка Украины в сравнении с аналогичными тенденциями на других локальных и глобальном автомобильном рынке.

Докризисное начало 2008 года для большинства автомобильных рынков было самым успешным, так согласно данным компании “Автоконсалтинг” в первую половину 2008 года рост рынка составлял до 90 %, по результатам 2008 года с учетом падения продаж в конце года рост рынка составил 14,9 % и составил более 600 тысяч автомобилей. Автомобильный рынок Украины занял седьмое место в Европе, однако мировой экономический кризис, переросший в

современное кризисное состояние сказалось не лучшим образом на автомобильном рынке не только в странах – производителях нефти, таких как Россия, но и на многих других рынках, а нестабильная экономическая ситуация привела к тому, что продажи автомобилей в Украине по данным компании “Автостат” в 2014 году составили около 80 тысяч автомобилей, а прогноз продаж на 2015 год составил около 30 тысяч автомобилей. По данным компании “Автостат” падение продаж автомобилей в Украине составляет около 60 %, в России около 30 %, что на фоне 50 % роста продаж в Белоруссии, 16 % роста авторынка США и 9 % роста автомобильного рынка Европы говорит о серьезном кризисе автомобильных рынков России и Украины. В данной ситуации можно проследить характерные тенденции по структуре потребления товара предварительного спроса – автомобиля в условиях кризиса.

Автомобильный рынок Украины не имеет ярко выраженного лидера продаж, первое место по доле рынка делят между собой Toyota и Renault (около 10 % каждая), традиционный украинский автозавод ЗАЗ занимает лишь третье место в структуре продаж, удерживая чуть менее 7 % национального рынка. Nissan, Ford, Volkswagen и Mazda примерно на равных позициях занимают около четверти рынка автомобилей Украины.

Исследование динамики продаж по моделям отражает явную тенденцию приоритета украинских потребителей в условиях общего кризиса автомобильного рынка к приобретению кроссоверов (Mazda CX-5 - +18 %, Renault Duster - +38 %, BMW X5-+16 %), что подтверждает теорию о том, что в условиях кризиса и высокой волатильности национальной валюты потребители вкладывают денежные средства в престижные автомобильные марки. Большинство традиционных для украинского авторынка марок показали отрицательные темпы роста: ZAZ Sens – (-68 %), ZAZ Lanos – (-58 %), похожая тенденция наблюдается и в России: положительную динамику продаж показывают марки премиального сегмента: Porsche-+30 %, Lexus-+10 %, Acura-+2 %, традиционная для России Lada – (-28 %). Похожая тенденция наблюдалась и в кризисном 2009 году.

Стабильность национальной валюты и экономического положения страны влияет на структуру потребления автомобилей в пользу автомобилей средней ценовой категории: Казахстан рост продаж таких марок как Volkswagen, Hyundai, Toyota; Европа – драйверы роста Volkswagen, Ford, Opel; Белоруссия – наибольший рост продаж у марок Hyundai, Nissan, Renault.

Проведя анализ структуры продаж автомобилей на разных региональных рынках можно констатировать следующее:

- динамика автомобильного рынка зависит от устойчивости национальной валюты;
- в кризисных условиях экономики структура потребления автомобилей смещается в сторону автомобилей премиум сегмента;
- в условиях кризиса на автомобильном рынке не наблюдается склонности к потреблению эндемичных национальных марок автомобилей;
- в условиях стабильной экономической ситуации наблюдается увеличение темпов роста объемов продаж автомобилей средней ценовой категории.

В свете вышесказанного можно сделать некоторые предложения по государственному регулированию национального автомобильного рынка в условиях кризиса:

– поддержка национальных автопроизводителей посредством повышения уровня лояльности потребителей к маркам, произведенным внутри страны (льготное кредитование, субсидии потребителям, trade in и т. д.)

– перераспределение налоговой (или других видов) нагрузки в сторону снижения косвенных издержек по маркам массового спроса.

КОМПЛЕКСНАЯ ЭКСПЕРТИЗА НЕИЗВЕСТНОГО ИМПЕРАТОРСКОГО ПАСХАЛЬНОГО ЯЙЦА “АМПИР” 1902 г., РАБОТЫ ФИРМЫ ФАБЕРЖЕ

В. В. Скурлов

(Министерство культуры, г. Санкт-Петербург)

В 2000 г. в Нью-Йорке известные специалисты по творчеству Фаберже г-да Пол и Питер Шеффер, Александр Солодкофф и Алекс фон Тизенгаузен впервые рассматривали пасхальное Яйцо, на двух нефритовых колоннах, таком же постаменте, с золотой арматурой, внутри сюрприз – миниатюрный портрет Александра III, с клеймами Фаберже, мастера Михаила Перхина, гравированной подписью еще одного мастера Карла Ингмана. Предмет по описанию идеально совпадал с описанием пасхального яйца, врученного Императрице Марии Федоровне на Пасху 1902 г. и считавшегося утраченным., на что обратил внимание специалистов в владельцев предмета А. фон Тизенгаузен, руководитель Русского отдела “Кристи”. Несколько лет назад Яйцо перешло во владение американского коллекционера, который приложил значительные усилия (в том числе материальные) для того, чтобы узнать, чем же он владеет. В связи с этим была назначена комплексная экспертиза предмета.

Комплексная Экспертиза произведений Фаберже состоит из нескольких самостоятельных экспертиз, каждую из которых должны проводить специалисты высшего класса по узкой специальности. К числу таких экспертиз относятся: архивно-историческая, искусствоведческо-стилистическая, ювелирно-технологическая, пробирная, геммологическая, стоимостная, графологическая, товароведно-органолептическая.

Ситуация, когда очень дорогие вещи Фаберже появляются на антикварном рынке и вводятся в научный оборот из исторического “небытия” не редкость. Например, пасхальное Яйцо “Ротшильдовское” (1902 г.), проданное в 2007 г. на аукционе “Кристи” за рекордные 18,5 млн. долл. (сейчас в коллекции Государственного Эрмитажа), было вне поля исследователей в течение 105 лет.

Комплексная экспертиза, как известно, является важнейшим способом подтверждения подлинности произведения искусства. Для атрибуции ранее неизвестного пасхального, на двух нефритовых колоннах была проведена комплексная экспертиза, в которой в течение 2000–2015 г. приняли участие

28 крупнейших специалистов разного профиля. Так, Документально-архивную экспертизу осуществил автор статьи. Еще в 1990 г. им был обнаружен в Центральном государственном историческом архиве СССР (сейчас Российский государственный исторический архив) счет фирмы Фаберже на имя Государя Императора на два императорских пасхальных яйца 1902 года (РГИА, Ф. 468, оп. 32, д. 1644. Высочайшие указы, лист 65) с важной информацией: 12 апреля 1902 г., в Страстную пятницу ювелир Карл Фаберже представил Государю Императору Яйцо Emprige нефритовое с золотом, двумя бриллиантами и миниатюрой ... 6000 руб. На счете собственной рукой Его Величества начертано: “Уплатить”. РГИА.

Ювелирно-технологическую экспертизу проводил Николай Башмаков, реставратор изделий Фаберже с 25-летним стажем. В феврале 2014 г. Н. Башмаков и В. Скурлов подробно изучали предмет, была определена лигатура металла в разных частях предмета. Проф. Лев Дереш (США) крупнейший специалист по гальванике, дал убедительный ответ о неприменении гальваники в предмете.

Искусствоведческую экспертизу еще в 2001 г. провела Татьяна Мунтян, хранитель коллекции Фаберже Оружейной палаты Московского Кремля.

Особо был исследован механизм, находящийся внутри пасхального яйца и открывающий створки, Нна серебряной части которого выгравировано: “**К. Ингмань 1902 г.**”, с двух сторон.

В 2000 г. это произведение было рассмотрено Александром Солодкоффом в книге “Императорское нефритовое Пасхальное Яйцо 1902 года в стиле “ампир”. Подарок Императора Николая II Императрице Марии Федоровне». Экспертные заключения трех российских специалистов: Валентина Скурлова, Бориса Игдалова и Татьяны Мунтян, которые изучали предмет в 2000–2001 гг., нашли отражение в книге 2004 г. В конце 2014 г. правнучка Карла Фаберже Татьяна Фаберже (Швейцария), автор 8-ми книг по истории фирмы Фаберже, в том числе монографии по “Императорским пасхальным яйца фирмы Фаберже” (1997), изучала Яйцо в Женеве, и выдала в октябре 2015 г. положительное Заключение о его подлинности. Заключение подписал Президент Фонда “Игоря Карла Фаберже” д-р Бернар Ивальди (Женева). Тогда же Яйцо в Москве рассматривали специалисты ГосНИИ реставрации Министерства культуры РФ, реставратор высшей категории В. Ветлужских и кандидат технических наук М. Дубровин. 27-го янв. 2015 г., а затем 18 мая 2015 г. в Нью-Йорке состоялись два совещания экспертов, на которых были изложены различные аргументы в пользу подлинности предмета, но главную новость сообщила Татьяна Мунтян: в 2013 г. во время выставка в ГАРФе “Российские императрицы XVIII–XX вв.: Стиль и мода” датчанин доктор богословия Прэбен Ульstrup, специалист по истории императрицы Марии Федоровны, показал документ “Список вещей вдовствующей императрицы Марии Федоровны”, составленный 28 июля 1917 г., где содержалась запись про какое-то “Яйцо с нефритовыми колоннами, внутри которого портрет Ольги Александровны и Петра Ольденбургского”. С помощью архивиста Д. Кривошея были получены сканы с первой страницы этого документа из

Каталога выставки. Владелец Яйца приобрел этот документ, на первой странице которого были записаны четыре императорских пасхальных яйца М. Ф. 1901, 1903, 1907, и Яйцо 1909 г. – отметим, что Яйца 1903 г. “Датское” и 1909 “Памятное” – до сих пор так и не найдены; Яйцо 1907 г. “Трофей любви” появилось в США только в 1989 г., а Яйцо 1901 г. “Гатчинское” продано в американский музей в 1830 г. Есть версия, что эту партию пытались в том же 1917”г. провезти через Украину, потому что в 1995 г. Яйцо появилось на антикварном рынке от потомков И. И. Шварца, наркома внутренних дел Украины в 1918–1919 гг.

Итак, комплексная экспертиза по сумме совокупных признаков позволила атрибутировать Пасхальное яйцо в стиле “Ампир”, на двух колоннах, на пьедестале, нефрит в золотой арматуре, внутри яйца – миниатюрный совместный портрет Великой княгини Ольги Александровны и Принца Петра Ольденбургского (в настоящее время отсутствует) в качестве подлинного исторического произведения фирмы Карла Фаберже, а именно – Императорского Пасхального Яйца 1902 года, исполненного по заказу Императора Николая II на Пасху 1902, оплаченного в том же году, и преподнесенного вдовствующей императрице Марии Федоровне.

КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТЬ РЕГИОНОВ В КОНТЕКСТЕ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СТРАТЕГИИ РАЗВИТИЯ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

Е. Б. Дорина

**(УО “Белорусский государственный экономический университет”,
г. Минск)**

Обеспечение условий для формирования конкурентоспособности относится к числу важнейших национальных приоритетов. Конкурентоспособность страны формируется на различных уровнях, но особое значение имеет региональный уровень, поскольку с одной стороны, конкурентные позиции страны зависят от социально-экономического потенциала регионов и эффективности производства в их отраслях, а с другой – региональные различия в месте нахождения национальных предприятий оказывают большое влияние на создание и поддержание их конкурентных преимуществ. В свою очередь, регионы конкурируют между собой как внутри страны, например, за ресурсы (труд, капитал), так и вне ее, например, за приток прямых иностранных инвестиций. Поэтому для регионов проблема формирования их конкурентоспособности приобретает в последнее время все большее значение.

Исследование региональной конкурентоспособности связано с рядом методологических проблем выбора переменных (индикаторов) и способов их агрегирования в сводный показатель. До сих пор нет общепризнанной методики оценки конкурентоспособности белорусских регионов.

Под регионами в Республике Беларусь принято понимать области и город Минск, которые являются объектом системы местного управления областного

территориального уровня и осуществляют региональную политику. Заметим, что регион, как часть Беларуси, не может выполнять самостоятельную роль в экономике и вести отдельную экономическую политику. Можно говорить об относительной его самостоятельности.

В Республике Беларусь в качестве регионов выделяют 6 областей, город Минск, 10 городов областного подчинения и 118 районов, которые существенно различаются по своим размерам и численности населения. Наиболее крупными по площади являются Гомельская, Витебская и Минская области. На долю каждой из них по данным на начало 2014 г. приходится 19,2–19,5 % территории страны. Удельный вес Гродненской области составляет 12,1 %, Могилевской – 14 %, Брестской – 15,8 %. Более 20 % населения страны проживает в г. Минске. Более урбанизированными являются Могилевская, Витебская и Гомельская области, где удельный вес городского населения составляет 75,9–78,4 % [1].

Районы республики имеют различия по своему экономическому потенциалу. Одна из центральных проблем социально-экономического развития регионов – это значительная дифференциация областей, особенно отдельных районов и городских поселений в сочетании с высоким уровнем концентрации промышленных производств и учреждений социальной сферы в г. Минске, областных центрах и крупных городах. В итоге одни регионы демонстрируют опережающую динамику, а другие сталкиваются с барьерами в сфере производства и человеческого развития.

Снижение динамики экономического и социального развития наиболее характерны для так называемых монопромышленных малых и средних городов и сельской местности, где есть проблемы с трудоустройством, получением дополнительных или альтернативных заработных плат источников дохода. Новая парадигма регионального развития Республики Беларусь в качестве ведущего императива включает обеспечение конкурентоспособности регионов, которая рассматривается как одна из целевых установок и инструмент развития регионов.

Сложность и многоаспектность категории конкурентоспособности региона, с одной стороны, определяют необходимость ее измерения, с другой – обуславливают многообразие подходов к ее оценке.

Конкурентоспособность региона складывается из множества показателей, индикаторов, критериев, условий и факторов развития, а также механизмов ее повышения. По одной из методик, она может быть оценена по таким направлениям: качество институтов, развитие инфраструктуры и финансового рынка, макроэкономическая среда, состояние здравоохранения и образования, эффективность рынков товаров и услуг, гибкость рынка труда, способность перенимать и использовать новые технологии, инновационность, уровень развития бизнеса.

Под факторами конкурентоспособности региона понимаются обстоятельства (условия), определяющие его конкурентоспособность. Каждый фактор показывает наличие у территории определенных свойств, востребованных при решении вопроса о размещении производства, перемещении груза или посещении туристами данного места.

В соответствии с методологией расчета индексов конкурентоспособности регионов по данным Национального статистического комитета Республики Беларусь рассчитываются интегральные показатели регионов. Так, расчеты интегрального индекса конкурентоспособности по регионам Беларуси показали, что наиболее высоким его значение было в г. Минске – 4.67, а наиболее низким в Брестской области – 3.49. В целом по стране индекс конкурентоспособности составил 4.045. Среднее значение интегрального индекса конкурентоспособности по областям составило 3.96 [2]. Таким образом, единственным регионом, имеющим в основе конкурентоспособности факторы роста эффективности, является г. Минск. По ВРП на душу населения он уже приближается к переходному положению на пути к стадии роста за счет инноваций, но по субиндексу конкурентоспособности за счет инноваций находится на пятом месте из семи областей.

Список використаних джерел:

1. Беларусь в цифрах. Статистический справочник. – Минск : Национальный статистический комитет Республики Беларусь, 2014.
2. Регионы Республики Беларусь. Социально-экономические показатели. Статистический сборник. – Том 1. – Минск : Национальный статистический комитет Республики Беларусь, 2013.

**ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ
ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ
МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ**

Ю. В. Негода

**(Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ)**

Зміцнення самодостатності місцевих бюджетів базується на реалізації основних положень Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні. Визначальна умова – проведення адміністративно-територіальної реформи, що передбачає укрупнення дрібних та із слабкою матеріально-фінансовою базою сільських, селищних і міських рад з метою створення фінансово самодостатніх адміністративно-територіальних одиниць базового і районного рівнів, у межах яких буде забезпечено надання населенню високоякісних та доступних публічних послуг. Водночас, лише шляхом об'єднання сільських/селищних рад з низьким економічним потенціалом подолати дефіцитність бюджетів та досягти фінансової самодостатності нових адміністративно-територіальних утворень не вдається.

Формування фінансової спроможності бюджетів самоврядування відбувається в системі бюджетних відносин свого функціонування з приводу одержання необхідних для своєї діяльності доходів. Цілком зрозуміло, що рівень одержання доходів місцевого бюджету значною мірою залежить від фінансової спроможності підвідомчого йому господарського комплексу.

Формами публічно-приватного партнерства для самоврядних територіальних громад, а особливо із хронічним дефіцитом їх місцевих бюджетів, у частині фінансування розвитку найбільш важливими і реальними можуть бути наступні:

– оренда землі та майна – може існувати у традиційних формах або у формі лізингу. Нині у сільській місцевості власниками землі є жителі територіальних громад, які отримали землю у приватну власність в процесі приватизації колгоспно-радгоспного майна як земельні паї. Але створити своє виробництво вони не змогли і передали в оренду аграрним бізнесменам. Тепер ці відносини можна упорядкувати на умовах, коли від імені жителів територіальної громади буде виступати орган її самоврядування із правовим обґрунтуванням змістовності орендних відносин, орендної плати та визначення орендаря на конкурсній основі. Для цього при сільській громаді необхідно створити спеціалізовану комісію та наділити її відповідними повноваженнями, які у перспективі мають бути врегульовані у законодавчому порядку. Ця форма особливо прийнятна для віддалених громад, де особливо багато земельних ділянок, що не використовуються за цільовим призначенням;

– концесії (концесійні угоди) – узвичаєна форма партнерських відносин. Її сутність полягає в тому, що один суб'єкт відносин (в нашому випадку орган місцевої влади), залишаючись повноправним власником майна і природних ресурсів,

уповноважує другого суб'єкта відносин – партнера здійснювати визначені угодою операції по використанню переданих йому ресурсів (об'єкта концесії). За користування отриманою в концесію громадську власність концесіонер вносить плату на умовах, обумовлених у концесійному договорі. Як правило, концесійна угода має довгостроковий характер (декілька десятків років), що дає можливість здійснювати прогнозування і планування передбаченої діяльності використання об'єкта концесії. Для умов сільських районів об'єктом концесії можуть бути: видобування природних будівельних матеріалів (піску, крейди, вапно, глини, гравію, ракушняку), торфу, розробку газових родовищ місцевого значення тощо;

– угоди про розподіл продукції – частково нагадує традиційну концесію, але відрізняється конфігурацією відносин власності між сторонами. Розподіл продукції між партнерами, його умови і порядок визначаються в угоді. Перспективним є передача на умовах угоди про розподіл прибутку при передачі аграрним холдингам у довготривалу оренду земель сільськогосподарського призначення;

– спільні підприємства – її різновидами можуть бути або акціонерні товариства, або спільні підприємства на пайовій участі сторін. В акціонерних товариствах акціонерами можуть бути органи влади і приватні інвестори. Рішення у акціонерному товаристві приймаються колегіально на основі належних у членів товариства акцій як частки участі у акціонерному капіталі: чим більше акцій у розпорядженні власника, тим вагомніше його слово у прийнятті рішень. Ризики сторін розподіляються залежно від величини частки в акціонерному капіталі. Спільні підприємства на пайовій участі сторін можуть створюватись у будь-якій організаційно-правовій формі, яка не суперечать чинному законодавству України. Ця форма партнерства формується шляхом об'єднання капіталів двох сторін – органу влади територіальної громади та приватного сектору. При цьому розмір корпоративних прав органу влади в таких об'єднаннях повинен перевищувати 50 % від їх установчого капіталу, що забезпечує його контроль над діяльністю такого спільного підприємства. В якості статутного капіталу може виступати земля, що надається під забудову виробничих об'єктів або ж розміщення логістичних центрів та складських споруд, передача прав на користування природними об'єктами, що перебувають під юрисдикцією територіальних громад.

Розвиток форм публічно-приватного партнерства та участь в них територіальної громади і приватного бізнесу, дозволить залучити в процес соціально-економічного розвитку не лише ту частину ВВП, яка розподіляється через бюджет, а й істотно збільшити її за рахунок участі у сфері соціально-економічних інтересів територіальних громад.

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Т. С. Петрова

(Київський національний торговельно-економічний університет, м. Київ)

Трансформації вітчизняної фінансової системи на даний час актуалізують питання підвищення ефективності фінансової політики, активізації ділової активності та стимулювання соціально-економічного розвитку країни. Проте, із початком глобальної фінансово-економічної рецесії зусилля фінансових інститутів щодо пошуку дієвих механізмів регулювання фінансової сфери не дали позитивних результатів.

Важливим є удосконалення регуляторного механізму фінансової політики з урахуванням ступеню розвитку соціально-економічних відносин країни. Підвищення якісного рівня фінансового регулювання сприятиме посиленню результативності здійснення інституційних змін фінансової системи та економічного середовища у цілому. Важливим завданням фінансової політики є її адаптація до змін структури фінансових відносин, впливу внутрішніх та зовнішніх факторів на економічні процеси.

Стратегічний розвиток фінансової системи повинен забезпечити розбудову в Україні стійкого, прозорого та ефективного фінансового сектору з метою забезпечення довгострокового економічного зростання та інтеграції у світовий економічний простір. Разом з тим, ефективне функціонування кожної зі складових фінансової системи держави можливе лише за умови чіткого законодавчого регулювання їхньої взаємодії та доповнення один одного.

Відповідно до Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», передбачено реалізацію комплексної програми розвитку фінансового сектору, що зумовлює створення фінансової системи здатної забезпечувати сталий економічний розвиток за рахунок ефективного перерозподілу фінансових ресурсів в економіці на основі розбудови повноцінного ринкового конкурентоспроможного середовища згідно зі стандартами ЄС. Зокрема, задля цього визначено три основні напрями: забезпечення фінансової стабільності та динамічного розвитку, розбудова інституційної спроможності регуляторів фінансового сектору, захист прав споживачів та інвесторів.

Підвищення капіталізації фінансових установ передбачено через підвищення нормативів капіталізації для банків і небанківських фінансових установ; введення нормативу капіталізації банків для небанківських фінансових установ. Підвищення якості та конкурентоспроможності фінансових послуг передбачено через підвищення рівня відповідальності керівників і власників фінансових установ; посилення відповідальності спостережних рад; підвищення якості внутрішнього та зовнішнього аудиту; подальша адаптація нормативно-правової бази України до вимог законодавства ЄС; наближення законодавства України до директив ЄС у галузі фінансових ринків/послуг.

Розвиток ризик-менеджменту за допомогою швидкого реформування кредитних бюро; запровадження Базель III, Solvency II; вдосконалення обліку та фінансової звітності згідно з вимогами Міжнародних стандартів фінансової зві-

тності; удосконалення інфраструктури ринку капіталу та посилення лізингових вимог; перегляд режиму оподаткування інвестування в цінні папери для заохочення капіталовкладень.

Підвищення рівня забезпечення захисту прав кредиторів та споживачів фінансових послуг через реалізацію напрямів стратегії захисту прав споживачів фінансових послуг, зокрема підвищення фінансової грамотності населення, удосконалення законодавства в частині посилення захисту прав кредиторів.

Важливим завданням є створення професійного інституту державної служби, забезпечення її ефективності. Результатом впровадження реформи має стати створення ефективної, прозорої, відкритої та гнучкої структури публічної адміністрації із застосуванням новітніх інформаційно-комунікативних технологій.

Пріоритетом в управлінні публічними фінансами має стати підвищення прозорості та ефективності їх розподілу та витрачання. Процес здійснення державних закупівель повинен стати максимально прозорим та урахувувати загальні принципи конкуренції.

Таким чином, у сучасних умовах існує об'єктивна потреба у ефективній реалізації програм фінансового оздоровлення вітчизняної економіки, розробці ряду стабілізаційних заходів, що вимагає, прийняття низки відповідних законів, здійснення практичних заходів та розробки науково обґрунтованих критеріїв функціонування фінансової системи з метою запровадження в Україні європейських стандартів життя.

Список використаної літератури:

1. Комплексна Програма розвитку фінансового сектору України до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://reforms.in.ua/sites/default/files/upload/docs/kompleksna_programa_rozvytku_finansovogo_sektoru_do_2020_18062015_0.pdf

2. Указ Президента України “Про Стратегію сталого розвитку “Україна – 2020” від 12.01.2015 № 5/2015

3. Розпорядження Кабінету Міністрів України “Про Стратегію розвитку системи управління державними фінансами” від 01.08.2013 № 774-р

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ЦІЛЬОВИХ ПРОГРАМ У ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

В. О. Гордієнко, Е. В. Борвінко

**(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ,
Дніпропетровська медична академія, м. Дніпропетровськ)**

З причин смертності найвагомніше місце займає смертність від серцево-судинних хвороб (ССЗ). Кількість українців з ССЗ коливається від 12 до 14 млн. чоловік.

Тому слід вважати боротьбу з ССЗ проблемою яку слід вирішувати негайно, для чого було застосовано цільову програму (ЦП) “Запобігання та лікування ССЗ у Дніпропетровській області” [4]. Головним етапом впровадження ЦП є оцінка її результативності. Фактично оцінка результативності програм перед-

бачає аналіз взаємозв'язку між ресурсами та досягнутою метою. Процес “ресурси – мета” в багатьох країнах, що застосовують елементи ПЦМ, називають “логікою програми”. Оцінка може проводитись на різних етапах реалізації програми, але обов'язково на початку і по завершенні.

Залежно від суб'єктів, які здійснюють оцінку, вона може бути зовнішньою і внутрішньою. Зовнішню оцінку здійснюють незалежні фахівці, що не мають відношення до процесу реалізації програми (Рахункова палата, Державна фінансова інспекція і Державне Казначейство). Внутрішню оцінку здійснюють безпосередні виконавці програми. Існують можливості поєднання зовнішньої та внутрішньої оцінки (комбінована оцінка) [1, 2].

Ми пропонуємо в якості метода який відповідає ” логіці програми” і дозволяє об'єктивно оцінити результати її впровадження - побудову ЕММ залежності показника якості від показника ресурсів[3, 214–230]. Основним показником якості у аналізованій ЦП є – кількість випадків ССЗ. Показником ресурсів є витрати на виконання ЦП виявлення та запобігання ССЗ у Дніпропетровській області(реальні), перераховані за допомогою дефлятора. Гіпотеза, яка перевірялась побудовою ЕММ – кошти на виконання програми витрачаються ефективно у разі тісного позитивного зв'язку між витратами на програму і ССЗ. Проблема вивчення взаємозв'язків економічних показників була реалізована за допомогою електронних таблиць EXCEL. Використані нами дані для розрахунків наведено у таблиці [4].

Таблиця

Дані для розрахунків

Реальні видатки на ЦП тис. грн.	19198,5	22843,0	19684,5	23404,3	24643,7
Кількість хворих на ССЗ (на 10 тис. насел).	582,4	553,1	537,3	574,5	620,4

На основі наведених даних були побудовані дві ЕММ, які характеризують зв'язок показників (Рис. 1).

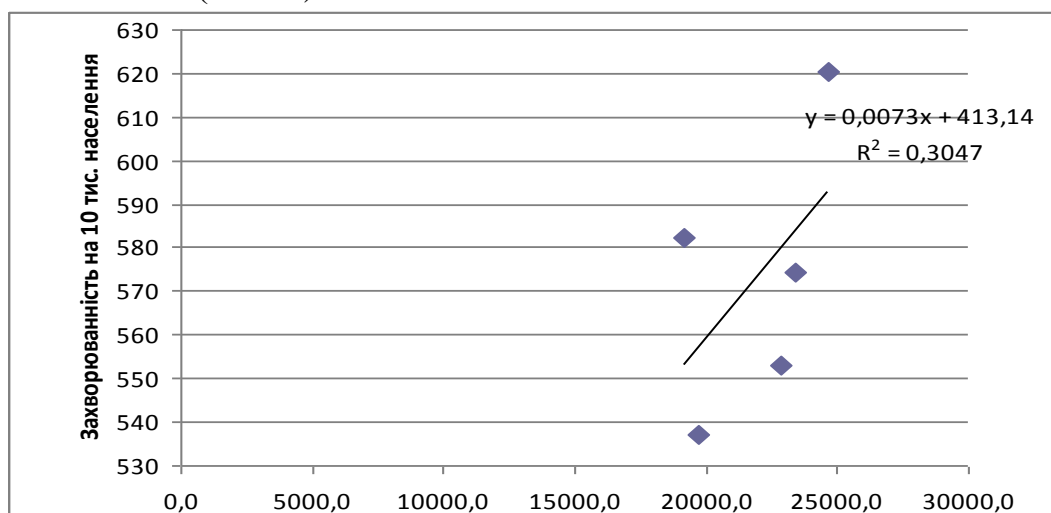

Рис. 1. Залежність захворюваності від реальних видатків на ЦП

Адекватність моделі було перевірено за допомогою критерію Фішера. Порівнюючи табличне значення критерію з фактично отриманим, можна констатувати, що модель неадекватна (при допустимій помилці 0,05) ($F_{\text{Табл}}=10,128 > F_{\text{Факт}}=1,315$). На основі значення коефіцієнта детермінації (0,3047) можна зробити висновок про відсутність зв'язку між показниками, а також про неефективність ЦП запобіганню ССЗ у Дніпропетровській області. Це можливо пояснити по-перше низьким рівнем фінансування, за сучасного економічного становища країни. По-друге недостатньою роллю (замале фінансування) що уділено профілактиці. Якщо виділяти фінанси лише на ліки та операції, то хвороба завжди буде "ініціатором". Конкретніше населення України: не перевіряє артеріальний тиск та, навіть, не вживає вчасних заходів для його нормалізації і профілактики.

Проведені дослідження доказують ефективність використання в якості методу оцінки ЦП-побудову ЕММ залежності показника якості від показника ресурсів.

Список використаних джерел:

1. Наказ Міністерства фінансів України від 02.08.2010 р. № 805 "Про затвердження основних підходів до запровадження програмно-цільового методу складання та виконання місцевих бюджетів" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=289413&cat_id=288202.

2. Наказ Міністерства фінансів України від 10.12.2010 р. № 1536 "Про результативні показники бюджетної програми" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1353-10>

3. Гордієнко В. О. Програмно-цільовий метод – інструмент побудови сучасної економіки : монографія. – Дніпропетровськ : Дніпропетр. держ. фін. акад., 2014. – 268 с.

4. Програма запобігання та лікування серцево-судинних та судинно-мозкових захворювань у Дніпропетровській області на 2008–2015 рр. (від 23.11.2012 № 358-16/VI).

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ УКРАЇНИ

А. В. Кулінська

(Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського, м. Кривий Ріг)

Існуюча в Україні галузева структура господарського комплексу, роль та місце державного управління в цій системі, не повною мірою відповідають завданням забезпечення національної економічної безпеки країни та сталому розвитку національної економіки. Ситуація, коли близько 40 % надходжень до державного бюджету країни залежить від світової кон'юнктури, є прямим викликом економічному суверенітету України [1].

Відкритість національної економіки не супроводжується механізмами захисту національного внутрішнього ринку або заходами його розвитку. У кри-

тичний для національної економіки період, інститути державної влади не демонструють узгодженості планів або дій. У Стратегії національної безпеки України зазначається: “Поряд з реалізацією державної політики стимулювання експорту необхідно забезпечити випереджувальне розширення внутрішнього національного ринку, уникнення критичної залежності національної економіки від кон’юнктури світових ринків” [2].

Зовнішньополітичний вектор держави часто входить у протиріччя із зовнішньоекономічними потребами господарського комплексу. Крім вступу до Світової організації торгівлі, немає істотних здобутків у євро інтеграційній стратегії. “Політика сусідства”, запропонована очільниками Європейського Союзу для України, перекреслює перспективи її повноцінного входження до відкритого європейського ринку праці, товарів або послуг. Тому політична стратегія України повинна коригуватися у напрямі підтримки національних економічних інтересів на світових ринках та пошуку “ніш” для українського товаровиробника. У процесі створення нової національної економіки України пріоритетними будуть такі заходи щодо формування головних економічних інтересів [3]:

- вживання необхідних заходів по подоланню наслідків економічної кризи, збереженню та розвитку науково-технічного, технологічного й виробничого потенціалу національного господарства, перехід до економічного росту шляхом підвищення конкурентоспроможності національної вітчизняної продукції;

- створення передумов для сталого економічного росту або забезпечення середньорічних темпів збільшення валового внутрішнього продукту України на 6–8 %;

- збільшення обсягів виробництва і експорту основних галузей національної економіки, а також темпів росту інвестицій в основний капітал національного господарства України;

- збереження макроекономічної стабільності країни шляхом забезпечення прийнятних бюджетних дефіцитів (приблизно 2–3 % від ВВП країни), ефективного управління державним боргом і дефіцитом поточного та фінансового рахунку, забезпечення рівня інфляції, що не перевищує 8 %;

- забезпечення ефективного функціонування бюджетної системи країни, визначення пріоритетних галузей і секторів національної економіки, створення вигідних умов для розвитку, а також розробка та застосування ефективних методів і заходів боротьби з корупцією, злочинністю і тіньовою національною економікою;

- створення сприятливих умов для суб’єктів підприємницької діяльності, стимулювання і залучення місцевих і закордонних інвестицій, а також розробка та впровадження заходів щодо просування вітчизняних товарів або послуг на закордонні ринки;

- розвиток виробництва товарів або послуг, заснованих на передових, наукоємних і екологічно чистих технологіях зі зниженим споживанням сировини й енергії, що роблять конкурентоздатними галузі національного господарства України [4].

Таким чином, суперечливість багатьох теоретико-методологічних аспектів потребує теоретичного обґрунтування і розробки цілої низки нових категорій, критеріїв або індикаторів, що дадуть змогу описати і проаналізувати базисні тенденції національної економічної безпеки країни і систему заходів щодо її забезпечення. Лише поєднання теоретичних засад й концепцій з практичними діями дасть можливість створити надійний механізм забезпечення економічної безпеки України.

Список використаних джерел:

1. Мунтіян В. І. Економічна безпека країни : монографія / В. І. Мунтіян. – К. : Кондор, 2013. – 302 с.
2. Єрмошенко М. М. Визначення загрози національним інтересам у фінансово-кредитній сфері / М. М. Єрмошенко // Економіка України. – 2013. – № 1. – С. 124–132.
3. Пасічник Ю.В. Бюджетний потенціал економічного зростання країни: [монографія] / Ю.В. Пасічник. – Донецьк: Юго-Восток ЛТД, 2012. – 642 с.
4. Губський Б.В. Економічна безпека країни: методологія виміру, стан або стратегія забезпечення : монографія / Б. В. Губський. – К. : Либідь, 2012. – 322 с.

АНАЛІЗ РОЛІ ЕКОНОМІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ В УМОВАХ ПОГЛИБЛЕННЯ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

О. М. Фещенко, В. С. Котенко

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

Сучасні реалії свідчать про те, що на дипломатію та її характер впливає сам стан міжнародних відносин, глобалізаційні та інтеграційні процеси. З'являються нові виклики і загрози безпеці, зростає роль і значення багатосторонніх інститутів у запобіганні та вирішенні конфліктних ситуацій.

Сьогодні Україна як держава середнього рівня має недостатню структурну силу, щоб істотно впливати на процеси в глобальній системі міжнародних відносин. А ситуація, яка сформувалася на сучасному етапі розвитку нашої країни, вже призвела до того, що багато проблем суспільного розвитку набули глобальних масштабів.

Серед вітчизняних авторів, які досліджують зазначену проблематику, слід назвати, насамперед, проф. В. А. Вергуна, проф. О. М. Шарова, серед зарубіжних – проф. Т. В. Зонову, проф. О. Є. Лихачова.

Економічна дипломатія сьогодні – це найважливіший важіль зміцнення міжнародної конкурентоспроможності країни, отримання вигод і конкурентних переваг на світовому ринку.

Підвищенню ефективності економічної дипломатії сприяє послідовно проведена розвиненими і багатьма новими індустріальними країнами політика щодо зміцнення конкурентоспроможності, що служить матеріальною основою успішної економічної дипломатії.

В умовах глобалізації необхідним є активний пошук нових форм, методів та інституцій міжнародного партнерства, які б адекватно відповідали змінам і

розвитку зовнішніх торговельно-економічних зв'язків та формували б механізм ефективного врегулювання проблем, що постійно виникають [1].

Систему таких інструментів і засобів представляє саме економічна дипломатія, роль та значення якої в останні роки суттєво зросли.

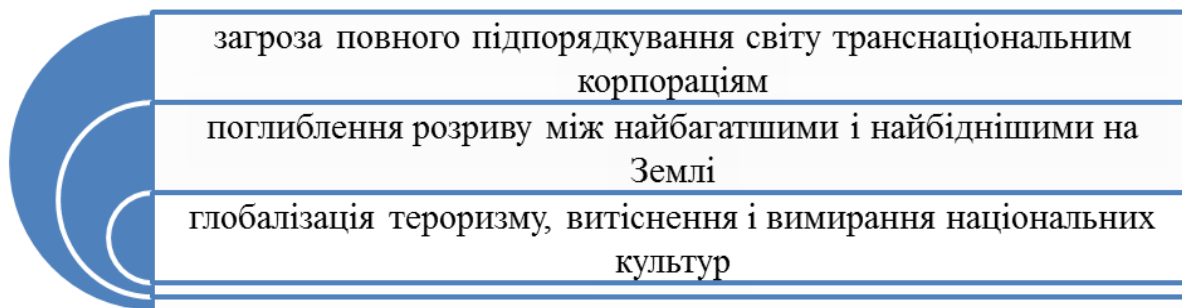
Глобалізація виступає головною рушійною силою розвитку економічної дипломатії і суттєво впливає на міжнародну конкуренцію, при цьому необхідним є здійснення вагомих кроків держави в напрямі просування та захисту своїх національних інтересів на світовому ринку. У цьому контексті модель економічної дипломатії повинна обов'язково містити механізми вирішення як організаційних, так і кадрових питань, забезпечувати належне стимулювання та лобіювання зовнішньо-економічної діяльності за межами країни.

Глобалізаційні умови свідчать про те, що зовнішні чинники все сильніше впливають на внутрішню політику суверенної держави:

– з одного боку, взаємозалежність держав спонукає їх активніше реагувати на події в інших країнах, особливо на конфлікти;

– з іншого боку, розмивання (прозорість) державних кордонів.

Глобалізація припускає охоплення економічними, політичними, соціальними та культурними взаєминами всього людського співтовариства. З глобалізацією тісно пов'язані такі тенденції, як відкритість (прозорість) національних (державних) меж, універсалізація ціннісних орієнтирів, а також зникнення межі між внутрішньою і зовнішньою політикою. Разом з тим з процесом глобалізації з'являються нові тенденції, що роблять негативний вплив на розвиток міжнародних відносин [2]:

Отже, основним завданням сучасної дипломатії в XXI столітті є зміцнення співробітництва та розвиток міждержавного діалогу, а також спільний пошук вирішення виникаючих проблем, пов'язаних з врегулюванням конфліктів і суперечок, боротьбою з міжнародним тероризмом, зміцненням регіональної і глобальної безпеки.

Сучасна дипломатія багато в чому залежить від того, яким шляхом йде становлення нового світового порядку XXI століття. Висуваються різні варіанти політичної структури світу: від однополярного / багатопольярного світу до світового уряду. На міжнародній арені зростає роль недержавних акторів, разом з тим продовжується процес розмивання національного суверенітету. У зв'язку з цим дипломатію чекають серйозні випробування на міцність, їй дове-

деться пристосовуватися до сучасних умов, а також виконувати сполучну функцію між державними та недержавними учасниками міжнародних відносин.

Таким чином, дипломатія повинна залишитися основним інструментом якісного управління. Накопичений досвід дипломатії у налагодженні міждержавного діалогу, допомагає державам та іншим новим акторам на міжнародній арені у формуванні нового більш безпечного і передбачуваного світу в ХХІ столітті.

Список використаних джерел:

1. Вергун В.А. Економічна дипломатія: навчальний посібник / В. А. Вергун. – К. : ВПЦ “Київський університет”, 2010. – 303 с.

2. Шаров О. Економізація зовнішньої політики: сьогоднішня українська тактика / О. Шаров // Економічний часопис-ХХІ. – 2010. – № 9–10. – С. 21–26.

РЕГІОНАЛЬНА ІННОВАЦІЙНА СИСТЕМА ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

К. І. Новікова, Л. Ф. Новікова

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

Регіональна інноваційна система — це сукупність елементів, які прямо чи опосередковано залучені до інноваційної діяльності, що підвищує рівень конкурентоспроможності на регіональному рівні.

Регіональна програма інноваційного розвитку Дніпропетровської області на період до 2020 року визначає метою розвитку місцевої інноваційної системи створення інноваційної інфраструктури, здатної забезпечити підвищення конкурентоспроможності національної економіки та ефективного використання наявного науково-технологічного потенціалу шляхом створення інноваційних підприємств та забезпечення подальшого сталого зростання інноваційної активності.

Дослідження регіональної інноваційної системи Дніпропетровської області проведено на основі даних офіційних сайтів Державної служби статистики України та Головного управління статистики у Дніпропетровській області за наступними етапами:

- 1) загальна характеристика та оцінка соціально-економічного стану регіону;
- 2) оцінка інвестиційної привабливості регіону;
- 3) аналіз регіональної інноваційної активності.

За результатами проведеного аналізу визначено негативні тенденції за більшістю показників соціально-економічного розвитку регіону, зокрема: погіршення фінансових результатів діяльності та значна частка збиткових підприємств; поступове скорочення промислового, сільськогосподарського та будівельного виробництва; зменшення обсягів прямих іноземних інвестицій тощо. Одночасно, слід зазначити, що інноваційна інфраструктура Дніпропетровського регіону є досить розвинутою. Незважаючи на падіння довіри іноземних інвесторів до України, частка прямих іноземних інвестицій в економіку Дніпропетровської області є вагомою, а обсяг прямих іноземних інвестицій на душу населення вищим, ніж середній по Україні.

Діяльність Дніпропетровського регіонального центру з інвестицій та розвитку спрямована на активізацію інноваційної діяльності, зокрема: сформовано базу інноваційних пропозицій, розроблено методичні рекомендації щодо оцінки інноваційного потенціалу підприємств та формування інноваційних проектів, а також програму розрахунків економічних показників, проводиться активна робота, спрямована на розширення кола учасників інноваційної діяльності тощо.

Збільшення кількості інноваційно-активних промислових підприємств та відповідно нарощення освоєння інноваційних видів продукції свідчить про активізацію інноваційної діяльності на регіональному рівні. Однак, суттєве зменшення витрат, пов'язаних з інноваційною діяльністю, призвело до зменшення питомої ваги реалізованої інноваційної продукції в загальному обсязі промислової продукції. Структура джерел фінансування інноваційної діяльності не є оптимальною з точки зору повної втрати довіри з боку національних та іноземних інвесторів до фінансування інноваційних проектів (табл. 1).

Таблиця 1

Аналіз інноваційної діяльності промислових підприємств Дніпропетровської області у 2011–2014 роках

Показник	Роки				Відхилення від попереднього року		
	2011	2012	2013	2014	2012р.	2013р.	2014р.
Питома вага підприємств, що займалися інноваціями, %	8,7	10,7	11,9	13,4	2	1,2	1,5
Загальна сума витрат, млн. грн.	950,5	1120,0	1057,8	825,2	169,5	- 62,2	- 232,6
Впроваджено нових технологічних процесів, процесів	83	104	51	76	21	- 53	25
Освоєно інноваційні види продукції, найменувань	100	164	164	168	64	0	4
Питома вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової, %	0,5	0,8	1,9	0,7	0,3	1,1	- 1,2
Джерела фінансування інноваційної діяльності, млн. грн.:							
– власні	883,2	1013,9	1040,9	724,6	130,7	27	- 316,3
– вітчизняних інвесторів	56,7	100,2	0	0	43,5	- 100,2	0
– іноземних інвесторів	4,1	0	0	0	- 4,1	0	0
– інші джерела	6,5	6,0	16,9	100,7	- 0,5	10,9	83,8

Недостатня скоординованість елементів інноваційної системи та відсутність вагомих стимулів активізації інноваційної діяльності створюють умови до існування «закритих» регіональних систем. Їхня оцінка на основі зарубіжних методик потребує адаптації до української практики шляхом уніфікації та врахування специфічних особливостей на національному, галузевому та регіональному рівнях.

На нашу думку, перш за все, слід вирішити головні проблеми, які заважають створенню відкритих регіональних інноваційних систем з високим рівнем інвестиційної привабливості. Активізація інноваційної діяльності потребує, насамперед, вдосконалення механізмів фінансування інноваційної діяльності шляхом урізноманітнення інвестиційних джерел для кредитування інноваційних проектів; надання державної підтримки інноваційної діяльності, спрямованої на розвиток експортоорієнтованого та імпортозамінного виробництва високотехнологічної конкурентоспроможної продукції; забезпечення прозорості процесів державної фінансової підтримки інноваційних проектів, запровадження державного моніторингу та механізму оцінки результатів державного інвестування в сфері інноваційної діяльності.

ДЕПОЗИТНІ РЕСУРСИ ЯК ОСНОВНЕ ДЖЕРЕЛО ФОРМУВАННЯ РЕСУРСНОЇ БАЗИ БАНКУ

В. О. Величкін, Ю. А. Прокоф'єва

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

На сучасному етапі економічного розвитку формування ресурсної бази вітчизняних банків має велике значення для їх ефективної діяльності. Наявність достатнього обсягу фінансових ресурсів дозволяє здійснювати активні операції з метою отримання максимального рівня прибутку і диверсифікації ризиків.

Актуальність теми обумовлена істотним підвищенням ролі депозитної політики у забезпеченні стійкості та надійності як окремо взятого банку, так і економіки країни, і необхідністю комплексних досліджень механізму взаємодії банківських установ з клієнтами у процесі формування ресурсного потенціалу.

Ресурсна база комерційного банку в сучасних умовах складається з власного капіталу та зобов'язань банку. Проблема виявляється у розкритті відносин банку з постачальниками фінансових ресурсів, але невирішеними залишаються питання стосовно джерел надходження ресурсів для банку в вигляді зобов'язань в умовах глобалізації. Такими джерелами можуть бути :

– депозити, які включають кошти інших банків, кошти суб'єктів господарювання, кошти бюджетів різних рівнів, кошти фізичних осіб;

– кредитні кошти (недепозитні залучення), які банк одержав від інших банків у вигляді кредитів і розміщенням власних боргових цінних паперів (депозитних сертифікатів, облігацій), кредити міжнародних фінансових установ, субординовані кредити.

Сучасна структура ресурсної бази комерційного банку характеризується незначною часткою власних коштів. У країнах з розвинутими ринковими відносинами частка власних коштів у складі ресурсів визначається на рівні 15–20 %, що дозволяє забезпечити достатню стабільність банків і їх стійкість. Власний капітал у складі ресурсів українських банків коливається на рівні 10–15 %. Зростання величини власного капіталу є основним завданням банків.

Залучаючи чужі капітали, банк одержує найзначнішу частину своїх ресурсів. Оскільки банк використовує різні джерела залучення коштів, він поділяє їх на постійні (стабільні) ресурси і непостійні (мінливі). Непостійні ресурси – це поточні рахунки юридичних і фізичних осіб і всі кошти на вимогу, які викорис-

товуються банком для короткострокового кредитування та на придбання цінних паперів з коротким терміном обігу. Постійні ресурси – це строкові депозити та вклади, які можуть бути використані для довгострокових кредитів і придбання цінних паперів на фондовому ринку.

Частка стабільних джерел в загальній ресурсній базі банку може бути незначною – 10–15 %, мінливі вкладення та недепозитні операції можуть складати 25–30 %, а “гарячі гроші” 80–90 %. Існуюча практика свідчить, що на строкові вклади, як правило, припадає 50 %, на поточні рахунки – 30–35 %, а на міжбанківський кредит – 20–25 % залучених коштів. В регіонах найбільший обсяг коштів банків складають строкові депозити.

Банк при формуванні пасивів повинен зіставляти надійність і вартість залучених ресурсів, прагнучи до посилення фінансового важеля та підтримуючи власну ліквідність. Цього банк може досягнути за рахунок оптимізації ресурсної бази, тобто оптимального співвідношення власних коштів і залучених.

В роботі запропонована математична постановка задачі, яка включає цільову функцію та систему обмежень.

Поставимо завдання: знайти оптимальну структуру балансу банку і обчислити, яким може бути максимальний процентний дохід (цільова функція).

Система обмежень містить коефіцієнти, які ґрунтуються на показниках розміру джерел пасивів та активів банку, враховують необхідність дотримання нормативів достатності власного капіталу, ліквідності банку, показників ділової активності та інших показників, що використовуються в процесі аналізу та регулювання діяльності банку.

Так, для ПАТ КБ “Приватбанк” (баланс на 01.01.2015 р) цільова функція має вигляд:

$$F = 0 \times x_1 + 0,784 \times x_2 + 0,144 \times x_3 + 0,838 \times x_4 + 0 \times x_5 - 0 \times y_1 - 0 \times y_2 - 0,076 \times y_3 - 0,051 \times y_4 - 0,062 \times y_5 - 0,021 \times y_6 - 0,166 \times y_7 - 0 \times y_8 \rightarrow \max,$$

де x_i – показники активів,

y_j – показники зобов'язань (ресурсів).

За фактичними даними чистий процентний дохід склав 7371324 тис. грн., а по оптимальному плану (при заданому рівні доходності і витратності) – 19833125 тис. грн., що більше на 12461801 тис. грн або у 2,7 рази.

Список використаних джерел:

1. Алексеєнко М. Актуальні питання депозитного формування ресурсної бази банків / М. Алексеєнко // Банківська справа. – 2013. – № 3. – С. 34–43.
2. Банківський менеджмент : конспект лекцій / В. М. Олійник, С. М. Фролов, М. А. Деркач. – Суми : Вид-во СумДУ, 2009. – Ч. 2. – 144 с.
3. Галіцейська, Ю. М. Оптимізація роботи банків із залучення депозитів населення в умовах фінансової кризи / Ю. М. Галіцейська // Банківська справа. – 2009. – № 6. – С. 85–91.
4. Коваль С. Л. Формування фінансових ресурсів комерційних банків / С. Л. Коваль // Фінанси України. – 2012. – № 7. – С. 110–115.
5. Лавров Р. В. Депозитна політика банку в сучасних умовах / Р. В. Лавров // Науковий вісник ЧДІЕУ. – 2010. – № 4(8). – С. 182–187.

ЕВОЛЮЦІЯ СВІТОВОЇ ВАЛЮТНОЇ СИСТЕМИ. МІСЦЕ УКРАЇНИ У СВІТОВОМУ ВАЛЮТНОМУ ПРОЦЕСІ

В. О. Величкін, К. Ю. Шкреба

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

Світова валютна система пройшла кілька етапів розвитку. В залежності від того, який саме актив визнавався резервним, розрізняють золотомонетний стандарт, золотодевізний стандарт і девізний стандарт.

Золотомонетний стандарт в міжнародній валютній системі був започаткований в 1880 році. На той час більшість держав випускали свої національні грошові одиниці у вигляді золотих монет. Золотомонетний обіг - це найстійкіша валютна система. У ній дійсні гроші, тобто золоті монети, злитки та коштовності, виконують всі функції грошей всередині країни і водночас є світовими грошима. В золотомонетному обігові валютний курс, тобто співвідношення між валютами різних держав, не може істотно відхилятися від золотого паритету, тобто від відношення вагових кількостей золота, які є в різних національних монетах. Паперові банкноти вільно розмінювалися на золото за номіналом, що надавало грошовій системі додаткову гнучкість і стійкість. Інакше кажучи, позитивними рисами золотомонетного стандарту були повна конвертованість національних валют, стабільність покупної спроможності грошей, стабільність валютних курсів і світових цін.

Однак, незважаючи на ці переваги, на початку ХХ століття золотомонетний стандарт перестав відповідати масштабам господарських зв'язків через обмежену кількість золота, недостатню гнучкість валютної системи, стихійне регулювання її і невтручання держави в сферу валютних відносин. Тому після першої світової війни золотомонетний стандарт був замінений золотодевізним стандартом, що було підтверджено угодою на Генуезькій конференції в 1922р. Суть цього стандарту полягав в тому, що поряд з золотом функції світових грошей почали виконувати валюти окремих провідних країн світу. Він діяв протягом 1922–1976рр.

В його розвитку прийнято розрізняти кілька етапів.

Перший етап золотодевізного стандарту охоплював період після Генуезької конференції 1922 р. до 1933 р. і характеризувався золотозливковим стандартом. Другий етап становлення Європейської валютної системи охоплює листопад 1993–1999 рр. Його започатковано Маастрихтською угодою про Європейський Союз. На цьому етапі з метою зближення національних господарств в галузі державних фінансів, довгострокових ставок і валютних курсів до країн, які претендують на участь в валютному союзі, були висунуті такі вимоги:

- їх бюджетний дефіцит не повинен перевищувати 3 % ВВП, а загальний урядовий борг – 60 % ВВП;
- інфляція споживчих цін не повинна перевищувати інфляцію в трьох країнах-учасницях з найнижчою інфляцією більш ніж на 1,5 процентних пункти;
- процентні ставки по довгострокових боргових цінних паперах уряду не повинні перевищувати більш ніж на 2 процентних пункти такі ставки в трьох країнах-членах з найнижчою інфляцією;

– коливання курсів національних валют не повинне бути більше ніж встановлене для Європейської валютної системи протягом двох років перед приєднанням до валютного союзу.

Третій етап становлення Європейської валютної системи розпочався з 1999 р. і його головним завданням є перехід до єдиної валюти – євро. За здійснюваними заходами третій етап умовно можна поділити на три стадії. Перша – розпочавшись з моменту визначення учасників валютного союзу, тривав до взаємної фіксації їх валютних курсів. На цій стадії:

1) були ліквідовані всі існуючі механізми валютної системи в тому числі і розрахункова валютна одиниця ЕCU;

2) повноваження грошової політики були передані Європейській системі центральних банків, головну роль в якій відіграє Європейський центральний банк;

3) в результаті цих дій з'явилась можливість здійснювати повністю координовану грошову політику, яка призвела до припинення коливання курсів національних валют відносно один до одного;

4) EUR використовувалась лише як безготівкова валюта, і фінансова підтримка з метою забезпечення стабільності курсів національних валют здійснювалась в EUR. Друга стадія тривала з моменту фіксації валютних курсів і до зняття з обігу національних валют. На цій стадії безготівковий EUR був в обігу поряд з готівковими національними валютами, але всі операції європейська система центральних банків здійснювала виключно в EUR. Третя стадія, розпочалась 1 січня 2002 року, її результатом був випуск в готівковий обіг EUR у вигляді банкнот і монет.

В сучасний час в систему єдиної валюти ЄС включені 17 країн ЄС з населенням 325,7 млн. чоловік: Австрія, Бельгія, Германія, Греція, Ірландія, Іспанія, Італія, Республіка Кіпр, Латвія, Люксембург, Мальта, Нідерланди, Португалія, Словачія, Словенія, Фінляндія, Франція, Естонія.

Аналіз стану фінансової системи України [1–4] свідчить про те, що Україна не виконує жодної вимоги Маастрихтської угоди. Національна валюта України – гривня – обмежено конвертована, Національний банк України вимушений встановлювати прямий курс гривні до інших валют через котировку USD/UAN на MBPY.

Шлях до визнання вільної конвертованості гривні як умови включення України до європейської фінансової системи в плоть до заміни UAN на EUR можливо при п'ятикратному збільшенні внутрішнього валового продукту (зокрема до 800 млрд. USD).

Список використаної літератури:

1. Бюджетний кодекс України: закон України від 8 липня 2010 р. № 2456-VI.
2. Податковий кодекс України: закон України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI.
3. Про Державний бюджет України на 2015 рік: закон України від 28 грудня 2014 р. № 80-VIII.
4. Річний звіт Національного банку України за 2014 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=17568764>.

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ ПІДПРИЄМСТВ ЯК ЧИННИК ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ

Т. Ф. Григораш

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

Успішне функціонування фінансового сектору є запорукою ефективного розвитку реального сектора, який в свою чергу, є підґрунтям для укріплення фінансового потенціалу. Фінансові ресурси – необхідна, але недостатня умова функціонування підприємств, а отже й економіки в цілому.

Розвиток підприємництва визнано головним чинником, який має сприяти створенню позитивного соціально-економічного іміджу України, забезпеченню ефективної ринкової економіки з метою її інтеграції в європейську та світову економічні системи. Створення сприятливого підприємницького клімату в Україні повинно стати запорукою консолідації зусиль щодо удосконалення рівня відносин і співпраці з донорськими організаціями та участі у міжнародних проектах. Державна політика в цій сфері спрямована на приєднання України до міжнародних програм, підписання двосторонніх та багатосторонніх міждержавних і міжвідомчих угод щодо підтримки малого підприємництва [2].

В основу розвитку підприємництва у західних країнах покладено розробку і використання нових підходів до виробництва товарів і надання послуг на основі інновацій.

Прагнення України до випереджаючого економічного розвитку навряд чи підкріплюється фактом підтримки вітчизняного підприємництва, зокрема, шляхом надання фінансової допомоги новоствореним або діючим підприємствам, що здійснюють інноваційну діяльність (рисунк 1).

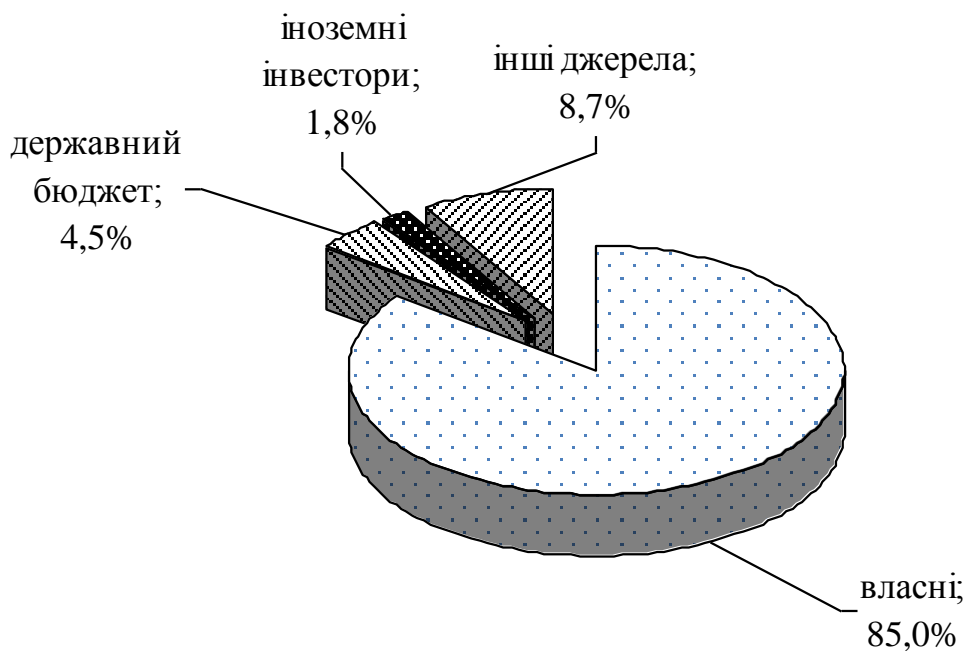

Рис. 1. Джерела фінансування інноваційної діяльності підприємств у 2014 р. [3]

Власні кошти є основою для започаткування і провадження господарської діяльності будь-якого суб'єкта підприємництва, а також одними із найістотніших і найважливіших джерел їх фінансування [1].

Дійсно, фінансування інноваційної діяльності на 85 % здійснюється за рахунок власних коштів підприємств. Власні кошти як джерело фінансових ресурсів у розпорядженні приватного підприємця являють собою сукупність грошових фондів, матеріальних і нематеріальних цінностей (крім орендованих, позичених, винайманих), які можуть бути ним задіяні у підприємницькій діяльності без будь-яких часових чи законодавчих обмежень.

Іноземні інвестори готові підтримати вітчизняні інновації лише 1,8 % вкладеними у розробки коштами, держава компенсує 4,5 % вартості інноваційної діяльності.

Отже, низька ефективність фінансової підтримки інноваційної активності підприємництва обмежує фінансові ресурси підприємств, зводячи їх до використання виключно власного капіталу, що стримує розвиток економіки країни.

Але несправедливо перекладати всю відповідальність за процес забезпечення фінансовими ресурсами на державу. Одним із проявів підприємницької активності є утримання позицій на ринку, що включає процес пошуку ресурсів. Активну участь у підтримці українського підприємництва беруть європейські партнери:

– Фонд МСБ (вікна ЄБРР, KfW і ЄІБ) - широке коло фінансових послуг і продуктів для бізнесу, які збільшують доступність довгострокового фінансування для підприємницького сектору;

– Визначення і сприяння інвестиціям в енергоефективність (ЄБРР) – кредитні лінії в місцевих банках і забезпечення технічного, фінансового, правового та екологічного експертного досвіду бенефіціарам;

– Фонд прямого фінансування ПВЗВТ (Поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі) - фінансування капітальних інвестицій від €0,5 млн. до €10 млн., програма є частиною фонду, що підтримує створення поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі.

Отже, економічний розвиток країни – результат співпраці держави і підприємницького сектору, ефективність якого залежить від держави, результативність – від підприємця.

Список використаних джерел:

1. Грін О.В. Проблеми фінансового забезпечення підприємницької діяльності громадян в Україні [Електронний ресурс] / О. В. Грін. – Режим доступу: <http://dSPACE.nbuV.gov.ua/bitstream/handle/123456789/35525/07-Grin.pdf?sequence=1>

2. Котляревський О.В. Механізм державної мотивації підприємницької діяльності [Електронний ресурс] / О. В. Котляревський. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2624>

3. Джерела фінансування інноваційної діяльності підприємств [Електронний ресурс] : Статистична інформація Державної служби статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

ВИЗНАЧЕННЯ ЗАДАЧ ЦІЛЬОВИХ ПРОГРАМ МЕТОДОМ РОЗСТАНОВКИ ПРІОРИТЕТІВ

В. О. Гордієнко, О. В. Григораш

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

Пропозиції щодо формулювання завдань Програми розвитку малого підприємництва у Дніпропетровській області [3] представлено у табл. 1 [1].

Таблиця 1

Пропозиції щодо формулювання завдань

Завдання	
Сформульовані у програмі задачі	Пропозиції формулювання задач 1 рівня
1. Упорядкування нормативного регулювання підприємницької діяльності; 2. Фінансово-кредитна та інвестиційна підтримка; 3. Ресурсне та інформаційне забезпечення, формування інфраструктури підтримки підприємництва; 4. Цільові проекти і підпрограми.	1. Запровадити механізм гнучкого оподаткування для малого підприємництва (далі МП), виходячи з виду економічної діяльності, де започатковано МП. 2. Забезпечення МП доступними кредитними ресурсами для їх ефективної діяльності. 3. Запровадити стимули прискореного розвитку для МП, які працюють у наукомістких секторах економіки.

За допомогою методу розстановки пріоритетів визначимо ступінь значущості задач 1 рівня в балах та здійсимо розрахунок їх значущості [2] (табл. 2).

Основні положення попарних порівнянь методу розстановки пріоритетів:

$$\left\{ \begin{array}{ll} 1,5, & \text{якщо } F_i > F_j; \\ 1,0 & \text{якщо } F_i = F_j; \\ 0,5 & \text{якщо } F_i < F_j. \end{array} \right.$$

де $F_i > F_j$ означає що i -та задача переважніша за j -ту;

$F_i = F_j$ означає, що порівнюються однакові задачі;

$F_i < F_j$ означає, що j -та задача переважніша за i -ту.

Ітераційний розрахунок оцінок уривається після того, як різниця між інтегрованими оцінками стає достатньо мала, що визначає значущість задачі. Як показник значущості задач вибирається інтегрована оцінка останнього порядку.

Попарне зрівняння задач представлено в табл. 2.

Таблиця 2

Результат попарного порівнювання задач 1 рівня

Задача	1	2	3
1	1,0	0,5	1,5
2	1,5	1,0	1,5
3	0,5	0,5	1,0

Інтегрована оцінка нульового порядку $P_i(0)$ одержана як сума результатів попарного порівняння задач:

1. $P_1(0) = 0,5 + 1,0 + 1,5 = 3;$
2. $P_2(0) = 1,0 + 1,5 + 1,5 = 4;$
3. $P_3(0) = 0,5 + 0,5 + 1,0 = 2$

Нормована інтегрована оцінка розраховується як відношення інтегрованої оцінки нульового порядку до суми інтегрованих оцінок:

1. $P_{H1}(0) = 3/9 = 0,33;$
2. $P_{H2}(0) = 4/9 = 0,44;$
3. $P_{H3}(0) = 2/9 = 0,23.$

Результати розрахунків представлено в табл. 3

Таблиця 3

Розрахунок значення задач 1 рівня

Задача	1	2	3	P(0)	P _H (0)
1	0,5	1,0	1,5	3,0	0,33
2	0,5	1,0	1,5	4,0	0,44
3	0,5	0,5	1,0	2,0	0,23
	9,0				1,00

Проведений розрахунок дозволив обрати задачу 1 рівня «Забезпечення МП доступними кредитними ресурсами для їх ефективної діяльності».

Отже, в умовах обмеженості ресурсів, пріоритетом спрямування коштів Програми розвитку малого підприємництва є визначене завдання: кредитування діяльності суб'єктів малого підприємництва на пільгових умовах.

Список використаних джерел:

1. Гордієнко В. О. Оцінка ефективності програми розвитку малого підприємництва / В. О. Гордієнко, О. В. Григораши // Економічний простір : збірник наукових праць ПДАБА. – 2012. – № 63. – С. 93–101.
2. Гордієнко В. О. Удосконалення системи управління за допомогою функціонально – вартісного аналізу / В. О. Гордієнко // Вісник Дніпропетровської державної фінансової академії. Економічні науки. – 2009. – № 2 (22). – С. 119–121.
3. Про Програму розвитку малого та середнього підприємництва у Дніпропетровській області на 2015–2016 роки // Рішення Дніпропетровської обласної ради від 05.12.2014 р. № 587-28/VI.

ФІНАНСОВА ГЛОБАЛІЗАЦІЯ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ БАНКІВ З ІНОЗЕМНИМИ ІНВЕСТИЦІЯМИ

С. П. Коляда, В. А. Тесленко

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

В наш час актуальними стали ті питання, які стосуються глобалізації, адже це явище охоплює майже всі сфери життєдіяльності людини. Вплив глобалізаційних процесів стає дедалі відчутнішим. Напрочуд важливою складовою глобалізації є фінансова, що полягає в досягненні фінансової єдності та взаємозалежності економік певних країн одна від одної. У зв'язку з розширенням присутності іноземного капіталу, банківська система України переживає процес прискорення інтеграції. Банки з іноземним капіталом можуть як сприяти підвищенню міжбанківської конкуренції на міжнародному рівні, використанню нових фінансових інструментів, розширенню переліку банківських послуг, інтенсифікації притоку зарубіжного капіталу в різні сфери економіки України, так і викликати підвищення нестабільності банківської системи.

В період поглиблення процесів фінансової глобалізації суттєво зростає вплив та значення іноземних банків для економіки країни. У переважній більшості країн світу іноземні інвестиції є важливим джерелом фінансування економіки.

Предметом уваги багатьох вчених стають тенденції розвитку банківської діяльності в умовах фінансової глобалізації, різні аспекти функціонування іноземних банків. Наприклад, Корнилюк Р. В. в дисертації “Іноземні банки в банківській системі України” дослідив вплив іноземних банків на розвиток банківської системи України. Кузьмук І. Я. в статті “Доповнення теорії фінансової глобалізації в контексті експансії іноземного банківського капіталу” окрему увагу приділив експансії іноземного банківського капіталу як ключовому фактору розвитку фінансової глобалізації.

Банківська система України поступово інтегрується у світовий банківський простір, спостерігається значна активізація присутності іноземного капіталу. Так, в Україні кожен четвертий банк – з іноземним капіталом, кожен десятий – зі стовідсотковим іноземним капіталом (табл.1).

За даними Національного банку України станом на 1 січня 2012 року, з 176 працюючих (що мають ліцензію) в Україні, 53 фінустанова – з іноземним капіталом, у тому числі 22 – зі 100 % іноземним капіталом (на 1 січня 2012 р. – 22). У січні 2013 частка іноземного капіталу в банківській системі знизилася з 39,5 % до 34,0 %. За 2014 рік частка іноземного капіталу знизилася з 34,0 % до 32,5 %. За 2015 рік – знизилася з 32,5 % до 31,0 %.. Отже, спостерігається загальна тенденція поступового зменшення частки іноземного капіталу в банківській системі України. Вже немає таких великих інвестицій в українські банки, які були в 2006–2008 рр. Перш за все, це пов'язано з непривабливим інвестиційним кліматом, викликаним низькою юридичною захищеністю кредиторів.

Кількість банків України

№ з/п	Назва показника	01.01. 2012	01.01. 2013	01.01. 2014	01.01. 2015	01.09. 2015#
1	2	7	8	9	10	11
1.	Кількість банків, які мають банківську ліцензію	176	176*	180*	163*	126*
1.1.	з них: з іноземним капіталом	53	53	49	51	38
1.1.1.	у т.ч. зі 100% іноземним капіталом	22	22	19	19	17
2.	Частка іноземного капіталу у статут-ному капіталі банків, %	41.9	39.5	34.0	32.5	31.0

(Складено автором на основі офіційного сайту Національного банку України. Основні показники діяльності банків України)

Іноземні банки привнесли на український ринок не тільки фінансові ресурси, а й нові банківські технології, високі стандарти обслуговування клієнтів і кращі приклади систем управління банками, як фінансовими організаціями, що зробило сьогоднішній банківський сектор дуже конкурентним і більш сильним, ніж всі інші сектори фінансового ринку країни.

Можна зробити певні висновки, які будуть складатися як з позитивних, так і з негативних наслідків функціонування банків з іноземним капіталом в Україні. До позитивних наслідків слід віднести вагому фінансову підтримку потужними материнськими компаніями, прозорий капітал, наявність чіткої стратегії розвитку, сучасні банківські технології, високі стандарти обслуговування, організованість, прозорість діяльності, багатий досвід. Негатив проявляється в наступному: вивезення капіталу у вигляді прибутку за межі держави; обмеження суверенітету в грошово-кредитній політиці і перспектив реалізації національних економічних пріоритетів; поступове витіснення з окремих сегментів ринку банківських послуг банків з національним капіталом.

МЕХАНІЗМ УПРАВЛІНЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА

В. І. Фоміних

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

В даний час однією із глобальних причин кризової ситуації багатьох українських підприємств є неправильне або недостатньо ефективне управління фінансовими ресурсами. Оскільки фінансові ресурси є найважливішим чинником економічного зростання та розвитку підприємств, управління ними розглядається як один із головних чинників підвищення ефективності будь-якої виробничо-господарської діяльності. Функціонування сучасного підприємства в умовах обмежених ресурсів та можливої зміни зовнішнього середовища суттєво

залежить від ефективних методів управління фінансовими ресурсами[6]. Від того, наскільки підприємство забезпечено необхідними ресурсами, залежить його платоспроможність та конкурентоспроможність, що значною мірою визначає фінансовий стан цього підприємства. Саме тому одним із головних завдань фінансових менеджерів підприємства є розробка та здійснення ефективної системи управління фінансовими ресурсами.

Дослідження питань управління фінансовими ресурсами підприємств розглядалися у працях вітчизняних та зарубіжних науковців Г. М. Азаренкової, М. Д. Білика, І. О. Бланка, О. Д. Василика, Ю. О. Вінця, В. М. Гейця, Л. А. Дробозиної, Г. Г. Кірейцева, М. Н. Крейніної, В. І. Міщенко, С. В. Науменкової, А. М. Поддєрьогіна, В. М. Родіонової, П. Самуельсона, І. В. Сала, В. М. Суторміної, Є. С. Стоянової, А. Д. Шеремета та ін.

Проте у даний час питання вдосконалення управління фінансовими ресурсами варті ще більшої уваги. Не вирішені раніше частини загальної проблеми полягають у тому, що в існуючих наукових дослідженнях недостатньо уваги приділяється питанням взаємопов'язання фінансового механізму та вибору фінансової стратегії із завданнями управління фінансовими ресурсами, недостатньо чітко відпрацьовано понятійний апарат, не систематизовано чинники кількісних і якісних змін у структурі фінансових ресурсів промислових підприємств, не використовуються аналітичні та прогностичні функції управління фінансовими ресурсами.

Під фінансовими ресурсами на сьогодні слід розуміти сукупність усіх грошових ресурсів, які надійшли на підприємство за певний період або на певну дату у процесі реалізації продукції, товарів, робіт, послуг (операційна діяльність), основних і оборотних засобів (інвестиційна діяльність) і видачі зобов'язань (майнових і боргових – фінансова діяльність).

Специфічний зміст фінансових ресурсів досить повно визначається наявністю певних ознак.

По-перше, це фонди коштів акумуляційного характеру, що утворюються в результаті виробництва, розподілу і перерозподілу сукупного суспільного продукту і національного доходу.

По-друге, це кінцеві прибутки, тобто кошти, призначені для обміну на товари.

По-третє, це прибутки після реалізації товарів. Отже, джерелами формування фінансових ресурсів є амортизація, прибуток, відрахування до фонду соціального страхування і пенсійного фонду, податок на додану вартість, акцизи, податки з населення, надходження від зовнішньоекономічних операцій та продажу населенню цінних паперів.

Функціонування ринкової економічної системи в Україні можливе за умови зростання ефективності використання фінансових ресурсів. В цілях забезпечення ефективного управління цим процесом на підприємствах повинна розроблятися спеціальна фінансова політика, що направлена на залучення фінансових ресурсів із різних джерел згідно потреб його розвитку у майбутньому періоді. Політика формування фінансових ресурсів представляє собою частину загальної фінансової стратегії підприємства, яка заключається у забезпеченні не-

обхідного рівня самофінансування його виробничого розвитку. Аналізуючи ринкові та структурні перетворення в промисловості України, виникає необхідність розробки цілісної системи принципів управління фінансовими ресурсами підприємства, які орієнтуються на нові умови функціонування, а саме: забезпечення конкурентної переваги як основної мети розвитку підприємства; оцінка ресурсного потенціалу підприємства як сукупності трудових, матеріальних та фінансових ресурсів, що забезпечують можливість реалізації його цілей; одноманітність техніко-економічних механізмів розподілу ресурсів на усіх рівнях технологічної структури; зіставлення фінансового потенціалу з цільовими стратегічними орієнтирами і прийнятним рівнем ризику для забезпечення фінансової безпеки підприємства; системність управління фінансовими ресурсами і ризиками.

Фінансові ресурси - це власний, позиковий та залучений грошовий капітал, що використовується підприємствами для формування своїх активів і здійснення виробничо-фінансової діяльності з метою одержання відповідних доходів і прибутку.

Якість використання фінансових ресурсів може бути оцінена через ефективність використання, при цьому ефективність забезпечується впливом багатьох внутрішніх і зовнішніх факторів: економічних, правових, соціальних та інших. Незважаючи на велику кількість фінансових коефіцієнтів та різноманітних підходів щодо визначення ефективності використання фінансових ресурсів, необхідно впровадити таку систему критеріїв та їх нормативних значень, яка б допомагала найбільш точно оцінити ефективність використання наявних фінансових ресурсів на підприємстві і яка була б зрозумілою, аргументованою та враховувала вид економічної діяльності суб'єкта господарювання.

ФАКТОРИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

С. М. Панасейко, А. Д. Рибалка

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

Головною стратегічною метою економічної політики України на сучасному етапі є підтримка стабільних темпів економічного зростання. Як свідчить світовий досвід, найефективнішим шляхом для досягнення швидкого економічного зростання є розвиток відкритої ринкової економіки. Однією з головних тенденцій, що характеризує сучасний розвиток світової економіки та фінансів, є глобалізація. Процесу формування глобальної економіки та фінансової глобалізації не можна уникнути, але можливо і необхідно відстоювати національні інтереси, формувати національну модель розвитку, яка допоможе ефективно використовувати потенціал України.

Проблемам розвитку глобалізаційних процесів, їхнього впливу на різні сфери суспільного життя, особливостям формування фінансової системи в сучасних умовах присвятили свої роботи вітчизняні та іноземні фахівці, науковці й практики, зокрема Т. Левіт, А. Тейлор, М. Обстфелд, Г. Гескюере, Д. Лук'яненко, В. Лукашевич, І. Хоминич, А. Макушкін, А. Архипов, В. Захожай та інші.

Метою роботи є визначення основних груп факторів розвитку фінансової системи України в умовах глобалізації.

Термін “глобалізація” уперше введено в науковий обіг Т. Левітом у 1983 р. Він визначав “глобалізацію” як феномен злиття ринків окремих продуктів, що виробляються транснаціональними компаніями. І хоча глобалізація є новітньою тенденцією у суспільному житті, дехто з фахівців вважає, що наприкінці ХХ ст. розпочалася Друга ера глобалізації.[2]

Складовими фінансової глобалізації є: глобальні фінансові ринки, глобальні фінансові суб'єкти, глобальні фінансові інструменти, глобальні продукти, які є об'єктом купівлі-продажу на глобальних фінансових ринках. При формуванні фінансової політики України та реформуванні її фінансової системи слід брати до уваги той факт, що фінансова глобалізація – це суперечливий процес. З одного боку, вона сприяє розширенню обмінів товарами, технологіями, руху капіталів, інформації тощо, а з іншого – супроводжується гіпертрофією міжнародного фінансового сектору, що дедалі більше не відповідає потребі розвитку реальної економіки, надає переваги розвиненим державам, збільшує відстань між багатими й бідними країнами.

Зміни міжнародного фінансового середовища після Другої світової війни характеризуються терміном “потрійна фінансова революція” та включають три основні революційні аспекти: поглиблення міжнародної фінансової інтеграції, формування системи міжнародних фінансових інститутів, швидкий розвиток фінансових інновацій. Аналізуючи наслідки “фінансової революції”, В. Захочай та Т. Шемет дійшли висновку, що фінансова глобалізація обов'язково супроводжується інтенсифікацією міжнародного руху капіталу, оскільки капітал спрямовується в найприбутковіші сфери світового господарства, і тому головним індикатором глобалізації фінансових ринків є міжнародні фінансові потоки. Регулятивні фактори насамперед полягають у тому, що відбуваються глибокі зміни в системі регулювання економіки, а саме – простежується переміщення повноважень з державного на міждержавний рівень. Глобалізація, підриває роль держави у фінансах: має місце послаблення впливу держави на структурну політику, джерела поповнення бюджету та вивіз капіталу, відбувається фактична відмова країн від суверенітету в галузі фінансів, втрата контролю за утворенням державного боргу та дерегулювання сфери фінансової діяльності.

Ще одним із факторів якісних змін у фінансах є активізація ринку фінансових інновацій. Високий рівень конкуренції між окремими фінансовими ринками та їхніми операторами, ймовірність виникнення глобальних фінансових криз сприяють розвитку нових фінансових інструментів, їхньому постійному вдосконаленню [1]. Зростає вплив політичних та психологічних факторів на міжнародні фінансові ринки. Підвищується вплив психологічних очікувань учасників міжнародного фінансового ринку та інформаційних факторів на розвиток подій на фінансових ринках. Серед факторів розвитку глобалізації слід назвати скорочення трансакційних витрат при укладанні угод на глобальному фінансовому ринку, концентрацію ресурсів для розв'язання глобальних проблем, дедалі більший вплив мають екзогенні фактори на національні господарства внаслідок їхньої економічної відкритості, посилення впливу лібералізації фінансових ринків на динаміку світового енергетичного та інших товарних ринків [3].

Підбиваючи підсумок, слід зауважити, що Україна поступово інтегрується до міжнародних фінансових ринків і наслідки глобалізаційних процесів стають дедалі відчутнішими для української фінансової системи. В Україні слід виробити політику, що здатна протистояти викликам фінансової глобалізації, запобігти негативним наслідкам цього процесу. Насамперед з метою збереження стабільності на національних фінансових ринках необхідна чітка система впливу держави на рух фінансових потоків у країні та приплив іноземного капіталу. Україна не може уникнути втягнення у глобалізаційні процеси, тому фінансову політику держави треба формувати відповідно до факторів розвитку глобалізації, аби знешкодити можливі негативні наслідки та максимізувати вигоди від процесу фінансової глобалізації.

Список використаних джерел:

1. Стукало Н.В. Глобалізація й розвиток фінансової системи України // Фінанси України – 2005 р. – № 5 – С. 29–35.
2. Макушкин А. Г. Фінансова глобалізація // Вільна думка 21 століття – 2003 р. – № 10 – С. 30–43.
3. Поважний А. З. Глобалізація національної економіки // Менеджер – 2006 р. – № 1 – С. 172.

СУЧАСНІ МЕТОДИ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ СУБ'ЄКТА ФІНАНСОВОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ У ПЛАНУВАННІ ЗЛИТТЯ АБО ПОГЛИНАННЯ

В. В. Македон

**(ДВНЗ “Український державний хіміко-технологічний університет”
м. Дніпропетровськ)**

В процесі реалізації угоди злиття або поглинання в системі фінансового сектора виникає потреба в проведенні оцінки фінансового стану певного суб'єкта. Особливістю оцінки саме суб'єкт фінансового сектора являється широта операцій і особлива система складання звітності. Сторонньому інвесторові не завжди відомі такі параметри, як якість кредитного портфеля, оцінка спреду по активах і зобов'язаннях, а також детальна розшифровка структури прибутків за проданими продуктами. Ці проблеми посилюються різними способами представлення інформації про суб'єкта фінансового сектора і її доступністю. Часто виникає питання збору і аналізу інформації про діяльність потенційного об'єкту поглинання для цілей його оцінки.

Інформація про діяльність і фінансовий стан суб'єкта фінансового сектора може бути отримана з наступних груп джерел:

- публікована звітність;
- періодична звітність, що підлягає представленню в регулюючі органи і що являється офіційно доступною;
- річні звіти;
- інформаційні меморандуми при випуску цінних паперів [2].

Для інсайдера (особи, що володіє внутрішньою, не доступною широкій публіці інформацією) однією з основних проблем при оцінці суб'єкта фінансового сектора являється так зване трансфертне ціноутворення, що представляє плату за користу-

вання його ресурсами, перераховувану одним підрозділом іншому для оцінки прибутковості послуг, які надаються, і вартості фінансових продуктів, що продаються.

Практично усі з відомих методів оцінки фінансового стану при злиттях та поглинаннях припускають своєчасне володіння усією необхідною, повною і достовірною інформацією про активи, зобов'язання, структуру акціонерного капіталу і операції суб'єкта фінансового сектора, а також правильність припущень про грошові потоки і параметри зовнішнього середовища (ставка дисконтування, рівень інфляції, курси валют тощо). Проте нестача інформації і непрозорість фінансового бізнесу в Україні роблять неприйнятними ці методи для оцінки фінансового стану вітчизняних гравців фінансового ринку.

У зв'язку з цим автором пропонується адаптація найбільш відповідних умов України методів оцінки фінансового стану суб'єкта фінансового сектора при використанні угод злиттів та поглинань за наступними параметрами: така що відрізняється від міжнародної системи складання звітності; закритість інформації про суб'єкт фінансового сектора (структура акціонерного капіталу, активів і пасивів, прибутків, якість кредитного портфеля). До цих методів ми віднесемо: комплексний метод оцінки і метод скоректованої балансової оцінки [1].

Комплексний метод оцінки. Цей метод оцінки базується на методі дисконтованих грошових потоків, і дає більш точну оцінку суб'єкта фінансового сектора. Він заснований на аналізі трьох головних категорій, що впливають на грошові потоки об'єкту оцінки:

- балансових статей, включаючи поставлені опціони;
- позабалансових інструментів;
- процентних прибутків і витрат.

Моделі ринкової оцінки суб'єкта фінансового сектора активів і зобов'язань базуються на концепції зміни вартості грошей в часі – приведеній вартості. Під приведеною вартістю ми розуміємо дисконтований грошовий потік (NPV).

Метод скоректованої балансової оцінки припускає знаходження ринкової вартості власного капіталу на основі балансових даних. При цьому аналізі ми пропонуємо виконувати наступні коригування:

- 1) віднімали вартість нематеріальних активів;
- 2) переоцінювати нерухомість на основі даних незалежної оцінки (у разі, якщо стандартами обліку не передбачена така переоцінка або вона не була проведена);
- 3) зменшувати резерв на можливі втрати по позиках у разі їх створення але принципу консерватизму або у разі можливості зміни кредитних стосунків після поглинання;
- 4) проводити ринкову переоцінку активів, у тому числі цінних паперів, врахованих за покупною ціною [3].

Розглянуті методи використовуються для отримання достовірної інформації про фінансовий стан суб'єкта фінансового сектора при проведенні злиття або поглинання. Потрібне відзначити, що вибір об'єкту злиття або поглинання має здійснюватись на основі стратегії розвитку суб'єкта фінансового сектора. Формулювання стратегії розвитку має починатися з оцінки власної позиції на ринку, аналізу сильних і слабких сторін. Саме це і дозволить ефективно оцінити поточний стан і визначити перспективи розвитку.

Список використаних джерел:

1. Хусаинов З.И. Оценка эффективности сделок слияний и поглощений: интегрированная методика / Хусаинов З. И. // Корпоративные финансы. – 2008. – № 1 (5) – С. 12–33.
2. Junior Paulo Rotela. Mergers and Acquisitions: An Efficiency Evaluation / Paulo Rotela Junior, Edson de Oliveira Pamplona, Aneirson Francisco da Silva // Applied Mathematics, 2013. – № 4 – PP. 1583–1589.
3. Cheng-Wen Lee. The Assessment for Performance of M&As Using DEA/MPI Approach with BSC Indicators / Lee Cheng-Wen // Asia Pacific Management Review. – 2014. – 19(2). – PP. 187–205.

МОДЕРНІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

О. Ф. Івашина, В. В. Даценко

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

В умовах прискорення глобалізаційних процесів і зростання залежності національної економіки від зовнішніх джерел фінансування для фінансової системи України властиві значні розриви у розвитку окремих її секторів, що призвело до поглиблення дисбалансів та подальшої її фінансової дестабілізації. Розвиток фінансової системи в останні роки мав дискретний та непропорційний характер. Держава переживає поєднання політичної та фінансової криз, які носять довготривалий характер.

Фінансову систему держави доцільно розглядати у площині класифікаційних ознак, які виділяють фінанси з-поміж інших економічних явищ і категорій: фінансові відносини, суб'єкти фінансових відносин, фінансові органи та інститути, фінансові ресурси, характер формування та використання фінансових ресурсів, форми власності, рівні економічної системи, інституційні сектори економіки тощо [1].

Значно ширше фінансова система розглядається з позицій економіки: державні фінанси (бюджет держави, фонди цільового призначення, державний кредит, фінанси комунальних підприємств), фінанси суб'єктів господарювання, міжнародні фінанси (валютний ринок, фінанси міжнародних організацій, фінансові інституції), фінансовий ринок (кредитний ринок, ринок грошей, ринок капіталів, а також ринок цінних паперів (фондовий ринок)) та фінанси домогосподарств тощо.

У найбільш узагальненому вигляді складовими фінансової системи є підсистеми, які відображають особливості фінансових відносин інституційних одиниць у складі фінансів держави, суб'єктів господарювання і населення, та міжнародних фінансів [2].

Найбільшою складовою фінансової системи є державні фінанси. Згідно з даними наведеними в табл. 1 можна зробити висновок, що на виконання дохідної частини бюджету за січень–серпень 2015 р. значний вплив мали інфляційні та девальваційні процеси, пік яких відбувся у січні–квітні поточного року. Так, за січень–серпень 2015 р. споживча інфляція становила 49,6 % у середньому до відповідного періоду попереднього року, а середній обмінний курс гривні до долара США за цей період зріс в 1,7 рази порівняно з відповідним періодом 2014 р.

За січень–серпень 2015 р. Державний бюджет України отримав 337,7 млрд. грн., що на 107,1 млрд. грн., або на 46,5 % більше ніж за аналогічний період минулого року. У порівнянних умовах, без врахування надходжень від продажу 3G ліцензій у 2015 р. та відшкодування ПДВ за рахунок випуску ОВДП у 2014 р., надходження зросли на 91,6 млрд. грн., або на 38,6 %.

Аналіз видатків та кредитування показав (згідно з даними наведеними в табл. 1), що загальна сума касових видатків Державного бюджету України за січень-серпень 2015 р. становили 329,4 млрд. грн., що на 24,7%, або на 65,2 млрд.грн. більше за відповідний показник 2014 р.

Таблиця 1

**Показники виконання Державного бюджету України
за січень-серпень 2014-2015 років [3]**

Показники	Факт 2014 рік, млрд. грн.			Факт 2015 рік, млрд. грн.			Темп росту у порівнянні з відповідним періодом минулого року, %
	загальний	спеціальний	всього	загальний	спеціальний	всього	
Доходи	204,9	25,7	230,6	319,3	18,4	337,7	146,5
Видатки	232,5	31,7	264,2	312,7	16,7	329,4	124,7
Кредитування	- 0,7	2,2	1,5	- 1,5	2,2	0,6	-
Фінансування	26,9	8,3	35,2	- 8,1	0,4	- 7,7	-

У 2015 р. була розпочата реформа місцевих бюджетів, що передбачає застосування нових підходів стосовно підвищення рівня фінансового забезпечення місцевих бюджетів. За перше півріччя 2015 р. із державного бюджету місцевим бюджетам було надано трансфертів у сумі 101,2 млрд. грн., з яких: субвенції соціального захисту становила 35,7 млрд. грн.; медична субвенція – 29,1 млрд. грн.; освітня субвенція – 28,0 млрд. грн.; базова дотація для забезпечення зміцнення податкової спроможності місцевих бюджетів – 3,5 млрд. грн.

Таким чином, за 9 місяців 2015 р. державний бюджет було виконано з тимчасовим перевищенням доходів над видатками у сумі 7,7 млн. грн.

Стан фінансової системи України на рівні її окремих секторів характеризується стійким і довготривалим процесом перерозподілу фінансових ресурсів із виробничого сектора у сектор загальнодержавних фінансів. Створення системи, що здатна забезпечувати сталий економічний розвиток за рахунок ефективного перерозподілу фінансових ресурсів в економіці, є необхідною передумовою для розбудови повноцінного ринкового конкурентного середовища згідно із стандартами Європейського Союзу.

Список використаних джерел:

1. Клименко К.В. Актуальні проблеми модернізації фінансової системи України / К. В. Клименко // Електронне наукове фахове видання “Ефективна економіка” – 2015. – № 7.
2. Комплексна програма розвитку фінансового сектору України до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http:// www.reforms.in.ua/Content/20finance%20v4.pdf](http://www.reforms.in.ua/Content/20finance%20v4.pdf)
3. Міністерство фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua>

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

Н. І. Шевченко, М. О. Лупало

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

Важливу роль у забезпеченні ефективних форм господарювання на вітчизняних підприємствах відіграє аналіз фінансового-економічного стану підприємств, який відповідає за відбір, оцінку та інтерпретацію фінансових, економічних та інших даних, що впливають на процес прийняття інвестиційних та фінансових рішень.

Фінансовий стан – найважливіша характеристика економічної діяльності підприємства, яка визначає його конкурентоспроможність, потенціал в діловому співробітництві, оцінює ступінь гарантованості економічних інтересів самого підприємства і його партнерів.

Питання аналізу фінансового стану підприємств розглядаються у працях зарубіжних та вітчизняних науковців і практиків. Серед основних варто визначити праці: А. І. Ковальова, В. В. Ковальова, М. Н. Крейніної, Е. А. Маркар’яна, Д. С. Молякова, В. М. Родіонової, Р. С. Сайфуліна, Г. В. Савицької, А. Д. Шеремета, Л. Бернстайна, А. Гропелі, Т. Карлін, Б. Коласс, Е. Нікбахта, Е. Хелферта, А. І. Даниленка, І. В. Зятковського, В. М. Івахненка, Л. А. Лахтіонової, О. Г. Мендрул, О. В. Павловської, В. В. Сопка, В. М. Суторміна, О. О. Терещенко, М. Г. Чумаченко та ін.

У вітчизняній та зарубіжній практиці існують різні підходи щодо розробки системи показників оцінки фінансового стану підприємства.

До основних показників, що характеризують фінансовий стан належать: показники майнового стану підприємства; показники рентабельності та прибутковості; показники ліквідності та платоспроможності; показники фінансової стійкості; показники ділової активності (оборотності).

Традиційно виділяють сім основних прийомів аналізу фінансового стану підприємства: горизонтальний аналіз – порівняння кожної позиції звітності з попереднім періодом; вертикальний аналіз – визначення структури показників для оцінки впливу різних факторів на кінцевий результат; трендовий аналіз – являє собою визначення основної тенденції розвитку в часі (тренда) показників звітності; аналіз відносних показників – розрахунок відношень між окремими

позиціями звіту або позиціями різних форм звітності, визначення взаємозв'язків показників; порівняльний аналіз – внутрішньогосподарський аналіз різних показників звітності самого підприємства та його дочірніх підприємств (філій), а також міжгосподарський аналіз показників даної фірми проти показників конкурентів або середньогалузевих та середніх показників; факторний аналіз – статистичний метод аналізу впливу окремих факторів (чинників) на результативний показник; спеціальний аналіз – прогноз наявних грошей, аналіз взаємозв'язку прибутку – обсягу реалізації – ціни.

Поряд із традиційними методиками, які переважно ґрунтуються на фінансових показниках самого підприємства, з'являються нові ринкові концепції, які оперують сучасними поняттями, прийомами, методами й моделями фінансово-економічного аналізу стану суб'єктів господарювання. До таких методів відносяться: стратегічний дью-ділідженс (Due Diligence) [1], діагностичний бенчмаркінг (Benchmarking) [2], нечітко-множинний метод [3] та метод економічних нормалей[4].

Стратегічний дью-ділідженс враховує фінансовий (акцент на оцінці вартості підприємства); операційний (організаційна структура, якість менеджменту тощо); комерційний (аналіз ринкових і технологічних факторів діяльності, галузевий аналіз); податковий; правовий (ризики відповідальності, інші юридичні аспекти); навколишнього середовища (екологічні проблеми, штрафи тощо); політичний [1].

Отже, фінансовий стан є найважливішою характеристикою діяльності підприємства. Він визначає конкурентоспроможність підприємства, потенціал в діловому співробітництві, оцінює ступінь гарантованості економічних інтересів самого підприємства і його партнерів. Кожному підприємству необхідно вибрати шляхи зміцнення фінансового стану та стратегію подальшого розвитку у майбутньому.

Діагностичний бенчмаркінг здійснює визначення функціональних сфер діагностики фірми; відбір факторів, змінних діагностики; визначення лідерів галузі по відібраним факторам; оцінка значень показників їх діяльності; порівняння показників з власними даними; розробка програм щодо покращення діяльності [2].

Використання *нечітко-множинного методу діагностики* стану підприємства та оцінки рівня ризику його банкрутства. Для налаштування моделей нечітких множин та нечіткої логіки експертами використовуються числові та нечислові дані. Висновок щодо діагностики підприємства здійснюється на основі нечітких понять, які допомагають моделювати виробничі, фінансові, інвестиційні, комерційні аспекти діяльності.

Метод економічних нормалей зазвичай практично реалізується завдяки використанню “золотого правила економіки” і “золотого правила бізнесу” [3], а також інших економічних нормалей, які враховують зміни собівартості продукції, темпи зростання продуктивності праці, інше.

Отже, фінансовий стан є найважливішою характеристикою діяльності підприємства. Він визначає конкурентоспроможність підприємства, потенціал в

діловому співробітництві, оцінює ступінь гарантованості економічних інтересів самого підприємства і його партнерів. Кожному підприємству необхідно вибрати шляхи зміцнення фінансового стану та стратегію подальшого розвитку у майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Hindle T. Pocket finance / Tim Hindle. – London: Profile Books Ltd, 2002. – С. 76–77ж.
2. Sercovich F. Policy benchmarking in the developing countries and the economies in transition: principles and practice: [report] / F. Sercovich. – UNIDO, January, 2003. – С. 372–391
3. Сілічева Н. Є. Сутність Due Diligence (Дью Ділідженс) і можливі перспективи розвитку в Україні / Н. Є. Сілічева // Економічний простір. – 2011. – №45. – С. 288–291.
4. Булгакова Л.Н. Операционный леверидж. Золотое правило экономики. Теория и практика / Л.Н. Булгакова // Финансовый менеджмент. – 2001. – № 4 [Електронний ресурс]. – Режим доступа : [http://www. finman.ru/articles](http://www.finman.ru/articles).

СУТНІСТЬ ТА ЕКОНОМІЧНИЙ ЗМІСТ ПОНЯТТЯ “ІНВЕСТИЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ”

М. О. Мороз

(Університет банківської справи Національного банку України, м. Київ)

Інвестиційна складова займає провідне місце в економічній безпеці країни, а забезпечення реалізації національних інтересів має бути провідною метою інвестиційної політики держави. Головним пріоритетом для інвесторів передусім є безпека їх ресурсів. Реалізація інвестиційних можливостей, нарощення обсягів інвестування та раціональне використання фінансових ресурсів мають бути включені до стратегічних завдань в Україні. Відмова України від розв'язання проблем економічної безпеки призвела до зниження рівня інвестування в економіку та посилення залежності від зовнішньої допомоги, що, в свою чергу, призвело лише до зростання зовнішньої заборгованості держави та пригальмувало розвиток економіки в цілому. Тому питання забезпечення інвестиційної безпеки як складової економічної безпеки в сучасних умовах є надзвичайно актуальним [1].

Однозначне визначення сутності інвестиційної безпеки на сьогодні відсутнє. Так, окремі автори під інвестиційною безпекою розуміють такий рівень інвестування економіки, який забезпечував би її розширене відтворення, раціональну реструктуризацію та технологічне переозброєння [2]. Інші ж зазначають, що інвестиційна безпека визначається можливістю нагромадження ресурсів або капітальних вкладень. За належного його рівня підвищується капіталовіддача функціонування секторів економіки, зростають темпи розширеного відтворення і технологічного переозброєння економіки [3].

Під інвестиційною безпекою держави, на думку О. Барановського, слід розуміти досягнення рівня інвестицій, що дозволяє оптимально задовольняти по-

точні інвестиційні потреби національної економіки за обсягом і структурою з урахуванням ефективного використання і повернення коштів, які інвестуються, оптимального співвідношення між розмірами внутрішніх і зовнішніх інвестицій, іноземних інвестицій у країну і вітчизняних за рубіж, підтримання позитивного національного платіжного балансу [4].

Забезпечення інвестиційної безпеки має будуватися з урахуванням різкого скорочення експорту українського капіталу за межі України, високого ступеня пов'язання міжнародних капіталів, відсутності великих мас вільного іноземного капіталу, гострої конкуренції між сферами його вкладання і країнами, які залучають іноземний капітал. Іноземні інвестори твердо дотримуються правила: вкладати капітал туди, де низький ступінь ризику і висока оборотність вкладених коштів [4].

У національній державній програмі України на 2012–2014 рр., Уряд держави економічну безпеку визначає як сукупність умов і факторів поточного стану, що характеризують стабільність, стійкість та поступальний розвиток економіки країни, що знаходить прояв у: – можливості проводити економічну політику з урахуванням власних інтересів, без тиску з боку кредиторів;

– можливість стабільно підтримувати відповідність існуючих на території економічних нормативів загальноприйнятим у світовій практиці, що дало б змогу зберегти та покращити рівень життя населення [5].

Поняття “інвестиційної безпеки» нерозривно пов'язане з поняттям “економічної безпеки”. Найповнішим можна вважати визначення економічної безпеки, розроблене у Національному інституті проблем міжнародної безпеки, згідно з яким економічною безпекою є сукупність умов, за яких країна здатна у довгостроковому режимі задовольняти свої інтереси і потреби; генерувати інноваційні зрушення в економіці; протистояти зовнішнім загрозам та використовувати національні конкурентні переваги. Інвестиційна безпека одна із складових економічної безпеки[6]. Отже, виходячи із визначень інвестиційної безпеки, можна зробити висновок про те, що економічний зміст цього поняття базується перш за все на економічній безпеці держави у цілому адже повноцінне економічне зростання країни не можливо без економічної безпеки у цілому та івестиційної безпеки, як однієї з її складових.

З викладеного вище випливає, що у найбільш узагальненому вигляді інвестиційну складову економічної безпеки можна визначити як сукупність нормативно-правових та соціальних умов, що визначають тип і динаміку відтворювального процесу, які забезпечують надійність відшкодування та ефективність вкладеного капіталу. Іншими словами під інвестиційною безпекою держави слід розуміти також спроможність підтримувати виробничі нагромадження і капітальні вкладення на рівні, що забезпечують необхідні темпи розширеного відтворення, реструктуризацію і технологічне переозброєння економіки. Тобто інвестиційна безпека дає змогу оптимально задовольняти поточні потреби економіки в капітальних вкладеннях за обсягом і структурою з урахуванням ефективного використання і повернення коштів, які інвестуються, досягнення оптимального співвідношення між розмірами іноземних інвестицій у країну і вітчизняних за рубіж, підтримання позитивного національного платіжного балансу.

Список використаних джерел:

1. Інвестиційна безпека України в сучасних умовах [Електронний ресурс] / М. М. Недашківський, К. Ю. Подгорна : збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2012. – № 1. – С. 274–280. – Режим доступу : http://www.nbuu.gov.ua/j-pdf/znrnudps_2012_1_28.pdf
2. Міжнародна інвестиційна діяльність : підручник / Д. Г. Лук'яненко, Б. В. Губський, О. М. Мозговий та ін.; за ред. Д. Г. Лук'яненка. – К. : КНЕУ, 2003. – 387 с.
3. Сундук А., Юрін Я. Банківське кредитування як чинник гарантування інвестиційної безпеки регіонів України // Вісник Національного банку України. – 2004. – № 1. – С. 24–26.
4. Барановський О. І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення) : монографія. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2004. – 759 с.
5. Державна програма економічного і соціального розвитку України на 2012 рік та основні напрями розвитку на 2013 і 2014 роки: наказ Кабінету Міністрів України від 21.03.2011 р. № 219-р / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.state-gov.sumy.ua>
6. Мошенський Сергій Захарович Теоретико-методологічні засади забезпечення інвестиційної безпеки України через механізм інституційного інвестування на ринку цінних паперів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mydisser.com/ua/catalog/view/19193.html>.

ФОРМУВАННЯ УМОВ ДЛЯ ЗБІЛЬШЕННЯ ЗАЦІКАВЛЕНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В ПРОЗОРМУ ВИКОРИСТАННІ БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ

К. М. Роменська

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

Одним із принципів бюджетної системи України, визначеним Бюджетним кодексом України [1], є принцип публічності та прозорості, сутність якого виявляється у інформуванні громадськості з питань складання, розгляду, затвердження, виконання державного бюджету та місцевих бюджетів, а також контролю за їх виконанням. Таким чином, місцеві органи виконавчої влади й органи місцевого самоврядування мають звітувати перед громадськістю щодо формування надходжень відповідного бюджету та напрямів використання бюджетних коштів.

Проте, дуже часто, дані звітів не відображають реального стану справ щодо якості життя населення відповідної місцевості. Так, дійсно, населення є обізнаним про стан бюджетних показників, проте якість та рівень його життя не покращується. Отже, кращою практикою реального розвитку місцевих бюджетів України є поєднання при інформуванні громадськості принципу публічності та прозорості бюджетної системи України та принципу ефективності і результативності, який передбачає, щоб при складанні та виконанні бюджетів усі учасники бюджетного процесу мають прагнути досягнення цілей, запланованих на

основі національної системи цінностей і завдань інноваційного розвитку економіки, шляхом забезпечення якісного надання послуг, гарантованих державою, органами місцевого самоврядування, при залученні мінімального обсягу бюджетних коштів та досягнення максимального результату при використанні визначеного бюджетом обсягу коштів [2; 3].

Крім того, щоб покращення показників у бюджетній звітності відповідало реальності, варто заохотити місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування не вдавались до нецільового, непрозорого та неефективного використання бюджетних коштів в процесі своєї діяльності. Серед заохочень можна перелічити багато заходів, що усуватимуть вплив чинників особистого, політичного та іншого характеру на процес виконання місцевих бюджетів та використання бюджетних коштів. Основним заходом є матеріальне заохочення, що може виявлятися, наприклад, у формі преміювання працівників місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування за досягнення та/або перевиконання планових показників бюджету, результативних показників виконання бюджетної програми (у разі застосування програмно-цільового методу у бюджетному процесі). Крім того, у працівників бюджетної сфери має бути гідний рівень заробітної плати, що є основним антикорупційним заходом і кроком до підвищення рівня прозорості та ефективності використання бюджетних коштів.

Наступним заходом має стати вчинення заходів впливу за порушення бюджетного законодавства, що унеможливають настання таких випадків у майбутньому. Вживання суворих дій за перевитрати і не результативне використання коштів, притягнення до відповідальності осіб, що винні у фінансових правопорушеннях, посилить вимогливість та відповідальність місцевих органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування щодо забезпечення раціонального і економного використання коштів [4].

Міра відповідальності за неефективне використання коштів місцевих бюджетів має розроблятися, призначатися та застосовуватися виходячи зі ступеня важкості порушення. Наприклад, за неефективне використання бюджетних коштів для установи застосовуються відповідні заходи впливу, наприклад, скорочення бюджетних асигнувань на наступний бюджетний період (штраф у % скорочення фінансування за неефективне використання бюджетних коштів тощо). Призначаючи міру покарання, необхідно обов'язково забезпечити її реальне застосування по принципу невідворотності покарання, адже основна проблема сьогодення, як вважає більшість вчених, не у відсутності міри покарання, а в тому, що в реальності ці міри не застосовуються.

Таким чином, формування умов для збільшення зацікавленості органів місцевого самоврядування в прозорому використанні бюджетних коштів передбачає комплекс заходів, серед яких: звітність про виконання відповідних місцевих бюджетів має відображати реальний, не перебільшений стан розвитку та якість життя населення відповідної місцевості; здійснення матеріального заохочення працівників бюджетної сфери як антикорупційного заходу та запоруки підвищення рівня прозорості й ефективності використання бюджетних коштів; забезпечення заходів впливу за порушення бюджетного законодавства, призна-

чення міри відповідальності та її реальне застосування по принципу невідворотності покарання. Проте, найголовнішою умовою для збільшення зацікавленості органів місцевого самоврядування в прозорому та ефективному використанні бюджетних коштів має стати контроль за виконанням комплексу перелічених заходів.

Список використаних джерел:

1. Бюджетний кодекс України : Закон України від 8 липня 2010 року № 2456-VI // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>

2. Кращі практики бюджетної прозорості та підзвітності органів місцевого самоврядування ; за редакцією В. А. Тарная. – К. : Центр політичних студій та аналітики, 2015. – 64 с.

3. Про Стратегію розвитку системи управління державними фінансами : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 серпня 2013р. №774р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon0.rada.gov.ua/laws/show/774-2013-%D1%80>

4. Радіонов Ю. Д. Проблема ефективності використання бюджетних коштів / Ю. Д. Радіонов // Фінанси України. – 2011. – № 5. – С. 47.

УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ ВІД ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВИКА

Т. Є. Терещенко, М. О. Петюр

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

Розвиток системи управління фінансовими ресурсами поступово набуває більшого значення для забезпечення не лише виживання, але й стабільного та ефективного функціонування страхових компаній. У теоретичних розробках з даної проблематики вітчизняні та зарубіжні науковці особливу увагу приділяють ефективному формуванню та оптимізації руху грошових коштів страхових компаній.

Грошовий потік – це сукупність розподілених у часі надходжень і виплат коштів, що генеруються його господарською діяльністю [1, 469].

Страхова компанія, як і будь-який інший суб'єкт господарювання, формує свій грошовий потік від операційної (страхової), інвестиційної та фінансової діяльності.

Акумулюючи грошові кошти, страхові компанії здійснюють вкладення у різного роду доходні активи та отримують інвестиційний доход. Основними складовими інвестиційного потенціалу страховика є кошти страхувальників і власний капітал. Формування власного капіталу здійснюється за рахунок внесків акціонерів або учасників з подальшим відрахуванням до резервів і фондів за умови формування додаткового фінансового результату від страхової, інвестиційної та інших видів діяльності [2].

Метою інвестиційної діяльності інвестора є безпечність та доходність інвестиційних вкладень.

Здійснюючи інвестиційну діяльність, страхові компанії повинні дотримуватися принципів диверсифікації, безпечності, ліквідності, прибутковості, що дозволяє їм забезпечити фінансову стійкість і платоспроможність та генерувати достатні за обсягами грошові потоки.

Основним серед них є принцип безпечності (гарантованості), суть якого полягає в тому, що вкладення мають бути максимально надійними. Дотримання цього принципу покликане забезпечити зворотність коштів у повному обсязі.

Дотримання принципу ліквідності передбачає, що вкладення повинні легко перетворюватися у ліквідні засоби для здійснення страхових виплат, обумовлених договором та у визначенні правилами страхування строки.

Принцип диверсифікації забезпечує розподіл інвестиційних ризиків на різноманітні види вкладень. З врахуванням вимог цього принципу структура вкладень страховика не повинна бути однобічною та сконцентрованою в одному регіоні та в одному виді активів.

Принцип прибутковості передбачає забезпечення страховикові отримання постійного та достатнього за розміром доходу. Цей принцип реалізується через провадження державного нагляду за діяльністю страховика з розміщення резервів, ціллю якого є мінімізація інвестиційного ризику страховика.

Державне регулювання інвестиційної діяльності страхових компаній має на меті: досягнення відповідності розміщення коштів страховика за термінами і обсягами; забезпечення захисту національних економічних інтересів; контроль за дотриманням страховиками вимог зворотності, диверсифікованості, прибутковості та ліквідності при інвестуванні коштів страхових резервів [3, с. 23].

Інвестиційна діяльність носить характер ризикової і саме ризик здійснює найвагомий вплив при виборі варіанту інвестування. При прийнятті рішення щодо інвестування страхових резервів страховики завжди беруть до уваги ризик та застосовують систему заходів спрямовану на мінімізацію його негативного впливу (диверсифікація, перестраховування тощо).

Інвестуючи кошти резервів страховики, окрім визначення доходності активу та його ризиковості, завжди оцінюють швидкість з якою активи можуть бути перетворені у грошові кошти (ступінь ліквідності). З врахуванням специфіки страхової діяльності (випадковість та невизначеність у часі страхового випадку, розміру завданих збитків) активи повинні бути миттєво перетворені у грошові кошти без будь-яких втрат.

Для успішного проведення інвестиційної діяльності доцільно:

- своєчасно адаптувати український страховий ринок до світових вимог нагляду, а також вдосконалити державне регулювання ринку;
- створити сучасну систему контролю над фінансовим станом страхових компаній, а саме за дотриманням страховиками вимог щодо забезпечення платоспроможності, фінансової стійкості, розміру чистих активів, статутного капіталу;
- створити правові умови для повноцінного впровадження інвестиційного капіталу;
- забезпечити формування інвестиційних інструментів для розміщення довгострокових страхових резервів з врахуванням державних гарантій.

Проведення успішної інвестиційної діяльності не лише забезпечить стабільність страхових компаній та сприятиме підвищенню фінансової стійкості страхових операцій. Страхові інвестиції можуть стати рушійною силою економічного зростання країни у посткризовий період.

Список використаних джерел:

1. Бланк И. А. Основы финансового менеджмента / И.А. Бланк. – К. : Ника-Центр, 1999. – 512 с.
2. Василенко А. В. Інвестиційна стратегія страхових компаній: навч. посіб. / А. В. Василенко. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2006. 168 с.
3. Цуркан, І.М. Підвищення ефективності діяльності страхової компанії в ринковому середовищі / І. М. Цуркан // Вісник НГУ. – 2013. – № 15. – С. 21–26.

КРЕДИТНА КООПЕРАЦІЯ ЯК СПЕЦІАЛЬНИЙ РЕЖИМ ПІДТРИМКИ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Г. В. Колесникова

(Інститут економіки промисловості НАН України, м. Київ)

Найбільш динамічним елементом структури народного господарства, що постійно змінюється, є мале підприємництво. Набутий власний досвід, позитивні результати розвитку малого підприємництва в країнах, які пройшли етап реформування економічних систем, показують, що воно є одним із засобів усунення диспропорцій на окремих товарних ринках, створення додаткових робочих місць і скорочення безробіття, активізації інноваційних процесів, розвитку конкуренції, швидкого насичення ринку товарами та послугами. Важливими ознаками сучасної змішаної економіки є реалізація підприємницького потенціалу, мобілізація самостійної ініціативи господарюючого суб'єкта та становлення підприємництва рушійною силою соціально-економічного розвитку.

Становлення та розвиток підприємництва в Україні свідчить про те, що проблема додаткового фінансового забезпечення підприємницької діяльності є багатогранною, її економічні і правові аспекти знаходяться в стані формування. Одним із джерел додаткового фінансування малого підприємництва є кредитна кооперація.

Вагомий внесок у формування теоретичних засад кредитної кооперації зробили у своїх працях М. І. Туган-Барановський, А. М. Анциферов, С. Г. Бабенко, Ф. В. Горбонос, К. А. Пажитнов, Л. Є. Файн, О. В. Чаянов, М. Ф. Шкляр.

Віддаючи належне проведеним дослідженням, варто зазначити, що окремі аспекти системного розвитку кредитної кооперації України ще не з'ясовано. Це стосується передусім розуміння кредитної кооперації як спеціального режиму підтримки малого підприємництва в сучасних умовах. Подальшого дослідження потребують питання розвитку національної системи кредитної кооперації, вивчення методів і механізмів удосконалення фінансового забезпечення та управління кредитних спілок.

Історичний досвід свідчить, що кооперація традиційно є способом виживання дрібних ринкових суб'єктів, тобто завжди надає можливість виходу із ситуації, яка вважається критичною і кризовою. Слід зазначити, що кооператив дійсно є ефективним способом самозахисту для тих, хто опинився в скрутному становищі. Однак не можна вважати, що кооперація має місце і виникає тільки за таких умов. Однак кооперація виконує не тільки антикризові функції, але й має суттєве значення в умовах нормально функціонуючої ринкової економіки.

Батьківщиною кооперативного кредитування по праву вважається Німеччина. Саме там наприкінці ХІХ ст. зародилася кредитна кооперація, як організаційно-правова форма. Початок масового розвитку сільськогосподарських і кредитних кооперативів країни вже міцно пов'язані з іменами і діяльністю Ф. Райффайзена, Г. Шульце-Деліча та В. Гааза. Ф. Райффайзен був засновником перших сільськогосподарських кредитних кас, які одночасно проводили на користь своїх членів торгівельну діяльність (кредитні кооперативи з товарними функціями). Створена у 1895 р. Пруссен – каса (Центральна каса кооперативів Пруссії – попередник “Дойчегеноссеншафтсбанка”) стала центром фінансової діяльності кооперативів. З'єднавши розрізнені грошові кошти дрібних і середніх підприємців, вона об'єднала їм вихід на головні фінансові ринки. Збудовані на райффайзенівських принципах кооперативи зіграли велику історичну роль, показуючи значення взаємодопомоги в рішенні задачі надання кредитів особам, з банківської точки зору практично некредитоспроможним. За період з 1900 по 1913 рр. сума кредитів, які щорічно видавалися кредитними спілками, зросла з 0,2 до 1,5 млрд. марок, а кредитними кооперативами, що входили до складу Імперського союзу з 0,7 до 4,7 млрд. марок [1].

Кредитні кооперативи є найбільш поширеним у світі видом кооперативних організацій. Цей вид кооперації розповсюджений у більшості країн, де він існує у вигляді розвинутих систем кредитних спілок, кооперативних банків та інших форм фінансової взаємодопомоги. В таких країнах як Франція, Німеччина, Італія, Нідерланди, Норвегія, Австрія, Португалія кредитні кооперативи є серйозним конкурентом на ринках фінансових послуг комерційним банківським установам. В Німеччині в кооперативному секторі функціонує 64 % усіх кредитних інститутів і більш ніж 28 % сукупного числа відділень та філій.

Розгляд кредитної кооперації з точки зору спеціального кредитного режиму дасть змогу виділити фактори та особливості взаємодії членів кооперативів з іншими суб'єктами економіки, зокрема державою. Що дозволить розробити алгоритм державного регулювання кредитним кооперативом з метою посилення його ролі, як додаткового джерела фінансування розвитку малого підприємництва.

Все це переконливо свідчить, що роль кредитної кооперації є досить впливовою. Не дивлячись на конкуренцію з великими кредитними установами, слабку державну підтримку, переслідуючи цілі фінансової допомоги через відкриття кооперативів створюються прийнятні умови для розвитку малого підприємництва, більшого доступу до кредитних ресурсів громадян. Не дивлячись на те, що кредитні кооперативи не є платниками податку на прибуток, вони виступають повноцінними економічними суб'єктами ринку і виконують основне за-

вдання держави, допомагаючи зростанню валового внутрішнього продукту і успішному розвитку економіки.

Список використаних джерел:

1. Шкляр М.Ф. Кредитная кооперация: Учебное пособие. – 3-е изд., исп. и доп. – М. : ИТК Дашков и К, 2004. – 334 с.
2. Кредитна кооперация України: сучасний стан та перспективи розбудови: Монографія / За заг. ред. доц. В. П. Хомутенко. – Одеса : Печатный дом, Друк Південь, 2010. – 348 с.

ВПЛИВ СПЕКУЛЯТИВНОГО КАПІТАЛУ НА СТАН ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

О. О. Бригінець

**(Національний університет державної податкової служби України,
м. Ірпінь)**

Спекулятивний капітал позбавлений національної належності та не визнає державних кордонів. Він, використовуючи у повній мірі явище глобалізації світової фінансової системи, є за своєю природою інтернаціональним. Функціонувати він може практично у будь-яких формах, адже кінцева мета його функціонування підпорядкована головному інтересу власників та спрямована на гарантоване збереження капіталу для максимального вилучення монополюсно високого доходу (наприклад, прибутку або ренти).

На міжнародному рівні спекулятивний капітал досить часто активно вводиться через міжнародні фінансові інститути до держав з перехідною економікою для введення зовнішнього контролю над їх інститутами державної влади та подальшого витіснення та заміни міжнародними інститутами. Найбільш поширеними способами є втягування держав, що розвиваються, в процеси нееквівалентного обміну і стабільної боргової залежності. А також у політичну, ідеологічну та фінансову залежність національних керівників держав, що розвиваються, від спекулятивного капіталу. Допомогу у забезпеченні вказаної діяльності не одноразово надавали такі міжнародні організації як: Міжнародний валютний фонд, Світова організація торгівлі, Світовий банк [1].

Варто зазначити, що Міжнародний валютний фонд до теперішнього часу забезпечує фінансову підтримку. Кредитні кошти дана міжнародна організація надає не просто так, а після дотримання вимог при умові забезпечення виконання державним апаратом певних діянь.

Більшість отриманих коштів спрямовувались на проведення реформ у вітчизняній фінансовій системі [2]. Але, навіть українські вчені та представники державного апарату визнають, що далеко не завжди рекомендації Міжнародного валютного фонду для України носять конструктивний характер і можуть дійсно сприяти довгостроковому підвищенню рівня життя українського суспільства.

Відзначимо, що фінансова криза – особливий і найбільш паразитичний різновид кризи. Його суть не в надлишку товарів і послуг, їх може і не вистачати,

а в надлишковій масі грошей, а також у зростанні відриву цін і тарифів на товари та послуги від реальних витрат на їх виробництво. Отже, однією з передумов фінансової кризи є значне зростання доходів власників грошового спекулятивного капіталу. Таким досить простим способом “зароджується” спекулятивний, незабезпечений товарами чи будь-якою продукцією капітал. Спекулятивний капітал розглядається у двох формах.

У першій з них він стимулює зростання цін і тарифів на товари та послуги за рахунок стабільно підвищеного попиту з використанням ринкових інститутів та інструментів (наприклад, посередників). У даній формі спекулятивний капітал зумовлює штучне зростання цін і тарифів, забезпечуючи тим самим формування надмірної ціни. У вказаній ситуації власники фіктивного капіталу впливають не тільки на ціни, але й на обсяги виробництва, регулюючи його динаміку та основні параметри витрат.

У другій формі фіктивний капітал, підтримуючи на фондових ринках штучне зростання котирувань акцій та облігацій, формує підвищений попит на цінні папери компаній, підвищуючи їх ринкову вартість, отримуючи дохід на постійних коливаннях курсів акцій постійно перепродаючи їх.

Розглянувши дві форми існування спекулятивного капіталу у фінансовій системі держави, можна визначити, що фінансова криза – це певний чітко окреслений період у часі, під час якого відбувається зниження впливу спекулятивного (фіктивного) капіталу на фінансові процеси у державі та відбувається відновлення порушеної рівноваги між виробництвом і споживанням, попитом та пропозицією. У даний період ціни перестають тиснути на витрати, на виробництво товарів і послуг та більшою мірою наближаються до останніх, а рентний дохід власників спекулятивного капіталу зменшується до прийнятних для фінансової системи держави величин (зазвичай, це декілька десятків відсотків). Поступово фінансові процеси у державі стабілізуються, знижується безробіття, активніше розвивається виробництво та вирішуються соціальні проблеми суспільства [3]. Але спекулятивний (фіктивний) капітал у цей час проникає в інші сегменти фінансової системи держави. Отже, усі процеси в фінансовій системі держави, як конструктивні, так і деструктивні з часом поновлюються. І це згодом обумовлює неминучі умови для настання наступних кризових явищ у економіці.

Список використаних джерел:

1. Сидорович В. А. Спекулятивный капитал как фактор кризиса [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://www.sidorovich.com/particle12.html#5>.
2. Інформаційна довідка щодо історії співпраці з Міжнародним валютним фондом [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.minfin.gov.ua/control/publish/article/main?art_id=388292&cat_id=353172.
3. Джордж Сорос. Новая парадигма финансовых рынков. – М. : Манн, Иванов и Фарбер, 2008. – 186 с.

ВПЛИВ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ СТРАХОВОГО РИНКУ НА ЗАГАЛЬНИЙ РІВЕНЬ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Т. Є. Терещенко, Ю. В. Ковдря

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

В період трансформаційних процесів глобальної фінансової системи та кризового стану вітчизняних фінансових ринків збільшується кількість ризиків, що супроводжують господарську діяльність суб'єктів економіки, а також масштабність зовнішніх загроз, що можуть порушити економічну безпеку держави в цілому. При цьому, як на світовому рівні, так і в межах окремих національних економік, основою стійкого та ефективного розвитку економіки держави виступає забезпечення її фінансової безпеки.

Фінансова безпека держави – це такий стан діяльності господарюючих суб'єктів та органів влади, який характеризується здатністю забезпечувати стійке економічне зростання, стабільність платіжної та розрахункової систем, ефективно залучати і розміщувати фінансові ресурси держави, усувати негативний вплив зовнішніх та внутрішніх чинників та перешкоджати відтоку капіталів в інші країни.

Сьогодні перед Україною постає нагальне завдання створення адекватної сучасним вимогам системи попередження про наближення стану фінансової небезпеки, розроблення системи заходів, спрямованих на забезпечення фінансової безпеки держави, зокрема в кризових умовах.

Фінансову безпеку страхового ринку слід виділяти як обов'язкову складову фінансової безпеки держави. Страховий ринок та рівень його розвитку здійснює вагомий вплив на рівень фінансової безпеки держави в цілому. Так, через важелі страхового ринку на мікрорівні здійснюється перерозподіл ризиків економічних суб'єктів, що гарантує забезпечення безперервного процесу відтворення, захист майнових інтересів фізичних і юридичних осіб. У разі настання непередбачуваної події за рахунок страхових виплат забезпечується повне або часткове відшкодування економічних збитків та, відповідно, оперативне відновлення господарської діяльності й мінімізація непрямих втрат, пов'язаних з порушеннями виробничого циклу.

У свою чергу, на макрорівні страхування як економічний механізм перерозподілу ризиків забезпечує стійкість національної економіки до дії зовнішніх шоків та дозволяє нейтралізувати деструктивний вплив дестабілізуючих чинників.

Необхідно відзначити, що, крім здійснення основної діяльності-страхування економічних інтересів суб'єктів господарювання, страхові компанії виступають також активними інституційними інвесторами. Акумуляуючи значні обсяги надходжень у вигляді страхових премій у страхові фонди, вони можуть істотно впливати на формування інвестиційного попиту в країні і перерозподіл фінансових ресурсів між галузями, сферами економіки та окремими її суб'єктами. У розвинутих країнах світу страхові компанії за потужністю і розмірами проведених інвестиційних вкладень конкурують із такими загальноновизнаними інвесто-

рами, як банки та інвестиційні фонди. Таким чином, страховики впливають й на іншу складову фінансової безпеки держави – безпека інвестиційного сектора.

При дослідженні фінансової безпеки страхового ринку необхідно звернути також особливу увагу на фінансову безпеку його учасників, оскільки страховий ринок знаходиться у достатньо стабільному стані, коли фінансові інтереси страхових компаній у певній мірі узгоджені з інтересами інших суб'єктів – страхувальників, кредиторів, конкурентів, держави, позичальників, інвесторів, що сприяє мінімізації зовнішнього впливу загроз на загальний рівень фінансової безпеки ринку страхових послуг. Тому потребує удосконалення моніторинг діяльності страховиків та посилення контролю за дотриманням страховими компаніями вимог щодо забезпечення платоспроможності, фінансової стійкості, статутного капіталу та осіб, що володіють значною часткою капіталу страховиків.

Вітчизняний страховий ринок попри незначне нарощування обсягів страхових премій (у 2012 р. вони становили 1,4 % ВВП, у 2013 р. – 2,0 %, у 2014 р. – 1,7 %), поки що не набув статусу впливового фактору соціально-економічного розвитку держави та фактору захисту від загроз та небезпек.

Основні стратегічні напрямки розвитку національного страхового ринку, які сприятимуть підвищенню рівня фінансової безпеки держави, соціального захисту населення і розвитку довгострокових інвестицій, можливо визначити як такі:

1) Страхова галузь повинна забезпечити фінансову стабільність і значну компенсацію збитку від техногенних і природних катастроф без участі держави. Тому держава повинна сприяти розвитку попиту в стратегічно важливих для нього видах страхування (страхування майна фізичних осіб, страхування аграрних ризиків, добровільного медичного страхування та інших видів). Пріоритет необхідно віддавати непрямому стимулюванню попиту на страхування в порівнянні з введенням нових обов'язкових видів страхування. У той же час можливе введення нових обов'язкових видів страхування відповідальності з метою непрямого регулювання економіки.

2) Накопичувальне страхування життя має стати частиною ощадної системи країни. Для зростання попиту на страхування життя необхідно створити економічно вигідні умови, тобто підвищити прибутковість і знизити ризик вкладень у цей інструмент.

3) Страхові компанії повинні забезпечити ефективний розподіл коштів в системі фінансування охорони здоров'я, сприяти підвищенню якості медичних послуг.

Отже, розвинений страховий ринок забезпечує економічну стабільність, виступає пріоритетним напрямом зміцнення фінансової безпеки країни, допомагає розв'язати соціальні проблеми та є важливим джерелом довгострокових інвестицій в економіку держави.

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ ЯК СКЛАДОВА СТАБІЛЬНОСТІ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

А. А. Мещеряков, О. О. Мельник

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

Ризик у банківській діяльності пов'язаний з фінансовими втратами, які виникають у випадку їх реалізації. Основним принципом у роботі банків є прагнення до одержання все більшого та більшого прибутку, що обмежується ймовірністю зазнати збитків: чим більший ризик, тим більше шансів отримати прибутки (або зазнати збитків). Іншими словами, ризик – це вартісне вираження ймовірної події, що веде до отримання додаткових прибутків або несення незапланованих втрат.

Банки весь час відстежують наявність загроз, можливість та шляхи їх реалізації, а також вживати необхідних заходів протидії їм, локалізації їх та нейтралізації наслідків. Термін «безпека» набуває все більшого значення у роботі банку. Під банківською безпекою ми розуміємо той стан діяльності банку, при якому забезпечується реалізація основних інтересів, пріоритетних цілей банківської установи, а також захист від дестабілізуючих факторів, які діють зовні та всередині, незалежно від умов їх функціонування. Ключовим критерієм ефективності банківської безпеки вважається стабільність фінансового і економічного стану банку.

Безпека банківського сектору є складовою частиною фінансової безпеки країни, тому що банківська система є найважливішою складовою фінансово-кредитної сфери держави. Стан банківської системи визначає рівень фінансової безпеки держави, тому що банківська система сама по собі є ключовою складовою кредитно-фінансової системи, невід'ємною частиною структури ринкової економіки.

Фінансова безпека банку має дуже тісний зв'язок з безпекою банківської системи в цілому. Вони взаємно впливають одна на одну. Проблеми одного банку здатні викликати ефект доміно і привести до системної банківської кризи.

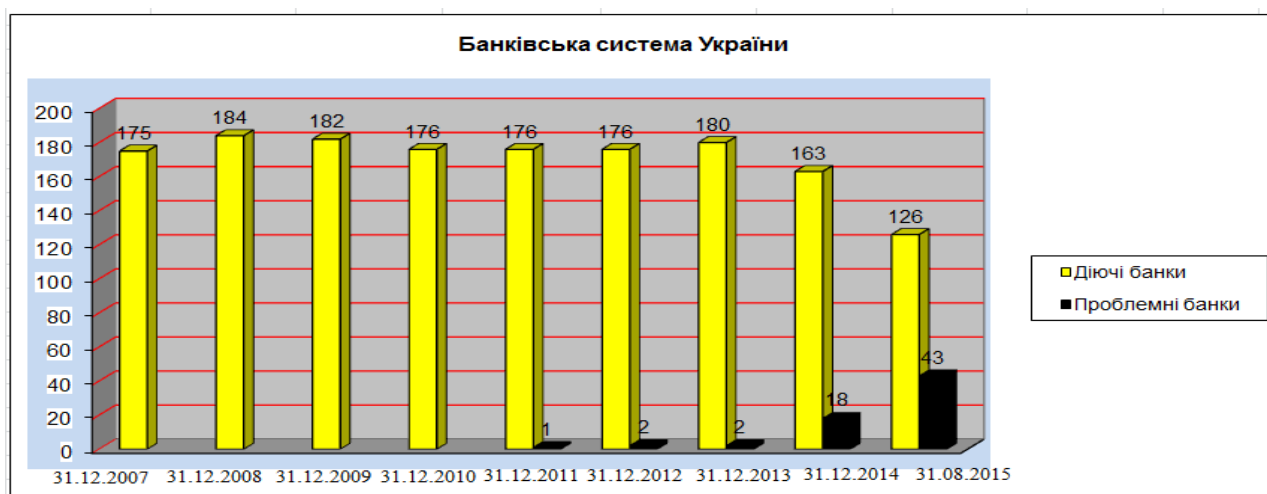

Рис. 1. Банківська система України

Сучасна нестабільна ситуація в Україні змушує шукати проблемні місця в банківській діяльності та напрямки їх вдосконалення. Відразу приходить на думку нестабільність банківської сфери в Україні. Одним з показників, який характеризує проблеми в безпеці банківського сектору, є показник загальної кількості банків у країні та їх реального стану.

Як видно з вищенаведеного рисунка, то кількість банків України суттєво зменшилася при зростанні кількості проблемних банків. Це не можна вважати позитивною динамікою. Банки банкрутують, не мають можливості виплачувати по своїх боргових зобов'язаннях.

Причинами можна вважати не лише загальні проблеми, які виникли в державі в період 2014–2015 рр., а і непрозорість роботи деяких банків, проведення брудних операцій, відмивання грошових коштів. Як результат маємо зменшення довіри не лише до одного якогось конкретного банку, а і до банківської системи у цілому.

Для підвищення рівня безпеки у банківській системі необхідно:

1. Змінити підходи до рекапіталізації банків (встановити критерії входу держави як власника до капіталу «проблемних» банків).

2. Удосконалити державні заходи щодо повернення грошей вкладникам «проблемних» банків (здійснення компенсації вкладникам «проблемних» банків не шляхом рекапіталізації, а через спеціально створену і контрольовану державою установу, яку б централізовано акумулювала державне фінансування та розподіляла його серед вкладників за прозорою методикою).

3. Оптимізувати валютну політику (управління валютним курсом з урахуванням обсягів та строків виплати банками зовнішніх боргів).

4. Оптимізувати монетарну політику.

5. Змінити підходи до рефінансування «проблемних» банків (розробити короткострокову тактику рефінансування).

6. Посилити контроль за діяльністю тимчасових адміністраторів (запровадити прозорі процедури визначення тимчасових адміністраторів, посилити відповідальності останніх за результати власної роботи).

7. Покращити якість фінансової звітності комерційних банків та розкривати іншу суттєву інформацію (забезпечення більшої прозорості звітності банків, передусім тих, які є «проблемними» та звітність яких не підтверджена міжнародною аудиторською фірмою з солідною репутацією).

8. Покращити якість кредитного портфеля банків та підвищити довіру до банківського сектору у середньо та довгостроковій перспективі

Таким чином підвищення фінансової безпеки банківського сектору економіки України – комплексна і дуже складна проблема, вирішення якої потребує системного підходу у цій сфері, визначення ієрархії цілей, підходів до їх забезпечення з розробкою чіткого механізму реалізації, організації належної координації зусиль усіх учасників вітчизняного ринку банківських послуг з дотримання і підвищення рівня фінансової безпеки банківського сектору країни.

ПОДАТКОВА БЕЗПЕКА ЯК ОДНА З ОСНОВНИХ СКЛАДОВИХ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

К. І. Хіміч

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

Податки є головним джерелом фінансових ресурсів, що забезпечують функціонування держави та належний рівень життєдіяльності суспільства. За умов побудови ринкової економіки і сучасних процесів інтеграції та глобалізації роль податків у забезпеченні фінансово-економічної безпеки зростає, визначаючи актуальність дослідження сутності податкової безпеки як однієї з основних її складових.

Податкова безпека, як складова фінансово-економічної безпеки, впливає на забезпечення всіх її складових: бюджетної безпеки, безпеки грошового ринку та інфляційних процесів держави, валютної, боргової безпеки, безпеки страхового та фондового ринку, банківської безпеки.

Податкова безпека – це такий стан податкової системи, який характеризується оптимальним рівнем оподаткування, що забезпечує достатнє наповнення за рахунок податкових надходжень дохідної частини бюджету для виконання державою своїх функцій, а також забезпечує розвиток реального сектору економіки та соціальний захист населення [1, 10].

З метою визначення сутності податкової безпеки, важливим є визначення її основних структурних елементів. Основними елементами податкової безпеки виступають, в першу чергу, суб'єкти і об'єкти податкової безпеки.

Суб'єктами податкової безпеки є платники податки та контролюючі органи. Забезпечення податкової безпеки платників податків передбачає розробку індивідуальної системи податкової безпеки для кожного платника, що включає, в першу чергу, вибір системи оподаткування найбільш оптимальної для кожного платника в залежності від виду діяльності та отримання прибутків. Безпека в діяльності контролюючих органів – це система заходів реалізованих правоохоронними органами з метою забезпечення всебічної захищеності і гарантованості цивільно-правового стану співробітників контролюючих органів та матеріальних ресурсів від протиправних дій та зловживань.

Об'єктами податкової безпеки виступають суб'єкти податкових правовідносин, об'єкти оподаткування, державна казна.

Наступним структурним елементом є загрози податкової безпеки, до яких відносять: тіньова економіка, наявність та збільшення суми податкового боргу, незаконне використання податкових пільг, незаконне виготовлення і збут підакцизних товарів, приховування і зниження об'єктів оподаткування, проведення сумнівних зовнішньоекономічних операцій тощо.

Заключним структурним елементом податкової безпеки виступає державна політика в сфері оподаткування. Основними напрямками податкової політики на шляху євроінтеграційних процесів є вдосконалення інструментів податкового регулювання, перехід на спрощені процедури роботи контролюючих органів, апеляційне оскарження рішень контролюючих органів та інші заходи, які на пряму впливають на рівень податкової безпеки.

Враховуючи багатоаспектність поняття податкової безпеки, складність взаємозв'язків і взаємозалежності різних її елементів, багато вчених дійшли висновку, що належний рівень забезпечення податкової безпеки держави в цілому напряму залежить від рівня податкової безпеки на мікро- та макрорівнях, а саме:

– податкова безпека платника податку – це такий фінансово-економічний стан платника, який забезпечує мінімізацію ризиків платника податку, що виникають у результаті дій щодо сплати й оптимізації податків;

– регіональна податкова безпека – це стан оподаткування в регіоні, що визначається рівнем місцевого оподаткування;

– державна податкова безпека – стан оподаткування в країні на основі досконалого податкового законодавства за умови дотримання принципу справедливості;

– міжнародна податкова безпека – стан оподаткування в державі, що визначає порядок оподаткування зовнішніх операцій та врахування норм міжнародних нормативних актів [2, 15].

При цьому, важливо, що ці поняття є взаємопов'язаними та взаємообумовленими, тобто від рівня забезпечення податкової безпеки на мікрорівні залежить рівень податкової безпеки на макрорівні.

Таким чином, під податковою безпекою необхідно розуміти такий стан податкової системи та податкової політики, яка проводиться державою, який визначає гармонізацію процесу оподаткування та справляння податків за умови ефективного управління ризиками та загрозами, що виникають у податковій сфері, шляхом вжиття необхідних заходів з боку виконавчих органів для задоволення інтересів держави, суспільства та платників податків (суб'єктів господарювання, організацій, населення). Іншими словами, податкова безпека – це показник рівня захисту платників податків від зловживань державних органів та ефективності роботи контролюючих органів та їх безпеки, а також рівня податкових правопорушень.

Список використаних джерел:

1. Іванов Ю. Б. Податкова безпека: сутність та умови забезпечення / Ю. Б. Іванов, Ю. В. Бережна // Економіка розвитку: науковий журнал. – 2010. – № 2(54). – С. 9–11.

2. Стратегічне управління національним економічним розвитком: монографія: в 2 т./ За заг. ред. О. В. Кендюхова – Донецьк: ДВНЗ “ДонНТ”, 2013. – Т. 2. – 392 с.

3. Тихонов Д. Н. Основы налоговой безопасности / Д. Н. Тихонов. – М. : Аналитика-Пресс, 2002. – 224 с.

АКЦІОНЕРНІ ТОВАРИСТВА В УКРАЇНІ: СПОСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЇХНЬОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

І. І. Туболец, Ю. Г. Хабібуліна

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

Акціонерне товариство – один з різновидів господарських товариств. Акціонерним товариством визнається комерційна організація, статутний капітал якої розділений на визначене число акцій, що засвідчують права та обов'язки учасників товариства (акціонерів). Акціонерні товариства створюються в формі публічних або приватних товариств.

За українським законодавством, акціонерне товариство це господарське товариство, статутний капітал якого не може бути меншим ніж 1250 мінімальних заробітних плат і який поділено на визначену кількість часток однакової номінальної вартості, корпоративні права за якими посвідчуються акціями. Основним актом законодавства, який регулює діяльність акціонерних товариств, є Закон “Про акціонерні товариства” від 17 вересня 2008 року [1].

У рейтингу глобальної конкурентоспроможності Всесвітнього економічного форуму (ВЕФ) за 2015 рік Україна втратила 3 позиції і спустилась з 76-го (у 2014 році) на 79 місце серед 140 країн світу (Рис. 1). Україна знаходиться між Гватемалою та Таджикистаном. Причому показник конкурентоспроможності України також знизився: на 0,11 з 4,14 до 4,03.

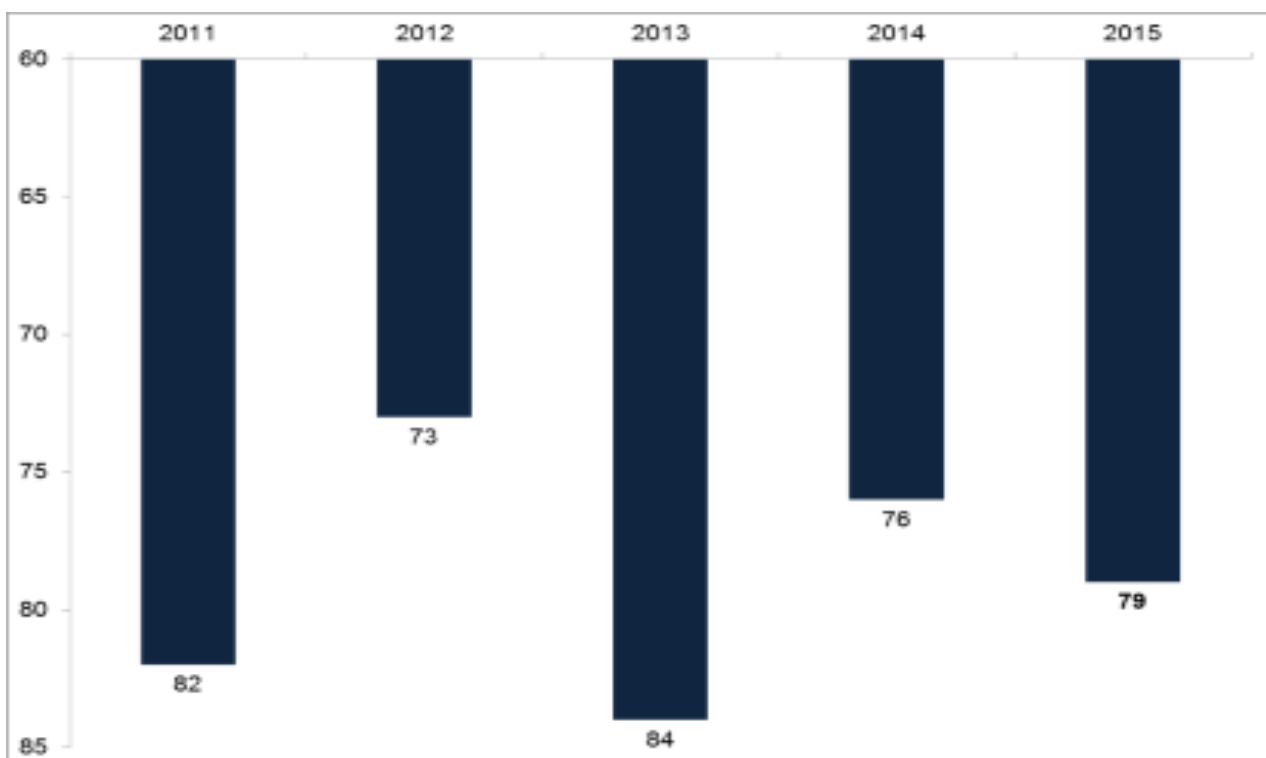

Рис. 1 Позиція України у глобальному рейтингу конкурентоспроможності ВЕФ за останні роки

Індекс конкурентоспроможності визначає здатність економіки зростати у довгостроковій перспективі. Складається з 114 показників, 2/3 яких – це результати опитування керівників бізнесу, 1/3 – статистична інформація. Опитування бізнесу проводилось у січні – березні 2015 року, більшість статистичних даних за 2014 рік [2].

Досвід функціонування акціонерних компаній в розвинутих країнах свідчить, що саме вони в значній мірі забезпечують високий рівень конкурентоспроможності національної економіки. З акціонерними товариствами пов'язується розвиток великого капіталомісткого і наукомісткого виробництва. У розвинутих країнах корпорації забезпечують 80–90 % валового випуску продукції, їхня частка витрат на науково-дослідні та дослідно-конструкторські розробки становить 65–70 %.

Конкурентоспроможність підприємства – це його комплексна порівняльна характеристика, яка відбиває ступінь переваг над підприємствами-конкурентами по сукупності оціночних показників діяльності на певних ринках, за певний проміжок часу.

Тобто, конкурентоспроможність АТ можна оцінити шляхом порівняння конкурентних позицій АТ та інших підприємств на ринку. З метою оцінки рівня конкурентоспроможності АТ на національному та світовому ринках необхідно проаналізувати технологічні, виробничі, фінансові і збутові можливості цих підприємств.

АТ мають широкі можливості у залученні і використанні значного обсягу інвестицій, кредитів та якісних факторів виробництва, здійснювати нагромадження фізичного та людського капіталу, що забезпечує високу конкурентоспроможність їхньої продукції. АТ забезпечують концентрацію й централізацію великого капіталу, переважно домінують на ринку та мають значну монопольну владу, отже мають значні можливості для впровадження досягнень НТП, здійснення інноваційної діяльності та захисту довкілля.

Підвищення конкурентоспроможності та прискорення соціально- економічного розвитку в постіндустріальну епоху, передусім, пов'язане з інноваціями. У економічно та технологічно розвинених країнах світу інноваційна діяльність забезпечує стійке якісне зростання валового внутрішнього продукту, підвищення продуктивності праці та конкурентоспроможність національної економіки [3].

Список використаних джерел:

1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.questpedia.org/uk/Акціонерне_товариство.
2. Україна у рейтингу глобальної конкурентоспроможності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reforms.in.ua/news/ukrayina-u-reytyngu-globalnoyi-konkurentospromozhnosti-2015>
3. Конкурентоспроможність національної економіки / за ред. Б. Є. Кваснюка. – К. : Фенікс, 2005. – 582 с.

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА БАНКІВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

В. О. Величкін, О. Г. Горюватко, Д. В. Чернета

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

Банківські установи посідають важливе місце у фінансовій системі будь-якої розвиненої держави. Економічна безпека банківської системи всебічно впливає на економічні процеси в країні загалом, а саме стійкість національної валюти, її купівельну спроможність, забезпечення міжгалузевого і міжрегіонального перерозподілу грошового капіталу тощо. Вищезазначене обумовлює актуальність дослідження проблеми банківської безпеки України.

Проблематику економічної безпеки банківської системи на рівні держави досліджували як зарубіжні, так і вітчизняні науковці та фахівці, зокрема С. І. Адаменко, М. Д. Алексєєнко, О. Ф. Балацький, О. І. Барановський, В. С. Вареник, В. М. Калашник, О. Д. Коломієць, І. М. Крупка, Ю. В. Самура, Р. К. Томашик, Е. А. Уткін, Р. І. Шіллер та багато інших.

Фінансова безпека банківської діяльності являє собою комплекс заходів із досягнення максимально можливої платоспроможності та стійкості комерційного банку, ліквідності його балансу, ефективної структури капіталу та найприбутковіших напрямів його вкладень, що одержується шляхом чіткого стратегічного та тактичного планування, аналізу та запобігання загрозам фінансового характеру [1].

До основних показників аналізу економічної безпеки банківської системи необхідно віднести індикатори, що стосуються організації грошового обігу, сфери платежів і розрахунків, кредитування, ефективності розвитку банківського сектора, присутності іноземного капіталу, показники, що характеризують дотримання кредитними організаціями державного законодавства та нормативів тощо. Від адекватної оцінки сучасного рівня банківської безпеки багато в чому залежить повнота, своєчасність і результативність управлінських заходів із ліквідації, попередження й запобігання наявним та потенційним загрозам у банківській системі, а відтак – і національній економіці і соціальній сфері України [3].

Оцінювання та прогнозування рівня фінансової безпеки здійснюється за допомогою економіко-математичних методів, які дозволяють провести аналіз причинно-наслідкових зв'язків між економічними показниками діяльності банку, виявити основні проблеми його розвитку, запропонувати декілька альтернатив майбутнього стану банку, дає можливість спрогнозувати ступінь захисту банківської системи від наявних та можливих загроз [1].

Основним індикатором стану банківської системи, відповідно до Методики розрахунку рівня економічної безпеки України, є частка іноземного. Цей банківського капіталу в загальному обсязі банківського капіталу показник, не повинен перевищувати 30 %. Небезпека вказаної категорії в першу чергу пов'язана із зростанням іноземного капіталу у статутному капіталі банків, що може призвести до часткової або повної втрати незалежності у банківському секторі країни. Дані щодо цього показника наведені на рис. 1.

Рис. 1. Частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків України за період з 01.01.2011 по 01.01.2015 рр. [2].

Для отримання повної інформації про рівень фінансової безпеки банку необхідне застосування сукупності методів, оскільки окремо жоден з них не надає повної інформації для прийняття управлінських рішень та планування відповідних заходів [4].

Висновок. В умовах погіршення стану вітчизняного макроекономічного середовища та наявності політичної нестабільності зростає рівень загрози банківській безпеці України. Зазначене підтверджується відтоком іноземного капіталу з банківської системи, зростанням вартості кредитів фізичних та юридичних осіб, а також значним відтоком депозитів з банківських установ, що свідчить про зростання рівня недовіри до банківського сектору та нарощування небезпеки для його функціонування.

Список використаних джерел:

1. Калашник В. М. Дослідження фінансової безпеки банківської діяльності на прикладі “Сітібанку” / Фінансово-кредитна система України в умовах інтеграційних та глобалізаційних процесів: Збірник тез XIV – Черкаси : ЧІБС УБС НБУ, 2015. – С. 443.
2. Коломієць О.Д. Сучасний стан банківської безпеки України / Фінансово-кредитна система України в умовах інтеграційних та глобалізаційних процесів: Збірник тез XIV – Черкаси : ЧІБС УБС НБУ, 2015. – С. 63.
3. Крупка І. М. Фінансово-економічна безпека банківської системи України та перспективи розвитку національної економіки / Економіка, фінанси, грошовий обіг і кредит // Бізнесінформ, № 6, 2012. – С. 168–175.
4. Самура Ю. Вареник В. Механізм формування фінансової безпеки банківських установ / Фінансово-економічний розвиток України в умовах євроінтеграції. – Львів : ЛКА, 2015. – С. 124–125.

АНАЛІЗ І ПЕРСПЕКТИВИ СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ З МВФ

Ю. В. Негода, В. Ю. Волянська

(Національний університет біоресурсів та природокористування України,
м. Київ)

За умов дефіциту власних коштів держави, обмеженості кредитних ресурсів банківської системи і значного скорочення капітальних вкладень, перед урядом будь-якої країни постає питання залучення іноземних інвестицій або отримання міжнародного кредиту. Це обумовлює необхідність країн звертатися за позиками до спеціальних міжнародних валютно-фінансових організацій-кредиторів, серед яких варто виділити Міжнародний валютний фонд (МВФ). Не виключенням є і Україна яка постійно нарощує суму зовнішніх зобов'язань, зокрема і перед МВФ.

З 1994 року Україна веде активну політику співробітництва з МВФ у сфері кредитування, яку було активізовано за такими програмами як: STF, stand-by та "Механізм розширеного фінансування" (EFF). Кошти за ними в основному направляються на фінансування дефіцитів платіжного та торговельного балансів країни, а також на формування валютних резервів. [1]

2014-го року МВФ погодився виділяти Україні фінансову допомогу протягом чотирьох років під гарантії проведення реформ в енергетичному, фінансовому секторі та у валютно-курсовій політиці, які повинні забезпечити бездефіцитну роботу НАК "Нафтогаз" та рівень інфляції нижче 10 %. 30 квітня 2014 р. МВФ схвалив кредитну програму Stand-by Arrangements (SBA) для України в 17,5 млрд доларів, розраховану на два роки. За правилами Фонду, кошти в рамках цієї програми надаються країнам для вирішення короткострокових проблем платіжного балансу. Основним завданням цієї програми є відновлення макроекономічної і фінансової стабільності, насамперед у фінансовому секторі, а також зниження рівня інфляції. МВФ визначає цілі та здійснює фінансування в залежності від їх досягнення урядом, як правило, поетапно.

Таблиця 1

Реформи запропоновані МВФ та шляхи їх досягнення

Реформи	Шляхи досягнення
Енергетична сфера	Підвищення тарифів на газ та опалення
Структурна перебудова	Антикорупційна реформа, реформа судового сектора, дерегуляція і реформа адміністрування податків, реформа державних підприємств
Економічна сфера	Забезпечення фінансової стабільності, зміцнення державних фінансів, продовження структурних реформ
Податкова сфера	Зміни у спрощеній системі оподаткування, зміни при нарахуванні ЄСВ, ПДФО та податку на прибуток

Намічено впровадити стосовно високопоставлених осіб вимогу про розкриття інформації про активи. До кінця грудня 2015 Мін'юст забезпечить, щоб новопризначені чиновники, що займають посади високого рівня під юрисдикцією НАБУ, а також претенденти на ці посади подавали свої декларації про активи в електронному вигляді. Згідно із законодавством, всі високопоставлені чиновники повинні будуть надавати відповідну інформацію про активи в електронному вигляді до кінця квітня 2016 року.

За розрахунками експертів МВФ очікується зменшення реального ВВП на 11,6 % через зниження курсу національної валюти, підвищення тарифів на газ і опалення. Прогнозується подальше зростання темпів інфляції, до 27 % у 2015 р. Очікується, що зниження валютного курсу та нарощення боргу в 2015 р. призведе до збільшення зовнішнього боргу до 158% ВВП. [2]

Співробітництво з МВФ допомагає підвищенню кредитного рейтингу країни на світовому фінансовому ринку, сприяє удосконаленню банківської та грошового-кредитної системи держави. Співпраця з МВФ дозволила скорегувати поточний платіжний баланс та не допускає дефолту у країні. Проте вимоги МВФ для подальшої співпраці і Україною мають негативний вплив на добробут населення в довгостроковій перспективі. Тому основною ціллю уряду має бути зміна економічної політики, яка б дійсно привела до стабілізації, вирівнювання торгового і платіжного балансу, до зменшення зовнішній боргів.

Список використаних джерел:

1. Стали известны условия выделения финансовой помощи МВФ Украине [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://finance.liga.net/economics/2015/2/12/news/42208.htm>

2. Михайлик О. М. Особливості міжнародного кредитування: МВФ та МБРР [Електронний ресурс] / О. М. Михайлик // Ефективна економіка. – № 4, 2015. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3962>

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МАЛОГО І СЕРЕДНЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА НА СЕЛІ

І. М. Титарчук, Є. Р. Беляєва

**(Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ)**

На даному етапі розвитку економіки України більшість українських підприємств відноситься до категорії малих і середніх, до цього сектору також відносяться фізичні особи-підприємці. Незважаючи на чисельну перевагу цих типів суб'єктів господарювання та їх важливу роль для економіки і суспільного розвитку України, політика щодо їх підтримки та фінансового забезпечення не є чітко визначеною та послідовною.

Одним із важливих чинників, які характеризують внесок підприємств різного розміру в економічне і соціальне життя країни, є кількість зайнятих. Так, у

2014 році кількість людей, що працювали на підприємствах України, становила 6 183,5 осіб. При цьому найбільший внесок у загальну кількість зайнятих робили середні підприємства – 42,8 %. Великі підприємства забезпечували робочі місця на 30,1 %. Внесок малих підприємств у сукупну кількість зайнятих на підприємствах становив 27,1 %. Таким чином, малі і середні підприємства разом забезпечували робочі місця на 69,9 % [1].

У 2014 році в цілому в економіці України прибуток отримали 66,3% підприємств. Загальний фінансовий результат становив – 558 158,0 млн грн., оскільки обсяг прибутку був менший за обсяг збитку, незважаючи на те, що кількість прибуткових підприємств була більшою. Наведенні дані свідчать про економічні проблеми великих і середніх підприємств. Серед малих підприємств у 2014 р. прибутковими були 66,5 %, поміж середніх – 62,5 %, а поміж великих – 51,8 %.

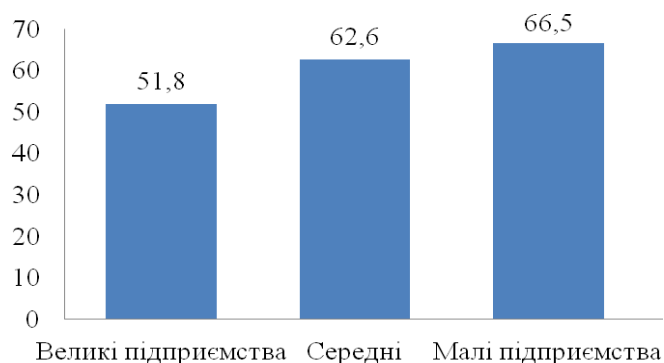

Рис. 1. Частка прибуткових підприємств у 2014 році, за розміром, %

Серед основних секторів економіки найкращі результати у 2014 році продемонстрували підприємства сільського, лісового і рибного господарства, з яких 84,9 % середніх підприємств і 84,1 % малих підприємств були прибутковими.

Рис. 2. Частка підприємств, що отримали прибуток у 2014 році, за розмірами і видами економічної діяльності, %

Перевагою малого та середнього бізнесу над великим є:

- маневреність та гнучкість;
- здатність легко пристосовуватись до змін попиту;
- швидке освоєння випуску нової високоякісної продукції;
- спроможність реагувати на погіршення економічної кон'юнктури ринку;
- простота створення та висока швидкість окупності витрат;
- невеликі капіталовкладення в інфраструктуру підприємства, його швидку організаційну перебудову;
- ведення бізнесу за участю невеликих по розміру кредитів[2].

Список використаних джерел:

1. Мале і середнє підприємництво в Україні: стан розвитку та регіональні відмінності (2010–2014 роки). – К. : Проект USAID “Впевнений бізнес – заможна громада”, Центр міжнародного приватного підприємництва, 2015. – 87 с.

2. <http://www.ucipr.kiev.ua/publications/male-pidpriemnitctvo-v-silskii-mistcevesti-realii-problemi-perspektivi-za-rezultatami-analizu-materialiv-otrimanikh-pid-chas-provedennia-kruglikh-stoliv-z-problem-rozvitku-malogo-pidpriemnitctva-v-silskii-mistcevesti-v-2003-r>

ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УКРАЇНІ

Л. О. Березовська, Н. В. Тарнаруцька

**(Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ)**

Основною проблемою розвитку місцевого самоврядування в Україні є обмеженість фінансових ресурсів місцевих бюджетів, які необхідні органами місцевої влади для виконання власних і делегованих повноважень.

Місцеві бюджети в розвинутих країнах поповнюються переважно за рахунок податкових надходжень. Зокрема, у країнах – членах Європейського Союзу податкові надходження становлять близько 70 %, у Швеції та Данії – понад 80 %. У структурі доходів місцевих бюджетів України (рис. 1) за період 2010–2013 роки відбулося зростання податкових надходжень на 2,9 % від 83,9 % у 2010 р. до 86,8 % у 2013. В 2014 році спостерігалось зменшення їх частини на 0,4 % і становило 86,4 %. В 1 кварталі 2015 році частка податкових надходжень склала 74,2 % це пов'язано із змінами зарахування частини податку на доходи фізичних осіб до державного бюджету (у розмірі 25 % – податку на відповідній території України та у розмірі 60 % – на території м. Києва).

Незважаючи на переспрямування частини податку на доходи фізичних осіб до державного бюджету він залишається найвагомим за обсягом джерелом дохідної частини місцевих бюджетів. Так в 2010 році він становив 63,4 % податкових надходжень місцевих бюджетів, в 2011 р. – 62,5 %, в 2012 р. – 60,0 %, в 2013 р. – 61,4 %, в 2014 р. – 61,9 %, в 1 кварталі 2015 р. його частка склала 39,8 %.

Місцеві податки і збори займають незначну частину в доходах місцевих бюджетів (рис. 2), їх надходження в загальному обсязі збільшилися на 7,3 млрд грн з 0,8 млрд грн у 2010 році до 8,1 млрд грн в 2014, а їх частка в структурі доходів загального фонду місцевих бюджетів збільшилася з 1,0% до 8,0 % відповідно.

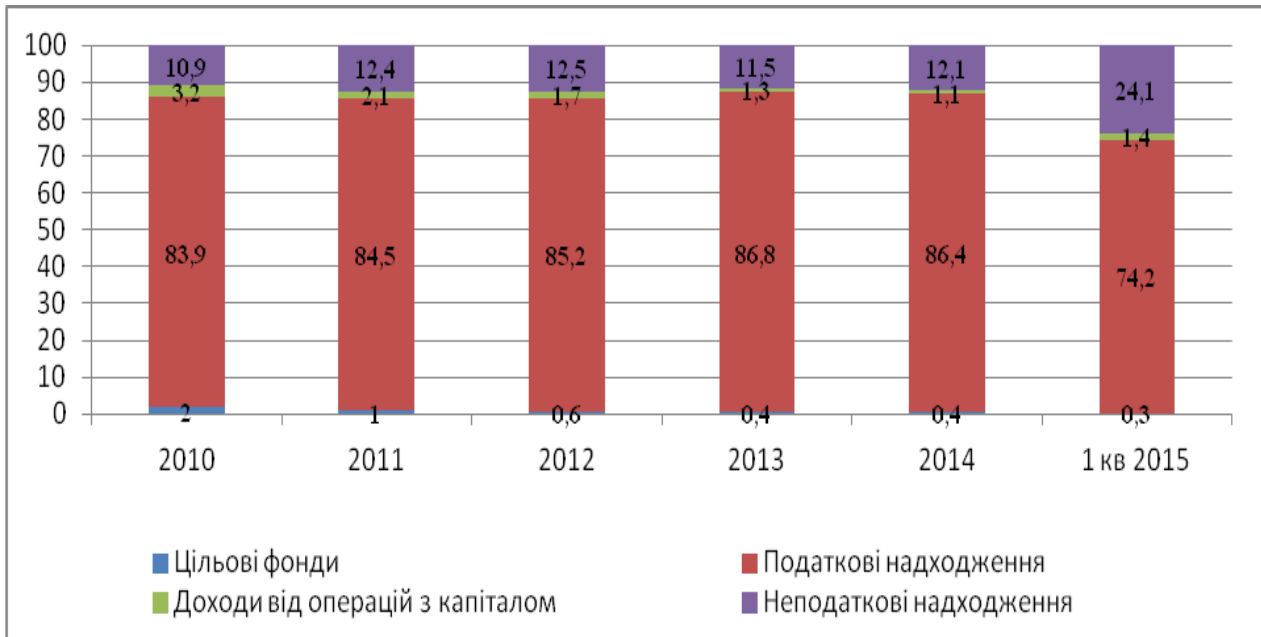

Рис. 1. Структура доходів місцевих бюджетів за 2010 – 1 кв 2015 року [1]

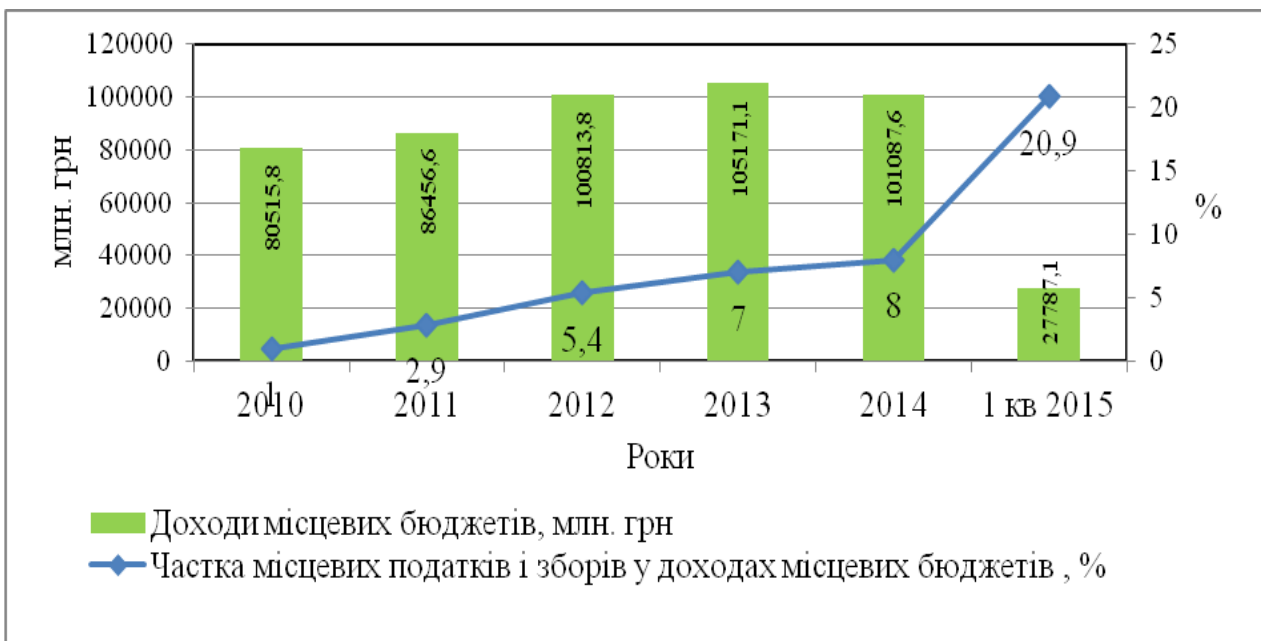

Рис. 2. Частка місцевих податків і зборів у доходах місцевих бюджетів [1]

З 2015 року до місцевих податків і зборів включено податки на майно, зокрема плата на землю. Завдяки цьому місцеві податки і збори посіли друге місце за обсягом наповнення місцевих бюджетів. Їх частка в загальній структурі доходів місцевих бюджетів з урахуванням податків на майно та єдиного податку у 1 кварталі 2015 року становить 20,9 %, а обсяг – 5,8 млрд грн.

Обсяг неподаткових надходжень місцевих бюджетів у 2014 р. склав 12,2 млрд. грн., що в 6 р. б., ніж відповідний показник 2010 року.

У структурі неподаткових надходжень прослідковується збільшення частки власних надходжень бюджетних установ на 2,6 % з 75,6 % в 2010 р. до 78,2 % в 2014 р., а в 1 кварталі 2015 року їх частка становила 83,7 %.

Обсяг доходів від операцій з капіталом в період 2010-2014 роки зменшився на 1428,6 млрд грн, це спричинило зменшення частки зазначених доходів на 2,1 %. В 1 кварталі 2015 року обсяг доходів від операцій з капіталом становив 398,3 млн грн.

Отже, діючи на сьогодні в Україні система формування доходів місцевих бюджетів, вимагає постійного вдосконалення, оскільки від неї вимагається, з одного боку, забезпечення фінансовими ресурсами потреби органів місцевого самоврядування, а з іншого, служити інструментом місцевої соціально-економічної політики, спрямованої на виконання завдань збалансованості економіки та розвитку регіонів [2, 275].

Список використаних джерел:

1. Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за січень-березень 2015 року / [Зубенко В. В., Самчинська І. В., Рудик А. Ю. та ін.]; ІБСЄД, Проект "Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-ІІ) впровадження", USAID. – К., 2015. – 72 с.

2. Негода Ю. В., Тарнаруцкая Н. В. Роль местных налогов и сборов в формировании местных бюджетов Украины // Сбор. докладов междунар. конф. "Украина-Болгария-Европейский Союз: современное состояние и перспективы" – Т. 1. – Наука и экономика, 2015. – С. 272–276.

ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ АГРАРНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ: ПЕРЕВАГИ ТА ЗАГРОЗИ

І. М. Титарчук

(Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ)

Сільськогосподарська земля України є одним з кращих середніх і довгострокових інвестиційних можливостей у світі. У той час як багато орних земельних ділянок по всьому світу погіршуються внаслідок інтенсивних звичайних (хімічних) методів ведення сільського господарства, чорноземи України, набагато менше страждають від найбільш небезпечних та оманливих "винаходів" людства: пестицидів і синтетичних хімічних добрив. Різні кліматичні зони України забезпечують виняткову можливість для повністю диверсифікованих робіт, повного циклу діяльності сільськогосподарських підприємств з власною худобою, виробництва насіння і польових культур для експортно-масштабних обсягів врожаю. Економіка України значною мірою залежить від сільськогосподарського сектора та експорту сільськогосподарської продукції. Зернові та олійні експорту, такі як пшениця, кукурудза, соняшник і соняшникову олію, а також молочні продукти складають приблизно 30% від загального обсягу експорту країни. Крім того, Україна має другий за величиною земельний банк в

Європі (70% від загального в країні). Але зважаючи на економічну та політичну ситуацію в країні це сектор, як і інші сектори економіки, є недостатньо привабливим для потенційних іноземних інвесторів.

Інвестиції в сільське господарство в Україні проводяться відповідно до угод оренди сільгоспугідь. Договори оренди підписуються в середньому на 10 років. Контрактна оренду паю сільгоспугіддя дозволяє підрядникам консолидувати великі поля 50–200 га, розташовані близько одне до одного для зручності планування сівозміни, обробітку та збирання. Землі сільськогосподарського призначення в Україні не можуть бути придбані, але договори оренди земель сільськогосподарського призначення дозволяють вільно виконувати сільськогосподарські операції, тобто виступають як право власності, а також забезпечують переважне право придбання у разі зняття мораторію на продаж сільськогосподарських земель. Вартість інвестицій в сільськогосподарські угіддя України є найнижчою в Європі, а це забезпечує високу прибутковість враховуючи родючість ґрунту і нереалізований агро-екологічний потенціал ґрунтів. Вартість інвестицій складається з вартості придбання права оренди, річних орендних платежів та витрат на щорічне вирощування (поточна операція господарств).

Вартість придбання права оренди на землю в 2013 році коливалася від \$120 до \$ 300 за гектар залежно від регіону і якості ґрунту. Права оренди, як правило, оформлюються шляхом передачі корпоративних прав від поточної оренди холдингу до нових власників через перереєстрацію договорів оренди землі. Щорічна плата за оренду землі є юридичною і фіксується на мінімальному 3 % -му рівні від рівня вартості землі ділянку, але може варіюватися залежно від регіону до регіону. Орендні платежі в 2013 році варіювалися від 25 доларів США до \$ 45 за гектар.

В більшості господарств інвестування в трактори, ґрунтообробну техніку, посівну техніку, комбайни і т.д. це інвестиції в основний капітал. Вони варіюються від \$ 350 (обладнання місцевого виробництва або змішане) до \$ 800 (обладнання високого класу) за гектар. З іншого боку ведення господарства і діяльності, є більш складним питанням. Багатьом українським господарствам не вистачає нового обладнання чи достатніх знань про сучасні сільськогосподарські технології і стійкі методи ведення сільського господарства. Наприклад, зберігання врожаю є критичним фактором для оперативної незалежності та фінансової стійкості ферми тому капіталовкладення \$ 120-150 за тону зберігання повинні бути так сформовані, щоб забезпечити довгострокову продуктивність ферми. Доля таких фермерських господарств в структурі сільського господарства України є хиткою. Торік, інститут Окленду повідомив, що понад 1,6 млн га (га) землі в Україні в даний час знаходиться під контролем іноземних корпорацій (табл. 1). За деякими оцінками довести хто насправді володіє землею в Україні сьогодні важко.

Як бачимо ведення бізнесу в аграрній сфері України є досить привабливим напрямом, але економічна та політична ситуації вимагають покращення. З настанням політичної кризи, деякі з цих, в основному, українських компаній, зазнали кризи.

Найбільші іноземні та вітчизняні сільськогосподарські виробники

Компанія	Країна	Обсяг угідь, га
"Тригон Агрі»	Данія	52000
ContinentalFarmersGroup PLC	Саудівська Аравія	33 000
AgroGeneration	Франція	120000
NCH Capital	США	450000
Ukrlandfarming	Україна	654 000
МХП	Україна	360 000

Потенціал банкрутства цих корпорацій, і залучення західних інвесторів в області кризового регулювання, піднімає питання про те, яку долю сільськогосподарських земель вони займають. В цьому питанні слід звернути увагу на досвід Румунії, що показує як контроль над земельними угіддями великих корпорацій може вплинути на банкрутство національного агробізнесу.

Отже, навіть при існуючому мораторію на продаж землі інвестиції є доцільними при можливості довгострокової оренди земельних ділянок. До того ж аграрний сектор, є менш монополізованим, порівняно з паливно-енергетичним та промисловими секторами економіки. Але лише ресурсна його привабливість не призводить до суттєвого притоку інвестицій. Будь-який інвестор зацікавлений в захисті своїх вкладень, можливості отримати дохід зі своєї діяльності, вільному русі свого капіталу. Тому слід відпрацювати єдині правила інвестування розвитку виробництва в аграрному секторі, яких би дотримувалися іноземні та вітчизняні інвестори, і закріпити їх у міжнародних та інших договорах. Для цього необхідно переорієнтувати державну інвестиційну та податкову політику щодо вдосконалення механізму залучення інвестицій.

ВИКОРИСТАННЯ МОДЕЛІ ЙМОВІРНОСТІ ДЕФОЛТУ В ОЦІНЦІ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПОЗИЧАЛЬНИКА

І. М. Панасейко, С. М. Панасейко

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

Негативні наслідки світової та внутрішньої фінансової кризи в Україні суттєво послабили вітчизняну банківську систему, виявили неготовність більшості банків до своєчасного та адекватного коригування кредитної політики в напрямку пошуку оптимального співвідношення між потребами клієнтів у кредитних ресурсах, ризиками кредитування та вимогами до забезпечення доходності і ліквідності комерційних банків.

Комерційні банки України розробляють підходи до оцінки кредитоспроможності самостійно, але в рамках певного правового поля. Основним нормативним документом, в якому викладено поняття кредитоспроможності та платоспроможності позичальника, методики та процедури оцінки фінансового стану боржника з метою визначення його кредито- і платоспроможності, порядок формування і використання банками України резервів для відшкодування мож-

ливих втрат за активними банківськими операціями, є Положення про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями від 25.01.2012 № 23 (надалі Положення № 23).

Більшість комерційних банків в процесі оцінки кредитоспроможності позичальників та управління кредитними ризиками, крім положень вищезазначеного нормативного документа, використовуює широковідомі іноземні методики, пристосовуючи їх під особливості власного кредитного портфеля і прагнучи мінімізувати відрахування в резерви за позиками. До традиційних методів аналізу кредитного ризику відносять: рейтингові оцінки позичальників; розрахунок ймовірності дефолту позичальника на основі аналізу його діяльності; модель блукаючого дефолту; Z-модель Альтмана оцінки кредитоспроможності позичальника; матрицю міграції кредитних ризиків; множинні моделі ризику портфеля – CreditMetrics, CreditRisk, тощо. В деяких банках взагалі відсутня власна методика оцінки кредитоспроможності позичальників і вони користуються лише загальною нормативною базою.

В той же час, слід зазначити, що в Україні існують наукові розробки, адаптовані для вітчизняного банківського сектору, які дозволяють суттєво покращити якість управління кредитними ризиками і вдосконалити оцінку кредитоспроможності позичальників. Зокрема, це моделі, що базуються на оцінюванні ймовірності дефолту позичальника.

Дефолт, як ключова характеристика кредитного ризику, являє собою невиконання контрагентом, через нездатність або небажання, умов кредитної угоди або ринкової операції.

Згідно даних методик, виділяється два види дефолту позичальника: дефолт за основною сумою боргу та дефолт за відсотками. Ці ситуації можуть виникати окремо і одночасно. Банк самостійно визначає шкалу внутрішніх кредитних рейтингів, де кожен позичальник, залежно від оцінених ймовірностей видів дефолту, отримує певний кредитний рейтинг, що характеризує рівень його кредитоспроможності.

Орієнтовну оцінку значень ймовірності дефолту за основною сумою боргу пропонується отримати шляхом узагальнення даних провідних рейтингових агентств світу, наприклад Standard&Poor's і Moody's.

Ймовірність дефолту позичальника за відсотками пропонується визначати здатністю позичальника покривати відсотки за рахунок валового прибутку. Позичальник буде гарантовано спроможним погасити відсотки за кредитом у випадку, якщо валова рентабельність його активів перевищує середньозважену ставку відсотка за позиковим капіталом після його поповнення за рахунок нового кредиту.

Ймовірність дефолту за відсотками визначається за таким алгоритмом: за наявності запасу процентної кредитоспроможності, якщо він перевищує поточний рівень валової рентабельності активів позичальника, ймовірність дефолту за відсотками відсутня; за наявності запасу процентної кредитоспроможності в

обсягах, що не перевищують поточний рівень валової рентабельності активів позичальника, а також відсутності запасу процентної кредитоспроможності і додатної величини валової рентабельності активів позичальника ймовірність дефолту за відсотками дорівнює функції нормального стандартного розподілу; за відсутності запасу процентної кредитоспроможності і валової збитковості активів позичальника ймовірність дефолту за відсотками є безальтернативною.

Кількісна оцінка середньорічної втрати ринкової доходності кредиту для банку, яку, можна використовувати, як показник індивідуального кредитного ризику позичальника, становить:

$$Ikr = LGD \times (PDc + PDp \times r),$$

де *LGD* – оцінка можливих збитків. Визначається відповідно до рекомендацій Базельського комітету індивідуально для кожного позичальника, залежно від ринкової вартості застави й іншого забезпечення по позиції.

PDc – ймовірність дефолту позичальника за основною сумою боргу;

PDp – ймовірність дефолту позичальника за відсотками;

r – річна ставка відсотка за кредитом.

Таким чином, оцінка кредитоспроможності позичальника, що зазначена в Положенні № 23, може бути доповнена оцінкою індивідуального кредитного ризику позичальників, яку запропоновано здійснювати з урахуванням ймовірності дефолту позичальника. Це дозволить підвищити ефективність управління кредитною діяльністю банку і більш адекватно відобразити спроможність позичальників погашати основну суму боргу та відсотки за заборгованістю.

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМИ РИЗИКАМИ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

І. М. Панасейко

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

В умовах функціонування ринкової економіки у фазі фінансової нестабільності особливого значення набувають проблеми управління кредитними ризиками комерційних банків та позичальників кредитних ресурсів.

Дослідження свідчать, що для комерційних банків особливо актуальними є: прямий ризик кредитування, пов'язаний з втратою тіла кредиту та відсотків; умовний ризик кредитування, пов'язаний з зменшенням активів банку та його сукупного доходу; ризик неліквідності застави кредиту; ризик сторони угоди; ризик концентрації портфеля; ризик форс-мажорних обставин; ризик недосконалості регулювання кредитного процесу; неадекватна оцінка параметрів угоди; недостатнє використання інструментів та механізмів випереджаючого виявлення проблемних кредитів.

Управління кредитним ризиком комерційного банку, повинно бути спрямовано на максимальне врахування всієї системи факторів (мікроекономічних та макроекономічних).

Розглядаючи методологію оцінки кредитного ризику, необхідно зауважити що з урахуванням подвійного характеру його прояву – на індивідуальному рівні (за окремим позичальником), і в цілому – за сукупністю позичальників (за певною групою кредитів або для банку в цілому), в її складі виділяються два напрями оцінювання:

- оцінка кредитоспроможності позичальника, завданням якої є ідентифікація ступеня кредитного ризику, пов'язаного з певним кредитом;
- оцінка ризику кредитного портфеля.

Оптимізація процесу управління кредитними ризиками повинна здійснюватися за такими основними напрямами:

- раціональний вибір стратегії управління ризиками комерційного банку: стратегії уникнення ризиків, стратегії прийняття та ігнорування ризиків, стратегії прийняття та управління ризиками;

- підвищення якості та доступу до інформації про позичальника щодо виконання ним фінансових зобов'язань на всіх етапах кредитного процесу;

- максимально точно визначення кредитоспроможності та платоспроможності клієнта. Надання, за необхідності, цієї інформації у встановленому законом порядку для ознайомлення зацікавленим контрагентам. Як засвідчує практика, найоптимальнішим варіантом вирішення цієї проблеми є створення спеціалізованих інститутів з надання послуг щодо формування та обігу кредитних історій – кредитних бюро, які являють собою систематизовану сукупність державних та недержавних реєстрів, що відображають облік основних показників діяльності суб'єктів господарювання;

- проведення постійного моніторингу змін кредитного ризику та управлінського реагування у разі раптових відхилень значень ризикової позиції від запланованих величин;

- широке застосування таких методів управління ризиками як: лімітування; використання гарантії, поручительства, застави; резервування; розподіл ризику шляхом його трансферу (перекладання) на інших учасників економічних відносин у процесі кредитування; диверсифікація; страхування ризику; лобіювання корпоративних інтересів та покращення інформаційного забезпечення зокрема, за рахунок здобуття додаткової, в тому числі так званої інсайдерської, інформації;

- проведення аналізу співвідношення між ризиком і доходом, визначення меж нарощення пропозиції позичок у поєднанні з динамічним аналізом їх результативності;

- постійний моніторинг значень таких “коефіцієнтів стандартів” банку як: співвідношення балансового капіталу та дохідних активів, що характеризує ступінь захищеності вкладень банку в ризикові активи; відношення дохідних активів до сукупних активів, яке відображає схильність банку до проведення ризикових операцій; відношення обсягу проблемних кредитів (прострочених та сумнівних) до балансового капіталу, що характеризує здатність капіталу банку покрити ризики при вкладанні у проблемні активи; питома вага проблемних

кредитів у кредитному портфелі, що визначає якість кредитного портфеля банку; питома вага капіталу в активах банку, оцінка рівня та динаміки якої дозволяє виявити надійність, стійкість функціонування і розвитку банку.

– вдосконалення формування кредитного портфелю банку: формування системи лімітів кредитування відповідно до цілей і стратегії кредитної політики банку, відбір конкретних об'єктів кредитування для включення у кредитний портфель, аналіз стану кредитного портфеля і оперативне управління виявленими відхиленнями (поточний моніторинг стану кредитного портфеля).

Необхідно зауважити, що при формуванні кредитного портфеля банку потрібно дотримуватися обов'язкових нормативів кредитних ризиків, встановлених Національним банком України. Ці нормативи накладають додаткові обмеження на умови оптимізації, але принципово не впливають на сутнісні елементи та загальні методичні підходи до оптимізації кредитного портфеля банку з урахуванням індивідуальних кредитних ризиків позичальників.

Реалізація завдання мінімізації кредитних ризиків банків також передбачає раціональне встановлення територіальних пріоритетів, формування кредитного портфеля з урахуванням базових фінансово – економічних характеристик регіонів, що визначають спроможність своєчасного погашення отриманих кредитів.

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ ЯК ГОЛОВНА ДОМІНАНТА В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

Т. В. Соковець-Макатуха

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

В умовах нестійкого стану економіку перед суб'єктами господарювання стоїть першочергове завдання – забезпечення фінансової безпеки організації, одним із факторів якого є фінансова стійкість. Фінансова безпека як складова загальної економічної безпеки підприємства, багатофункціональна система полягає в такому стані при якому забезпечується реалізація фінансових інтересів за наявного достатнього обсягу фінансових ресурсів уникаючи або мінімізуючи вплив внутрішніх та зовнішніх загроз та забезпечення стабільного функціонування як в короткостроковому, так і довгостроковому періоді. В основі формування ефективного управління фінансових ресурсів знаходиться розуміння їх ролі в забезпеченні всієї ресурсної бази будь-якого суб'єкта господарювання отримуючи доступ до потрібних ресурсів для успішного функціонування шляхом забезпечення фінансової рівноваги, ліквідності, платоспроможності, фінансової гнучкості в прийнятті фінансових рішень [1]. Однак, на жаль, у сучасних умовах політичної та економічної нестабільності фінансові ресурси є найбільш дефіцитним для вітчизняних підприємств ресурсом, нестача та обмежена доступність якого гальмує загальний успішний розвиток та зумовлює зниження рівня доступу до інших елементів ресурсної бази.

Таким чином, достатній та своєчасний обсяг мобілізованих фінансових ресурсів суб'єктів господарювання дозволяє підтримувати ліквідність та плато-

спроможність, однак варто зауважити, що першочергову роль відіграє їх обсяг, інвестований у виробництво, що створює базис для подальшого зростання виробництва, його удосконалення, тобто формуються можливості забезпечення виробництва додатковими потужностями. Структура фінансових ресурсів залежить від підприємства, вони постійно знаходяться в русі, їх грошовий вияв можна побачити у формі залишків грошових коштів на розрахунковому рахунку в банку, і використовуються в процесі операційної, фінансової та інвестиційної діяльності.

Доступність джерел фінансування для суб'єктів господарювання різна в залежності від сфери діяльності, розміру та стадії життєвого циклу. Відповідно під доступністю фінансових послуг розуміємо територіальну, технологічну і фінансову доступність базових видів фінансових послуг, а саме: кредитів, субсидій, поручительств, грантів, лізингу та інших видів фінансових послуг, які здатні створити позитивний ефект в розвитку суб'єкта господарювання. Практика показує, що пошуки джерел фінансування займають досить багато часу і відповідно значних зусиль [3]. Як відомо з теорії ієрархії суб'єкт господарювання спершу використовує наявний у розпорядженні нерозподілений прибуток, в другу чергу або додатково позиковий капітал та в останню чергу акціонерний капітал. Можна виділити наступні можливі джерела залучення фінансових ресурсів в сучасних умовах в залежності від цілі:

1. Серед банківських бізнес кредитів для підприємств та організацій в Україні розрізняють: експрес кредити – бізнес кредити готівкою без застави під бізнес проекти невеликого масштабу до 3 років; мікрокредити - для розвитку бізнесу під заставу нерухомості або іншого майна, сума та термін кредитів під заставу залежить від оціночної вартості заставного майна й ефективності бізнесу (бізнес проекту), ефективні ставка коливається від 26,14 % до 26,65 %; кредит на поповнення оборотних коштів – термін до 1 року, ефективні ставка – від 19,76 до 34,76 %; бізнес кредити на купівлю автотранспорту-кредити бізнесу для покупки нового або б/в авто під заставу цього ж автотранспорту; обладнання в кредит-бізнес кредити на придбання спецтехніки та обладнання; агрокредитів-кредити сільськогосподарським підприємствам або організаціям на розвиток бізнесу; овердрафт – ефективна ставка – від 21,06–36,58 % [2]. Таким чином, спостерігається обмежений доступ до банківського фінансування для суб'єктів господарювання, що пояснюється як низьким кредитним рейтингом малих та деяких середніх, великих підприємств, наявністю високих ризиків, слаборозвиненою системою страхування, так і відсутністю у них комерційних можливостей та/або заставного забезпечення.

2. Фандрайзинг – залучення відсутніх або недоступних для компанії інвестицій, або будь-яких інших ресурсів, із зовнішніх джерел, якими можуть виступати фонди, інші компанії, приватні особи, державні та міжнародні інституції, може бути і постійним способом залучення інвестицій, стабільно забезпечують приплив коштів і ресурсів у компанію. В цілому, фандрайзинг є комплексним засобом пошуку і залучення необхідного капіталу, об'єднуючим в собі як комерційну, так і ціннісно-орієнтовану діяльність.

3. Краудфандинг – колективне фінансування проекту через онлайн платформу на будь-яких етапах розвитку компанії, найбільш ефективний на початкових стадіях реалізації проекту в умовах обмеженості фінансових ресурсів.

4. Залучення ресурсів саме під інноваційні проекти через бізнес інкубатори або інвесторів (бізнес-ангелів) [2].

Отже, розширюючи можливості доступу суб'єкта господарювання до джерел фінансових ресурсів як найбільш мобільних за умови ефективного управління наявними ресурсами можливе зростання рівня фінансової безпеки окремо взятого суб'єкта та країни в цілому.

Список використаних джерел:

1. Портнова Г. О. Фінансова безпека підприємств: сучасні погляди щодо сутності та оцінки / Г. О. Портнова, В. М. Антоненко // Збірник наукових праць Національного університету Державної податкової служби України, 2012. – № 1. – С. 345–355.

2. Рейтинги кредитів для бізнесу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.prostobiz.ua/>.

3. Телишевська Л. І. Управління фінансовими ресурсами підприємства в межах його інвестиційної діяльності / Л. І. Телишевська, О. В. Птащенко // Бізнес-інформ, 2014. – № 8. – С. 273–276.

ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

С. М. Панасейко, В. В. Пономар

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

В сучасних умовах розвитку економіки на жаль жодна країна не в змозі самостійно виготовляти весь спектр необхідної продукції високої якості. Кожній з країн постійно доводиться вдаватися до міжнародного співробітництва та обміну одна з одною. Звідси і з'явилося поняття відкритості економіки. Відкрита економіка – це економіка країни, яка тісно пов'язана з світовим господарством.

Проблеми розвитку внутрішнього і зовнішнього ринку за умов зростаючої відкритості економіки та питання зв'язку глобалізаційних процесів досить широко розглядаються в сучасній економічній літературі такими вітчизняними науковцями як А. С. Гальчинський, В. Базилевич, О. І. Рогач, Л. Г. Лук'яненко, А. С. Філіпенко, О. С. Власюк, А. А. Чухно, Т. Є. Циба та ін.

Глобалізаційні процеси кожного разу стають постійним викликом економічній безпеці будь-якої з країн світу, які певною мірою інтегровані в економічний простір, адже вони роблять національну економіку країни більш відкритою і більш вразливою. Глобалізація надає нові перспективи розвитку світовому ринковому господарству та підштовхує його нові кількісні та якісні характеристики, які проявляються у постійному русі національних господарств до все більшої відкритості.

На сьогодні, для подальшого розвитку конкурентоспроможних національних економік, важливу роль відіграє економічна безпека, як одна з найважливіших якісних характеристик економічної системи, яка визначає її здібності підтримувати нормальні умови життєдіяльності населення, стійке забезпечення ресурсами народного господарства, а також послідовну реалізацію національно-державних інтересів.

Концепція економічної безпеки дуже необхідна та цінна для кожної з країн, саме вона дозволяє попереджати негативні деформації в економіці. В Україні на сьогодні стан безпеки характеризується як передкризовий із загостренням одних або інших загроз.

Височений рівень відкритості економіки України у світовий простір створює непередбачені загрози для економічного розвитку країни. Завжди в процесі формування зовнішньоекономічної безпеки України виникає велика кількість перешкод, а саме:

- від’ємне сальдо зовнішньої торгівлі, яке зумовлює збільшення зовнішнього валового та державного боргу;

- висока експортна залежність – зростання залежності економіки країни від зовнішньої кон’юнктури на експортних ринках, світових цін;

- висока імпортна залежність, втрата внутрішнього ринку (витіснення іноземними товарами вітчизняної продукції з внутрішнього ринку) та скорочення вітчизняного виробництва;

- низька інвестиційна привабливість для іноземного капіталу – технологічна відсталість економіки;

- низька частка інноваційної продукції в експорті країни – технологічна відсталість та нераціональна структура економіки;

- сировинна структура експорту – технологічна відсталість та нераціональна структура економіки;

- обмеженість у виборі партнерів, яка зумовлює залежність країни від зовнішньоекономічної політики країни-партнера, а також ризик перенесення економічної кризи у разі виникнення такої у країни-партнера;

- високий зовнішній державний борг (підвищення вартості кредитних ресурсів для країни на зовнішніх ринках).

Враховуючи всі ці перешкоди, виникає потреба у пошуках необхідних напрямів їх ліквідації.

До найважливіших напрямів формування економічної безпеки України в умовах глобалізації необхідно віднести:

- регулювання розвитку зовнішньої торгівлі за дотримання економічних інтересів і забезпечення економічної безпеки;

- підвищення економічної ефективності зовнішньоекономічної діяльності в умовах інтеграції національної економіки в світове господарство;

- розвиток експортного потенціалу (насамперед за допомогою розширення виробництва високотехнологічних товарів);

- підтримка інтересів вітчизняних експортерів на зовнішніх ринках з метою поновлення і збереження їхніх позицій;

– досягнення стабілізації курсу національної валюти стосовно до вільноконвертованих валют (долар, євро, російський рубль);

– забезпечення безперебійної роботи транспортних магістралей, що з'єднують Україну з зовнішніми ринками (залізничний і автомобільний транспорт, магістральні газо- і нафтопроводи, міжсистемні та міжрегіональні лінії електропередач) тощо.

Таким чином, лише створення власної системи економічної безпеки надасть можливість Україні уникнути можливих руйнівних наслідків швидкого “відкривання” національної економіки, забезпечити її конкурентоспроможність, захистити вітчизняного товаровиробника й ефективно взаємодіяти з міжнародними фінансовими та економічними структурами.

Список використаних джерел:

1. Дацків Р. М. Економічна безпека у глобальному вимірі //Актуальні проблеми економіки. – 2014. – № 7 (37). – С. 143–153.

2. Чорнодід І. С. Інтеграційні імперативи України в контексті забезпечення економічної безпеки //Формування ринкових відносин в Україні. – 2015. – № 2 (45). – С. 31–34.

3. Даниленко О. Л. Відкрита економіка як передумова взаємодії внутрішнього і зовнішнього ринків / О. Л. Даниленко. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rusnauka.com>

ПОДАТКОВА РЕФОРМА ТА ЗНАЧЕННЯ ЄДИНОГО ПОДАТКУ В СИСТЕМІ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

О. В. Григораш

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

Єдиний податок – це основний підприємницький податок, який сплачують суб'єкти господарської діяльності на спрощеній системі оподаткування. З 2011 р. податок прирівняний до місцевих податків і зборів, і до 2014 р. включно у повному обсязі залишався на місцевому рівні і зараховувався до бюджету розвитку. Відтак необхідно розглянути, який ефект справило включення єдиного податку до складу місцевих бюджетів (рис. 1).

Так, протягом 2007–2014 рр. динаміка надходжень місцевих податків і зборів до бюджету Дніпропетровської області мала тенденцію до зростання у грошовому виразі. Темпи приросту надходжень місцевих податків і зборів перевищують темпи інших податкових надходжень. Про це свідчить тенденція до зростання частки даної групи надходжень в структурі доходів бюджету області.

Так, питома вага місцевих податків і зборів протягом аналізованого періоду зросла з 1,3 % у 2007 р. до 6,8 % у 2014 р., що підтверджує домінуюче значення єдиного податку в доходах місцевих бюджетів.

У зв'язку із внесенням змін до Податкового кодексу [1] щодо зміни переліку місцевих податків і зборів у 2014 р. [2], домінуюче значення єдиного податку може змінитися. Розглянемо потенційні надходження місцевих податків і зборів, за умови запровадження змін вже у 2014 р. (табл. 1).

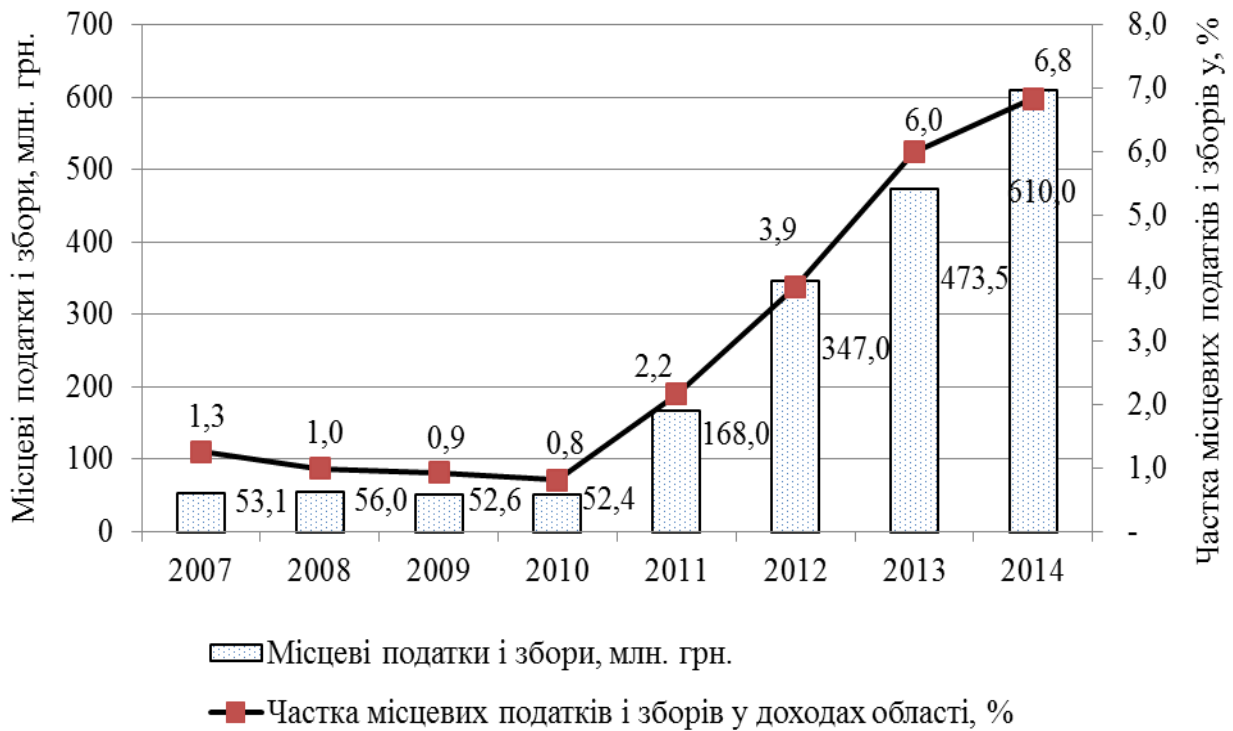

Рис. 1. Надходження єдиного податку до бюджету Дніпропетровської області у 2007–2014 рр.

Таблиця 1

Потенційні надходження місцевих податків і зборів за умови проведення податкової реформи [2] у 2014 р.

Показники	До проведення реформи		За умови проведення реформи	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Місцеві податки і збори	609 989,7	100,0	2 262 150,6	100,0
Єдиний податок:	567 014,2	93,0	575 284,7	25,4
Єдиний податок (6 груп)	X	X	567 014,2	25,1
Фіксований сільськогосподарський податок	X	X	8 270,4	0,4
Податок на майно:	X	X	1 679 610,4	74,2
Податок на нерухоме майно	3 112,4	0,5	3 112,4	0,1
Плата за землю	X	X	1 676 498,0	76,6
Транспортний податок	X	X		0,0
Збір за місця паркування ТЗ	6 378,2	1,0	6 378,2	0,3
Туристичний збір	877,4	0,1	877,4	0,0
Збір за провадження діяльності	32 613,8	5,3	X	X

Так, у зв'язку із зміною переліку місцевих податків і зборів, питома вага єдиного податку скорочується з 93,0% до 25,4%. Така зміна обумовлена запровадженням податку на майно, до складу якого входить плата за землю, яка становить майже 80% надходжень місцевих податків і зборів.

Такі підрахунки є досить умовними. У них не враховано надходження від нового транспортного податку, який стягується з 1 січня 2015 р. Також важко передбачити, який ефект справить сама зміна спрощеної системи оподаткування: з одного боку зниження ставок та спрощення диференціації груп сприятиме збільшенню кількості платників єдиного податку, з іншого боку – може значно знизити надходження до місцевого бюджету. Але зниження ставки оподаткування – досить впливовий і дієвий важіль стимулювання розвитку підприємництва, тому очікування щодо змін у сумі надходжень позитивні.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України, Закон, Кодекс від 02.12.2010 № 2755-VI. [Електронний ресурс] // Верховна Рада України – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17>

2. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи. Закон України від 28.12.2014 № 71-VIII [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/71-19/page>.

СУЩНОСТЬ И КЛАССИФИКАЦИЯ КРЕДИТНЫХ РИСКОВ

В. О. Величкин, А. А. Филь

(Университет таможенного дела и финансов, г. Днепропетровск)

Один из видов финансовых рисков – кредитный риск. Это вероятность неплаты заемщиком основной суммы долга и начисленных по ней процентов, а также вероятность неплатежеспособности эмитента по выпущенным облигациям и иным долговым ценным бумагам [1]. Данный вид риска особенно важен для анализа перед принятием управленческого решения, поскольку данный риск объективен для предприятия-кредитора, ведь оно не может в полной мере влиять на деятельность дебитора.

По источникам возникновения такие риски делят на внешние и внутренние.

Внешний кредитный риск – это такой кредитный риск, при котором неплатежеспособность или дефолт заемщика произошли в результате негативного воздействия внешней среды на его деятельность.

Среди них выделяют:

1. *Страновые риски* – риски, обусловленные предоставлением кредитов в конкретной стране.

2. *Политические риски* – риски возникновения политических факторов, которые могут отрицательно сказаться на платежеспособности дебитора.

3. *Макроэкономические риски* – обусловлены нестабильностью главных макроэкономических показателей, которые характеризуют общее развитие национального хозяйства страны.

4. *Инфляционные риски* – обусловлены ростом производственных затрат в результате повышения общего уровня цен.

5. *Отраслевые риски* – риски, вызываемые различными особенностями отдельных отраслей хозяйствования.

6. *Риски законодательных изменений* – риски обусловленные возможностью изменения отдельных норм законодательства, которые влияют на процесс возврата заемщиком основной суммы долга и процентов по нему.

7. *Риски изменения учетной ставки* (ставки рефинансирования) Центральным Банком страны [3, 4].

Внутренний кредитный риск – возникновение неплатежеспособности или дефолта пользователя кредитом в связи с проводимой им деятельностью. То есть когда предприятие-получатель кредита неэффективно управляет имеющимися в его распоряжении ресурсами [2]. Выделяют следующие разновидности внутренних кредитных рисков:

1. *Риск эффективности текущей деятельности* – возникает в связи с отрицательными результатами хозяйственной и финансовой деятельности предприятия-заемщика.

2. *Риск ликвидности* – неспособность предприятия-получателя кредита отвечать по своим текущим обязательствам.

3. *Риск отказа от выполнения обязательств* – нежелание дебитора возвращать долг, злоупотребление доверием, возможно мошенничество.

4. *Риск кредитной политики* – возникает в связи с неправильным определением приоритетов и направлений кредитной политики, в результате которого величина ожидаемого уровня доходов оказывается меньше произведенных расходов.

5. *Операционный (селективный) риск* – возможность неправильного определения кредитных возможностей заявителя кредита.

6. *Риск злоупотреблений кадрами предприятия* – недобросовестное отношение сотрудников к выполняемым обязанностям, например, использование кредитных средств родственниками, знакомыми без необходимого исследования их финансового положения [1].

Также кредитные риски можно разделить на группы по их уровню:

1. *Допустимый (минимальный) риск* – величина потерь равна 0–7 % от размера предоставляемого кредита и процентов по нему.

2. *Средний (повышенный) риск* – потери составляют 7–25 %.

3. *Высокий риск* – 25–50 %.

4. *Риск значительный* 50–99 %.

5. *Реализованный риск* – 75–100 %.

Список використаних джерел:

1. Савлук І. В. Гроші та кредит : підручник / В. С. Івасів, М. І. Савлук ; під ред. В. С. Івасів. – Тернопіль : Карт-бланш, 2006. – 744 с.
2. Филипенко О. М. Кредитування підприємств : навч. посібн. / О. М. Филипенко, В. А. Гросул. – Х. : ХДУХТ, 2011. – 174 с.
3. Офіційний сайт Асоціації українських банків. – Режим доступу : <http://aub.org.ua>.
4. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. – Режим доступу : <http://ukrstat.gov.ua>.

АНАЛІЗ СУЧАСНИХ МЕТОДІВ КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ

В. В. Фесенко, Д. О. Комарь

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

Кожний вид діяльності, кожна галузь або підгалузь виду діяльності мають відмінності в організації виробництва та визначення витрат на підприємстві. Дослідження з приводу вибору методів обліку витрат та калькулювання собівартості продукції набуває все більшого значення в сучасних умовах господарювання, бо окремі наукові положення залишаються ще дискусійними. До них належать: з'ясування сутності методу обліку витрат і методу калькулювання собівартості продукції, розробка науково обґрунтованих принципів їх класифікації; розподіл витрат між окремими стадіями обігу коштів; економічний зміст собівартості та склад витрат, які її формують; групування витрат за статтями і об'єктами калькулювання тощо.

Палій В. Ф. вважає, що метод калькулювання – це сукупність способів аналітичного обліку витрат на виробництво за калькуляційними об'єктами та прийомів обчислення собівартості калькуляційних одиниць. Івашкевич В. Б. розглядає калькулювання як обробку даних за допомогою спеціальних прийомів та способів. Цікавою є точка зору Селезньова С. І., який під методами калькулювання розуміє економічні прийоми визначення собівартості окремих видів продукції (об'єктів калькулювання). При цьому об'єкт обліку витрат, на його думку, це технічні прийоми відображення витрат на виробництво окремих видів продукції (об'єктів обліку). Отже, можна надати узагальнене визначення, що метод калькулювання є відображенням розподілу витрат підприємства за встановленими статтями калькуляції для визначення собівартості певних видів або груп продукції.

Відсутня єдина думка серед спеціалістів і щодо класифікації методів обліку витрат на виробництво та калькулювання собівартості продукції. Басманов І. А. виділив наступні шість методів калькулювання: прямого розрахунку, розподілу витрат, додавання витрат, виключення витрат, нормативний та комбінований. Свого часу, такий підхід до класифікації методів калькулювання привернув увагу спеціалістів, що призвело до появи значної кількості наукових робіт та навчальних посібників, в яких по-новому розглядалась класифікація методів обліку витрат на виробництво. Райан Б. вважає метод АВС уточненим варіантом традиційних методів розподілу накладних витрат і зіставляє методи калькуляції витрат на основі видів діяльності (АВС) і руху продукту (PFC).

В спеціальній літературі до цього часу досліджуються питання класифікації методів обліку витрат на виробництво та калькулювання, визначаються сфери їх застосування. Порівняльний аналіз зазначених методів калькулювання дає можливість розглянути їх переваги та недоліки, визначити їх застосування в різних галузях промисловості.

Головне у системі “standart-costing” – контроль за найточнішим виявленням відхилень від установлених стандартів витрат. Перевагою даного методу є універсальність, а недоліком є те, що стандарти можна встановлювати не на всі виробничі витрати. Нормативний метод – основний метод виробничого обліку, який сприяє впровадженню прогресивних норм витрат, дійового контролю за рівнем витрат виробництва, що дає можливість використати дані обліку для виявлення резервів зниження собівартості продукції та оперативного виробництва. Проте, використання нормативного методу дає ряд переваг: по-перше, норми є засобом виміру фактичної ефективності роботи, по-друге, використання нормативів дозволяє отримувати інформацію не лише про фактичні витрати, але і про те, якими вони повинні бути.

Сутністю системи “variable-costing” є розподіл витрат на постійні та змінні складові в залежності від зміни обсягів виробництва. Перевагами системи “variable-costing” є спрощення і точність обчислення собівартості послуг (продукції, робіт); можливість визначення оптимальної програми випуску та реалізації послуг (продукції, робіт); можливість проведення порівняльного аналізу рентабельності різних видів послуг (продукції, робіт) та ін.

Калькулювання за замовленнями – це система обчислення собівартості продукції на основі обліку витрат з кожного індивідуального виробу або окремої партії виробів, об'єднаних одним замовленням. Калькулювання за процесами – це система обліку і визначення собівартості продукції на основі групування витрат у межах окремих процесів або стадій виробництва.

Р.Купер першим запропонував назву “поопераційний облік” (activity-based costing, ABC), мета якого якомога точніше розподіляти накладні витрати. Система калькулювання “кайдзен-костинг” виникла на підприємствах Японії. К. Друрі зазначає, що калькулювання витрат типу “кайдзен” є механізмом зниження витрат і управління витратами. Отже, кайдзен не має прямого відношення до калькулювання, а є унікальним підходом. Особливої уваги потребує метод управління виробництвом за системою JIT (“just-in-time”, “точно в строк”). Сутність системи: виробляти продукцію лише тоді, коли в ній існує потреба, і лише у тій кількості, яка необхідна покупцям. Виходячи з розглянутого, очевидно, що унікальних методів калькулювання немає, кожен метод має свої переваги та недоліки.

Важливо підібрати найбільш суттєві ознаки за основу для класифікації методів обліку витрат та методів калькулювання на підприємствах різних галузей. При цьому необхідно враховувати специфіку підприємства.

Виходячи з розглянутого, очевидно, що чітка класифікація методів обліку витрат і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) має дати можливість, враховуючи структуру управління і технологію виробництва, обрати для підприємства найбільш прийнятний спосіб калькулювання собівартості.

ЕМПІРИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ДИНАМІКИ МІЖНАРОДНИХ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Н. А. Навроцька

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

Визначальною особливістю економічної глобалізації є безпрецедентна мобільність капіталу, динамічні процеси інтеграції національних фінансово-інвестиційних ринків, формування та консолідація глобального інвестиційного простору. Для розгляду сучасних трансформацій інвестиційного процесу важливим моментом виступає аналіз характеру та ступеня впливу на нього факторів інвестиційного простору, які визначають закономірності світових інвестиційних потоків. Перспективним методом для такого дослідження є економічний аналіз.

Проведено мультифакторний аналіз міжкраїнової динаміки інвестиційних потоків по 54 країнах світу під впливом 69 факторів, які включають локальні (площа, чисельність населення, вихід до моря, наявність спільного кордону, відстань між столицями, промисловими центрами країн), культурно-історичні (спільна офіційна та спільна етнічна мова, наявність у минулому колоніальних зв'язків, дві порівняні країни були в минулому однією країною, країна була колонізатором іншої країни протягом відносно тривалого періоду часу), макроекономічні (ВВП, прямі іноземні інвестиції, валові національні заощадження, валове нагромадження капіталу, ринкова капіталізація компаній, рівень інфляції, відсоткова ставка) та інституційні параметри (правова система країни, загальна податкова ставка, час на сплату податкових платежів, кількість податкових платежів, митний тариф, участь в інтеграційних утвореннях), а також оцінки і рейтинги міжнародних інституцій (індекси глобальної конкурентоспроможності, економічної свободи, ефективності державного управління, стану розвитку логістики, інновацій) та їх комбінацій.

Внаслідок ієрархічного впорядкування окремих факторів та їх комбінацій за рівнем впливу на міжнародний рух прямих іноземних інвестицій за допомогою використання таких методів: факторний аналіз методом головних компонентів (РСА), дискретний вейвлет-аналіз, нейронна мережа (генетичний алгоритм – карти Кохонена, що самоорганізуються), визначено ряд факторів, які мають найбільший вплив на міжнародний рух прямих іноземних інвестицій, серед яких: «вкладені іноземні інвестиції», «спільне колоніальне минуле країн» і «гравітаційний фактор» (ВВП інвестора / відстань між країною-інвестором і країною, що приймає інвестиції).

Проведений аналіз дозволив обґрунтувати неможливість універсальної формалізації інвестиційного процесу, внаслідок його складності, багатовимірності, множинності незалежних тенденцій, що його становлять.

Стандартний параметричний дисперсійний аналіз, в якому використовувалися 7 статичних (незмінних) факторів, продемонстрував вірогідність усіх з них, крім спільної мови. Найпотужнішим фактором, що впливає на рух іноземних інвестицій, виявився – «загальне колоніальне минуле», що узгоджується з результатами проведеного раніше еволюційного відбору.

Проведено моделювання регресії селективними методами (покроковий алгоритм регресії, проекція на латентні структури (Projection on Latent Structures, PLS), ієрархічне регресійне дерево – алгоритм M 5, квадратичний варіант групового обліку аргументів методом адаптивних базисних функцій (Adaptive Basis Function Construction – ABFC), результати якого узагальнено та систематизовано в інтегральній кластерограмі, де показано ступень впливу окремого фактора для кожної країни, що входить до вибірки і дозволяє визначити найбільш важливі з них.

Результати інтегральної кластерограмми свідчать, що відособлена і головна роль і моделюванні та прогнозуванні руху прямих інвестицій належить фактору “вкладених інвестицій”, що співпадає з результатами інших методів. Найважливішим фактором, що впливає на притік іноземних інвестицій в Україну, є «гравітаційний», що обумовлює специфіку їх географічної структури. Важливими факторами для притоку іноземних інвестицій в Україну є також “валове нагромадження капіталу” і “боротьба з корупцією”.

Використання методів коінтеграції та баєсових мереж дозволило виявити ймовірнісні закономірності у послідовності інвестиційних дій країн-інвесторів при інвестуванні в країну-реципієнт, серед яких, в першу чергу, їх імітаційний-копіювальний характер.

Проведене моделювання руху прямих іноземних інвестицій дозволило довести, що світовим інвестиційним процесам притаманна певна спадкоємність, а їх просторово-часова динаміка значною мірою є досвідно-імітаційно обумовленою, що дозволяє стверджувати про існування “інвестиційної пам’яті”, нагромадження якої формує “інвестиційну історію” країни як суб’єктну оцінку ретроспективних умов інвестиційної діяльності, що сформована внаслідок власної інвестиційної практики та інвестиційної діяльності інших країн-інвесторів у даній країні – реципієнті інвестицій. В даному зв’язку великого значення набуває “інвестиційна історія” як оцінка умов ведення бізнесу, що формує мотивацію вкладення прямих іноземних інвестицій, підкреслює важливість “історичної якості” інвестиційного середовища у приймаючій країні, що наряду з сучасними параметрами інвестиційного клімату суттєво, а іноді й вирішальне впливає на мотивацію зарубіжних інвесторів.

ЗАВДАННЯ ТА ПРИНЦИПИ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

В. Є. Власюк, Є. А. Бабенко

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

Нормальне функціонування економіки держави не можливо уявити без розвиненого банківського сектору. Від банків залежить рівень розвитку економіки та рівень життя населення в державі. Адже банк виконує різноманітні фінансові функції щодо будь-якого підприємства в економіці і є провідником монетарної політики держави. З позиції банку як аккумуляючої організації, то слід відмітити, що банки зберігають і розпоряджуються суспільним капіталом, а тому вони повинні нести відповідальність перед власниками за збереження грошових засобів.

Кризові явища в Україні, що підсилені політичною нестабільністю та можливістю зовнішнього вторгнення, суттєво послабили банківську систему держави. Як наслідок, у 2013–2015 рр. під процедуру банкрутства підпало близько 54 банків та ще 8 знаходяться на стадії введення тимчасової адміністрації.

Дана ситуація вимагає від банків застосування виваженого менеджменту як активів та пасивів, так і кредитного, інвестиційного портфелів, вмілого управління ризиками з метою вижити та зберегти свої позиції на ринку. Тим самим зберегти залучені кошти у вкладників цих банків.

Не потребує особливого пояснення те, що за нормальних умов менеджмент відносять до найбільш складних сфер людської діяльності, оскільки банки знаходяться в центрі суперечливих і важко прогнозованих процесів, що відбуваються в економіці, політиці та соціальній сферах.

Дана тема досить широко розроблена зарубіжними вченими та фінансистами. Але не всі методи та моделі зарубіжних колег можливо використати в банківській системі нашої країни. Серед вітчизняних вчених дану тему досліджували: Примо-стко Л. О., Колодязев В., Вовчак О. Д., Дюбенко К. А., Козак О. та ін.

Що стосується фінансового менеджменту в банках (ФМБ), то він відноситься до загального фінансового менеджменту і є однією із його складових. Існує досить багато визначень, що дають дефініцію ФМБ та фінансовому менеджменту в цілому. Тому ми вважаємо за необхідне лише зазначити завдання та принципи, а також які об'єкти управління включає в себе ФМБ: активами і зобов'язаннями, капіталом, банківськими ризиками, прибутковістю, ліквідністю та резервами, процесом планування.

ФМБ, як і кожна наука, базується на певних принципах і спрямований на виконання конкретних функцій за допомогою інструментарію з метою досягнення поставлених цілей. Менеджмент характеризується принципами, які є спільними для всіх сфер діяльності: спрямованість дій суб'єкта управління для досягнення конкретних цілей, єдність мети, результату та засобів його досягнення, комплексність процесу управління, який включає планування, аналіз, регулювання та контроль, єдність стратегічного (перспективного) і тактичного (поточного) планування для забезпечення безперервності відповідного процесу. Важливим принципом менеджменту є також контроль за прийнятими управлінськими рішеннями як найважливіший фактор їх реалізації, матеріальне і моральне стимулювання творчої активності, успіхів і досягнень всього колективу та кожного його члена зокрема, гнучкість організаційної структури управління, яка дає змогу вирішувати функціональні та управлінські завдання.

Зміст управлінського процесу, ідентифікація об'єктів управління, процедури й інструментарій фінансового менеджменту в банку залежать від загальної спрямованості управлінського процесу та часового горизонту прийняття управлінських рішень. За цими ознаками можна виокремити три основні етапи (блоки) процесу фінансового управління банком. На першому здійснюється стратегічне управління фінансами банку, на другому — тактичне управління банківськими портфелями, на третьому — оперативне управління фінансовими потоками банку.

ДО ПИТАННЯ ПРО РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ

В. І. Ляшенко, М. Є. Рогоза

(Полтавський університет економіки і торгівлі, м. Полтава)

Сучасна податкова політика в нашій державі спрямована на пригнічення підприємницької активності і творчої ініціативи, штовхає підприємців і громадян в сферу “тіньової” економіки, економічно і морально розкладає суспільство! Наслідком цього є уповільнення темпів становлення малого бізнесу і деформація його галузевої структури.

Податкова політика України не має бути спрямована тільки на забезпечення бюджетних надходжень і утримання бюрократичного владного апарату. Вона повинна стати ефективним інструментом стимулювання виробництва, розширення відтворення на основі новітніх технологій, створення конкурентоздатної продукції, збільшення її експорту, насичення внутрішнього ринку України дешевими товарами народного споживання, машинами, устаткуванням виробничого призначення, як імпортним, так і вітчизняного виробництва, які за своїми техніко-економічними та екологічними параметрами не поступалися кращим зарубіжним аналогам! Мета реформування – розбудова сучасної економіки шляхом створення нормальних податкових умов первинного накопичення недержавного капіталу і реінвестування його в економіку України! Більшість наших співгромадян - незалежно від політичних переконань – визнають необхідність пом'якшення податкового тягаря. Тільки це – здатне забезпечити припинення спаду і подальший підйом в економіці України, відродження освіти і культури, привести до оздоровлення громадських стосунків. Тільки справедлива податкова система може бути ефективною, оскільки податки в умовах громадянського суспільства і правової держави складають головний сенс громадського договору, вигідного обом сторонам угоди між громадянином і державою.

Розвиток фінансової і бюджетної політики держави упродовж останніх років носив односторонній характер і був спрямований на подолання бюджетного дефіциту методами обмеження витрат і не підкріплювався системними стимулюючими заходами, не узгоджувався з процесами, що мали місце у фінансовому господарстві підприємств. Це стало причиною його дестабілізації і фактичного руйнування - знецінення основних фондів і грошових накопичень підприємств внаслідок інфляції, хронічного браку оборотних коштів, різкого зниження частки амортизаційних відрахувань, використання коштів амортизаційного фонду на цілі, не пов'язані з відновленням основних фондів, а на покриття бюджетного дефіциту.

Те, що існуюча податкова система України потребує реформування - ні у кого не викликає сумнівів. Проте в якому напрямі це потрібно робити - думки політиків і спеціалістів розходяться. Одні пропонують різко знизити податкові ставки, інші - перенести усю тяжкість податків на природні ресурси, майно підприємств, громадян і землю, треті – ввести податок на споживання або реалізацію замість традиційних податків на прибуток, ПДВ, відрахувань до державних і соціальних фондів. На наш погляд – потрібна поетапна реформа податкової

системи, щоб, з одного боку, забезпечувалася стабільність надходжень до прибуткової частини бюджету, а з іншого – у платника податку був відсутній страх розорення внаслідок сплати податків та він заздалегідь знав про можливі зміни і встигав до них підготуватися. Уряд має гарантувати стабільність системи податків впродовж фінансового року!

Україна, що входить до європейської спільноти, гідна справедливої податкової системи. Системи, яка дозволяє керівнику підприємства піклуватися про своїх співробітників і підвищувати їм заробітну плату, не боячись порушити закони. Системи, за якої розмір податків служить стимулом для розширення виробництва і створення усе нових і нових робочих місць. Системи, за якої податки не вводяться заднім числом, але приймаються лише після обговорення з представниками ділових кіл України, що несуть свою частку відповідальності за майбутнє економіки країни. Системи, за якої самі підприємці, а не тільки держава, зацікавлені фінансувати освіту та наукові розробки, зберігаючи і примножуючи науковий потенціал України. Системи, коли підприємцям не треба вирішувати задачу, як вивезти свій капітал за кордон, а стає вигідно розвивати виробництво у своїй країні. Системи, за якої підприємці не витрачають велику частину свого часу на пошук шляхів як підкупити або перехитрити державні податкові органи, а вчасно платять податки до бюджету, хоч би тому, що їх сплата не рівносильна розоренню! Системи, за якої зібрані з громадян України податки не розтрачуються бездарно, а дійсно використовуються на соціальну реабілітацію і підтримку незаможних, на боротьбу із злочинністю і корупцією, на підтримку боєздатності армії.

Основними напрямками податкової реформи, на думку ЛПУ, мають бути: зниження сукупного податкового тягаря на прибуток підприємств і спрощення податкової системи за рахунок відміни неефективних податків; за умов, що склалися, ПДВ не сприяє відродженню економіки, але і нехайна і повна його відміна була б передчасною, оскільки з одного боку – бюджет її просто не витримав би, а з іншого - наявність податків подібних ПДВ – обов'язкова умова узгодження економічної політики у рамках ЄС, з яким Україна прагне тісно співпрацювати в межах Угоди про асоціацію. Таке положення можна було б змінити на краще шляхом його відміни на життєво-важливі товари першої необхідності і поступове зниження і диференціація його ставки на інші товари, роботи, послуги.

ГРОМАДСЬКИЙ КОНТРОЛЬ І ФІНАНСОВА ГРАМОТНІСТЬ КОЖНОГО НА ВАРТІ ДОБРОБУТУ СУСПІЛЬСТВА ТА ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

К. В. Жидецька

(Інституту держави і права ім. В. М. Корецького, м. Київ)

В умовах глобалізації активного розвитку ринкової економіки важливим напрямком юридичної науки є дослідження питань зовнішньоекономічної діяльності та вирішення проблем правового регулювання митної справи, добробу-

ту суспільства та фінансової безпеки держави. Зважаючи, що громадськість цікавиться не тільки питаннями бюджетної, податкової, митної політики, але й фінансовим забезпеченням публічних інтересів та безпекою держави, громадський контроль за діяльністю публічної адміністрації є досить актуальним. Як передбачено ст. 9 Конституції України, чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України [1]. Законом України “Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини” також встановлено, що Конвенція про захист прав і основоположних свобод та практика Європейського Суду з прав людини є джерелом права в Україні.

Оскільки існують різні думки/підходи щодо суб'єктивного складу громадського контролю, то, на нашу думку, до суб'єктів громадського контролю також можна віднести і засоби масової інформації (ЗМІ), які збирають інформацію про діяльність органів публічної адміністрації, сприяють її поширенню, з метою попередження правопорушень, утвердження правопорядку у суспільстві і підвищення якості функціонування правової держави. Зокрема, Європейський суд з прав людини у справі “Видавничий дім “Аксель Шпрінгер” проти Німеччини вказав, що до обов'язків преси відноситься обов'язок доносити до суспільства інформацію та ідеї з усіх питань, що становлять суспільний інтерес. Водночас, не лише на пресі лежить завдання поширювати таку інформацію та ідеї, громадськість також має право отримувати відповідну інформацію [2]. Так, поняття «інформація, що становить суспільний інтерес» є оціночною категорією, тому віднесення певної інформації до такої, що є суспільно-необхідною, пов'язане із певними труднощами, та повинне вирішуватися в кожному окремому випадку з урахуванням положень чинного законодавства, практики Європейського суду прав людини та враховуючи норми моралі і усталені звичаї у суспільстві. Суспільно важливою може вважатися інформація, що стосується питань функціонування суспільства, які викликають громадський інтерес. Інтерес в отриманні певної інформації, який не пов'язаний із участю громадськості у прийнятті рішень і у формуванні та реалізації державної політики, громадським контролем і наглядом, та, який пов'язаний лише із задоволенням цікавості, вказує на суспільну неважливість того чи іншого питання [3, 21]. Індикатором суспільної важливості питання є необхідність суспільства реагувати на ту чи іншу ситуацію та впливати на неї, застосовуючи правові, моральні та інші важелі. Право на особисте життя є більш пріоритетним в порівнянні з правом на інформацію та правом на свободу вираження поглядів, і необхідного балансування цих прав національна правова система та практика не забезпечує, що суперечить практиці Європейського суду з прав людини [3, 22].

Як відомо, до фактів порушення законодавства з питань митної справи відносять: заниження митної вартості; неавтентичність документів (недостовірність інформації), що подавалися під час митного оформлення; неправильність класифікації товарів згідно з УКТ ЗЕД; незаконність надання пільг і зловживання правом при звільненні від оподаткування; невідповідність фактичного використання меті переміщення товарів, митне оформлення яких завершено,

тощо. До предметів порушення митних правил при переміщенні через митний кордон відносять транспортні засоби, валюта, продукти харчування, тютюнові вироби, лікєро-горілчані вироби, побутова техніка, мобільні телефони, тканини тощо [4]. За порушення митних правил, органи митної справи можуть застосувати конфіскацію [5].

Одним із джерел надходжень до бюджету є кошти від реалізації конфіскованого митними органами майна, зважаючи на обговорення проблемних питань правозастосування на форумах “підскажіть про митний конфіскації” [6, 7]; сайтах “народний контроль” і “громадянське суспільство і влада” [8, 9], тому важливо окреслити потребу у проведенні навчань з підвищення правової освіти та фінансової грамотності у суспільстві. Українська митниця, громадськість, бізнес-спільнота, органи публічної адміністрації мають спільно працювати у напрямку не тільки імплементації вітчизняного митного законодавства до законодавства ЄС із впровадженням кращого світового досвіду, але також і впроваджувати взірцеві правозастосовні практики задля ефективності охорони та забезпечення захисту добробуту суспільства і фінансової безпеки держави.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр>
2. Офіційний сайт рішень Європейського суду з прав людини [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://hudoc.echr.coe.int/eng>
3. Булгакова М.Г. Публічна інформація та інформація суспільного інтересу / Аналітичний матеріал за результатами реалізації проекту “Інформація про публічних осіб та впровадження систем обліку публічної інформації” // За заг. ред. Булгакової М. Г. – Львів : ЕДЦ “Правова аналітика”, 2013. – 124 с.
4. Судова практика розгляду кримінальних справ та справ про адміністративні правопорушення, вчинені на кордоні з Республікою Молдова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(print\)/E9DB04AC3F6BF7F6AC2257B7C00424A33](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(print)/E9DB04AC3F6BF7F6AC2257B7C00424A33)
5. Митний кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>
6. Форум “Підскажіть про митний конфіскації” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://lardi-trans.com/forum/topics/15/86853_page1;jsessionid=8044E23C74079C996A22B3F2F5E76AF2
7. Форум “Митний конфіскації – через ДВС” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://forum.liga.net/Messages.asp?did=277560>
8. Офіційний сайт “Народний контроль” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nkontrol.org.ua>
9. Офіційний сайт “Громадянське суспільство і влада” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://civic.kmu.gov.ua/consult_mvc_kmu/news/article

ПОДАТОК НА ПОНАДНОРМАТИВНЕ ЗРОСТАННЯ ЗАРПЛАТ – ЮРИДИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ БОРОТЬБИ З ІНФЛЯЦІЄЮ В ПОЛЬЩІ

Мачей Раковський

(Лодзький університет, м. Лодзь, Польща)

1. Вступ

Одним зі стовпів сучасних податкових систем є оподаткування доходу, який отримують юридичні та фізичні особи, особливо винагороджень, отримуваних працівниками. Зовсім іншим інструментом був податок від понаднормативних виплат винагороджень, який називали “попівком”, що мав місце в Польщі в період трансформації суспільного ладу і економіки наприкінці 80-тих і на початку 90-тих років двадцятого сторіччя.

В період соціалістичної центрально-планованої економіки держава встановлювала розмір зарплати в так званому громадському секторі. Заініційовані на початку 80-тих років обережні економічні реформи були зв’язані з переходом до регуляції росту заробітної плати за допомогою інструментів, що мають податковий характер. При цьому був намір, щоб з однієї сторони, рішення про зріст зарплати залишати дирекції підприємств, а з другої – протидіяти інфляції (яка могла б бути ефектом надмірного росту винагородження). Саме тоді введено податок, який, після перейняття влади тодішньою опозицією, став символом тягаря радикальних змін економіки. Спочатку дані оплати мали вигляд обов’язкової вплати на створений державою фонд, від 1985 р. вони існували як податок від понаднормативних виплат заробітної плати, який після входу в життя закону від 1990 р. змінив назву на податок на збільшення заробітної плати.

Цікавою є сама поточна назва обговорюваного податку. Вираз “попівек” в звучанні асоціюється з “напівком”, тобто з грошовою сумою для офіціанта або порт’є в готелі, як говорить назва – залишеною “на пиво”. З другого боку, префікс “по” приводить на думку, що він є “по пиві”, тобто пиво пропало (безсумнівно, в результаті високих податків).

2. Законодавчі основи оподаткування понаднормативного росту винагородження

Першим юридичним актом, передбачаючи оподаткування понаднормативного росту винагородження, був закон від 29 грудня 1983 р. *про Державний Фонд Професійної Активізації*¹. В той час створено фонд, вказаний в назві даного акту, на який мали потрапляти вплати від державних підприємств та кооперативів (з винятком житлових). Ці суб’єкти були зобов’язані виконувати вплати, якщо в даному році приріст винагороджень або сума нагород і премій перевищила рівень, вказаний законодавцем. В законі від 1983 р. окреслено також завдання Фонду Професійної Активізації. Громаджені в ньому засоби мали бути призначені, між іншим, на професійну підготовку, створення місць праці, інтервенційні роботи та виплати для осіб, які тимчасово залишаються без праці (ст. 6).

¹ Ustawa z 29 grudnia 1983 r. o Państwowym Funduszu Aktywizacji Zawodowej (Dziennik Ustaw Nr 75, poz. 334); далі: закон від 1983 р.

Через два роки після ухвалення, закон від 1983 р. був підданий суттєвій новелізації. На основі ст. 6 закону від 31 липня 1985 р. *про достосування записів деяких законів, що визначають функціонування економіки, до умов і потреб дальшого суспільно-економічного розвитку держави*², відмінено вимоги, що визначали вплати в Державний Фонд Професійної Активізації, реалізовані суб'єктами господарчої діяльності. Однак водночас, згідно з ст. 2 п.5 цього самого акту, до закону від 26 лютого 1982 р. *про оподаткування суб'єктів суспільної економіки*³ впроваджено розділ 3а “Податок від понаднормативних виплат винагородження”. Саме тоді в перший раз дану оплату виразно названо податком.

Створений в серпні 1989 р. уряд Тадеуша Мазовецького започаткував в польській економіці радикальні реформи (названі планом Бальцеровича), метою яких був перехід на риночну економіку. Негайним завданням була боротьба з інфляцією, яка в 1989 р. становила 351 %, а в наступному році – аж 686 %⁴. Лібералізація економіки, в подальшому здомінована державними підприємствами, була зв'язана з ризиком надмірного росту винагороджень, що провадив до накручування спіралі інфляції. Тому, перший демократичний постановив скористатися рішенням, яке не відповідало риночній економіці – впровадив нову регуляцію вже відомого “попівку”.

Необхідно помітити, що після отримання влади існуюча до сих пір демократична опозиція потрапила в незручне положення. Підчас обряд “Круглого столу” представники “Солідарності” вибороли так звану індексацію винагороджень. В липні 1989 р. законом гарантувався механізм підвищення зарплати на підприємствах⁵. Він полягав на тому, що незалежно від підвищень, вже признаних працівникам, на кінець кожного кварталу необхідно було додатково збільшувати рівень винагороджень на 80% росту цін за попередні три місяці. Мало того, від січня 1989 р. діяв закон, гарантуючий, що середня заробітна плата в так званій бюджетній сфері становитиме не менш, ніж 97 % середнього винагородження в промисловості⁶. В ефекті зарплати росли на багато швидше, ніж ціни (в серпні 1989 р. вони виростили приблизно на 90 %, а ціни тільки на 40 %) ⁷.

Юридична регуляція “попівку” появилася в наступному законі від 22 грудня 1989 р. *про оподаткування росту зарплат в 1990 р.*⁸ Вона була суттєвим елемен-

---

² Ustawa z dnia 31 lipca 1985 r. o dostosowaniu przepisów niektórych ustaw określających funkcjonowanie gospodarki do uwarunkowań i potrzeb dalszego rozwoju społeczno-gospodarczego kraju (Dz. U. Nr 37, poz. 174).

³ Ustawa z dnia 26 lutego 1982 r. o opodatkowaniu jednostek gospodarki uspołecznionej (Dz. U. z 1984 r. Nr 16, poz. 75); далі: закон про оподаткування суб'єктів суспільної економіки

⁴ <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ceny-handel/wskazniki-cen/wskazniki-cen-towarow-i-uslug-konsumpcyjnych-pot-inflacja-roczne-wskazniki-cen-towarow-i-uslug-konsumpcyjnych-w-latach-1950-2014/> (стан з 1 листопада 2015 р.).

⁵ Ustawa z dnia 31 lipca 1989 r. o podwyższeniu wynagrodzeń za pracę i dochodów rolniczych w związku ze zmianami cen detalicznych towarów i usług konsumpcyjnych w 1989 r. (Dz. U. Nr 48, poz. 261); далі: закон з 1989 р.

⁶ Ustawa z dnia 31 stycznia 1989 r. o kształtowaniu środków na wynagrodzenia w sferze budżetowej (Dz. U. Nr 4, poz. 24).

⁷ L. Balcerowicz [zapisał: J. Baczyński, współpraca: J. Koźmiński], 800 dni. Szok kontrolowany, Warszawa 1992, с. 36-37.

⁸ Ustawa z 22 grudnia 1989 r. o opodatkowaniu wzrostu wynagrodzeń w 1990 r. (Dz. U. z 1991 r. Nr 1, poz. 1); далі: закон від 1990 р.

том економічної програми уряду Т. Мазовецького, який передбачав, що закони, які змінюють економічну дійсність, будуть ухвалені Сеймом і Сенатом і підписані президентом йще перед кінцем 1989 р. Це вдалося досягти, а експрес темп легісляційних праць був можливим тільки при співпраці політичних сил⁹.

З самої назви закону від 1989 р. виникало, що це мав бути перехідний акт. І дійсно – він діяв лише дещо більше десяти місяців і був замінений законом від 28 травня 1991 р. *про оподаткування росту винагороджень*. Цей закон відносився тільки до суб'єктів, які належали до так званого державного сектора, а передусім, до державних підприємств. “Попівок” відмінено 31 березня 1994 р. на основі закону від 29 грудня 1993 р. *про відміну дії закону від 22 грудня 1990 р. про податок від росту заробітної плати*¹⁰.

3. Суттєве значення “попівку”

В ст. 2 абз. 2 закону від 29 грудня 1983 р. *про Державний Фонд Професійної Активізації* вказується, що вплати Фонд походять з державних підприємств, їх об'єднань, а також від кооперативів (з винятком житлових) та товариств, які створюються даними суб'єктами, де Державна скарбниця має понад 50 % основного капіталу, та товариств з участю закордонного капіталу. В практиці закон від 1983 р. передусім відносився до державних підприємств, що не повинно дивувати в умовах соціалістичної економіки.

Після впровадження в закон про оподаткування суб'єктів суспільної економіки записів про податок від понаднормативних виплат винагороджень, обсяг суб'єктів податку виникав з ст. 1 даного закону, встановлюючи межу їх застосування. Вищевказаний акт відносився до перелічених господарчих суб'єктів, а особливо до: державних підприємств і їх об'єднань, міжнародних, іноземних і змішаних підприємств (тобто створених державними підприємствами з іноземними суб'єктами), банків, ВУЗів, кооперативів, громадських і політичних організацій, торговельних товариств, в яких Державна скарбниця або підприємства суспільної економіки мали частку понад 50% основного капіталу. В розділі, регулюючому “попівек”, обмежено каталог з ст. 1. Податковий обов'язок не відносився до суб'єктів, вказаних в ст. 29g абз. 1, а особливо: господарчих одиниць, створених на основі порозумінь з урядами інших держав, житлових кооперативів, а також – з винятком господарчої діяльності – центральних кооперативних союзів і політичних організацій та профспілок.

Закон від 1989 р. регулював оподаткування юридичних осіб та інших організаційних одиниць, які ведуть господарчу діяльність, тому виразно не обмежено його дію на публічний сектор, хоча виключено, між іншим, товариства з участю іноземних суб'єктів (ст. 1).

---

⁹ Zob.: *Program gospodarczy. Główne założenia i kierunki* – прийнятий Кабінетом Міністрів 9 жовтня 1989 р. (<http://c355.republika.pl/Program1989.pdf> – стан з 1 листопада 2015 р.). Праця Сейму над пакетом законів закінчилася лише 27 грудня 1989 р., але не дивлячись на це, йще до кінця року Сенат встиг їх прийняти, а Президент Войчех Ярузельський – підписати. Більше на цю тему – L. Balcerowicz, *op. cit.*, с. 56-64.

¹⁰ Ustawa z dnia 29 grudnia 1993 r. o utracie mocy obowiązującej przez ustawę z dnia 22 grudnia 1990 r. o opodatkowaniu wzrostu wynagrodzeń (Dz. U. z 1993 r. Nr 134, poz. 648); E. Ruśkowski, L. Etel, J. Stankiewicz, *Prawo podatkowe*, Białystok 1994, с. 129-130.

В свою чергу, закон від 1990 р. – щодо принципу – не відносився до приватних підприємств. В ст. 1 абз. 1 вказано, що її вимоги стосуються юридичних осіб, що ведуть господарчу діяльність, державних організаційних одиниць, що не являються юридичними особами, та повних і простих товариств з участю юридичних осіб. Далі, в шістнадцяти пунктах перераховано суб'єкти, до яких даний закон не відносився. В їх склад входили між іншим, бюджетні одиниці і підприємства, гміни і комунальні юридичні особи, громадські організації, кооперативи. З каталогу винятків виникало, що закон передусім регулює оподаткування суб'єктів, які належать до державного сектора, тому що він не відносився також до іноземних юридичних осіб і товариств, в тому числі товариств з участю іноземних суб'єктів (винятком були товариства, в яких не менш, ніж 50% часток або акцій належало до Державної скарбниці, державних підприємств або інших перерахованих суб'єктів, що належали до публічного сектору) – ст. 1 абз. 2 п.п. 7–9.

4. Предмет оподаткування

Усі обговорювані закони відносилися до оподаткування виплат, реалізованих роботодавцем для працівників. Однак, в кожному з них предмет оподаткування окреслювався дещо іншим чином.

В законах від 1983, 1985 та 1989 р. предмет оподаткування вказано шляхом віднесення до загальних понять: “винагородження”, “нагороди” і “премії”¹¹, без доокреслення їх значення і без вказівки на те, які суми виплат підлягають зарахуванню на рахунок зарплати, а які ні.

В ст. 2 абз. 1 закону від 1990 р. в якості правила прийнято, що до категорії “винагородження” зараховуються всі грошові виплати працівникам і іншим фізичним особам, в зв'язку з їх працевлаштуванням у платника податку (в тому числі рівновартість виплат в натурі). Працевлаштування в розумінні записів закону включало не тільки договір на працевлаштування, але й договори: підяду, на обслуговування, агентсько-комісійний та інші договори подібного характеру (абз. 2). В свою чергу, в абз. 4 появився каталог оплат, які не вважалися зарплатою – їх перераховано в 38 пунктах, в котрих, між іншим, вказано зарплату за працю інвалідів, належні виплати за час службових подорожей та комісії з приводу розповсюдження книжок. Каталог винятків доповнено розпорядженням Кабінету Міністрів від 23 липня 1991 р. що до *приходів, не зарахованих до зарплат*¹², в якому вказано дальші сім типів виплат, що не були враховані при окресленні розміру попівку (це, між іншим, були доплати до білетів на проїзд на роботу та доплати до харчування на території підприємства).

5. Передумови повстання податкового обов'язку

В усіх обговорюваних законах та виданих до них розпорядженнях законодавець окреслював, на який показник в даному місяці може вирости заробітна плата у даного роботодавця. Ріст винагородження на показник, більший від нор-

---

¹¹ Див.: ст. 3 закону від 1983 р., ст. 29а абз. 2 закону про оподаткування суб'єктів суспільної економії та ст. 2 абз. 1 закону від 1989 р. В ст. 2 абз. 2 третього з цих законів вказано, що основою оподаткування являються суми зарплат, що перевищують встановлені в законі норми.

¹² Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 23 lipca 1991 r. w sprawie przychodów nie zaliczonych do wynagrodzeń (Dz.U. Nr 73, poz. 322); J. Głuchowski, *Polskie prawo podatkowe*, Warszawa 1993, с. 130–131.

мативного, не був заборонений, але в його наслідку повставало податкове зобов'язання, так високе, що признання працівникам підвищення зарплати ставалося для підприємства не вигідним.

В законі від 1983 р. досліджувану оплату описано досить загальним чином, залишаючи вирішення ряду питань для виконавчих документів. Згідно з ст. 3, суб'єкти, охоплені дією закону, були зобов'язані до реалізації оплат в Державний Фонд Професійної Активізації, якщо в даному році приріст суми винагородження перевищив суму, описану показником звільненого від обтяжень приросту, або якщо сума нагород і премій перевищила вказаний роботодавцем рівень.

В розпорядженні, виданому Кабінетом Міністрів, мали бути окреслені передусім: величина коригуючого коефіцієнта (що був основою для встановлення “дозволеного” росту зарплати) та часткове звільнення від вplat у Фонд (ст. 3 абз. 8)¹³. Інші важливі питання повинно уточнювати розпорядження Міністра Праці, Зарплат і Соціальних Справ, між іншим, в подробицях – правила обрахування приросту зарплат і сум обтяження на користь Фонду (ст. 4 абз. 3).

Після впровадження в 1985 р. в закон про оподаткування суб'єктів суспільної економіки записів про податок від понаднормативних виплат винагородження, діяло правило, що основою оподаткування є “сума винагородження, виплаченого як кошти, що перебільшує суму, визначену як звільнену з податку” та „сума виплат нагород і премій від зиску до поділу, з балансного надлишку або з інших надлишків доходів відносно витрат, що перебільшує суму, яка становить суму зиску і нормативного показника частки тих виплат в зиску після оподаткування” (ст. 29а абз. 2). У випадку виплат винагороджень, сума, звільнена з податку, була окреслена як “додаток суми, звільненої в попередньому податковому році і добутку цієї суми та вираженого у відсотках росту або падіння проданих виробів нетто, скоригованої на коефіцієнт, який окреслює можливості росту заробітної плати у відношенні до змін величини виробництва” (ст. 29b)¹⁴. Розмір даного коефіцієнта встановлювався Кабінетом Міністрів шляхом видачі постанови (ст. 29с п.1 літ. а)¹⁵. В тому самому законі передбачено також можливість окреслення додаткових сум, звільнених з податку в центральному річному плані, який ухвалювався Кабінетом Міністрів (ст. 29d). Міністр Праці, Зарплати і Соціальних Справ міг вказати, які зарплати були звільнені з податку (ст. 29е абз. 1 п. 1).

Варто помітити, що в записах від 1983 і 1985 р. законодавець віднісся до фонду заробітної плати на підприємстві (тобто до суми витрат на заробітну плату у даного роботодавця), а не до змін розміру середньої заробітної плати¹⁶. Сконс-

¹³ В розпорядженні Кабінету Міністрів від 30 грудня 1983 р. *w sprawie wysokości obciążeń na Państwowy Fundusz Aktywizacji Zawodowej oraz zasad ustalania wskaźnika przyrostu wynagrodzeń wolnego od obciążeń* (Dz. U. Nr 75, poz. 339) коригуючий коефіцієнт встановлено в розмірі 0,5, 0,8 і 1,0 – різному для різних груп підприємств.

¹⁴ В 1986 р. за суму, звільнену з податку за 1985 р. необхідно прийняти суму, встановлену на основі змісту закону від 1983 р.

¹⁵ Див.: *rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 listopada 1985 r. w sprawie stawek podatku od ponadnormatywnych wypłat wynagrodzeń oraz zasad ustalania kwot wynagrodzeń wolnych od podatku* (Dz. U. Nr 55, poz. 278).

¹⁶ *A. Maliszewska, Regulowanie wzrostu środków płacowych – próba oceny rozwiązań*

труйовані таким чином вимоги мали протидіяти не тільки надмірному підвищенню заробітної плати, а й росту працевлаштування на підприємствах. Приріст суми зарплат, про який йдеться в ст. 3 абз. 2 закону від 1983 р., міг виникати як з підвищення зарплат, так і з працевлаштування нових працівників. Таке рішення було обгрунтованим в умовах соціалістичної економіки, в якій мало місце не безробіття, а невиваженість кількості робочих рук. Водночас законодавець залишив можливість, щоб в деяких випадках збільшення працевлаштування не призводило до необхідності реалізації вплат в Державний Фонд Професійної Активізації. В ст. 4 абз. 1 вказано, що в обгрунтованих випадках необхідності росту працевлаштування Міністр Праці, Зарплат і Соціальних Справ – замість обтяження приросту суми винагородження міг впровадити обтяження засобів, що використовуються для приросту середньої заробітної плати (в такому випадку допустимим був зріст коштів на зарплату, якщо він виникав з працевлаштування нових працівників, а не з надмірного росту середньої зарплати)¹⁷.

В період дії закону від 1989., обрахування суми, звільненої від податку, було дуже складним. Згідно з ст. 3 абз. 1 і 2, основа встановлення норм винагороджень за січень 1990 р. мала бути обрахована на основі сум винагороджень за вересень, жовтень і листопад 1989 р., показників інфляції в III кварталі, в жовтні і листопаді 1989 р., прогнозованого показника росту цін в грудні 1989 р. та кілька разів використаного коефіцієнта 0,8. Згідно з ст. 4 абз. 1, обрахована таким чином сума зарплати в січні 1990 р. мала бути збільшена на суму приросту, що виникала з так обрахованої суми росту роздрібних цін на товари і послуги в січні 1990 р., помноженого на коригуючий коефіцієнт – таким чином обраховувалася “місячна норма винагороджень в січні 1990 р.”. Місячну норму винагородження в кожному наступному місяці становила місячна норма з попереднього місяця, збільшена на суму приросту, що виникала з показника росту роздрібних цін на товари та послуги в даному місяці, помножену на коригуючий коефіцієнт (ст. 4 абз. 2). Норму податкового року (періоду) становила сума місячних норм (ст. 4 абз. 3). Величина коригуючого коефіцієнта встановлювалася Кабінетом Міністрів шляхом видачі ухвали (ст. 4 абз. 4)¹⁸.

В законі від 1990 р. утримано принцип, що ріст зарплат вище встановленого законом рівня, підлягає високому оподаткуванню. Безподатковий (тобто звільнений від податку) ріст винагородження, у відношенні до бази з попереднього місяця, виникав з добутку місячного показника росту роздрібних цін товарів і послуг та коригуючого коефіцієнта, розмір якого встановлювався Кабінетом Мініст-

---

zastosowanych w 1991 roku, Kancelaria Sejmu. Biuro Studiów i Ekspertyz, [Warszawa] 2014, с. 2.

¹⁷ Див. для прикладу: rozporządzenie Ministra Pracy, Płac i Spraw Socjalnych z dnia 29 września 1984 r. w sprawie określenia sposobu ustalenia wskaźnika przyrostu wynagrodzeń wolnego od obciążeń na Państwowy Fundusz Aktywizacji Zawodowej w 1984 r. dla niektórych jednostek gospodarczych (Dz. U. Nr 50, poz. 260).

¹⁸ Див. для прикладу: rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 31 grudnia 1989 r. w sprawie ustalenia wysokości współczynników korygujących oraz określenia przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia stanowiącego podstawę ustalenia normy wynagrodzeń u podatników, którzy podjęli działalność po dniu 30 września 1989 r. (Dz. U. z 1990 r. Nr 1, poz. 3).

рів в ухвалі¹⁹. В літературі також представлявся погляд, що прийнята конструкція податку сприяла інфляції. Даріуш Росаті вказував, що відношення до росту середньої зарплати сприяло працевлаштуванню багатьох некваліфікованих працівників, які отримували низьку зарплату, і не заохочувало до росту виробництва і продуктивності праці²⁰.

Неважко помітити, що в період дії законів від 1989 і 1990 рр. роботодавець, який мав намір уникнути попівку, змушений був передбачити, яким буде ріст цін в даному місяці. Він міг довіритися прогнозу інфляції, оголошуваному Міністерством фінансів (в практиці найчастіше занижуючому рівень інфляції), але керуючись принципом обережності, приймав показник нижчий, ніж планований урядом. В результаті, зміни зарплат не встигали за рівнем інфляції, що безсумнівно спричинилося до її загальмування²¹. З другої сторони, таку конструкцію податку важко погодити з принципом будування довіри до держави. Санкційний характер податку мав склонити платників до запобігання його оплаті (тобто до відмови від надто швидкого підвищення зарплат), однак підприємець, бажаючи виконати встановлені норми росту винагородження міг, не дивлячись на це, мати нарахований цей податок, тому що невірно передбачив рівень інфляції в даному місяці (іще до його закінчення).

6. Ставки податку від понаднормативних виплат винагородження

Розмір виплат у Фонд Професійної Активізації окреслювався не в законі, а у виконавчих актах. З ст. 3 абз. 8 закону від 1983 р. виникало тільки те, що обтяження мали встановлюватися прогресивно, становлячи від 40 до 500 % у випадку росту винагородження і від 100 до 400 % у випадку премій і нагород. Розмір цих обтяжень мав вказуватися в розпорядженні Кабінету Міністрів.

В § 1 розпорядження від 30 грудня 1983 р.²² ставку податку встановлювано таким чином, що більш значимі рости винагородження призводили до необхідності оплати податку, значно перевищуючого кошт самого підвищення. При перебільшенні суми винагородження, яке становило до 1 %, ставка обтяження становила 40 %, при перебільшенні на: від 1 до 2% це було 80 %, при перебільшенні на: від 2 до 3–120 %, при перебільшенні на: від 4–200 %, при перебільшенні на: від 4 до 5–300 %, тоді як при перебільшенні більш, ніж на 5–400 %.

В законі про оподаткування суб'єктів суспільної економіки, новелізованій в 1985 р., повторено рішення, прийняте в законі від 1983 р.: Кабінет Міністрів мав окреслити розмір податку, що становив від 40 до 500 % у випадку росту зарплати і від 100 до 400 % у випадку нагород і премій (ст. 29с п. 1 літ. с)²³. Законодавець

¹⁹ Див. для прикладу: rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 31 maja 1991 r. w sprawie ustalenia wysokości współczynnika korygującego procentowy wzrost cen towarów i usług konsumpcyjnych (Dz. U. Nr 46, poz. 202). В 1991 р. діяв коригуючий коефіцієнт 0,6 – А. Maliszewska, *op. cit.*, с. 2.

²⁰ D. Rosati, *Więcej strat niż korzyści*, „Życie Gospodarcze” nr 5 z 1991 r., с. 6

²¹ Анна Малішевська звертала увагу, що дійсний ріст винагородження на підприємствах бів не тільки нижчим від рівня інфляції, але й від росту нормативної заробітної плати, тобто дозволеного законодавцем – А. Maliszewska, *op. cit.*, с. 2.

²² Див. Зноску 13.

²³ Див. для прикладу: rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 listopada 1985 r. w sprawie

передбачив ряд винятків від принципу оподаткування понаднормативних виплат. Кабінет Міністрів розпорядженням міг визначити правила зменшення оподаткування з приводу експортного продажу та економії при використанні сировини і матеріалів (ст. 29с п. 1 літ. d), міг також – враховуючи специфічні умови праці декотрих підприємств – впровадити для них інший показник, ніж продані вироби, а також окреслити інші принципи визначення суми, звільненої з податку, і ставок податку (ст. 29 с п. 2).

Згідно з ст. 8 закону від 1989 р., податок за перевищення норми винагородження за даний період становив: до 3% перевищення – 200% за кожну відсотку, а понад 5% перевищення – 500% за кожну відсотку перевищення (а у випадку перевищення норми виплати нагород і премій – 500% суми перевищення).

В законі від 1990 р. величину податку окреслено подібно, як і в попередньому акті, однак, зменшено його розмір. Згідно з ст. 13 закону, податок за перевищення середньої норми винагородження в розрахунковому році становив: до 3 % перевищення норми – 100 % за кожну відсотку, від 3 до 5 % перевищення – 200 %, а понад 5 % перевищення – 500 % за кожну наступну відсотку. У випадку перевищення норми виплати нагород і премій податок становив 500 % суми перебільшення.

7. Кінцеві уваги

Головним завданням “попівку” була протидія спадку вартості грошей. В період дії законів від 1989 і 1990 р.р. інфляцію вдалося значно обмежити, до 32 % в 1992 р.²⁴ Не можна окреслити, в якому ступені це сталося завдяки попівку, а в якому – завдяки іншим інструментам економічної політики. Блокування росту винагородження, навіть такого, яке тільки б встигало за інфляцією, призвело б до того, що реальна заробітна плата значно зменшилась.

Хоча передбачалося, що роботодавці уникатимуть податкового обов’язку, “попівек” приніс державі поважні доходи. В 1991 р. надходження по цій статті становили аж 12 % усіх надходжень в бюджет держави. З другої сторони, “попівек” для підприємців становив поважну частину витрат – в 1991 р. це було аж 30 % усіх обтяжень фінансового результату підприємств²⁵.

Після входу в життя закону від 1990 р., аналізований податок також був інструментом, який сприяв приватизації державних підприємств. Діюче тоді законодавче звільнення приватних підприємців мало заохочувати працівників і керівництво державних підприємств до їх приватизації. Вже сама комерціалізація

---

stawek podatku od ponadnormatywnych wypłat wynagrodzeń oraz zasad ustalania kwot wynagrodzeń wolnych od podatku (Dz. U. Nr 55, poz. 278). Див. також: W. Krencik, *Opinia w sprawie ustawy o utracie mocy obowiązującej przez ustawę z dnia 22 grudnia 1990 r. o opodatkowaniu wzrostu wynagrodzeń* (druk senacki 38), [w:] *Opinie dotyczące ustawy o utracie mocy obowiązującej przez ustawę z dnia 22 grudnia 1990 r. o opodatkowaniu wzrostu wynagrodzeń* (druk senacki nr 38), „Zeszyty Biura Studiów i Analiz Kancelarii Senatu”, Nr 167 (O-55/93), [Warszawa 1994], с. 3.

²⁴ Див зноску 4.

²⁵ A. Maliszewska, *op. cit.*, с. 10; W. Krencik, *op. cit.*, s. 4-5; Z. Jacukowicz, *Uwagi do ustawy z dnia 17 grudnia 1993 r. o utracie mocy obowiązującej przez ustawę z dnia 22 grudnia 1990 r. o opodatkowaniu wzrostu wynagrodzeń* (druk senacki nr 38), [w:] *Opinie dotyczące...*, с. 11.

підприємства (або перетворення його в товариство торгівельного права) провадила до злагодження податкових обтяжень. Згідно з ст. 13 абз. 4 закону від 1990 р., якщо платник податку зробився товариством торгівельного права (або простим товариством), ставка податку обнижувалася до 50 % (якщо Державна скарбниця, державні підприємства, зміни або міжзмінні товариства мали від 50 до 80 % часток або акцій в даному товаристві), або на 20 % (якщо ці суб'єкти мали понад 80 % акцій або часток)²⁶. Умовою скористання з цих пільг було врегулювання в строк зобов'язань у відношенні до бюджету (ст. 13 абз. 5), причому, дане сформулювання важко признати точним.

“Попівек” був предметом гарячої дискусії серед політиків і економістів, а професійні союзи боролися з ним з усієї сили. Він існував до кінця березня 1994 р., а після його відмінення гіперінфляція не повернулася. Прихильники оподаткування росту заробітної плати можуть стверджувати, що він досконало сповнив своє завдання, а противники – що був непотрібним обтяженням.

Додаток

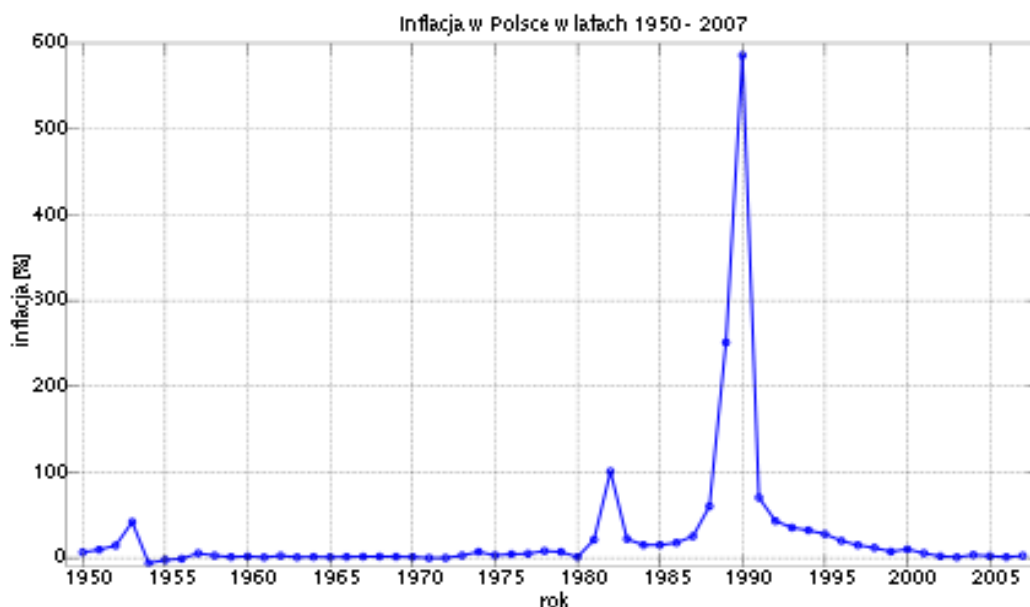

Рис. 1. Графік – інфляція в Польщі в 1950–2007 роках²⁷

²⁶ Якщо публічні суб'єкти володіли менш, ніж 50% часток або акцій, таке товариство не було охоплене дією даного закону - див. п. 3; A. Maliszewska, *op. cit.*, с. 1, 5-8.

²⁷ https://pl.wikipedia.org/wiki/Inflacja_w_Polsce#/media/File:PL_inflacja_wykres.svg (стан з 1 листопада 2015 р.)

*Секція 3. Трансформація митної політики України
у контексті лібералізації міжнародної торгівлі*

**ТРАНСФОРМАЦІЯ ФУНКЦІЙ МИТНИХ АДМІНІСТРАЦІЙ
В УМОВАХ СУЧАСНИХ ГЕОПОЛІТИЧНИХ ВИКЛИКІВ**

В. В. Ченцов

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

Аналіз спектра впливу митних організацій на світові процеси потребує від Всесвітньої митної організації (далі – ВМО) поступового переміщення акцентів на визначення ролі й місця митних адміністрацій у розв’язанні не лише проблем міжнародної торгівлі.

Уже 2006 р. ВМО запроваджує програму “Митниця XXI століття”, в якій запропоновано десять складових блоків розвитку митних адміністрацій в умовах глобалізації.

ВМО зробила концептуальний висновок, що роль митниці трансформувалася від збору мита для підтримки державного бюджету до сприяння досягнення ширших завдань уряду. Митниця не тільки здійснює керування торгівлею, але й також володіє спеціальними знаннями для управління економічною кризою, що пов’язана з міжнародним переміщенням товарів.

Рада ВМО визначила декілька ключових моментів, що впливають на розширення нетрадиційних функцій митних адміністрацій, а саме:

- складна, змінювана й чутлива глобальна торгівля;
- збільшення загрози для безпеки та організована злочинність;
- виникнення нових підходів до управління кордонами;
- виклики нової ситуації для урядів;
- збільшення відповідальності держав і урядів.

Таким чином, захист національної та соціальної безпеки і середовища, де ми мешкаємо, стали питанням, яке торкається загальних інтересів міжнародної митниці.

Підтвердженням правильного курсу ВМО на розв’язання глобальних проблем сучасності став черговий виклик людству – світова економічна криза. Політична комісія ВМО в грудні 2008 р. констатувала:

1. Негативні наслідки світової фінансової кризи почали проявлятися в сфері міжнародної торгівлі й митного адміністрування транскордонного товарообігу. Як невід’ємна складова міжнародного ланцюга постачань товарів митні адміністрації перебувають в оптимальній позиції щодо можливостей моніторингу впливу глобальної світової ситуації на обсяги товарів, які переміщуються через прикордонні пункти пропуску.

2. Незважаючи на зміни економічних умов ситуації на світових фінансових ринках, скорочення обсягів експорту й імпорту для окремих країн, наявність перспектив подальшого зниження обсягів міжнародної торгівлі, перед окремими національними митними адміністраціями стоїть завдання наповнення дохідної частини бюджету відповідно до приблизних розрахунків, які було проведено ще до початку фінансової кризи.

3. Наявні ознаки того, що економічні оператори відчувають певні проблеми із забезпеченням страхування експортних кредитів. Учасники Консультатив-

ної групи представників приватного сектора (КГППС), які мають власні інтереси в сфері виробництва та доставки товарів, відмічають факт негативного впливу світової фінансової кризи на процеси міжнародної торгівлі.

4. До переліку завдань митних адміністрацій, крім формування дохідної частини бюджету й забезпечення національної безпеки та захисту суспільства, також належать завдання сприяння спрощенню міжнародної торгівлі для створення сприятливого інвестиційного клімату й зменшення кількості громадян, що живуть за межею бідності. В умовах фінансової кризи підвищується ризик збільшення кількості випадків комерційного шахрайства та ухилення від сплати митних платежів у повному обсязі, що прямо ставить під загрозу виконання національною адміністрацією завдання наповнення державного бюджету. Отже, в умовах поточної економічної ситуації адміністрації повинні неухильно виконувати принципи ефективного митного адміністрування, які забезпечують вирішення завдань зі збору платежів, припинення комерційного шахрайства та сприяння спрощенню міжнародної торгівлі.

5. Міжнародна митна спільнота в контексті запобігання глобальній фінансовій кризі має вжити адекватних заходів, вклавши свій внесок у справу відновлення безперебійного функціонування системи міжнародної торгівлі. У даному зв'язку важливо не допустити появи нових бар'єрів, що перешкоджають вільному товарообміну, запровадження заходів, які спричинять збільшення фінансових і тимчасових витрат, пов'язаних з митним оформленням переміщуваних товарів. Ключовим аспектом ефективного митного адміністрування є використання системи аналізу та управління ризиками.

Експерти ВМО сформулювали рекомендації, які можуть сприяти виходу з економічної кризи. Констатуючи той факт, що національними митними адміністраціями виконується широкий спектр завдань, пов'язаних з адмініструванням транскордонного переміщення людей і вантажів, серед яких: формування дохідної частини бюджету за рахунок справляння митних зборів; дотримання прав споживачів; питання національної безпеки та захист навколишнього середовища. ВМО закликала забезпечувати умови, за яких вищезазначені адміністративні заходи не ставали б перешкодою на шляху міжнародного товарообміну. Іншими словами, перед національними урядами постійно стоїть подвійне завдання: з одного боку, забезпечити необхідний контроль за державним кордоном, з іншого – максимально сприяти спрощенню міжнародної торгівлі й невпинному функціонуванню ланцюга поставки товарів.

ВПЛИВ ПРОЦЕДУРИ РОЗМИТНЕННЯ НА РОЗВИТОК ЗЕД В УКРАЇНІ

Г. С. Гуріна, О. В. Вітюк

(Національний авіаційний університет, м. Київ)

Сьогодні, в умовах глобалізації, нагальною проблемою в Україні є розвиток зовнішньоекономічної діяльності, яка набуває більшої ваги і потребує впровадження заходів для сприяння функціонування вітчизняних підприємств, що здійснюють ЗЕД.

Метою дослідження є визначення характеристики проходження митних процедур для ввезення автомобілів в Україну та динаміку показників імпорту даного товару за останні роки.

Виявлено наступні етапи процедури митного оформлення при імпорті товару на митну територію країни:

1. Подання необхідних документів декларантом на митницю.
2. Призначення начальником митниці відповідальної особи.
3. Перевірка документів на комплексність та відповідність.
5. Передача документів начальнику підрозділу митної статистики.
6. Перевірка ВМД та документів. Перевірка факту застосування до суб'єкта ЗЕД санкцій.
7. Проставлення штампу “перевірено”.
8. Перевірка відділом митних платежів заявленої митної вартості та нарахування митних платежів.
9. Проставлення штампу “сплачено”.
10. Перевірка вантажним відділом відомостей у ВМД.
11. Проставлення штампу “під митним контролем” [1].

Визначено, що суб'єктам господарювання при ввезенні транспортних засобів (у тому числі легкових автомобілів, гібридних, нових та бувших у використанні) на митну територію України відповідно до митного режиму імпорту сплачуються такі митні платежі [2]:

- ввізне мито;
- додатковий імпортний збір;
- податок на додану вартість;
- акцизний податок.

Проаналізовано основні тенденції в сфері митного оподаткування транспортних засобів: з 14 березня 2013 р. спецмита були введені строком на 3 роки. За інформацією УНІАН, з 14 квітня 2014 р. на легкові автомобілі з бензиновими двигунами об'ємом 1–1,5 л ставка спецмита встановлювалася на рівні 4,31 %. А з 14 квітня 2015 р. – уже в два рази менше – 2,15 %. На авто з бензиновими двигунами об'ємом 1,5–2,2 л з 14 квітня 2014 р. ставка становила 8,63 %, а з 14 квітня 2015 р. – 4,32 %. Тоді уряд називав це вимушеним заходом для захисту українських автовиробників від імпорту. Останнім він так і не допоміг. За даними асоціації Укравтопром, 2013 р. виробництво легковиків у країні зменшилося на третину, а загальний обсяг автопродажів – на 9 %. Зате цей захід суттєво зашкодив автоімпортерам. За словами голови Всеукраїнської асоціації автоімпортерів і дилерів (ВААІД), того ж року їм довелося заплатити близько 253 млн дол. США спецмита, незважаючи на те що більшу частину автомобілів вони встигли ввезти до його впровадження. 2014-го імпорт легкових машин знизився на 43 %.

В умовах падіння української економіки і скорочення українського авто ринку таке рішення ще більше скоротило імпорт автомобілів в Україну – і українські автоімпортери виступили з вимогою повної відміни автомобільних спецмит. Відповідно до повідомлення Міжвідомчої комісії з міжнародної торгівлі, опублікованому в урядовій газеті, 10 вересня 2015 р. комісія розглянула інфор-

мацію Мінекономрозвитку про необхідність скасувати спецзаходи щодо імпорту в Україну легкових автомобілів незалежно від країни походження та експорту, застосованих рішенням від 28 квітня 2012 р. Рішення Комісії набирало чинності з 30 вересня 2015 р. За оцінкою Державної Служби Статистики України, обсяг імпорту за січень – липень 2015 р. склав 816 090,8 тис. дол. США [3].

Зроблено висновок, що процедура митного оформлення транспортних засобів досить складна і включає декілька послідовних етапів. З 30 вересня 2015 р. з проголошенням відміни спец мита на імпорт автомобілів, зменшилась вартість розмитнення даного товару. До митних платежів відносять: ввізне мито, додатковий імпортний збір, податок на додану вартість і акцизний податок. У 2014 р. було ввезено 62 600 авто на суму \$1,2 млрд. Середня митна вартість кожної ввезеної іномарки була на \$2000 вищою, ніж роком раніше. Отже, 2014-го автоімпортери переплатили до бюджету держави понад \$100 млн. За оцінкою голови Всеукраїнської асоціації автоімпортерів і дилерів автомобіль, який коштує \$20 000 подешевшає до \$19 600. Однак тенденції до зниження цін на імпортні авто не зразу будуть помітні, оскільки у країні ще певний час продаватимуть машини, завезені зі сплатою даного митного платежу. Крім цього, не менш важливим фактором, який визначає ситуацію на ринку імпортних автомобілів, крім розмірів митних платежів, є знецінення національної валюти. Однак при стабілізації економічної ситуації в країні, перспективи розвитку даного бізнесу досить великі, адже наша держава займає друге місце в світі за застарілістю парку легкових автомобілів.

Список використаних джерел:

1. Голомовзий В. Г. Митне регулювання [Електронний ресурс] / В. Г. Голомовзий // Онлайн Бібліотека. – Режим доступу : <http://www.readbookz.com/rbooks/book-2/ua/chapter-105>
2. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. №4495-VI.
3. Офіційний портал Державної фіскальної служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sfs.gov.ua>

ОКРЕМІ АСПЕКТИ МИТНО-ТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ, ЙОГО ПРОБЛЕМНІ МОМЕНТИ

К. М. Горб, О. Я. Яворська

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

Митно-тарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності займає важливе місце в державному регулюванні економіки нашої країни. Його мета – ретельно аналізувати зовнішньоекономічну діяльність України і якомога відчутніше сприяти розвитку торговельних відносин з іншими країнами, підтримувати власного товаровиробника та захищати внутрішній товарний ринок.

Митно-тарифне регулювання безпосередньо впливає на показники експорту та імпорту, а також прямо і опосередковано визначає основні економічні параметри національних економік, а саме: динаміку й тенденції зміни обмінних курсів, відсоткових ставок, структуру та значення платіжного балансу тощо.

Основним елементом системи митно-тарифного регулювання є митний тариф, який у вузькому розумінні являє собою систематизований перелік ставок і товарів, що оподатковуються імпортом та експортом митом. Складовими цієї системи також є способи нарахування ставок мита і коефіцієнти надбавок, знижок та переліки товарів, заборонених до ввезення, вивезення й транзиту відповідно до товарної номенклатури зовнішньоекономічної діяльності. Митний тариф можна розглядати і як конкретну ставку мита, що застосовується під час увезення певного товару на митну територію України чи його вивезення.

Важливо знати, що у промислово розвинутих країнах мито виконує насамперед регулюючу функцію, а не фіскальну, і надходження від справляння ввізного мита становлять не більше 0,3 % ВВП, на відміну від України, де на митні органи покладаються головним чином завдання із наповнення державного бюджету. Таке перетворення митних органів України у фіскальні структури зменшує можливості реалізації інших їх функцій та створює перешкоди для міжнародного співробітництва й ефективної боротьби з митними правопорушеннями. Як наслідок, збільшуються масштаби ухилення від сплати податків, зменшується конкурентоспроможність вітчизняного товаровиробника, не приділяється належної уваги розвитку співробітництва на міжнародній арені тощо.

Такий стан спричиняє шкідливий вплив на функціонування митно-тарифного регулювання України. Але окрім цього, на сьогодні існує і ряд інших негативних причин. Це зокрема такі:

- ✓ надмірна деталізація та значна диференціація у розмірах ставок ввізного мита на однорідні товари;
- ✓ встановлення специфічних та комбінованих ставок ввізного мита без урахування специфіки поставок товару;
- ✓ наявність значної кількості пільг зі сплати ввізного мита для окремих галузей та суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності;
- ✓ ігнорування галузевими міністерствами та відомствами основних принципів і підходів щодо підготовки законодавчих актів з питань митно-тарифного регулювання;
- ✓ відсутність митного контролю від сучасних потреб пропускну здатності та світових стандартів контролю товарів тощо.

Тому з метою вирішення даних проблем передусім доцільно надати більше прав Кабінету Міністрів України, щоб даний орган міг детальніше встановлювати та змінювати ставки ввізного й вивізного мита. Адже запровадження такої системи встановлення митних тарифів дасть змогу оперативно реагувати на зміни кон'юнктури як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках, забезпечить захист внутрішнього ринку та виконання міжнародних зобов'язань України.

Відсутність же можливості оперативного коригування ставок ввізного мита може призвести до порушень міжнародних зобов'язань України.

Ми знаємо, що значна диференціація у ставках ввізного мита на готову побутову, аудіо-, відео-, комп'ютерну техніку та комплектуючі до них, призводить до масового ввезення товарів частинами з подальшим тіншовим складанням цих товарів. Тому у даному напрямі необхідно продовжити роботу щодо поступового зниження ставок ввізного мита з метою перетворення з фіскально-

го елемента в елемент регулювання зовнішньоекономічної діяльності та захисту економічних інтересів вітчизняних виробників.

Проте однією з найважливіших проблем, яку необхідно розв'язати у митно-тарифному регулюванні в найближчій перспективі, – є впровадження міжнародних норм і правил, що дасть змогу перейти до застосування єдиних стандартів у галузі митної справи і вирішити питання, пов'язані з приєднанням до міжнародних конвенцій із гармонізації й спрощення митних процедур, та питання процедури спільного транзиту, а також допоможе здійснити поетапне наближення митного законодавства і митних процедур, які застосовуються в Україні, до країн Євросоюзу.

Адже відомо, що існує позитивна динаміка торгівлі з країнами ЄС, що зумовлено збільшенням обсягів присутності України на ринку ЄС та зростанням питомої ваги в загальному торговельному балансі нашої держави.

А у майбутньому, відповідно до цього, основним бонусом для нас стане безмитний доступ до великого ринку європейських країн. І після переходу на визнані ЄС стандарти, для України буде доступний не тільки ринок ЄС, але й ринки тих країн, які визнають стандарти ЄС.

Таким чином, митно-тарифне регулювання є одним із найпоширеніших і найдієвіших економічних інструментів регулювання зовнішньоекономічних відносин і захисту національної економіки від зовнішнього неконтрольованого впливу. А одним з найбільш поширених регуляторів таких відносин – є митний тариф.

ЗАХИСТ ЕКОНОМІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ ДЕРЖАВИ НА ОСНОВІ ВДОСКОНАЛЕННЯ МИТНО-ТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕД

В. Є. Зайцев, Б. С. Коваленко

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

В умовах включення України у світові господарські процеси особливого значення набуває регуляторна функція держави для вирішення завдань, пов'язаних з формуванням нового конкурентного середовища, структурною перебудовою національного господарства та підвищення конкурентоспроможності вітчизняної економіки в цілому.

Сьогодні, як ніколи, світовий ринок безкомпромісно й об'єктивно оцінює конкурентоспроможність товарів. Він дозволяє зіставити вітчизняний та світовий рівні виробництва, національні і світові витрати, науково-технічні якості продукції. Таке зіставлення – своєрідний контроль у вигляді міжнародної конкуренції, необхідна умова динамічного розвитку національної економіки.

В усіх країнах, а особливо в країнах із перехідною економікою, де сталася широка лібералізація зовнішньоекономічної діяльності, державне регулювання останньої є об'єктивною необхідністю. Таке регулювання спрямоване на забезпечення захисту інтересів країни та суб'єктів її зовнішньоекономічної діяльності, створення рівних можливостей розвивати всі види підприємницької діяльності, стимулювання рівних та справедливих умов конкуренції та ліквідацію монополізму світового економічного середовища.

Сучасна політика регулювання зовнішньоекономічної діяльності України спрямована не на довгострокову перспективу, а на пошук шляхів виходу із кризових ситуацій, тому така політика часто не дає позитивних результатів. Останнім часом наша держава значно лібералізувала зовнішню торгівлю. Ця обставина мала як позитивні, так і негативні наслідки для української економіки. До позитивних належать: збільшення обсягу експорту; вихід країни на нові ринки, де вітчизняна продукція заповнює вільні “ніші”; істотне розширення кола експортерів, які формують конкурентне середовище в експортній діяльності. Негативними наслідками є низька ефективність зовнішньої торгівлі. З часом дедалі більше загострюється проблема конкурентоспроможності українських товарів зі значним рівнем доданої вартості, особливо машинобудування та інших галузей, де необхідний високий ступінь обробки.

Приєднання України до СОТ фактично стало приєднанням до існуючої в цій організації системи прав та обов’язків, значна частина яких торкається питання захисту інтересів національних виробників. Зберігаючи право захищати своїх виробників, країна зобов’язується робити це відповідно до правил і процедур, встановлених СОТ. Юридично Україна отримала широкі можливості, але фактично позитивні результати можна лише очікувати. Перша проблема полягає в тому, що право вийти на закордонний ринок ще не означає, що на цьому ринку вдасться продати пропонований товар. Для того, щоб реалізувати свій товар, він повинен бути конкурентоспроможним. А цього, як відомо, далеко не завжди можливо досягти через застарілість, зношеність обладнання та низькі технології виробництва. Якщо розглядати з позиції імпортних операцій, то тут наслідки від вступу України до СОТ можуть мати більш негативний характер. Адже після вступу до СОТ перед Україною не тільки відкрилися додаткові ринки, але і Україна зобов’язалась відкрити свій національний ринок перед товарами з інших країн. А це призводить до того, що все більше з’являється імпоротної продукції, яка є досить конкурентоспроможною для того щоб витіснити з національного ринку українські товари.

В цих умовах виникає необхідність докладно розглянути митно-тарифне регулювання ЗЕД, як один з основних напрямків системи державного регулювання, що використовується для таких важливих суспільних цілей як створення сприятливих умов щодо розвитку зовнішньоекономічної діяльності, забезпечення економічної безпеки суспільства, захисту національних інтересів держави в цілому.

Враховуючи те, що у нашої держави попереду ще дуже важкий шлях інтегрування у світове господарство і для того щоб зайняти гідне місце на світовій арені торгівлі, слід приділити увагу наступним питанням, що безпосередньо стосуються покращення стану митно-тарифного регулювання ЗЕД і підвищення на цій основі національної конкурентоспроможності:

- визначенню основних пріоритетів розвитку країни та формування законодавчої бази ЗЕД відповідно до державних інтересів, а не інтересів окремих суб’єктів;
- посиленню контролю органів державної влади над наданням митних пільг з метою уникнення безпідставного звільнення від оподаткування;

- створенню чітко регламентованого механізму спрощеного порядку застосування процедур митного оформлення та розширення прав фіскальних органів під час проведення митного пост-аудиту;
- підвищенню ефективності контролю за правильністю визначення митної вартості, коду та країни походження товарів;
- активному використанню світового досвіду митно-тарифного регулювання провідних країн світу та країн, що мають подібний економічний стан;
- застосуванню принципу тарифної ескалації для стимулювання вітчизняного виробництва з великою часткою доданої вартості та високим ступенем обробки;
- подальшій адаптації законодавства України у галузі митної справи до норм міжнародних угод та конвенцій;
- впровадженню нових методів навчання та підвищення кваліфікації спеціалістів у сфері регулювання ЗЕД.

ПРО УТОЧНЕННЯ КОМПЕТЕНЦІЇ СУБ'ЄКТІВ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ

Л. В. Трофімова

(Національний гірничий університет, м. Дніпропетровськ)

Як відомо поняття політико-правової категорії “державне управління” як організаційно-правової форми здійснення влади за суб’єктним складом ширше ніж саме поняття “виконавчої влади”. Відповідно до принципів урядування, теорії адміністративного права та вітчизняного законодавства за формування державної політики у конкретній сфері відповідають міністерства в межах своєї компетенції, контролюючи діяльність інших центральних органів виконавчої влади, які перебувають у його підпорядкуванні. Організацію, повноваження та порядок діяльності центральних органів виконавчої влади визначено Законом України “Про центральні органи виконавчої влади”. Систему центральних органів виконавчої влади складають міністерства та інші центральні органи виконавчої влади (ст. 1). Міністерства забезпечують *формування та реалізують* державну політику в одній чи декількох визначених Кабінетом Міністрів України сферах, а інші центральні органи виконавчої влади утворюються для виконання окремих *функцій з реалізації* державної політики (ст. 1, 6, 7, 16 та 17) [1].

У наукових дискусіях зазначається про існування певної невідповідності між “іноземним” та вітчизняним розумінням державної політики. Основна відмінність у тому, що джерелом державної політики в більшості розвинутих країн є уряд, українська концепція твердить про “державні органи”. Серед основних перепон, що негативно впливають на процес формування та реалізації політики в першу чергу потрібно вказати на неточності правового регулювання цього процесу [2].

Як зазначає О. Юлдашев, регуляторна політика – це управління процесом нормотворення, а її метою є забезпечення якості правових (регуляторних) актів за допомогою визначення необхідної (нормативної) технології розробки цих актів та “примушення” суб’єктів нормотворчості (регуляторних органів) дотримуватися цієї технології [3].

До проекту Закону України “Про запобігання корупції” (дата реєстрації: від 30.09.2014 р. № 5113; дата акта: від 14.10.2014 р. № 1700-VII) було підготовлено узагальнюючий висновок науково-експертного управління щодо відповідності вимогам антикорупційного законодавства: за результатами розгляду в першому читанні законопроект доцільно повернути на доопрацювання з урахуванням висловлених зауважень та пропозицій, проте у ньому не йшлося про компетенції, невідповідність визначення функцій та/або повноважень суб’єктів згідно з редакцією ст. 3 [4]. Разом з тим, громадська антикорупційна експертиза також не залишила без уваги законопроекти № 5113 “Про запобігання корупції” та № 5085 “Про систему спеціально уповноважених суб’єктів у сфері протидії корупції” [5], але без аналізу статусу суб’єктів, які здійснюють формування та реалізацію єдиної державної податкової, митної політики. Згідно з постановою КМУ від 21.05.2014 р. № 236 із змінами “Про Державну фіскальну службу України” серед основних завдань ДФС визначено: **реалізація** державної податкової політики та політики у сфері державної митної справи; 2) внесення на розгляд Міністра фінансів пропозицій щодо забезпечення **формування**: державної податкової політики; державної політики у сфері державної митної справи, а за постановою КМУ від 20.08.2014 р. № 375 Мінфін є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує **формування та реалізує** державну фінансову та бюджетну політику, забезпечує формування та реалізацію єдиної державної податкової, митної політики.

До суб’єктів, на яких поширюється дія Закону України від 14.10.2014 р. “Про запобігання корупції” віднесено (ст. 3): посадових та службових осіб центрального органу виконавчої влади, що забезпечує **формування та реалізацію** державної податкової політики та державної політики у сфері державної митної справи.

Оскільки закон має бути передбачуваним, зрозумілим і доступним для зацікавлених осіб та сформульованим з достатньою точністю для того, щоб забезпечити ефективне регулювання поведінки та/аби бути здатним – за потреби, за відповідної консультації – передбачати тією мірою, що є розумною за відповідних обставин, наслідки, що може потягнути за собою дія (бездіяльність) особи, то доцільно внести зміни до ст. 3 Закону України від 14.10.2014 р. “Про запобігання корупції” задля ясності розмежування компетенції у формуванні політики стосовно працівників міністерства фінансів і фіскальної служби у такій редакції: “посадових та службових осіб центрального органу виконавчої влади, що забезпечує **реалізацію** державної податкової політики та державної політики у сфері державної митної справи”, або визначивши посадових та службових осіб органів виконавчої влади, що забезпечують **формування та реалізацію** державної фінансової політики, що охоплює, зокрема і бюджетну, і податкову, і митну політику.

Список використаних джерел:

1. Про центральні органи виконавчої влади [Електронний ресурс] : Закон України. – Режим доступу : <http://www.zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3166-17>

2. Система розробки і здійснення публічних політик в Україні / під загальною редакцією О. П. Дем'янчука. – К. : Факт, 2004. – 224 с. ; Організаційно-правові аспекти формування державної політики [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pravo.org.ua/publicna-administratsiia/teoriia-administratyvnoho-prava/1043-the-legal-aspects-of-public-policy-ua.html>

3. Юлдашев О. Регуляторна політика у системі підготовки юристів і управлінців [Електронний ресурс] / О.Юлдашев // Персонал. – 2006. – №6 : веб-сайт журналу інтелектуальної еліти “Персонал”. – Режим доступу : <http://www.personal.in.ua/article.php> ; Методологічні засади регуляторної політики у сфері господарської діяльності [Електронний ресурс] : автореферат дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.04 / Господарське право, господарсько-процесуальне право / О. Х. Юлдашев. – Донецьк, 2008. – 30с. – Режим доступу : http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64

4. Про запобігання корупції [Електронний ресурс] : проект Закону. – Режим доступу : http://www.w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=52247

5. Хавронюк М. Звикаймо: ані я тобі, ані ти мені! [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pravo.org.ua/protydiia-koruptsii/1767-zvykaimo-ani-ia-tobi-ani-ty-meni.html>

ЕЛЕКТРОННЕ АДМІНІСТРУВАННЯ ПДВ

Т. М. Рева, О. Е. Шавкунова

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

Важливою проблемою для України є удосконалення адміністрування непрямих податків, які виступають не лише вагомим джерелом доходів бюджету, але й дійовим інструментом державного регулювання. Складність покращення таких процесів обумовлена впливом різних чинників об'єктивно-суб'єктивного характеру, особливо – загостренням основного фіскального протиріччя між необхідністю і можливістю забезпечення достатніх податкових надходжень.

Податок на додану вартість займає провідне місце серед непрямих податків по наповненню державного бюджету України. Водночас ПДВ є найскладнішим в обчисленні та самим найпроблемнішим податком. З метою підвищення його фіскальної ефективності внесені чергові кардинальні зміни до Податкового кодексу України щодо поступового запровадження у 2015 р. системи електронного адміністрування (СЕА) ПДВ, яка передбачає:

- автоматичне відкриття казначейських рахунків кожному платнику ПДВ;
- складання податкових накладних в електронній формі з обов'язковою реєстрацією в Єдиному реєстрі податкових накладних (ЄРПН);
- подання декларації з ПДВ виключно в електронній формі.

Зміни торкнулися не тільки способу подання звітності з податку на додану вартість, порядку реєстрації податкових накладних, але і механізму розрахунків платників ПДВ з бюджетом. Усе це обумовлює актуальність розгляду даного питання.

Порядок електронного адміністрування зобов'язав платників ПДВ з 01 лютого 2015 р. складати податкові накладні виключно в електронній формі

без обмежень сумою та реєструвати їх в ЄРПН. Реєстрація податкової накладної здійснюється платником податку не пізніше п'ятнадцяти календарних днів, наступних за датою її складання.

З 1 липня 2015 р. система електронного адміністрування ПДВ запрацювала в робочому режимі. Згідно пункту 200¹.3 Податкового кодексу платник податку має право зареєструвати податкові накладні в ЄРПН на суму податку (*SHакл*), обчислену за такою формулою:

$$SHакл = SHаклОтр + SMитн + SПопРах - SHаклВид - SBідшкод - SПерев,$$

де: *SHаклОтр* – загальна сума податку за отриманими платником податковими накладними, зареєстрованими в ЄРПН, та розрахунками коригування до таких податкових накладних;

SMитн – загальна сума податку, сплаченого платником при ввезенні товарів на митну територію України;

SПопРах – загальна сума поповнення з поточного рахунку платника рахунку в системі електронного адміністрування податку,

SHаклВид – загальна сума податку за виданими платником податковими накладними, зареєстрованими в ЄРПН та розрахунками коригування до таких податкових накладних;

SBідшкод – загальна сума податку, заявлена до бюджетного відшкодування з урахуванням коригувань за результатами перевірок;

SПерев – загальна сума перевищення податкових зобов'язань, зазначених платником у податкових деклараціях, над сумою податку, що міститься в складених платником податкових накладних.

Отже, реєстрація податкових накладних в ЄРПН для платника податку здійснюється лише за умови наявності необхідної суми, або необхідних коштів на власному електронному рахунку в СЕА ПДВ. У разі недостатності реєстраційної суми необхідно поповнити рахунок в СЕА на суму ПДВ, яка необхідна для реєстрації податкової накладної.

У разі порушення термінів реєстрації податкових накладних в межах 15 календарних днів пропонується штрафувати платника податку в розмірі 10 % суми ПДВ за такими накладними. Передбачається прогресивна шкала за такими санкціями: до 30 днів – 20 %, до 60 днів – 30 %, до 180 днів – 40 %, понад 180 днів – 50 %.

За підсумками звітного податкового періоду, відповідно до визначених в декларації результатів, кошти з рахунку в СЕА ПДВ перераховуються до бюджету або на поточний рахунок платника за його заявою.

Очікується, що система електронного адміністрування дозволить звести до мінімуму зловживання при відшкодуванні ПДВ, збільшити надходження до бюджету і зменшити кількість перевірок, проте вона містить ряд недоліків, на які варто звернути увагу:

– введення подвійної системи обліку, в умовах якої платник вимушений контролювати отримання і видачу податкових накладних і самостійно реєструвати їх в Єдиному реєстрі;

– скарга на постачальника в разі відсутності факту реєстрації податкової накладної в ЄРПН більше не є підставою для включення таких сум до податкового кредиту покупця, в будь-якому випадку необхідно проводити реєстрацію.

Останнє нововведення є інструментом, що покликане посилити увагу покупця до факту реєстрації податкових накладних за принципом “солідарної відповідальності”. Законодавством і надалі закріплюється право за платником ПДВ подавати скарги на контрагентів, які вчасно не зареєстрували податкову накладну. Адже, жодних позитивних результатів для покупців такі скарги не передбачають.

Таким чином, за допомогою нових правил електронного адміністрування уряд підсилює фіскальну ефективність ПДВ при суттєвих змінах в економіці та політиці.

МИТНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ

В. Ю. Єдинак, Т. С. Єдинак

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

За останні 4 роки здійснення митної справи в Україні покладалося на різні центральні органи виконавчої влади (Державна митна служба України, Міністерство доходів і зборів України, Державна фіскальна служба України), в результаті чого відбулося розбалансування самої системи управління митною справою. Формування нового законодавчого поля здійснення митної справи в Україні (Митний кодекс України, закон України “Про державну службу”, що в ступає в дію з 01.01.2016 р.) та проведення адміністративної реформи в державі призвели до необхідності докорінної зміни системи управління митною справою.

Митну справу слід розглядати комплексно: як суб’єкт управління і як об’єкт управління. Як суб’єкт управління митна справа – це система управління сферою зовнішньоекономічної діяльності, суб’єктами ЗЕД, товарами та транспортними засобами, що переміщуються через митний кордон. Таке управління здійснюється у формі митного контролю та митних формальностей. Митна справа, як об’єкт управління, – це сукупність концептуальних, правових, економічних, організаційних, технологічних та ін. відносин, що виникають в процесі здійснення митної справи. Митна справа є відкритою динамічною системою, що постійно розвивається, а це зумовлює необхідність її пристосування до змін зовнішнього середовища та ефективного управління нею.

Ефективне управління митною справою передбачає наявність спеціальних знань та вмінь у керівників митних органів та керівників структурних підрозділів (відділів, постів). Сьогодні спектр завдань, покладених на керівництво митних органів, є досить широким: від чітко регламентованих операційних до інноваційних стратегічного характеру – з розвитку митних органів, побудови системи підготовки та перепідготовки персоналу, добору кадрів, взаємодії з митними адміністраціями суміжних країн і т. п. Якісне та своєчасне виконання таких фундаментальних завдань може бути досягнутим на основі застосування спеціально розробленої теоретичної платформи – митного менеджменту.

Митний менеджмент, який до цього не виділявся в системі наук управління, може бути представлений як комплекс поглядів, підходів та ідей щодо тракту-

вання та управління митною справою як соціально-економічного явища (в широкому сенсі), або як форма організації наукового знання про закономірності та сутнісні зв'язки між елементами та процесами митної справи (у вузькому сенсі).

Митний менеджмент є особливим видом менеджменту в державних органах влади, пов'язаним з особливостями виконання завдань в сфері митної справи та зі специфікою побудови та функціонування системи митних органів та організацій.

Метою митного менеджменту, на наш погляд, є забезпечення ефективності реалізації покладених на митні органи завдань, що досягається шляхом розвитку різних інститутів митної системи, побудови їх внутрішньої структури та відповідної роботи з персоналом.

Не зважаючи на те, що митний менеджмент ще не представлений у вигляді окремої науки через відсутність сформованих теоретичних поглядів, ми можемо виокремити об'єкт та предмет митного менеджменту. Так, об'єктом митного менеджменту виступає власне митна справа, а в якості предмету митного менеджменту можна виділити процес управління митною справою. Безперечно, що в ході розвитку митного менеджменту як об'єкт, так і предмет можуть уточнюватися та деталізуватися.

Необхідність виокремлення митного менеджменту з-поміж інших управлінських наук базується на наступному:

1. Митна служба є специфічним видом державної служби, призначенням якої є створення сприятливих умов для розвитку зовнішньоекономічної діяльності, забезпечення безпеки суспільства та захист митних інтересів України, що зумовлює високу суспільну відповідальність проходження такої служби.

2. Проходження митної служби має ряд своїх особливостей, які не є притаманними іншим видам державної служби.

3. Територіально-організаційний принцип побудови системи митних органів потребує особливого підходу до управління ними, зважаючи на те, що, наприклад, діяльність окремих митних органів розповсюджується на всю територію України, а митниці здійснюють свою діяльність на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці, або на декількох таких одиницях.

4. Від результативності діяльності митної служби та здійснення митної справи на пряму залежить забезпечення економічної безпеки країни (контрольна функція) та можливість виконання державою інших своїх функцій (фіскальна функція).

Розробка нових та узагальнення існуючих наукових підходів до процесу управління митною справою, сформованих у єдину цілісну систему знань – митний менеджмент, сприятиме підвищенню ефективності здійснення митної справи та дасть змогу розробляти нові науково обґрунтовані підходи до її управління.

Список використаних джерел:

1. Митний кодекс України : Закон України від 13.03.2012 р. № 4495-VI (зі змінами) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon0.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>

2. Про державну службу : Закон України від 17.11.2011 р. № 4050-VI (зі змінами) [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.zakon0.rada.gov.ua/laws/show/4050-17>

РОЛЬ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ ЯК ОСНОВНОГО ІНСТРУМЕНТУ НАПОВНЕННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ

В. Г. Васильєва, Т. І. Шпинта

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

Процеси, які відбуваються в Україні за умов трансформації економічної системи, вимагають розробки такого механізму державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, який би враховував особливості перехідного етапу. Такий висновок пояснюється тим, що національна промисловість України з її застарілими виробничими факторами ще не в змозі конкурувати з дешевими і більш якісними товарами, які виробляються за кордоном за допомогою більш сучасних технологій, з вищим рівнем організації виробництва тощо. Без захисту національної економіки на етапі формування економічної системи наповнення ринку дешевими імпортованими товарами зумовлює скорочення національного виробництва і навіть знищення деяких його видів, що спричиняє скорочення робочих місць, зростання безробіття, загрожує національній економічній безпеці, міжнародному престижу країни.

Тому для країни з перехідною економікою надзвичайно актуальним є розвиток системи митного оподаткування, яка б передбачала наявність розгалуженої системи митних платежів. У системі платежів до дохідної частини бюджету входить досить стійка група надходжень за здійснення державними органами юридично значущих дій. Вони посідають специфічне місце в системі фіскальних платежів.

Різновиди митних платежів що нараховуються: мито, акцизний податок, ПДВ, інші види надходжень, оподаткування громадян. Мито в свою чергу поділяється на антидемпінгове, компенсаційне, спеціальне. Нарахування митних платежів проводиться у графі 47 митної декларації.

Контекст нарахування митних платежів відносно податкової бази має певні особливості. Більшість митних платежів є квотарними, тобто їх сума обраховується залежно від обсягу податкової бази або об'єкта оподаткування і ставок податку. Для більшості митних платежів – це митна вартість, але в окремих випадках застосовуються й інші бази оподаткування. Порядок обкладання митом предметів, які вивозяться або пересилаються громадянами за митний кордон України, та їх перелік встановлено Митним кодексом України, законами України, постановами Кабінету Міністрів та рядом актів Державної фіскальної служби України.

Джерело митних платежів може бути безпосередньо пов'язане з об'єктом оподаткування, у випадку коли оподатковувані товари приносять дохід, а також не мати відношення до об'єкта оподаткування, наприклад, коли оподатковується майно чи предмети особистого користування, які ввозяться понад лімітованої суми безмитного імпорту.

Організація стягнення митних платежів в Україні полягає у: визначенні товарної позиції та країни походження товару, що переміщується через митний кордон України, здійсненні контролю за правильністю та своєчасністю сплати мита, ПДВ, акцизного податку і митних зборів при митному оформленні товарів.

У процесі дослідження надходжень митних платежів та зборів до державного бюджету України виявлено, що із загальної суми митних платежів найбільш-

ша частка належить ПДВ. Не дивлячись на зменшення імпорту, у 2014 р. до державного бюджету сплачено 16,3 млрд грн мита, з якого практично вся сума, або 99,4 % – це ввізне мито. До загального фонду державного бюджету надійшло 13,3 млрд грн ввізного мита, що на 4,5 %, або на 475,6 млн грн, більше, ніж у 2013 р. Така ситуація пояснюється тим, що з початку 2014 р. в Україні ставки ввізного мита зведено до рівня, встановленого відповідно до Протоколу про вступ України до Світової організації торгівлі. Ввізні мита підвищилися на 119 товарних підкатегорій (цемент; руди та концентрати хромові; продукти органічної та неорганічної хімії; добрива та ін.). При цьому на 13 товарних підкатегорій було встановлено нульову ставку (руди та концентрати марганцеві, підшипники, генератори змінного струму тощо).

За результатами аналізу можна зробити висновок, що частка надходжень митних податків і зборів до державного бюджету дуже вагома. Так, упродовж останніх років питома вага митних платежів у загальному обсязі доходів бюджету становила в середньому 38 %. Відповідний відсоток у європейських країнах значно менший, адже фіскальна функція їхніх митних адміністрацій не найголовніша.

Удосконалення системи справляння митних платежів є вагомим фактором впливу на позитивну динаміку щодо повноти надходжень митних податків та зборів до державного бюджету. Найбільш ефективним способом збільшення доходів бюджету від справляння митних платежів є правильне визначення величини бази оподаткування – митної вартості товарів. Дана процедура належить до числа заходів державного регулювання зовнішньоторговельної діяльності. Підвищення ефективності організації справляння митних платежів можна досягти за рахунок:

- покращення організаційно-правового та інформаційного забезпечення діяльності контролюючих органів шляхом проведення аналізу класифікаційних рішень традиційного імпорту та перегляду переліку товарів “групи ризику”;

- вдосконалення організаційних заходів шляхом посилення контролю митних органів за правильністю класифікації та визначення країни походження товарів, стосовно яких встановлено диференційовані ставки ввізного мита і спеціальні та антидемпінгові заходи.

Таким чином, можна вважати, що митні платежі є тією основою, за рахунок якої формуються бюджетні доходи країни. Різнобічна система використання митних платежів дає можливість державі ефективно регулювати зовнішньоекономічну діяльність з метою реалізації економічних інтересів держави у світовій системі господарювання.

МИТНИЙ ПОСТАУДИТ ФОРМУВАННЯ МИТНОЇ ВАРТОСТІ ІМПОРТОВАНИХ ТОВАРІВ, ЩО МІСТЯТЬ ОБ'ЄКТ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Л. В. Бабенко, Ю. Ю. Дудка

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

У ході проведення митного пост аудиту перевіряються документи, а саме: декларації митної вартості, звіти про виплачені доходи, утримання та внесення до

бюджету податку на доходи нерезидентів щодо отриманих доходів від роялті, ліцензії, первинні документи, реєстри бухгалтерського обліку, фінансова звітність, інші документи, які пов'язані з обчисленням та сплатою податків і зборів.

Відповідно до Національного стандарту № 4 “Оцінка майнових прав інтелектуальної власності”, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 03.10.2007 р. № 1185, ліцензійний платіж – це плата за надання прав на використання об'єкта права інтелектуальної власності, що є предметом ліцензійного договору. До ліцензійних платежів належать паушальний платіж, роялті та комбінований платіж. Тобто, ліцензійний платіж та роялті не є вартістю інформації, а є лише платою за користування інформацією.

Згідно з Порядком декларування митної вартості товарів, які переміщуються через митний кордон України, та подання відомостей для її підтвердження, декларант зобов'язаний виконувати наступні вимоги:

- митна вартість товарів та метод її визначення декларуються під час митного оформлення таких товарів шляхом подання декларації митної вартості;

- декларація митної вартості подається обов'язково (крім інших випадків) у разі, коли покупець сплачує прямо чи опосередковано як умову продажу оцінюваних товарів роялті та ліцензійні платежі, що стосуються оцінюваних товарів, якщо такі платежі не включені до ціни, яка фактично сплачена або підлягає сплаті;

- для заявлення митної вартості товарів, визначеної за ціною договору щодо товарів, які імпортуються (вартість операції), відповідно до ст. 267 Митного кодексу України подається декларація митної вартості за формою ДМВ-1;

- декларант заповнює декларацію митної вартості, за винятком граф, призначених для відміток митниці;

- відомості, на підставі яких декларантом визначено та заявлено (задекларовано) митну вартість товарів, повинні базуватися на об'єктивних даних, що підлягають обчисленню та перевірці відповідно до вимог Митного кодексу України;

- для підтвердження митної вартості товарів на вимогу митного органу декларант зобов'язаний подати додаткові документи;

- для підтвердження заявленої декларантом митної вартості оцінюваних товарів можуть подаватися окрім інших документів ліцензійний чи авторський договір (контракт).

Оскільки використання об'єктів права інтелектуальної власності без дозволу його власника вважається порушенням прав інтелектуальної власності, за яке встановлена відповідальність Митним, Господарським, Кримінальним кодексами та Кодексом України про адміністративні правопорушення, наявність ліцензійного договору із встановленими ліцензійними платежами свідчить про те, що умовою використання об'єкта права інтелектуальної власності є сплата таких платежів.

Отже, якщо на момент митного оформлення товарів платник має відомості про суму роялті, ліцензійних платежів чи частини виручки, то він зобов'язаний їх включити до митної вартості товарів, яка є основою для обчислення митних платежів, які підлягають сплаті до бюджету.

Невірне заповнення графи 44 УАД та наведення недостовірних відомостей у деклараціях митної вартості (а саме: заявлення про відсутність ліцензійних платежів на користь ліцензіара) може призвести до заниження податкових зобов'язань.

Розвиток технологій митного пост аудита стає одним із пріоритетних напрямів діяльності фіскальних органів України. При документальних перевірках стану дотримання вимог законодавства можуть бути встановлені такі порушення:

1) не надання достовірної та у повному інформації фіскальному органу під час декларування товарів, ввезених на митну територію України, а саме:

– недекларування та/або декларування не у повному обсязі у декларації митної вартості ліцензійних платежів та роялті, які стосуються ввезених товарів;

– ненадання та/або надання не у повному обсязі документів, які підтверджують розмір ліцензійних платежів та роялті, що стосуються ввезених товарів;

– не зазначення та/або зазначення не у повному обсязі ліцензійних договорів у гр. 44 ВМД;

2) заниження розміру митної вартості імпортованих товарів шляхом:

– не включення суми роялті до митної вартості ввезених на митну територію товарів, що призвело до недоплати податку на додану вартість та мита.

– включення до митної вартості лише паушального платежу та не включення суми роялті, що призвело до недоборів з ПДВ.

Отже, проведення митного пост аудиту є дієвим способом виявлення підприємств-порушників. Однак, не існує чіткої методики проведення митного пост аудиту щодо операцій з об'єктами права інтелектуальної власності. Тому насамперед необхідно розробити чітку послідовність проведення митного пост аудиту за операціями з об'єктами права інтелектуальної власності.

ВИЗНАЧЕННЯ ОСНОВНИХ НАПРЯМКІВ ЗМІН У КАДРОВОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ МИТНИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ НА ОСНОВІ ДОСВІДУ ПОЛЬЩІ

В. В. Ченцов, В. О. Снісар

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

В умовах поглиблення інтеграційних процесів України до світового співтовариства важливо забезпечити національну безпеку держави, належним чином регулювати зовнішню торгівлю. Ці завдання покладені на митні органи країни.

Ефективність діяльності митних органів насамперед залежить від кадрового забезпечення. Під кадровим забезпеченням розуміють систему поглядів, принципів та пріоритетів діяльності з формування оптимального та стабільного кадрового складу. Фактично кадровий потенціал митних органів є гарантією успішності будь-яких організаційно-технічних та економічних перетворень в митній справі.

Компаративний аналіз кадрової політики митних адміністрацій Європейських держав дозволить визначити основні напрямки змін в управлінській діяльності митних органів України. В цьому контексті доцільно розглянути кадрове забезпечення митних органів Польщі, яка пройшла певну трансформацію державних інституцій на шляху до Європейської спільноти. У штаті митної служби Польщі працює понад 15 000 осіб, кожна з яких вносить свій вклад у реалізацію завдань служби, що обумовлює необхідність професійного управління особовим складом (відбору кваліфікованих кадрів, їх оцінці та мотивації).

Згідно з польським законодавством кандидатом на посаду може бути польський громадянин; необмежений у користуванні публічними правами; який не був осуджений за злочин, скоєний навмисно; має щонайменше середню освіту; має бездоганну репутацію та відповідний стан здоров'я.

Кандидат мусить пройти наступні етапи відбору: тест знань; установлення фізичної і психічної відповідності та співбесіду.

Тест знань підготовлений таким чином, щоб оцінити обізнаність кандидата в питаннях організації і функціонування митної служби, членства Польської Республіки в ЄС, а також інших актуальних суспільно-господарських питаннях. До наступного етапу переходить особа, яка отримує мінімум 24 бали з 40 можливих. На кожен вільну посаду може претендувати тільки 5 осіб, які отримали найкращі результати в тесті.

Фізичний тест обіймає перевірку: рухової координації, витривалості тощо. Особи, яких визнано фізично здібними до виконання служби, піддаються психологічним тестам. Умовою допущення кандидата до співбесіди є отримання щонайменше середнього результату.

Під час співбесіди оцінюється наявність у кандидата якостей, необхідних для виконання служби, це готовність до навчання, орієнтація на досягнення цілей організації, відповідальність, дотримання етичних принципів, а також готовність до змін.

На підставі результатів приймається рішення про прийняття кандидата до митної служби. Обов'язковими умовами є також: проходження дворічної практичної підготовки; підтвердження іспитом закінчення професійного курсу та знання іноземної мови на рівні, що дозволяє виконувати службові обов'язки. Голова митної служби може звільнити особу від обов'язку проходження підготовки або скоротити її час за певні особливі досягнення.

Посадова особа митної служби підлягає періодичній оцінці, що проводиться керівником установи раз на два роки. Оцінка складається, беручи до уваги такі критерії: реалізацію завдань, передбачених посадою (враховується терміновість і якість), та компетенції, при цьому всі критерії оцінки є документально закріпленими. Необхідний рівень компетенції для даної службової посади установлює безпосередній керівник, беручи до уваги сферу здійснюваних завдань, їх ступінь складності.

За особливі досягнення (зразкове виконання обов'язків, прояв ініціативи, вдосконалення професійних кваліфікацій) посадова особа може отримати заохочення: грамоту; почесну відзнаку; відпустку до 10 днів; грошову або речову винагороду; призначення на вищу службову посаду.

Мотивація працівників митної служби відбувається також за рахунок: соціальних пільг, безоплатного харчування, преміювання, щорічної оплачуваної відпустки, надбавок до заробітної плати за вислугу років, за певні вміння та досягнення тощо.

Посадова особа підлягає дисциплінарним стягненням за порушення дисципліни, зокрема: невиконання обов'язків; перевищення повноважень; відмову або нездатність виконувати завдання; виконання завдань неправильно або недбало; введення в оману керівника чи іншої посадової особи; зловживання своїм становищем задля отримання фінансової або особистої вигоди; необґрунтовану неявку або залишення місця служби; вхідження в стан, обмежуючий здатність виконання

службового завдання; втрату вогнепальної зброї; навмисне порушення особистих прав іншого офіцера; знуцання. При цьому застосовуються: попередження; догана; догана з попередженням; заборона підвищення службового звання протягом 2 років; заборона просування на вищу посаду протягом 2 років; зниження службового звання; переведення на нижчу посаду; заборона зайняття керівних посад протягом 2 років; позбавлення офіцерського або генеральського звання; звільнення.

Проаналізувавши кадрову політику митних органів Польщі можна зробити висновок про необхідність імплементації позитивних досягнень до українських реалій, а саме: вдосконалити і урізноманітнити техніку і методи відбору кандидатів, зафіксувати чіткі вимоги до претендентів, зробити систему відбору більш відкритою і прозорою; забезпечити кваліфіковану підготовку персоналу; здійснювати періодичну оцінку працівників за документально закріпленими критеріями; забезпечити високу мотивацію працівників, використовуючи як заохочення, так і стягнення з метою залучення та утримання кращих людських ресурсів.

УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ МИТНОЇ СПРАВИ В РАМКАХ ГЕОПОЛІТИЧНИХ ВИКЛИКІВ

О. І. Губа, М. О. Губа

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

Геополітичні виклики, останнім часом, безсумнівно набувають глобалізаційних масштабів і тому, в рамках національної економіки можуть загрожувати економічній безпеці держави. Світові процеси радикально змінюють напрями політичної думки в нашій країні, у вигляді реформування національного митного та податкового законодавства, що, в свою чергу, відображається на зміні характеру і якості виробничих і технологічних процесів, на інвестиційно-інноваційному розвитку країни та на її фіскально-регуляторному потенціалі.

Зовнішньоекономічні зв'язки впливають не тільки на приплив іноземних інвестицій, характер та умови здійснення валютних операцій між контрагентами на валютних ринках, але й на обсяги експортно-імпортних операцій, які, у кінцевому рахунку, впливають на формування таких основних макроекономічних показників в країні як сальдо зовнішньої торгівлі та платіжний баланс.

Під час такого бурхливого розвитку геоекономіки, на пильну увагу заслуговує розвиток державної митної справи.

Державна митна справа з одного боку, є національним надбанням держави, з іншого – провідником у світову економіку. Складна фінансова ситуація не лише в Україні, а й у всьому світі в цілому, спонукає до постійної модернізації та реформування системи фіскальних відносин як всередині країни, так і зовні.

Як відомо, основу фіскальних відносин становлять податки. Досліджуючи національні митні відносини, очевидно, що економічними регуляторами в цій сфері виступають митні платежі.

Ключовими елементами національної системи митного оподаткування є такі непрямі податки – мито, акцизний податок, податок на додану вартість та збори у вигляді плати за виконання митних формальностей. При цьому основу регулятивного потенціалу митного оподаткування та митно-тарифних відносин

становить мито, фіскального – акцизний податок та ПДВ. Проте, Окремої уваги заслуговує плата за виконання певних митних формальностей, як неподаткова категорія, а плата за надані послуги митно-адміністративного характеру.

Разом з тим, нещодавно, на початку 2015 р., було введено додатковий податок на імпорт, природа якого має фіскально-регуляторний характер. Додатковий податок має як негативні наслідки, насамперед, для населення країни, так і позитивні насамперед для розвитку конкурентоспроможної національної економіки.

У першу чергу, додатковий податок з імпорту вплинув на цінову політику товарів, що ввозяться, отже подорожчання продуктів харчування викликане не лише різними темпами підвищення валютного курсу за останнє півріччя, але й подорожчанням собівартості національної продукції, яка містить в собі імпортні компоненти.

Проте, додатковий податок на імпорт – це ще й, у першу чергу, стимуляція власного виробництва продуктів харчування, що буде поступово сприятиме економічному розквіту України.

Ураховуючи вищезазначене, важливим на сучасному етапі розбудови митної системи постає питання адміністрування митного оподаткування.

Отже, вважаємо за необхідне виділити наступні важливі шляхи удосконалення процесу адміністрування митного оподаткування, які повинні набути стратегічного розвитку з метою успішної реалізації державної митної справи у контексті забезпечення економічної безпеки держави:

- забезпечення виконання зобов'язань, які впливають з міжнародних договорів за участю України стосовно митної справи;
- удосконалення методів митного контролю товарів шляхом застосування вибіркового контролю, який ґрунтується на застосуванні спрацювання результатів АСАУР;
- посилення відповідальності платників податків – суб'єктів ЗЕД за незаконне звільнення від оподаткування та несвоєчасну сплату митних платежів;
- вивчення зарубіжного досвіду адміністрування митних платежів розвинутих торговельних країн світу (удосконалення процедур обміну інформацією між митниці та податковими адміністраціями країн-учасниць Всесвітньої митної організації);
- систематичне надання податкових консультацій з питань застосування митного та податкового законодавства у єдиному консультаційному центрі із застосуванням засобів інтерактивних технологій;
- комплексний контроль разом з Національним банком України за валютними операціями при розрахунках за експортно-імпортні операції між постачальниками і замовниками;
- створення сприятливих умов для прискорення товарообігу та пасажиропотоку через митний кордон країни;
- систематичне й достовірне ведення митної статистики.

АНАЛІЗ ІНДИКАТОРІВ МИТНОЇ СКЛАДОВОЇ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Н. В. Архирейська

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

У сучасних умовах розвитку економіки України важливого значення набуває оптимізація вигод, які отримує наша країна внаслідок зовнішньоекономіч-

ної діяльності, та врахування небезпек і загроз, що впливають з цього процесу. На сьогодні для оцінки рівня фінансової безпеки держави та її окремих складових, найбільшої популярності на практиці, а також у працях вітчизняних і зарубіжних науковців набув метод індикативного аналізу. Даний вид аналізу здійснюється шляхом порівняння фактичних і порогових значень індикаторів. Коли величина хоча б одного з індикаторів виходить за межі порогових значень, виникає передкризовий або кризовий стан. Безпечний рівень досягається за умови, що всі індикатори перебувають у межах своїх порогових значень, оскільки за цими межами економічна система країни втрачає здатність до динамічного саморозвитку, конкурентоспроможність на внутрішньому й зовнішніх ринках, стає об'єктом імпортової експансії, піддається негативному впливу корупції, криміналу, страждає від розкрадання національного багатства зсередини і ззовні.

У сукупності індикаторів, які використовують для оцінки рівня митної складової фінансової безпеки держави, доцільно виділяти три їх типи:

- інтегральні індикатори – узагальнюючі показники, на основі яких робиться висновок про рівень безпеки та його зміну;
- показники критеріального типу, які безпосередньо формують інтегральні та відіграють роль індикаторів загроз безпеці;
- додаткові показники моніторингу загроз, які опосередковано відображають стан фінансових загроз.

Серед індикаторів митної складової фінансової безпеки держави можна виділити наступні:

- номінальний та реальний рівень митного навантаження на економіку;
- митне навантаження на імпорт;
- митне навантаження на суб'єктів ЗЕД;
- частка оподаткованого товарообігу в його загальній сумі;
- частка митних доходів в зведеному (державному) бюджеті країни;
- частка митних доходів п податкових доходах країни;
- рівень збираності митних платежів;
- коефіцієнт справляння мита.

На рис. 1. представлена динаміка деяких індикаторів, які характеризують стан митної складової фінансової безпеки держави на сучасному етапі економічного розвитку.

З проведеного дослідження можна зробити висновок, що останніми роками спостерігається поступове зростання митного навантаження на національну економіку з 5,2 % у 2008 р. до 10,3 % у 2014 р. Також у аналізованому періоді прослідковується тенденція до поступового збільшення частки митних платежів у дохідній частині Державного та Зведеного бюджетів України, що свідчить про підвищення ролі фіскальних органів у формуванні бюджету. Позитивним можна вважати і зростання частки оподаткованого товарообігу в загальній сумі зовнішньоторговельного обороту з 34,9 % у 2008 р. до 77,5 % у 2014 р.

Крім того, слід зазначити поступове зростання кількості оформлених митних декларацій однією посадовою особою (зі 172,6 у 2010 р. до 379,2 у 2014 р.)

та зменшення часу на їх оформлення (з 12 до 2 годин). Це пов'язане зі зростанням автоматизації митних процедур та скороченням кількості працівників фіскальних органів у 2010–2014 рр.

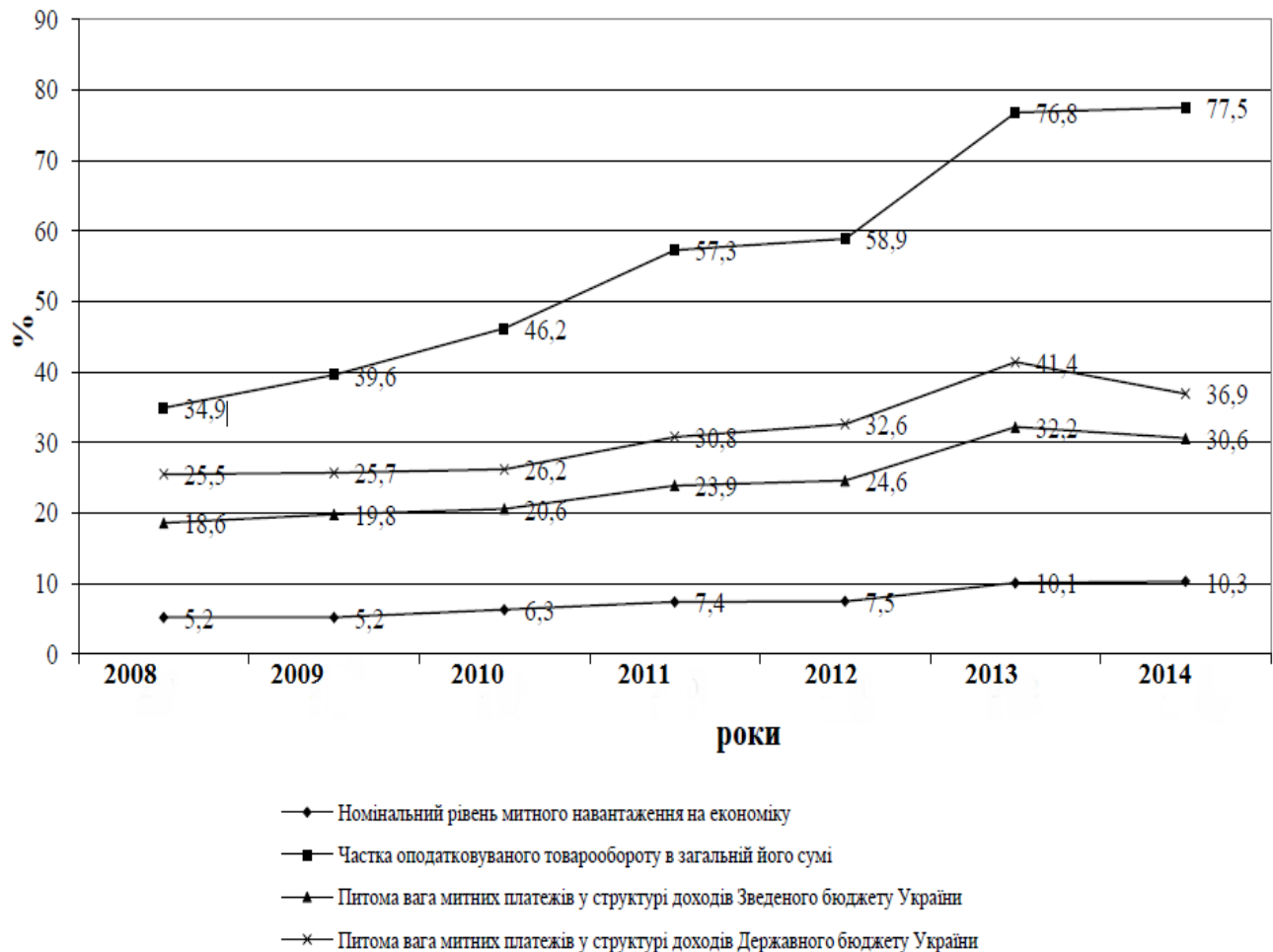

Рис. 1. Динаміка індикаторів митної складової фінансової безпеки України у 2008–2014 рр., %

Водночас слід зазначити, що фіскальна служба володіє значними резервами до покращення результатів своєї діяльності та підвищення рівня митної складової фінансової безпеки держави, який все ж не можна вважати задовільним через високий рівень тінізації економіки та велику кількість порушень митного законодавства.

СИСТЕМА ПЛАНУВАННЯ В ДЕРЖАВНІЙ ФІСКАЛЬНІЙ СЛУЖБІ УКРАЇНИ

Д. В. Маляр

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

Предметом дослідження є детальний розгляд структури податкового планування, її елементів, етапів та принципів. Тому мета тез – розкрити теоретичні та практичні засади планування податкових та митних надходжень до бюджету

в Україні, окреслити проблеми планування та можливі напрями його вдосконалення, що знайшло відповідне відображення у поставлених завданнях.

Історично питання впровадження стратегічного планування в організаційну структуру митної служби почали розглядатися після презентації ДМСУ в Європейській комісії, тобто починаючи з 2005 р. Початково в організаційній структурі Державної митної служби було створено управління досліджень та стратегічного розвитку, а вже в 2014 р. у структурі Державної фіскальної служби – організаційно-розпорядчий департамент. На базі кожного такого підрозділу створювалася відповідна стратегія розвитку служби спочатку ДМСУ, потім Міндоходів і зборів й нарешті ДФСУ. Виключенням є лише стратегія 2010 р. “Обличчям до людей”, оскільки вона носила загальнонаціональний характер.

Структура організаційно-розпорядчого департаменту фіскальної служби України включає в своєму складі 4-ри управління (методології, координації роботи, оцінки ефективності роботи, контролю) та відділ редагування. Саме силами цих підрозділів і реалізується функція планування в межах ДФСУ.

Аналіз доходів фонду Державного бюджету України у 2010–2014рр. свідчить про стрімке зниження в період з 2011 до 2012 рр., після чого з 2012 до 2014 рр. спостерігається стійке підвищення відсотків виконання плану.

Науковий інтерес також представляє відношення фактичних величин податків (зборів) до запланованих в 2014 р. у розрізі основних видів податків, що свідчитиме про виконання індикативних показників. Очевидно, що лише стягнення податку на прибуток підприємств виконане у повному обсязі, а всі інші стягнення виконано менш, ніж на 100 %, що цілком зрозуміло з огляду на економічний спад в країні.

Більш розгорнута інформацію, з врахуванням більшої кількості податків та зборів можна проаналізувати з урахуванням таких стягнень як: екологічний податок, збір у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на природний газ, збір у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну та теплову енергію, плата за користування надрами та інші.

Необхідно чітко розмежовувати виконання плану щодо стягнень податків до місцевих бюджетів, які сплачуються юридичними та фізичними особами. Лише єдиний податок є універсальним, тобто обов’язковим до сплати як юридичними, так і фізичними особами і складає 2008 та 5,4 млн грн відповідно. Найбільш високе виконання плану щодо юридичних осіб спостерігається саме по єдиному податку – аж 121,6 %, потім по місцевим податкам і зборам – 114,9 % і по сільськогосподарському податку – 110,3 %. По всім групам податків і зборів план виконано більше 100 %.

Стосовно фізичних осіб максимальне виконання плану також має місце саме по єдиному податку – аж 116,1 %, але водночас стягнення по єдиному внеску виконано тільки на 98,6 %.

Окремої уваги заслуговують платежі, контроль за справлянням яких здійснювався митницями фіскальної служби. Митницями України не довиконано план до загального фонду державного бюджету на 3 % або 3,6 млрд грн, в свою чергу план до спеціального фонду державного бюджету перевиконано на

20,2 % або 3,1 млрд грн, тобто майже перекрито невиконання до загального фонду перевиконанням до спеціального фонду.

Головні економічні причини невиконання представлені у наступній таблиці цього ж слайду, а саме зменшення сегментів таких бюджетоформуєчих товарів як: легкові автомобілі – на 65 %, вантажні автомобілі – на 50 %, нафта сира вже майже не імпортується – зниження аж на 93 %.

За рахунок коригування митної вартості зазначених товарів за 2014 р. забезпечено більше 88 % додаткових надходжень до державного бюджету. Водночас, починаючи з 2012 р. додаткові надходження внаслідок такого коригування стабільно падають з 5,3 млрд грн у 2012 до 4 млрд грн у 2014 р.

Протягом 2014 р. Україна зазнала багатьох соціальних потрясінь, була порушена цілісність та суверенітет країни, багато економічних зв'язків відчували часткової руйнації або взагалі припинили своє існування. Тому не дивно, що в 2014 р. бюджет зазнав змін, що відповідно відобразилось і на фіскальних планах. Протягом 2014 р. були внесені зміни по всім агрегованим статтям бюджету. Отже планування має бути гнучким й коригуватися відповідно до динаміки зовнішнього оточення, в протилежному випадку неминучі економічні втрати.

Незважаючи на певні недоліки в плануванні ДФСУ, відповідно до визначених Планом роботи заходів у звітному періоді проведено значну роботу щодо забезпечення реалізації пріоритетних напрямів з подальшого реформування податкової та митної системи, зокрема в частині зменшення кількості податків і зборів та спрощення процедури їх адміністрування, запровадження електронного адміністрування ПДВ, удосконалення системи справляння єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування з метою зменшення навантаження на фонд оплати праці та легалізації заробітної плати, оптимізації звітності, вдосконалення митних процедур, переходу до якісно нової форми проведення контрольно-перевірочної роботи шляхом ефективного використання існуючих баз даних і впровадження новітніх ІТ-технологій.

ПРОБЛЕМИ РОЗБУДОВИ ЛОГІСТИЧНОЇ ТРАНСПОРТНО-МИТНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ТРАНСПОРТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

А. М. Пасічник, І. Г. Лебідь, В. А. Пасічник

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ,

Національний транспортний університет, м. Київ,

**Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара,
м. Дніпропетровськ)**

У сучасних умовах процеси інтеграції світової економіки створюють сприятливі умови для модернізації і подальшої розбудови єдиної Європейської транспортно-логістичної системи, яка через мережу міжнародних транспортних коридорів та логістичних центрів буде пов'язана з транспортно-логістичними системами Азії та інших континентів і частин світу, що нині формуються. Тому подальший розвиток та розбудова інфраструктури української транспортно-логістичної системи є надзвичайно актуальною проблемою для вітчизняної економіки.

Згідно з принципами транспортної політики ЄС основою ефективного функціонування транспортної системи та залучення додаткових транзитних потоків, окрім інших факторів, визначено наявність логістичної інфраструктури та розвинутого промислового сектору регіону в зоні його тяжіння. Саме це стимулювало активізацію робіт зі створення 42 логістичних транспортно-митних складських комплексів, розміщених у прикордонних регіонах, в морських та річкових портах, а також в найбільших вузлових центрах України і об'єднаних в єдину систему управління транспортними потоками та включених до складу європейської логістичної системи.

У результаті цілеспрямованої модернізації логістичної транспортно-митної інфраструктури української транспортної системи Україна у 2014 р. отримала 61 місце серед 160 країн світу за рейтингом “Індексу ефективності логістики” (LPI), який оприлюднюється Світовим Банком. За рейтингом LPI в 2012 р. Україна була на 66 місці з можливих 155, при тому, що в 2010 р. Україна займала 102, а у 2007 р. – 73 місце. Значення індексу ефективності логістики (від 1 до 5 балів) визначається за відповідними базовими критеріями, які в свою чергу передбачають визначення 6 груп показників, що характеризують різні аспекти зовнішньоекономічної діяльності: ефективності митного та прикордонного оформлення; якості торговельної і транспортної інфраструктури; простоти організації міжнародних перевезень за конкурентоспроможними цінами; якості та компетентності логістичних послуг; можливості спостереження за проходженням вантажів; своєчасності поставок. За результатами оцінювання ефективності транспортної логістики України у 2014 р., значення LPI покращилось з 2,85 до 2,98 бала.

Формування транспортно-логістичних систем прикордонних територій стане засобом інтеграції транспортного комплексу України до міжнародної системи транспортних комунікацій, а також стане інструментом вирішення соціально-економічних задач розвитку прикордонних територій, притаманних трансформаційному етапу, створення інфраструктурної бази формування ринку транспортних послуг.

Основні завдання, що стоять перед транспортними організаціями, передбачають зниження вартості перевезень, поліпшення їх якості, скорочення термінів доставки, поєднання на ринку транспортних послуг усіх видів сучасного транспорту, їх координацію при змішаних перевезеннях, створення у транспортній галузі загального інформаційного простору.

Це, в свою чергу, вимагає розробки науково-обґрунтованих підходів до організації управління розвитком транспортних систем, що ґрунтуються на інтегральній концепції. Тому для підвищення рівня функціонування існуючих систем транспортних перевезень і пошуку шляхів їх оптимізації надзвичайно важливе значення має розробка ефективних форм і методів організації управління ними на основі інтегрованих транспортних систем. Питання ефективності роботи різних видів транспорту та їх взаємодії у вузлах транспортно-логістичної мережі передбачає чітку координацію роботи різних видів транспорту. У більшості випадків, роль координаторів виконують транспортно-експедиторські агенції,

намагаючись об'єднати та інтегрувати наявні модальні послуги. На даний час домінуючим видом транспорту є автомобільний транспорт, що використовується під час виконання послуг з фізичної дистрибуції та логістики вищого рівня. Наступними по частоті використання для імпоротно/експортних операцій є морські перевезення. Залізничний транспорт в цьому секторі є мінімально залученим. Вищенаведене є основою для створення ефективної транспортно-логістичної системи в країні, здатної не тільки надавати транспортні послуги, але й забезпечувати координацію та взаємодію різних видів транспорту, сприяючи тим самим економічному розвитку суб'єктів господарювання.

Оскільки митниця є першим контрольним пунктом який необхідно пройти логістичній компанії для можливості здійснення своєї діяльності у міжнародному просторі то розбудова логістичної транспортно-митної інфраструктури має забезпечити чіткість, передбачуваність та прозорість виконання роботи з митного оформлення.

Успішне вирішення вказаних проблем дозволить значно підвищити ефективність використання транзитного потенціалу держави на основі:

- розвитку сучасної розвиненої логістичної транспортно-митної інфраструктури, що забезпечує ефективний рух товару і зниження транспортних витрат;
- стимулювання розвитку транзитних перевезень через територію України, інтеграції транспортної системи у світову систему транспортних комунікацій і стандартів сервісного обслуговування;
- ефективного територіального розміщення об'єктів транспортно-митної інфраструктури, яке забезпечить прискорення руху вантажопотоків на території країни;
- підвищення якості та обсягу логістичних послуг, у тому числі шляхом інтеграції окремих ланок і формування єдиного інформаційного простору;
- залучення додаткових інвестицій на розвиток транспортного комплексу та міжнародних транспортних коридорів.

АНАЛІЗ ВПЛИВУ ОБ'ЄКТІВ МОРСЬКОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ НА ТРАНЗИТНИЙ ПОТЕНЦІАЛ УКРАЇНИ

Д. І. Дравненко

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

Морські порти України є найважливішою складовою частиною не тільки транспортної, але і виробничої інфраструктури країни. Особлива роль портів в економіці визначається тим, що вони розташовані на напрямках міжнародних транспортних коридорів, а також тим, що через них проходить адміністративний та економічний кордон. Порти виконують роль пунктів стиковки (перехідних мостів) між транспортною системою, а відповідно і економікою України з світовою транспортною системою та економіками іноземних держав, обробляють широкий спектр вантажів та розміщують на своїй території різні вантажно-розвантажувальні пристрої та термінали, у тому числі й контейнерні. На рис. 1 представлено загальні результати перевалки в українських портах.

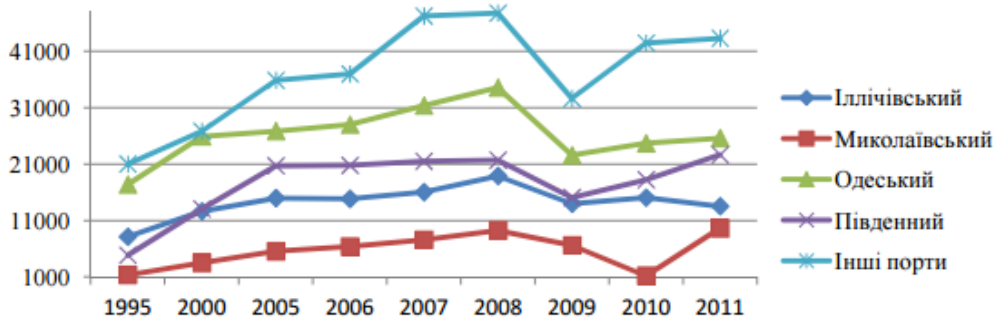

Рис. 1. Динаміка перевалки вантажів у морських портах України

Виходячи з наведеної статистики можна стверджувати, що основний розподіл перевалки вантажів припадає на Чорноморські порти, а саме Одеський, Південний та Іллічівський морські порти. Переробна здатність цих об'єктів інфраструктури складає такі обсяги (станом на 2013 р.):

- Одеський порт – 25 607 тис. т;
- Південний – 22 639 тис. т;
- Іллічівськ – 13 500 тис. т.

Дані обсяги дозволяють досить успішно інтегрувати в світову економіку. З 1995 р. морські порти України входять до складу таких міжнародних транспортних коридорів:

- Пан'Європейський транспортний коридор № 9 (Гельсінкі – Санкт-Петербург – Вітебськ – Київ(Москва) – Одеса (Кишинів) – Пловдив – Бухарест – Александрополіс);
- Міжнародний транспортний коридор Гданськ – Одеса (рис. 2);
- Транспортний коридор Європа – Кавказ – Азія (TRASECA) (рис. 3).

Рис. 2. Міжнародний транспортний коридор Гданськ-Одеса

Розташування українських морських портів у мережі міжнародних транспортних коридорів є одним з ключових. У всіх випадках вони знаходяться на важливих розгалуженнях шляхів або є переходом з одного коридору в інший. Наприклад, Одеський морський порт є зв'язуючою ланкою між коридорами Гданськ – Одеса та Європа – Кавказ – Азія. Також перспективним є можливість зв'язку країн СНГ і країн Малої Азії (продовження Пан'Європейського коридору № 9).

Рис. 3. Транспортний коридор Європа – Кавказ – Азія (TRASECA)

Однією із важливих ланок коридору Європа – Кавказ – Азія є чорноморська траса, що з'єднує Україну і Грузію. З 1996 р. тут діє автомобільна, а з 1999 р. залізнична поромна переправа Іллічівськ – Поті (Батумі), створена за ініціативою України. Це дало можливість після підписання тристоронньої угоди між Грузією, Україною і Болгарією відкрити регулярне залізничне поромне сполучення на лінії Поті – Іллічівськ – Варна. В 2004 р. почала діяти залізнична поромна переправа Іллічівськ – Деренжі (Туреччина).

У ході аналізу було встановлено, що морські порти України займають важливе місце в інтеграції в світову економіку. Одеський морський порт розташований на перехресті трьох транспортних коридорів, що є важливим для розвитку транзитного потенціалу країни. Морський порт “Іллічівськ” має розгалужену систему паромних переправ, що суттєво впливає на транспортний потік в регіоні.

НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ТЕХНОЛОГІЙ ПЕРЕРОБКИ КОНТЕЙНЕРНОГО ПОТОКУ В ТЕРМІНАЛІ “ТІС”

А. М. Пасічник, Є. С. Кущенко

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

У зв'язку з інтенсифікацією міжнародних перевезень вантажів між країнами досить актуальним постає питання про розвиток системи контейнерних перевезень, яка на даний час забезпечує вагому частку в загальних обсягах перевезень та їх високу надійність. Для підвищення ефективності транспортування і проведення вантажно-розвантажувальних робіт з контейнерами залучають стивідорні компанії. Обумовлено це тим, що для перевантаження контейнерів, в яких можна перевозити практично будь-який вид товарів генерального вантажу, необхідна достатня наявність спеціалізованого перевантажувального обладнання – річстакерів. Тоді як для перевантаження безтарних товарів необхідно спеціальне вантажне устаткування, яке потребує великих грошових витрат, функціонує за допомогою чималого штату співробітників і вимагає періодичного технічного обслуговування. Таким чином, вказана особливість технологічного забезпечення створює сприятливі умови для подальшого розвитку контейнерних перевезень.

Статистичні дані роботи морських портів України за підсумками січня–червня 2015 р. показує, що вантажообіг контейнерів у морських торговельних

портах України склав 240 931 TEU. На рис. 1 видно, що лідируючими портами в Україні з переробки контейнерів є МТП “Южне”, МТП “Одеса” і МТП “Іллічівськ”. Слід зазначити, що контейнерний термінал “ТІС”, який розташований у порту “Южне” щорічно збільшує свій потенціал і тим самим практично зрівняв свій показник з Іллічівськом.

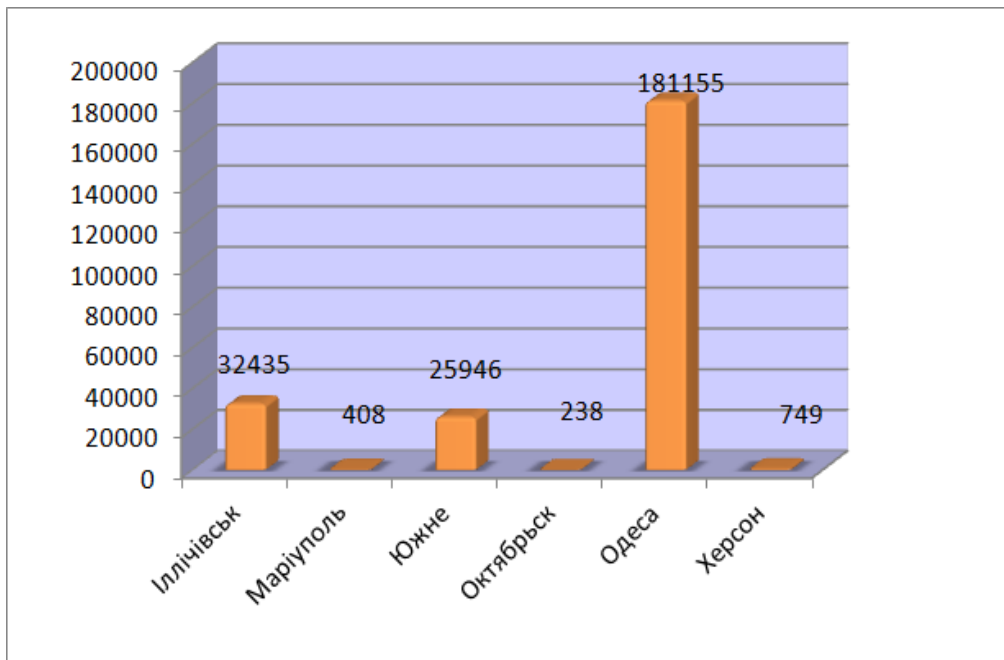

Рис. 1. Обсяги переробки контейнерів у портах за 6 місяців 2015 р., TEU

Незважаючи на те, що контейнерний термінал “ТІС” оснащений сучасним потужним обладнанням, на даний момент це обладнання працює не на повну потужність. Така ситуація пояснюється наявністю наступних проблем.

По-перше, причал, на якому розташований контейнерний термінал, дозволяє виконувати вантажно-розвантажувальні роботи з контейнерами, але місця для їх складувати у великих обсягах недостатньо.

По-друге, залізничні гілки розташовані віддалено від контейнерного терміналу, тому можливість перевантаження контейнерів із суден на залізничний транспорт відсутня. У зв’язку з цим для виконання таких робіт необхідно постійно використовувати навантажувач, що стримує нарощування перероблювальної спроможності причалів.

По-третє, залізничні колії є тупиковими і призначені в основному для відстою вагонів на причальній території, тобто виконувати будь-які операції з вагонами неможливо.

У зв’язку з цими недоліками обсяг переробки контейнерів обмежується. Тому для вирішення вказаних проблем пропонується задіяти вільні території, які зарезервовані компанією “ТІС”. Площа цих територій достатньо велика і розділена на 7 частин. Розташовані ці території на невеликій відстані між собою і контейнерним терміналом “ТІС”, тобто в одному портовому районі.

У першу чергу пропонується побудувати залізничну кільцеву гілку, яка проходитиме через контейнерний термінал. Це дозволить здійснювати перевантаження контейнерів за прямим варіантом із суден на залізничний транспорт і навпаки та відразу ж відправляти контейнери з причалів.

Другим елементом є будівництво припортової залізничної станції. Завдяки цій станції можна буде виконувати всі види робіт з прийому, відправки і обробки поїздів. Це дозволить здійснювати маневрову роботу з формування поїздів і відправляти їх за необхідними маршрутами.

Третьою і найбільш важливою пропозицією є будівництво “сухого порту” для зберігання вантажу, з’єднавши його з контейнерним терміналом автомобільними і залізничними магістралями. Таким чином, при вивантаженні контейнерів із суден з’являється можливість їх термінового вивезення з причальної території двома видами транспорту. Оскільки перевантажувальне обладнання терміналу “ТІС” включає сучасний надпотужний контейнерний перевантажувач то при повній обробці суден може перероблювальна спроможність терміналу може скласти близько 2 млн TEU.

Четвертим елементом пропонується будівництво єдиного офісу всіх стивідорних та інших компаній. Оскільки в даний момент офіси одних компаній знаходяться в місті Одесі, інших в місті Южне, а третіх в селі Визирка, це впливає на безперебійну роботу вантажних перевезень і створює незручності у виконанні оперативних завдань.

Таким чином, реалізація пропонованих рішень з удосконалення технологій дозволить вирішити існуючі проблеми і суттєво збільшити обсяги переробки контейнерів в терміналі “ТІС”.

УРАХУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ НА ТОВАРИ І ПОСЛУГИ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ У СФЕРІ ЗЕД

С. І. Кузьмин, О. О. Павленко

**(Секретаріат Європейської Економічної Комісії ООН, м. Женева, Швейцарія,
Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)**

Процеси глобалізації демонструють постійно зростаючу важливість стандартів як нового засобу конкурентної боротьби. Стандарти є основою торгівлі й економічної інтеграції, а також усіх аспектів сталого розвитку. У той же час вони можуть стати знаряддям протекціонізму шляхом встановлення більш жорстких вимог для іноземної продукції або обмеження постачань, що базуються на невиправданих ризиках.

Саме тому актуальним для політиків і для бізнесу стає розуміння різних аспектів стандартів, як таких, що спрощують міжнародну торгівлю, і таких, що гальмують її. Нещодавнє дослідження бар’єрів для комерціалізації інноваційних товарів і послуг у 28 країнах Європейського союзу [1] виявило, що 62 % компаній відмітили складність відповідності регламентам і стандартам. У свою чергу, це означає, що для компаній важливі знання про роль стандартів, а також компетенції їхніх співробітників у сфері стандартизації.

Отже, в галузі професійної освіти актуальним викликом часу стає навчання стандартам відповідно до вимог ринку в сфері стандартів на товари і послуги та їх просування в навчальні програми.

Метою нашої статті є вивчення кореляції вимог ринку в сфері стандартів на товари і послуги та їх представлення в навчальних програмах вишів.

Осмислення необхідності в компетенція у сфері стандартів зростає й відбивається у відповідних вимогах бізнесу. За даними Міжнародної федерації користувачів стандартів (станом на 2014 р.) [2] практично всі співробітники компаній від топ-менеджмента до маркетингових і торгових агентів повинні мати, щонайменш, загальне уявлення про стандарти. Так, топ-менеджмент має знати: ідентифікацію ризиків і можливостей; глобальний процес впровадження; вплив на процес лобювання. Проте більш глибокі знання потребуються від інших працівників насамперед від тих, які зайняті у відділах стандартизації, виробництва, продаж і реалізації. Заслуговує на увагу дослідження, що було проведено в Німеччині (2010–2012 рр.) на тему важливості кваліфікацій у сфері стандартів. Виявилось, що приблизно на тисячу вакансій, де в пропозиціях від компаній були слова “стандарт” або “інженер” у назві посади, всі компанії шукали фахівців з додатковим досвідом у сфері стандартів (або конкретного стандарту) [3].

З метою вироблення підходів до освітніх програм із стандартизації робоча група ЄК ООН порівняла існуючі програми та розробила “Типову навчальну програму зі стандартизації” ЄК ООН (15 модулів) і базовий спецкурс “Основи стандартизації”. Програма охоплює мінімальне коло питань, які потрібно знати фахівцям, щоб мати загальне уявлення з теми з погляду бізнесу або держави. Програма спрямована на загальний рівень університетських навчальних програм, а не на спеціалізоване поглиблене навчання стандартизації. ВНЗ самостійно визначають мету, контингент, наповнення навчального курсу та терміни.

Доведено необхідність у горизонтальному загальному навчанні основам стандартизації студентів нетехнічних спеціальностей з метою продемонструвати їм міждисциплінарний характер стандартів у сучасному світі, що актуалізує потребу в навчальних програмах із стандартизації для інших сфер.

Список використаних джерел:

1. The role of public support to in the commercialization of innovations, European Commission, 2014.
2. IFAN guide “Education and training about standardization: different needs for different roles”, 2014.
3. Workshop on standardization management, 20–21 March 2012, Valencia, Spain.

ПРИНЦИПЫ РАЗВИТИЯ ПРОИЗВОДСТВЕННЫХ СВЯЗЕЙ РОССИИ

Н. Ю. Сопилко

(Российский университет дружбы народов, г. Москва)

С начала XXI в. трансформационные процессы в мировом хозяйстве существенно динамизировались и приобрели системный характер, что связано с вы-

ходом на мировые рынки отдельных стран аутсайдеров в лидеры технико-экономического прогресса. Произошли существенные изменения в характере и движущих силах международной экономической системы, что может свидетельствовать о наступлении нового этапа ее развития – постглобализации.

Сложившаяся модель экономического постглобализма интегрировала структурные элементы международной экономической системы и одновременно усилила ее противоречивые и ассиметричные проявления. Это привело к реформатированию мировой экономики, изменению форм и методов защиты национальных экономик перед новыми внешними угрозами, новому витку региональной интеграции, основной целью которого стало не просто упрощение торговых отношений, но и создание принципиально иной основы для международного производственного сотрудничества между странами.

Как известно, производственное сотрудничество происходит на основе развития производственных связей страны. В России производственные связи охватывают множество стратегически важных отраслей экономики, таких как атомная энергетика, ракетостроение, металлургия, отрасли машиностроения, химическая отрасль, отрасль легкой промышленности, сельское хозяйство и т. д. Однако, мировой экономический кризис, политическая нестабильность, режим санкционных ограничений западных стран в адрес России, привели к переориентации экономических интересов страны, к практически полному разрушению множества уже отлаженных связей межотраслевой и внутриотраслевой кооперации и выбору новых ориентиров в приоритетах стратегического развития.

Для России, в сложившейся ситуации нарастания внешних и внутренних угроз экономической безопасности, определяющихся сочетанием объективных и субъективных факторов, связанных с эскалацией международной напряженности, вызванной глобальными структурными сдвигами, сменой доминирующих технологических укладов, санкционной политикой требуется своевременный пересмотр существующих схем производственного взаимодействия и корректировки его направленности. Кроме того, стратегические ошибки национальной макроэкономической политики делают российскую экономику крайне зависимой от внешнеэкономической конъюнктуры мирового рынка.

Для достижения улучшения макроэкономических показателей российской экономики, улучшения уровня жизни, пересмотра стратегии экономической безопасности, основанной на принципах, адекватных сложившейся ситуации, а также разработки программ, направленных на стабильное развитие производственных связей с целью оптимизации их количественно-качественных структурных параметров и повышения показателей технико-экономической эффективности, были выделены основные принципы развития производственных связей:

– системность – включает сложную и многоуровневую субъектно-объектную систему производственных отношений;

– ресурсно-стоимостная эквивалентность – отображает условия и параметры стоимостного обмена, при котором соблюдаются оптимально целесообразные условия;

– научно-технический, технологический синергизм – заключается в повышении эффективности использования информационных и научно-производственных ресурсов;

– стандартизация – предполагает разработку и принятие единых принципов и правил производственного взаимодействия, унификацию производственных механизмов и инструментов, приверженность единым технологиям;

– институциональность, конкурентная открытость – предусматривает развитие институциональной среды, обеспечивающей снижение транзакционных издержек и предполагает наличие конкурентной среды, учитывающей равные условия доступа к информации и контрактам;

– диверсифицированность – представляет собой развитие высокоэффективной структуры производственных связей с целью использования возможностей иностранных рынков посредством их интернализации;

– экономическая безопасность – состоит в гомеостатичности и адаптивности экономической системы в условиях неблагоприятного воздействия внешних и внутренних угроз.

Согласно этим принципам, наиважнейшими характеристиками активной производственной политики России должны стать: ориентированность на реальный сектор экономики, гибкость производства, инновации, стимулирующая селективность, диверсифицированность, приоритетность внутренних источников производства, антикризисная стойкость, долгосрочность, экологическая и социальная адекватность.

Также необходимо отметить, что дальнейшее развитие производственных связей России в мировую экономику требует постоянного мониторинга национальных предприятий ведущих отраслей промышленности, оценки существующего научно-технического потенциала страны, разработки научно обоснованных перспективных проектов взаимодействия государства, науки и бизнеса для достижения экономической безопасности при формировании концептуального и стратегического базиса национальной производственной политики.

*Секція 4. Актуальні проблеми правового регулювання
зовнішньоекономічної діяльності та митної справи*

**УКТЗЕД І ГАРМОНІЗОВАНА СИСТЕМА ОПИСУ ТА КОДУВАННЯ
ТОВАРІВ: ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИЙ АСПЕКТ**

Н. Л. Авраменко, Г. В. Дем'янчук

**(Національний університет державної податкової служби України, м. Ірпінь,
ТОВ “Гранд Вікторі Трейд”)**

Сучасний інструментарій митного контролю орієнтований не лише на посилення безпеки держави, але й на створення сприятливих умов для руху товарів через державний кордон шляхом спрощення та прискорення проведення митних процедур [1].

Відомо, що Українська класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТЗЕД) базується на Гармонізованій системі опису та кодування товарів (ГС/HS) Всесвітньої митної організації та з урахуванням Комбінованої номенклатури Європейського Союзу. Неоднозначне встановлення кодів товарів відповідно до УКТЗЕД і Гармонізованої системи опису є одним із протиріч, що характерне для сучасної практики митного контролю. Якщо ж вносяться якісь зміни Всесвітньою митною організацією до Гармонізованої системи, а також Європейським Союзом до Комбінованої номенклатури, то необхідно вносити зміни і до митного законодавства України – УКТЗЕД. Якщо ж таких змін немає, то стають незрозумілими дії митних органів.

Не секрет, що основним напрямом підприємницької діяльності багатьох малих та середніх підприємств є відкриття ринку збуту готової продукції, яка завозиться ними із зарубіжних держав. Але існує така сумна практика, коли митні органи при класифікації товарів для цілей митного оформлення застосовують різні підходи до визначення коду товару. Митні органи зарубіжних держав і, відповідно суб'єкти підприємницької діяльності, визначають код згідно чіткого опису товару та його хімічного складу, а митні органи України іноді обирають код, який приблизно підходить під опис товару і має вищу ставку ввізного мита, ніж той, що зазначений у товаросупровідних документах.

Так, наприклад, митними органами Великобританії продукція фірми “LEESON POLYURETHANES LTD” класифікована за кодом товару 3506910090, що відповідає групі 35 “Білкові речовини; модифіковані крохмалі; клеї; ферменти” згідно з рішенням ВТІ, виданого HMRC (митними органами Великобританії) № GB122187201 від 05.07.2012 р. та GB122441122 від 19.12.2012 р., а митні органи України класифікували даний товар (готовий для використання клей на основі поліуретану) за кодом 3909509090 у групі 39 “Полімерні матеріали, пластмаси, та вироби з них; каучук, гума та вироби з них” та 3208901998 – у групі 32 “Екстракти дубильні або барвні; таніни та їх похідні, барвники, пігменти та інші фарбувальні матеріали, фарби і лаки; замазки та інші мастики; чорнило, туш”, що абсолютно не відповідає ні назві товару, що ввозиться на митну територію України, ні його властивостям, ні хімічному складу.

Виходить, що митні органи України знехтували загальноприйнятим міжнародним досвідом.

Розглянемо наслідки різного бачення щодо встановлення коду товару.

1. Зміна коду товару веде за собою збільшення ставки ввізного мита, а також знижує конкурентоспроможність продукції на ринку за рахунок збільшення її собівартості.

2. Зменшення обсягів постачання і обсягів реалізації продукції, і, відповідно, зменшення надходжень до бюджету України у вигляді митних платежів за не ввезений товар.

3. Невиконання контрактів з підприємствами-партнерами, що призводить до втрати матеріальної вигоди.

4. Блокування зовнішньоекономічної діяльності підприємства у розрізі експорту даної продукції на ринки сусідніх країн.

5. Недоотримання очікуваного прибутку від експортної діяльності, і, відповідно, втрати державою очікуваних надходжень до бюджету у вигляді сплати податку на прибуток у розмірі 19 % від прибутку.

6. Зменшення прибутковості підприємства за рахунок збільшення собівартості ввізного товару (надмірно сплачені митні платежі у зв'язку з невірним визначенням кодом товару).

7. Зменшення доходів виробника продукції “LEESON POLYURETHANES LTD” у зв'язку з недопоставкою товару на територію України.

Як бачимо наслідки негативно впливають як на українські підприємства, так і на майбутнє інвестування з-за кордону у розвиток галузей промисловості України.

Отже, різні підходи до трактування кодів товарів призводить до збитків підприємств та втрат держави, оскільки стагнація підприємницької діяльності, її спад і, як наслідок, відтік матеріальних та інтелектуальних ресурсів з України до інших країн не може забезпечити збільшення надходжень до бюджету шляхом сплати податків [2]. Крім того, якщо надходження до бюджету від митних органів прямо пропорційно залежать від митної вартості і ставки мита, яку визначає код товару за УКТЗЕД (збільшення митної вартості товарів або зміна коду його для збільшення митних платежів), то для податківців такі дії не приносять користі, адже при штучно збільшеній митній вартості автоматично зменшується податок на прибуток та податок на додану вартість, що сплачується підприємствами при їх постійних (незмінних) затратах.

Список використаних джерел:

1. Актуальні питання теорії та практики митної справи: монографія ; за заг. ред. І. Г. Бережнюка. – Хмельницький : ПП Мельник А.А., 2013. – С. 420.

2. Дем'янчук Г. В. Административно-экономические барьеры на пути коммерциализации инноваций малым бизнесом в Украине и Беларуси / Г. В. Дем'янчук // Проблемы управления. – 2014. – №4 (53). – С.82–88.

**ПРАВОВІ АСПЕКТИ КВАЛІФІКАЦІЇ ДІЙ, ПОВ'ЯЗАНИХ
З КОРИСТУВАННЯМ ЧИ РОЗПОРЯДЖЕННЯМ ТРАНСПОРТНИМИ
ЗАСОБАМИ ОСОБИСТОГО КОРИСТУВАННЯ, ВВЕЗЕНИМИ
НА МИТНУ ТЕРИТОРІЮ УКРАЇНИ В МИТНОМУ РЕЖИМІ
ТИМЧАСОВОГО ВВЕЗЕННЯ**

В. В. Ліпинський

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

Абзацом 2 п. 1 резулятивної частини Рішення Конституційного Суду України від 31.03.2015 р. у справі №1-4/2015 за конституційним зверненням Мартінова Володимира Володимировича щодо офіційного тлумачення положень ч. 2 ст. 469 Митного кодексу України (далі – МКУ) встановлено, що користування або розпорядження транспортними засобами особистого користування, які поміщені в митний режим тимчасового ввезення на митну територію України, не є адміністративним правопорушенням, передбаченим ч. 2 ст. 469 МКУ [1].

Рішення Конституційного Суду України є обов'язковим до виконання на території України, остаточним і не може бути оскаржене.

З огляду на офіційне тлумачення, надане Конституційним Судом України, провадження у справах про порушення митних правил, заведених у зв'язку з користуванням чи розпорядженням транспортними засобами особистого призначення за ознаками правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 469 МКУ, підлягає припиненню на підставі пп. 1 п. 1 ст. 247 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

При цьому, при винесенні постанови в справі про порушення митних правил обов'язковим є посилання на зазначене Рішення Конституційного Суду України.

Відповідно до Рішення Конституційного Суду України факт користування або розпорядження транспортними засобами особистого користування, переміщеними на територію України в режимі тимчасового ввезення, не містить ознак правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 469 МКУ. Водночас, у вказаному Рішенні відсутні висновки про те, що такі дії не є митним правопорушенням [2].

Особливості тимчасового ввезення громадянами транспортних засобів особистого користування на митну територію України визначені ст. 380 МКУ.

Зокрема, тимчасове ввезення громадянами-нерезидентами на митну територію України транспортних засобів особистого користування дозволяється на строк до одного року. Цей строк може бути продовжено органами доходів і зборів з урахуванням дії обставин непереборної сили та особистих обставин громадян, які ввезли такі транспортні засоби, за умови документального підтвердження цих обставин, але не більш як на 60 днів.

Слід зазначити, що відповідно до ч. 4 ст. 380 МКУ тимчасово ввезені транспортні засоби особистого користування можуть використовуватися на митній території України виключно громадянами, які ввезли зазначені транспортні засоби в Україну, для їхніх особистих потреб [3].

Згідно зі ст. 292 МКУ, митні платежі не сплачуються при ввезенні товарів на митну територію України, якщо такі товари були поміщені у митний режим,

який відповідно до положень Кодексу, Податкового кодексу України не передбачає сплату митних платежів, – на період дії цього режиму та при виконанні умов, що впливають з такого режиму.

Ст. 103 МКУ встановлено, що тимчасове ввезення - це митний режим, відповідно до якого іноземні товари, транспортні засоби комерційного призначення, зокрема, ввозяться для конкретних цілей на митну територію України з умовним повним або частковим звільненням від оподаткування митними платежами та підлягають реекспорту до завершення встановленого строку [3].

Відповідно до ст. 30 Податкового кодексу України податкова пільга – це передбачене податковим та митним законодавством звільнення платника податків від обов'язку щодо нарахування та сплати податку та збору, сплата ним податку та збору в меншому розмірі. Податкова пільга надається, зокрема, шляхом звільнення від сплати податку та збору [4].

Зважаючи на викладене, використання транспортного засобу іншою особою, ніж тою, якою такий транспортний засіб ввезено, являє собою використання товарів, стосовно яких надано пільги щодо сплати митних платежів, в інших цілях, ніж ті, у зв'язку з якими було надано такі пільги.

Відповідальність за використання товарів, стосовно яких надано пільги щодо сплати митних платежів, в інших цілях, ніж ті, у зв'язку з якими було надано такі пільги, передбачена ст. 485 МКУ.

Таким чином, при виявленні факту протиправного користування чи розпорядження транспортними засобами особистого користування, які поміщені в митний режим тимчасового ввезення на митну територію України, може розглядатись питання фіксації правопорушення, передбаченого ст. 485 МКУ [2].

Список використаних джерел:

1. Рішення Конституційного Суду України від 31.03.2015 р. № 1-рп/2015 в справі №1-4/2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.search.ligazakon.ua\1_doc2.nsf/link1/KS15011.html
2. Лист ДФСУ від 30.04.2015 р. № 15817/7/99-99-26-03-02-17 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.forum.liga.net>
3. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>
4. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>

ПІДСТАВИ ВИНИКНЕННЯ ЗБЕРІГАЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН У СФЕРІ ДЕРЖАВНОЇ МИТНОЇ СПРАВИ

А. О. Мінченко

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

1. Окрім підстав виникнення зберігальних зобов'язань визначених цивільним законодавством, вони можуть виникати й відповідно до норм митного законодавства України, яким передбачається декілька видів такого зберіган-

ня. Так, Митний кодекс України (далі – МК України) містить три основні блоки, що стосуються регулювання таких правовідносин: “тимчасове зберігання” (глава 29), “зберігання товарів на митному складі” (глава 61) і “зберігання товарів, транспортних засобів комерційного призначення на складах митних органів” (Розділ VII).

2. Згідно з ч. 1 ст. 201 МК України товари з моменту пред’явлення їх митному органу до поміщення їх у відповідний митний режим можуть перебувати на тимчасовому зберіганні під митним контролем. Тимчасове зберігання товарів під митним контролем здійснюється *на складах тимчасового зберігання*. МК України 2002 р. у ст. 102 встановлювалося, що взаємовідносини власника складу тимчасового зберігання з особами, які розміщують товари і транспортні засоби на складі, визначаються договором зберігання. І таким чином цивільно-правова природа зберігання майна на складі тимчасового зберігання не викликала сумнівів. Чинний МК України такої прямої норми у своєму змісті не містить. Вказується лише, що взаємовідносини утримувача складу тимчасового зберігання відкритого типу з особами, які розміщують товари на цьому складі, визначаються відповідним *договором*, крім випадків, передбачених МК України (ст. 438 МК України). Таким чином, відносини, що виникають за таких випадків демонструють ситуацію, за якою підставами виникнення зберігальних зобов’язань можуть слугувати як дозвіл митних органів (адміністративний акт) так і безпосередньо сам договір зберігання, а відтак, хоча прямим чином це Законом і не встановлено, його норми опосередковано вказують на це.

3. МК України безпосередньо не встановлює загальної правової підстави виникнення зобов’язань зі зберігання у режимі *митного складу*. Тут діє подібна норма як і щодо виникнення зобов’язань зі зберігання на складах тимчасового зберігання. Так, ч. 1 ст. 425 встановлюється, що взаємовідносини утримувача митного складу *відкритого типу* з особами, які розміщують товари на цьому складі, визначаються відповідним договором. Крім того, далі у цій же статті зазначається, що у разі розміщення товарів на митних складах з ініціативи митного органу, взаємовідносини власника митного складу з митними органами визначаються у відповідному договорі, укладеному згідно з цивільним законодавством України. Аналіз ч. 3 ст. 437 МК України дає підстави говорити про те, що при зберіганні товарів на складах *закритого типу* ні певні адміністративні акти, ні двосторонні договори місця не мають, адже такі склади призначені виключно для зберігання утримувачем складу товарів, що належать йому. Тому (якщо брати за основу зобов’язання, що складаються під час зберігання товарів на складах відкритого типу), можна зробити висновок, що підставою виникнення зберігальних правовідносин в режимі митного складу є або договір зберігання (наприклад, у випадках зберігання товарів, що пропускаються через митну територію за зовнішньоекономічними контрактами) або інший цивільно-правовий договір (наприклад, у випадках прийняття на зберігання речей, які були предметом митного правопорушення).

4. Статтями 238–242 гл. 24 МК України врегульовано умови та порядок зберігання товарів і транспортних засобів *на складах митних органів*. Зокре-

ма, у вищенаведених нормах встановлюється перелік об'єктів, що підлягають обов'язковій передачі митному органу для зберігання. Такі випадки зберігання майна можна кваліфікувати як зберігання у режимі митного складу. Воно здійснюється за прямою вказівкою митних органів, а тому будуватися ці відносини на будь-яких цивільно-правових договорах не можуть.

5. Означені види зберігання, що властиві митним правовідносинам тісно пов'язані із існуючою у ЦК України (§ 2 гл. 66) конструкцією зберігання на товарному складі, що є одним із найбільш поширених у господарській діяльності спеціальних видів зберігання.

Існування у законодавстві України чітко прописаної конструкції договору складського зберігання і, зокрема, його суб'єктного складу ставить можливим поширення його норм і на договори зберігання у сфері державної митної справи України, стороною яких є зберігач – суб'єкт підприємницької діяльності. Чинний МК України визначає таких зберігачів як “утримувачів” складів. У зв'язку з цим цілком обґрунтованою та доцільною буде пропозиція застосовувати до таких відносин усталену термінологію щодо найменування сторін таких договорів – товарний склад і поклажодавець.

Крім того, вищезазначене дозволяє визначитися у підставах виникнення зберігальних правовідносин у сфері державної митної справи, якими є:

а) на складах тимчасового зберігання – дозвіл митних органів (адміністративний акт) та безпосередньо сам договір зберігання;

б) у режимі митного складу – або договір зберігання (наприклад, у випадках зберігання товарів, що пропускаються через митну територію за зовнішньоекономічними контрактами) або інший цивільно-правовий договір;

в) на складах митних органів – адміністративний акт (коли окремі категорії товарів розміщуються там у примусовому порядку). Останній випадок виключає цивільно-правовий характер таких відносин.

ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ ДІЇ: ТИМЧАСОВЕ ВИЛУЧЕННЯ ТОВАРІВ, ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ І ДОКУМЕНТІВ

В. В. Прокопенко

(Національний університет “Одеська юридична академія”, м. Одеса)

Тимчасове вилучення товарів, транспортних засобів та документів може мати місце переважно після застосування митного огляду. Така дія полягає в примусовому припиненні володіння (а як наслідок – користування і розпорядження) особою, яка вчинила порушення митних правил, певним товаром, транспортним засобом або документами. Вилучення торкається такої проблеми, як втручання у право власності особи, яке є непорушним. Ніхто не може бути протиправно позбавлений цього права чи обмежений у його здійсненні. Особа може бути позбавлена права власності або обмежена у його здійсненні лише у випадках і в порядку, встановлених законом.

Слід звернути увагу на те, що попереднім МК України 2002 р. ця процесуальна дія мала назву практично таку ж, але без слова “тимчасове”. Іншими сло-

вами законодавець підкреслює, що вилучення товарів, транспортних засобів та документів здійснюється виключно на деякий проміжок часу з метою припинення порушення митних правил, недопущення повторного використання та збереження як доказів у справі про порушення митних правил.

Відповідно до ст. 511 МК України посадові особи органів доходів і зборів вправі застосовувати тимчасове вилучення товарів, транспортних засобів і документів, яке є обов'язковим і необов'язковим. Тимчасове вилучення є обов'язковим у встановлених ч. 2 ст. 511 МК України випадках.

У ч. 1 цієї статті зазначено, що товари – безпосередні предмети порушення митних правил та відповідні документи, необхідні як докази у справі про порушення митних правил, можуть тимчасово вилучатися, тобто, в даному випадку, це є необов'язковим заходом адміністративного примусу.

Вважаємо, що формулювання “можуть тимчасово вилучатися” навіть незважаючи на надану можливість оскаржити (ст. 512 МК України), є розпливчати-м, так як не виключає змоги до зловживань з боку посадових осіб органів доходів і зборів. Тому рекомендуємо Міністерству фінансів, або ДФС України розробити нормативний акт, в якому передбачити підстави (випадки) застосування необов'язкового тимчасового вилучення.

Як наслідок застосування цієї процесуальної дії, обов'язковим є вирішення питання щодо подальшого зберігання цих товарів, транспортних засобів. На підставі п. 6 ч. 5 ст. 238 МК України на складах органів доходів і зборів можуть зберігатися вилучені товари, транспортні засоби комерційного призначення. Згідно з п. 5 Постанови Кабінету Міністрів України від 26 грудня 2001 р. № 1724 “вилучене митними органами майно зберігається у власних (орендованих) спеціально обладнаних приміщеннях (на майданчиках) або передається ними для зберігання іншим організаціям за договорами”. Таким чином, з моменту розміщення товарів і транспортних засобів, вилучених відповідно до ст. 511 МК України, на склад органу доходів і зборів або на склад іншої організації за договором орган доходів і зборів зазнає відповідних витрат, пов'язаних з організацією належного зберігання цих товарів, транспортних засобів. Такі витрати повинні бути відшкодовані відповідно до ст. 519, 520 МК України.

Відповідно до розділу III Порядку відшкодування витрат за зберігання товарів і транспортних засобів на складах митних органів витрати митного органу за зберігання товарів, транспортних засобів, тимчасово вилучених у справі про порушення митних правил, після набрання законної сили рішенням, винесеним у справі про порушення митних правил, відшкодовуються у разі, якщо особу визнано винною, а вилучені у справі про порушення митних правил товари та/або транспортні засоби підлягають поверненню власнику.

Згідно з п. 6 розд. II Порядку обчислення сум витрат у справах про порушення митних правил і їх відшкодування витрати на зберігання товарів, транспортних засобів, тимчасово вилучених у справі про порушення митних правил та розміщених на складах, що належать митним органам, розраховуються з дня їх фактичного розміщення на цих складах відповідно до Розмірів відшкодувань за зберігання на складах митних органів товарів і транспортних засобів. Витра-

ти на зберігання товарів, транспортних засобів, тимчасово вилучених у справі про порушення митних правил та розміщених на складах, які використовуються митними органами за договорами оренди чи зберігання, обраховуються на підставі калькуляції витрат за добу зберігання на відповідних складах згідно з договором з дня їх фактичного розміщення на цих складах.

Ч. 3 ст. 528 МК України врегульовано питання вилучених товарів лише за результатами перевірки постанови суду в справі про порушення митних правил, коли ця постанова буде скасована, а справа – закрита, або адміністративне стягнення буде змінено, а тому питання товарів – безпосередніх предметів порушення митних правил під час розгляду справи по суті слід вирішувати відповідно до ч. 1 ст. 265 КУпАП, згідно з якою речі та документи, що є знаряддям або безпосереднім об'єктом правопорушення, виявлені під час затримання, особистого огляду або огляду речей, вилучаються посадовими особами органів, зазначених у ст. 234-1, 234-2, 244-4, 262 і 264 КУпАП. Вилучені речі й документи зберігаються до розгляду справи про адміністративне правопорушення у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України за погодженням із Державною судовою адміністрацією України, а після розгляду справи, залежно від результатів її розгляду, їх у встановленому порядку конфіскують або повертають володільцеві або знищують, а при оплатному вилученні речей – реалізують.

Характеризована процесуальна дія складається з наступних частин:

1) фіксація правопорушення (наприклад, складання протоколу про порушення митних правил, проведення митного обстеження, огляду, переогляду або особистого огляду) та прийняття рішення щодо тимчасового вилучення;

2) проведення дії, фіксація результатів (залучення понятих, складання протоколу про тимчасове вилучення товарів, транспортних засобів і документів із детальним описом товарів, транспортних засобів, документів, які тимчасово вилучаються) та вирішення питання щодо тимчасового зберігання;

3) розпорядження вилученими товарами, транспортними засобами, документами у зв'язку із набранням чинності постанови у справі про порушення митних правил.

СПРИЯННЯ У ВИКОНАННІ МИТНИХ ФОРМАЛЬНОСТЕЙ ПОСАДОВИМ ОСОБАМ ОРГАНІВ ДОХОДІВ І ЗБОРІВ ЯК ПЕРЕДУМОВА ЇХ ЕФЕКТИВНОСТІ

Д. В. Приймаченко, В. В. Прокопенко

**(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ,
Національний університет “Одеська юридична академія”, м. Одеса)**

Набрання чинності нової редакції Митного кодексу України (13 березня 2012 р. № 4495-VI), обумовило значні зміни правового регулювання в галузі державної митної справи та прискорило процес адаптації національного митного законодавства до міжнародних норм, правил та стандартів. Насамперед такі зміни торкнулися митних формальностей на транспорті.

Особливе значення у прискоренні товарообігу та пасажиропотоку у пунктах пропуску через митний кордон України приділено саме сприянню посадовим особам органів доходів і зборів у виконанні митних формальностей. Загальні засади взаємодії органів доходів і зборів з іншими органами виконавчої влади та з суб'єктами господарювання визначено ст. 561–562 МК України. Крім того, діє спеціальна норма (ст. 188), яка визначає механізм сприяння посадовим особам органів доходів і зборів у реалізації ними своїх повноважень. Незважаючи на те, що й у попередній редакції МК України ст. 113, в деякій мірі, у ст. 114 містились такі норми, слід зазначити, що чинний МК України більш детально регламентує цей порядок сприяння.

Зі змісту ч. 1 ст. 188 МК України випливає, що загальний час здійснення контролю осіб, транспортних засобів і товарів не повинен перевищувати часу стоянки транспортних засобів у пунктах пропуску, передбаченого розкладом або графіком руху. Тривалість здійснення видів контролю у пунктах пропуску, як правило, не повинна перевищувати граничні часові нормативи проведення контролю посадовими особами контролюючих органів, які здійснюють свої функції у пунктах пропуску.

Формами сприяння посадовим особам органів доходів і зборів, на наш погляд, є:

- завчасне надання інформації органу охорони державного кордону та органу доходів і зборів про в'їзд (прибуття) у пункт пропуску осіб, транспортних засобів уповноваженими представниками адміністрації порту, аеропорту (аеродрому), прикордонної залізничної станції (залежно від виду сполучення та характеру транспортних перевезень) чи перевізників (авіакомпаній, інших транспортних організацій), які здійснюють рейсові або позарейсові (чартерні) перевезення;
- підготовка перевізником або уповноваженою ним особою пасажирів транспортного засобу для проходження контролю в пунктах пропуску через державний кордон (перевірка наявності документів і митних декларацій тощо);
- під час контролю вантажних поїздів представник прикордонної передавальної станції надає вантажно-транспортні документи представникам контрольних служб.

Новацією чинного МК України є припис відповідно до якого адміністрація автомобільних, морських і річкових портів, міжнародних аеропортів, прикордонних залізничних станцій або інших обладнаних місць, у межах яких діють пункти пропуску через державний кордон України на безоплатній основі забезпечує органи доходів і зборів необхідними службовими приміщеннями, обладнанням, засобами зв'язку та створює їм належні умови для роботи. Слід зазначити, що в попередній редакції кодексу таке забезпечення митної служби здійснювалося на договірних засадах.

На момент набуття чинності нової редакції МК України перелік приміщень та вимоги до них повинні бути затверджені Міністерством фінансів України та Міністерством інфраструктури України. Разом з тим, до цих пір діє спільний наказ Держмитслужби України та Міністерства транспорту України від 06.03.2003 р. № 149/168, яким затверджений перелік службових приміщень, що надаються органам доходів і зборів на договірних засадах. До них належать:

приміщення для розміщення особового складу підрозділів митних органів; кімната особистого огляду; приміщення для зберігання затриманих предметів, у тому числі харчових продуктів, медичних препаратів, що потребують спеціальних умов зберігання; приміщення для зберігання та обслуговування технічних засобів контролю й засобів зв'язку; приміщення для утримання службових собак митних органів (при потребі).

Важливим аспектом сприяння посадовим особам органів доходів і зборів з боку посадових осіб інших органів виконавчої влади та суб'єктів господарювання є належна організація та здійснення контрольно-наглядових функцій в пунктах пропуску через митний кордон України. У цьому контексті важливим є положення ч. 4 ст. 188 МК України, які знайшли свою деталізацію в Положенні про пункти пропуску через державний кордон та пункти контролю, затвердженому постановою КМ України від 18.09.2010 р. № 751 та постанові КМ України "Питання пропуску через державний кордон осіб, автомобільних, водних, залізничних та повітряних транспортних засобів перевізників і товарів, що переміщуються ними" від 21.05.2012 р. № 451.

Так, відповідно до приписів цих актів загальний порядок та послідовність проведення всіх видів контролю в пункті пропуску в цілому та здійснення митного контролю, зокрема, визначаються типовими технологічними схемами здійснення митного контролю на різних видах транспорту.

У технологічній схемі здійснення митного контролю залежно від виду транспорту: загальні положення; місця або приміщення для проведення контролю осіб, транспортних засобів та вантажів, межі території пункту пропуску, пункту контролю та зон прикордонного і митного контролю (режимна зона), зони розміщення транзитних пасажирів, місця стоянок транспортних засобів, у тому числі затриманих; маршрути руху, місця стоянки і місця відстою автомобільних транспортних засобів, поїздів (вагонів), літаків та суден, що перевозять небезпечні вантажі, а також порядок дій у разі виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру; загальний порядок та послідовність контрольних операцій і порядок пропуску через державний кордон осіб, транспортних засобів та вантажів; спеціальних, небезпечних вантажів та спеціальних транспортних засобів; посадових осіб дипломатичних або консульських установ, автомобільних транспортних засобів, що належать дипломатичним представництвам; офіційних делегацій та пасажирів літерних рейсів; аварійно-рятувальних формувань, підрозділів Збройних Сил України; підрозділів збройних сил інших держав; осіб, взятих під варту; час, що відводиться для виконання контрольних операцій контрольними органами та службами; порядок допуску в пункт пропуску, пункт контролю та в його режимну зону осіб, транспортних засобів та вантажів, порядок їх пересування.

Нажаль, варто констатувати, що ще не у всіх пунктах пропуску через митний кордон України затверджені нові технологічні схеми, в яких враховані внесені новим МК України зміни в національне митне законодавство. За такої ситуації виникають складнощі в процесі виконання митних формальностей у повному обсязі та забезпечення їх відповідності чинному законодавству.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ МИТНОЇ ВАРТОСТІ З УРАХУВАННЯМ ВИТРАТ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЮ ВЛАСНІСТЮ

О. П. Борисенко, Х. В. Арешкіна

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

Необхідність забезпечення надійного захисту й охорони прав інтелектуальної власності викликана такими негативними політичними й економічними наслідками торгівлі контрафактною продукцією для країни, як ненадходження податків у дохідну частину бюджету, підрив легальної індустрії, призупинення процесів створення об'єктів інтелектуальної власності та їх залучення в господарський оборот, підрив авторитету держави, а також відмова іноземних компаній і держав від інвестицій як в окремі галузі, так і в національну економіку в цілому.

Доволі часто роялті сплачується як додаток до ціни імпортованих товарів популярних торгових марок. А для української митниці суми роялті у складі митної вартості товарів стають додатковим джерелом податкових надходжень, котре ретельно відслідковується. Як свідчить практика, митники намагаються контролювати не лише поточні, але й минулі зовнішньоекономічні операції, та донараховувати митні платежі на роялті за використання торгових марок.

Товари, що містять об'єкти права інтелектуальної власності, можна визначити як предмети матеріального світу, в яких знайшли об'єктивне вираження результати творчої діяльності або засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту, на які протягом певного строку поширюється правова охорона за законодавством України та міжнародними договорами. Коло товарів, що підлягають митному контролю за дотриманням прав інтелектуальної власності обмежується по видах митних режимів, способу переміщення та колу осіб.

Результати інтелектуальної власності, у тому числі виключні права на них (інтелектуальна власність), що не охоплені поняттям товарів, застосовуваним в митних цілях. Однак при переміщенні через митний кордон товарів, що містять об'єкти інтелектуальної власності, останні також підлягають митному контролю, митному оформленні й обліку при обчисленні податкової бази для справляння митних податків.

Митний контроль товарів, що містять об'єкти інтелектуальної власності, переслідує кілька цілей:

- захист інтересів правовласників;
- забезпечення надходження до державного бюджету сум від справляння митних податків, так як вартість прав на користування об'єктами інтелектуальної власності враховується при розрахунку митної вартості товарів;
- забезпечення безпеки споживачів товарів.

З моменту отримання документів на підтвердження наявності правової охорони об'єктів ІВ в Україні їх використання може відбуватись лише з дозволу правовласника, крім передбачених законодавством винятків. Такий дозвіл може бути наданий у формі окремого ліцензійного договору або ліцензії, включеної до складу іншого договору (поставки, дистрибуції, купівлі-продажу тощо), і має передбачати винагороду на користь правовласника (роялті).

У ст. 267 МКУ зазначено, під час визначення митної вартості, до ціни, що була фактично сплачена, або підлягає сплаті, за оцінювані товари, додаються подальші витрати, якщо вони не включаються до ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті, зокрема роялті та ліцензійні платежі, які стосуються оцінюваних товарів, якщо такі платежі не включаються до ціни, що була фактично сплачена. Зазначені платежі можуть включати платежі, які стосуються патентів, знаків до товарів та послуг та авторських прав. Порядок включення до митної вартості сум роялті та інших ліцензійних платежів регламентує Постанова Кабінету Міністрів України від 21.05.2012 р. № 446.

Існують особливості включення таких платежів до митної вартості: 1) у разі, якщо сума роялті відома і декларант зобов'язаний включити їх до митної вартості; 2) якщо сума роялті невідома і декларант здійснює їх розрахунок на підставі: а) прогнозних показників відповідно до умов договору; б) прогнозних показників за результатами попереднього періоду, і прогнозні суми включає до митної вартості. Після фактичної сплати роялті декларант здійснює коригування митної вартості через подання додаткової декларації протягом 90 днів з дати випуску товарів.

Зауважимо, що Митний кодекс не надає будь-яких роз'яснень щодо того, якими індикаторами слід керуватися при визначенні того, чи стосуються роялті (ліцензійні платежі) оцінюваних товарів та чи є вони умовою продажу оцінюваних товарів. Тобто невизначеність з цього питання на рівні Митного кодексу залишається.

Якщо ж за фактом виявиться, що митні платежі було переплачено, оскільки фактичні суми роялті менші, ніж задекларовані, то надмірно сплачені суми митних платежів повертаються декларантові у визначеному Митним кодексом порядку. Зазначимо, що роялті й інші ліцензійні платежі включаються до митної вартості лише тоді, коли такі роялті покупець сплачує як умову продажу оцінюваних товарів.

Висновок. Механізм формування митної вартості є одним з головних і суперечливих компонентів в системі тарифних заходів регулювання митної політики. Головним – оскільки від правильності визначення митної вартості напряму залежить обсяг податків, що підлягають стягненню, якість реалізації фіскальної функції митних органів, рівень захищеності національного товаровиробника, зміцнення економічної безпеки держави в цілому. А суперечливим – оскільки недосконалість методик розрахунку додаткових витрат (наприклад, роялті), що входять до митної вартості, призводять до ухилення суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності від сплати податків при декларуванні товарів шляхом заниження їх митної вартості.

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ МІЖНАРОДНИХ ЗАЛІЗНИЧНИХ ВАНТАЖНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ

Ю. В. Ковальчук

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

Завдання правового регулювання у сфері міжнародних залізничних вантажних перевезень полягає у встановленні правил та норм, метою яких є попере-

дження та усунення ускладнень, що можуть виникнути в процесі перевезення, упорядкування та підвищення ефективності цього процесу.

Правове регулювання – це застосування до перевезення певних норм, за допомогою яких всі етапи процесу перевезення перетворюються на чіткі, зрозумілі та швидко здійснювані складові. Прийняття вантажу, оформлення договору, здійснення доставки та видачі вантажу – всі ці етапи передбачають чітке правове регулювання, відпрацьоване роками, доступне для сприйняття і, як наслідок, для виконання учасниками перевезення.

Становлення міжнародного залізничного сполучення – процес достатньо складний і тривалий. За часів, коли залізничне сполучення існувало та розвивалося в межах країни, все було досить просто та ясно. Залізничні мережі охоплювали територію країни, а їх правове регулювання здійснювалося державою. Спеціальні органи розробляли норми, які регулювали процес залізничного перевезення, вони фіксували права, обов'язки та відповідальність учасників транспортного процесу.

З часом виникла необхідність у розширенні економічних і торговельних зв'язків країн, збільшився товарообіг та вантажний потік між державами, що вступали між собою у торговельні відносини. Одним із видів транспорту для міжнародного перевезення вантажів став залізничний транспорт і водночас постала проблема налагодження правового регулювання залізничного сполучення між країнами. Цей процес особливо ускладнювався у зв'язку із тим, що країни прекрасно здійснювали правове регулювання в межах самої держави, однак здійснювати міжнародні перевезення на основі внутрішнього законодавства досить складно, а іноді і неможливо, що пов'язано, насамперед, з істотною відмінністю у правовому регулюванні транспортного процесу нормами внутрішнього законодавства різних країн. Адже під час здійснення міжнародного перевезення вантаж перетинає декілька країн, у кожній з яких діє своє транспортне право. Отже, встановлення міжнародного залізничного сполучення передбачає прийняття на себе державами певних міжнародно-правових зобов'язань по відношенню до таких перевезень. Ці зобов'язання повинні включати в себе норми, що регулюють транспортний процес між державами, зацікавленими у міжнародному сполученні. Вони закріплюються у спеціальних міждержавних угодах, торговельних договорах з питань перевезень.

Однак і внутрішнє законодавство відіграє досить важливу роль у міжнародних залізничних перевезеннях, оскільки саме його основоположні правила та умови беруть за основу зацікавлені у здійсненні співробітництва у цій сфері країни та на їх базі створюють міжнародний договір, за яким перевезення вантажів регулюються загальними нормами спільно укладеної угоди.

Разом із цим у багатьох міжнародних угодах присутнє положення, у відповідності до якого питання, не врегульовані міжнародним договором, вирішуються у відповідності до норм внутрішнього права. Це може бути право країни відправлення вантажу або право країни слідуванням вантажу. Як правило, у процесі слідування вантажу країною відправлення, застосовується право даної країни, а в

процесі слідування вантажу країною призначення – право країни призначення. Незрозумілим залишається на даний час правове регулювання спірних питань, не відображених у міжнародній угоді, під час проходження вантажу територією транзитної держави. На нашу думку, у цьому випадку повинно бути застосовано право, яке сторони обумовили у своєму договорі перевезення. Насамперед тому, що застосовувати право країни відправлення вантажу, коли спірне питання виникло на території транзитної держави, із зовсім іншим внутрішнім законодавством, є не зовсім правильним. Водночас норми права країни відправлення можуть суперечити правилам країни слідування вантажу, примушуючи залізницю слідування вантажу застосовувати внутрішні правила іншої країни.

Разом із тим залізничний транспорт має й інші особливості, що обумовлюють специфічність правового регулювання міжнародних вантажних перевезень. Це, наприклад, передання на прикордонних станціях вагонів іноземним дорогам, що вимагає розробки правового режиму такого користування; наявність особливих видів перевезень, як-от: дрібних та повагонних відправок, для яких встановлюються різні ставки провізної плати та терміни доставки; існування можливості доставки частини прийнятого до перевезення вантажу у порядку досилання по окремо складеному перевізником транспортному документу.

Усі вищезазначені риси впливають на правовий режим міжнародних залізничних сполучень. На сьогоднішній час джерелом правового регулювання міжнародних залізничних вантажних перевезень є міжнародні транспортні конвенції, головною метою яких є уніфікація правил у вищезазначеній царині. Найважливішими з таких конвенцій можна назвати Угоду про міжнародне вантажне сполучення та Конвенцію про міжнародні залізничні перевезення. Перша із них спрямована більшою мірою на врегулювання відносин між державами Східної Європи, пострадянськими державами та постсоціалістичними державами Азії, а друга – на врегулювання європейських залізничних перевезень. У зв'язку із цим особливої актуальності набуває співвідношення положень вищезазначених основоположних нормативно-правових актів у сфері міжнародних залізничних перевезень вантажів, що може стати основою для подальших наукових розробок.

ПРОБЛЕМИ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ШЛЮБУ, УКЛАДЕНОГО ЗА КОРДОНОМ

А. О. Мінченко, О. Л. Могильова

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

Внаслідок розвитку міграції, пов'язаної з навчанням, працевлаштуванням, збільшується число випадків постійного або тимчасового перебування громадян однієї держави на території іншої, що інколи породжує виникнення приватних правовідносин які виходять за межі однієї держави. Виникає проблема укладання шлюбу між громадянами України, між громадянином України та іноземцем, між громадянином України та особою без громадянства закордоном та його легалізація в Україні.

Право на шлюб гарантовано практично всіма країнами світу, але, як відомо, внутрішнє право кожної країни має свої особливості. Звичайно ж, якщо

майбутнє подружжя збирається постійно проживати на території держави, в якій вони укладуть шлюб, то основні перешкоди їм належить подолати при підготовці до реєстрації шлюбу, тобто зібрати всі необхідні документи. В іншому випадку постає проблема визнання шлюбу на території України.

У ст. 58 Закону України “Про міжнародне приватне право” [1] зазначається, що шлюб між громадянами України, шлюб між громадянином України та іноземцем, шлюб між громадянином України та особою без громадянства, що укладений за межами України відповідно до права іноземної держави, є дійсним в Україні за умови додержання щодо громадянина України вимог Сімейного кодексу України щодо підстав недійсності шлюбу. Однією з підстав недійсності шлюбу є недосягнення нареченими шлюбного віку, тобто 18 років [2]. Проте, наприклад, в Австралії шлюбний вік складає 16 років для жінок і 18 років для чоловіків, у Франції – 15 років для жінок і 18 років для чоловіків, в Англії – 16 років для жінок і чоловіків [4]. У разі укладання шлюбу повнолітнім громадянином України і 15-річною громадянкою Франції виникає колізія щодо матеріальних умов укладання шлюбу. А отже, подібний шлюб підпадає під класичний інститут міжнародного приватного права “шлюб, що кульгає” або “шкунтильгаючий шлюб” та припис ст. 12 “Застереження про публічний порядок” Закону України “Про міжнародне приватне право” [1], відповідно до якої норма права іноземної держави не застосовується у випадках, якщо її застосування призводить до наслідків, явно несумісних з основами правопорядку (публічним порядком) України.

Для практичного застосування колізійного регулювання необхідно також враховувати положення Конвенції СНД про правову допомогу та правовідносини у цивільних, сімейних та кримінальних справах 1993 р., двосторонні договори України про правову допомогу, консульські конвенції України щодо укладання шлюбу. Ці документи можуть містити й інше колізійне регулювання порівняно з положеннями статей Закону України “Про міжнародне приватне право”.

Щодо особливостей форми і порядку укладання шлюбу за законодавством іноземних країн, то законодавчій практиці відомі дві основні форми – державна форма реєстрації шлюбу та релігійна. В багатьох країнах визнається тільки шлюб, який укладено у відповідних державних органах (Бельгія, Нідерланди, Німеччина, Франція, Швейцарія, Японія тощо). В деяких країнах допускається укладання шлюбу лише в релігійних установах (наприклад, Ізраїль, Іран, Ірак, Кіпр, Ліхтенштейн та інші). Так, наприклад, офіційне укладання шлюбу громадянина України з громадянкою Ірану відповідно до місцевого законодавства може відбутися лише при його реєстрації в мечеті. Таким чином, такий шлюбний союз у разі його укладання за кордоном в Україні не вважається офіційно зареєстрованим. Тобто якщо наречені планують в подальшому проживати на території України, то доведеться повторно укладати шлюб вже у органах РАЦС України. Поширеним є третій підхід, згідно з яким самі особи можуть вибрати форму укладання шлюбу – державну реєстрацію чи релігійну форму укладання шлюбу (Австралія, Англія, Бразилія, Іспанія, Італія, Канада тощо). Англія на-

лежить до ряду тих країн, де визнається змішана форма шлюбу, тобто шлюб може бути укладений як у цивільній, так і в релігійній формі. У такому разі наречені можуть обрати спосіб укладання шлюбу органами реєстрації цивільного стану, і такий шлюб буде дійсним на території України [3].

Відповідно документи про укладання шлюбу на території іноземної держави повинні бути легалізовані в консульській установі України в державі походження документів.

Підсумовуючи викладене можна зазначити, що питання укладення шлюбу між громадянами України, між громадянином України та іноземцем, між громадянином України та особою без громадянства закордоном та його легалізація в Україні залежить від багатьох факторів, включаючи матеріальне право як іноземних держав, так і України. Усуненню прогалин на цьому рівні може сприяти як гармонізація Україною власного законодавства, так і укладення міждержавних договорів про правову допомогу.

Список використаних джерел:

1. Про міжнародне приватне право : Закон України від 23.06.2005 р. № 2709-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2005.

2. Сімейний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. –2002. – № 2947-III.

3. Габдулліна Ю. Тонкощі легалізації іноземного шлюбу: як легалізувати шлюб, укладений за кордоном, як розлучитися з іноземним громадянином [Електронний ресурс] / Габдулліна Ю. – Режим доступу : <http://www.advokat-ua.com.ua>

4. Розгон О. Укладання шлюбу громадянина України з іноземцем за кордоном / О. Розгон // Мала енциклопедія нотаріуса. – 2015. – № 6.

ПРОБЛЕМА ПРАВОВОЇ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ГОСПОДАРСЬКИХ ОБ'ЄДНАНЬ

О. А. Зуєва, О. Л. Могильова

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

На сьогодні діяльність господарських об'єднань є недостатньо врегульованою. Єдиним нормативним актом, що регулює порядок утворення та діяльності господарських об'єднань є Господарський кодекс України [1], де у ст. 118 зазначається, що господарською організацією визнається об'єднання підприємств з метою координації їх виробничої, наукової та іншої діяльності для вирішення спільних економічних та соціальних завдань. Виділяють такі основні форми об'єднань підприємств: асоціації, корпорації, консорціуми, концерни, при цьому зазначається, що до складу концерну окрім підприємств можуть входити і інші організації, на основі їх фінансової залежності від одного або групи учасників об'єднання. В даному випадку законодавець сам собі суперечить.

Господарський кодекс вирішує лише деякі питання переважно управління об'єднанням підприємств, майнових відносин, статусу учасників. Проте, пи-

тання щодо утворення та припинення об'єднання, формування органів управління, утворення статутного капіталу, відносини об'єднання з його учасниками, особливості утворення і діяльності господарських об'єднань за участю суб'єктів господарювання, заснованих на державній і комунальній власності та інші залишаються відкритими.

Також, як вже зазначалося раніше, чинне законодавство передбачає можливість об'єднатися в об'єднання лише для підприємств. Однак необхідність входити до складу господарського об'єднання є і в установ та організацій (наприклад з метою впровадження в життя наукових та інноваційних винаходів, розробок, пропозицій), а також обмежує можливість фізичних осіб-підприємців входити до складу господарських об'єднань.

На сьогодні законодавство не передбачає можливість утворення так званих “змішаних” господарських об'єднань, тобто таких, що утворені за участю державних суб'єктів господарювання та суб'єктів господарювання інших форм власності. Однак необхідність законодавчого закріплення можливості їх існування є очевидною і обумовленою. Зокрема, об'єднання підприємств державного сектора з недержавними суб'єктами господарювання сприятиме залученню інвестицій у спільні проекти, дасть можливість використовувати методи управління, знання, навички, напрацьовані у приватному секторі економіки [3].

Вирішення проблеми недостатнього правового регулювання діяльності господарських об'єднань можливе прийняттям спеціального Закону, що надасть можливість детально врегулювати відносини, пов'язані із діяльністю господарських об'єднань. У окремому законі, який буде спрямований виключно на визначення правового статусу і особливостей діяльності господарських об'єднань, можна приділити максимальну увагу регулюванню всіх сторін функціонування цих суб'єктів.

Відповідний проект уже підготовлено та внесено Кабінетом Міністрів України в порядку законодавчої ініціативи до Верховної Ради України – проект Закону України “Про господарські об'єднання” (реєстраційний від 6 серпня 2009 р. № 5045).

Проектом Закону України “Про господарські об'єднання” передбачається:

- визначити поняття господарського об'єднання та їх види;
- врегулювати порядок утворення господарського об'єднання;
- встановити права та обов'язки учасників господарського об'єднання;
- визначити органи управління господарського об'єднання, їх повноваження, порядок утворення та прийняття рішень;
- встановити правовий режим майна господарського об'єднання;
- визначити умови та підстави виходу учасника з господарського об'єднання;
- врегулювати порядок припинення господарського об'єднання;
- встановити особливості утворення, діяльності, припинення та управління державного господарського об'єднання [2].

Даний проект був розроблений ще в 2010 р. і на даний момент Закон “Про господарські об’єднання” ще не прийнятий з незрозумілих причин, враховуючи його практичну необхідність.

Підсумовуючи викладене можна стверджувати, що діяльність господарських об’єднань є недостатньо врегульованою. Вирішення цієї проблеми можливо прийняттям спеціального Закону, який матиме наслідком не лише вдосконалення законодавства, але й підвищення ефективності діяльності господарських об’єднань.

Список використаних джерел:

1. Господарський кодекс України // Відомості Верховної Ради. – 2003. – № 436-IV.

2. Про схвалення Концепції проекту Закону України “Про господарські об’єднання” // Офіційний вісник України. – 2008. – № 1124-р.

3. Даценко І. Правове регулювання діяльності господарських об’єднань в Україні [Електронний ресурс] / Даценко І. – Режим доступу : <http://www.old.minjust.gov.ua/24660>

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ ЗА МІЖНАРОДНИМИ ПЕРЕДАЧАМИ ОКРЕМИХ ЗАСОБІВ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЗАХИСТУ

І. М. Злакоман

(Одеська національна морська академія, м. Одеса)

Актуальність питання здійснення державного контролю за міжнародними передачами засобів індивідуального захисту (ЗІС) не викликає сумнівів, оскільки серед серйозних проблем, з якими стикнулися Збройні Сили України (ЗСУ) є проблема нестачі таких засобів захисту бійців, необхідних для проведення бойових дій.

Через те, що українські підприємства виявилися неспроможними оперативно виготовити велику кількість таких засобів, Міноборони, а також благодійники, що допомагають нашим бійцям, були вимушені закуповувати їх за кордоном.

Загалом, ЗІС що застосовуються при охороні громадського порядку, відповідно до п. 12 Правил застосування спеціальних засобів при охороні громадського порядку від 27.02.1991 р. № 49[4] є: шоломи (сталеві армійські, композитні бойові, “Сфера”, каска захисна пластмасова); бронежилети та протиударні та броньові щити.

Згідно зі ст. 21 Закону України “Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання” від 20.02.2003 р. № 549-IV [2] (далі – Закон № 549-IV): Митний контроль та митне оформлення таких товарів здійснюються в порядку, передбаченому Митним кодексом України (МК України).

Відповідно до ст. 197 МК України [1] у випадках, передбачених законом, на окремі товари встановлюються обмеження щодо їх переміщення через митний кордон України. Пропуск таких товарів через митний кордон України та їх

митне оформлення здійснюються органами ДФС на підставі отриманих документів, які підтверджують дотримання зазначених обмежень.

Відповідно до позицій ML 13c) та ML 13d) Додатку № 1 до Порядку здійснення державного контролю за міжнародними передачами товарів військового призначення, затвердженого Постановою КМУ від 20.11.2003 р. № 1807 [5] каски, виготовлені відповідно до військових стандартів або технічних умов, чи їх еквіваленти та “спеціально призначені” для них “компоненти” (тобто підшоломник, амортизатори), а також бронежилети, виготовлені відповідно до військових стандартів або технічних умов, чи їх еквіваленти та “спеціально призначені” для них “компоненти” підлягають державному контролю, здійснення якого покладається на Державну службу експортного контролю України.

Крім того, відповідно до позиції 1.А.5 Додатку № 1 до Порядку здійснення державного контролю за міжнародними передачами товарів подвійного використання, затвердженого Постановою КМУ від 28.01.2004 р. № 86 [6], контролю підлягають бронежилети і спеціально призначені для них “компоненти”, виготовлені не за військовими стандартами або специфікаціями і не рівноцінні їм у виконанні.

Відповідно до вимог ст. 15 Закону № 549-IV [2] дозвіл чи висновок надається суб’єкту здійснення міжнародних передач товарів, військовим формуванням. Вимога про необхідність виконання законодавства у галузі державного експортного контролю розповсюджується на будь-яких осіб.

З метою здешевлення ввезення спеціальних засобів індивідуального захисту на митну територію України під час проведення антитерористичної операції, було прийнято спеціальний Закон України “Про внесення змін до Митного кодексу України та деяких законів України щодо ввезення засобів індивідуального захисту та лікарських засобів” від 01.07.2014 р. № 1560-VII [3] який надав можливість, по-перше, звільнити від оподаткування митом зазначені засоби індивідуального захисту. А по-друге, не застосовувати сферу дії Закону України від 20.02.2003 р. № 549-IV [2] у разі ввезення на період проведення антитерористичної операції та/або запровадження воєнного стану відповідно до законодавства спеціальних засобів індивідуального захисту (каска, бронежилети).

Таким чином, якщо резиденти та нерезиденти України – суб’єкти господарської діяльності, здійснюють міжнародне переміщення ЗІС, то заходи нетарифного регулювання зовнішньої економічної діяльності у вигляді дозволів і висновків щодо них не застосовуються.

Список використаних джерел:

1. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>
2. Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання : Закон України від 20.02.2003 р. № 549-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon5.rada.gov.ua/laws/show/549-15>

3. Про внесення змін до Митного кодексу України та деяких законів України щодо ввезення засобів індивідуального захисту та лікарських засобів : Закон України від 01.07.2014 р. №1560-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1560-18>

4. Правила застосування спеціальних засобів при охороні громадського порядку, затверджено Постановою Ради Міністрів УРСР від 27.02.1991 р. № 49 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon5.rada.gov.ua/laws/show/49-91-%D0%BF>

5. Порядок здійснення державного контролю за міжнародними передачами товарів військового призначення, затверджено Постановою КМУ від 20.11.2003 р. № 1807 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1807-2003-%D0%BF>

6. Порядок здійснення державного контролю за міжнародними передачами товарів подвійного використання, затверджено Постановою КМУ від 28.01.2004 р. № 86 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon5.rada.gov.ua/laws/show/86-2004-%D0%BF>

МИТНІ ПРОЦЕДУРИ ЗІ СПРИЯННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ: АНАЛІЗ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ

І. М. Коросташова

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

Невід’ємною складовою міжнародних договорів та умовою членства України у ЄС – є забезпечення правової охорони і захисту прав інтелектуальної власності. Одним із найважливіших міжнародних договорів, що передбачає застосування контролюючими та правоохоронними органами держави комплексу адміністративних процедур, спрямованих на забезпечення охорони та захисту прав інтелектуальної власності є Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (TRIPS) [1]. Серед адміністративних процедур, що мають застосовуватися відповідно до Угоди TRIPS: приписи (накази припинити порушення); конфіскація незаконно вироблених товарів і засобів їх виробництва; знищення або вилучення контрафактних товарів із цивільного обігу, призупинення митного оформлення товарів та ін. Слід сказати, що сьогодні, низка обов’язкових до виконання країнами – учасниками міжнародних договорів та рекомендаційних норм, щодо правової охорони і захисту прав інтелектуальної власності безпосередньо введені в національне законодавство. У зв’язку із цим суттєвих змін зазнало й митне законодавство України, в тому числі, після прийняттям у березні 2012 р. нового Митного Кодексу України [2].

Проблематика захисту прав інтелектуальної власності на митному кордоні, досліджувалась низкою науковців і практиків, а саме: Г. Андрощуком, І. Василенко, В. Дроб’язко, В. Жаровим, Ю. Капіцею, О. Тропіною, Т. Шевельовою та ін. Однак аналіз митних процедур із сприяння захисту прав інтелектуальної власності (в тому числі тих, що є новими для національного законо-

давства) не знайшли свого відображення у наукових працях. Зазначене обумовило обрання теми даного дослідження та спонукає до проведення систематизації й класифікації митних процедур із сприяння захисту прав інтелектуальної власності та дослідження їх особливостей. Класифікація митних процедур із сприяння захисту прав інтелектуальної власності, а також ретельний аналіз норм МК України щодо підстав та порядку їх застосування і проведення – є конче необхідним у науковій та практичній (правозастосовній) діяльності.

Слід зазначити, що митно-адміністративний спосіб захисту прав інтелектуальної власності на митному є одним з найефективніших та найскладніших із усіх способів. Це пов'язано з тим, що під час митного контролю та оформлення в одному місці зосереджуються: товари, що містять об'єкти права інтелектуальної власності та переміщуються через митний кордон з порушенням прав інтелектуальної власності, документи на них, особи відповідальні за таке переміщення і декларування та суб'єкт владних повноважень (митниця), одним з основних завдань якого є сприяння захисту прав інтелектуальної власності (п. 9 ч. 2 ст. 44 МК України) [2].

Передбачені митним законодавством України митні процедури із сприяння захисту прав інтелектуальної власності, сьогодні, є досить різноманітними та суттєво відрізняються за своїм характером, підставами та порядком застосування. Так, розд. XIV Митного кодексу України, передбачено низку митних процедур направлених на сприяння захисту прав інтелектуальної власності, які слід поділити на такі групи:

а) *процедура реєстрації у митному реєстрі об'єктів права інтелектуальної власності* (ч. 3 ст. 398 МК України), що безпосередньо пов'язана з процедурою передбаченою ст. 399 Митного кодексу України (призупинення митного оформлення товарів на підставі даних митного реєстру) та спрямована на створення необхідних для застосування митницями вказаної процедури призупинення умов;

б) *два види процедур призупинення митного оформлення товарів:*

– за даними митного реєстру (ст. 399 МК України);

– за ініціативою митниці “*ex-officio*” (ст. 400 МК України);

в) *процедури, що застосовуються внаслідок досудового врегулювання спорів між власником прав інтелектуальної власності та порушником таких прав:*

– спрощена процедура знищення товарів, митне оформлення яких призупинено за підозрою у порушенні прав інтелектуальної власності (ст. 401 МК України);

– зміна маркування на товарах та їх упаковці (ст. 402 МК України).

Крім того, за ст. 476 МК України, митниці наділено повноваженнями щодо складання протоколів про порушення митних правил за переміщення товарів через митний кордон України з порушенням прав інтелектуальної власності. Однак внаслідок того, що санкцією вищевказаної статті передбачено штраф з конфіскацією товарів, що переміщуються з порушенням прав інтелектуальної власності, розгляд таких справ та застосування заходів адміністративного примусу у виді притягнення порушників прав інтелектуальної власності до адміністративної відповідальності, відповідно до ч. 6 ст. 41 Конституції України [3], здійснюються тільки судом.

Застосування вказаних процедур митницями дозволяє забезпечити такий режим сприяння, що надасть власнику об'єкта прав інтелектуальної власності можливість захистити порушені права, як у порядку досудового вирішення спору, так і у цивільно-правовому порядку (звернутися з позовом до суду), а також є можливість притягнення порушника до адміністративної відповідальності за ст. 476 Митного кодексу України (“переміщення товарів через митний кордон України з порушенням прав інтелектуальної власності”).

Аналіз вищевказаних митних процедур свідчить, що внаслідок їх особливостей та специфічності сфери інтелектуальної власності, застосування таких процедур не може бути проведено митницею абсолютно самостійно, оскільки, можливість їх застосування, обумовлена необхідністю попереднього виконання власником прав інтелектуальної власності певних митних формальностей, а в ряді випадків, митні формальності мають виконуватися й самим порушником (власником товару, митне оформлення якого призупинено за підозрою у порушенні прав інтелектуальної власності).

Висновки. Кожна з вказаних митних процедур має певну специфіку, що відбивається на підставах та порядку їх застосування. Можна виділити три групи митних процедур із сприяння захисту прав інтелектуальної власності: а) реєстраційна процедура; б) процедури призупинення митного оформлення; в) процедури пов'язані із досудовим врегулюванням спорів між власником прав інтелектуальної власності та порушником. Окремо треба виділити таку процедуру митно-адміністративного захисту, як притягнення порушників до адміністративної відповідальності за порушення митних правил.

Список використаних джерел:

1. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності від 15.04.1994 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України, офіційний веб-портал. – Режим доступу : http://www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/981_018

2. Митний кодекс України 2012 [Електронний ресурс] // Ліга-Закон Еліт 8.2.2 [Електронний ресурс] : база нормативно-правових документів / Інформаційно-аналітичний центр “Ліга”. – К., 2015. – Режим доступу : <http://www.search.ligazakon.ua/search/law>

3. Конституція України [Електронний ресурс] / Верховна Рада України, офіційний веб-портал. – Режим доступу : <http://www.zakon0.rada.gov.ua/laws>

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ БОРОТЬБИ З КОНТРАБАНДОЮ ТА ПОРУШЕННЯМИ МИТНИХ ПРАВИЛ

Л. М. Касьяненко, О. О. Сластьоненко

(Національний університет державної податкової служби України, м. Ірпінь)

Зі становленням України як суверенної, незалежної держави особливого значення набуло забезпечення її економічної стабільності. Питання захисту національних інтересів вимагають глибоких досліджень проблемних питань, що виникають у сфері зовнішньоекономічної діяльності. Однією з таких проблем є контрабанда та порушення митних правил.

З метою вдосконалення діяльності у сфері прикордонного співробітництва 15 жовтня 2015 р. в Державній фіскальній службі України відбулося засідання Підкомітету № 5 (“Митне та транскордонне співробітництво”) Комітету з питань співробітництва між Україною та ЄС. У засіданні взяли участь як представники Єврокомісії, місій EUBAM, EUAM, TAXUD, делегати ЄС, так і представники митних органів Литви, Польщі, Угорщини, Словаччини, Німеччини. Учасники засідання обговорили питання, що стосуються поточних змін в організації діяльності Державної фіскальної служби України та обміну інформацією. Значна увага була приділена проблемі боротьби з митними правопорушеннями. Тому, сьогодні боротьба з контрабандою та порушенням митних правил є одним з домінуючих, першочергових завдань України як незалежної держави у справі захисту її економічних інтересів.

Контрабанда – це одна із складових економічної злочинності, а тому від розв’язання цієї проблеми залежить економічне зростання держави. Негативний вплив митних правопорушень на загальну ситуацію в країні, вдосконалення методів і способів вчинення цих правопорушень організованими злочинними угрупованнями, залучення до участі в незаконних зовнішньоекономічних операціях посадових осіб державних органів України актуалізувало необхідність дослідження заходів боротьби з контрабандою.

Різні аспекти такого негативного явища, як контрабанда, широко досліджувалися вітчизняними та зарубіжними вченими, такими як: С. А. Гадейбосєв, М. Г. Воронін, Д. Д. Давітадзе, Н. В. Качев, В. М. Колдаєв, М. Б. Крупкін, В. В. Лук’янов, О. М. Омельчук, Ю. І. Сучков, Б. І. Тишкевич та ін. Також важливий внесок у дослідження питань протидії контрабанді зробили такі вчені: Л. В. Багрій-Шахматов, А. Ф. Бантишев, В. А. Владимиров, В. М. Володько, М. П. Карпушин. Питання адміністративної відповідальності за порушення митних правил розглядали Ю. П. Битяк, І. П. Голосніченко, Є. В. Додін, Т. О. Коломоєць, В. К. Колпаков, А. Т. Комзюк, О. В. Кузьменко, В. В. Нижников, А. І. Педешко, Д. В. Приймаченко, В. В. Ченцова та інші вчені. Проте й на сьогодні ця проблема залишається однією з найважливіших.

Контрабанда (італ. *contrabando*, від *contra* – проти і *bando* – урядовий указ), незаконне переміщення через державний кордон товарів, цінностей і інших предметів, тобто переміщення їх з порушенням вимог митного законодавства[1, 346].

Відповідно до ст. 201 КК України, контрабанда – переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю культурних цінностей, отруйних, сильнодіючих, вибухових речовин, радіоактивних матеріалів, зброї та боєприпасів (крім гладкоствольної мисливської зброї та бойових припасів до неї), а також спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації [2].

Головні причини, що стимулюють поширення контрабанди та порушення митних правил на сучасному етапі:

– недостатнє співробітництво правоохоронних та контролюючих органів України з органами держав-сусідів;

- суперечливе регулювання діяльності щодо боротьби з контрабандою та порушенням митних правил;
- недосконалість нормативно-правового регулювання імпорту товарів та відсутність дієвого контролю за реалізацію імпортованих товарів на внутрішньому ринку;
- низький рівень забезпеченості населення і високий рівень безробіття в країні та в прикордонних регіонах, де контрабанда для значної частини мешканців перетворилася на основне джерело доходів;
- висока прибутковість цього виду злочинного бізнесу;
- недосконалість державної системи контролю за походженням і реалізацією продукції та сплатою податків.

Поряд із зростанням окремих видів контрабанди простежуються і її якісні зміни: контрабандною діяльністю все більше займаються організовані злочинні групи зі стійкими міжнародними зв'язками. Зібрані матеріали та звітні дані щодо протидії контрабанді та порушенню митних правил дають підстави припустити наявність налагоджених каналів контрабанди та стійких способів її вчинення.

Сьогодні контрабанда набуває все більш витончених та організованих форм, а заходи держави, спрямовані на боротьбу з контрабандою та порушеннями митних правил є ще недостатньо ефективними. Результатом засідання Підкомітету № 5 (“Митне та транскордонне співробітництво”) Комітету з питань співробітництва між Україною та ЄС, що відбулося 15 жовтня 2015 р. у ДФС України стало оновлення Дорожньої карти Робочої групи Україна – ЄС з питань реалізації Рамкової стратегії митного співробітництва.

Тому, на сучасному етапі особливу увагу необхідно звернути не тільки на особливості правового врегулювання зовнішньоекономічної діяльності, а і на практичне запровадження нових способів впливу на порушників митних правил.

Список використаних джерел:

1. Івченко А. О. Тлумачний словник української мови / Івченко А. О. – Х. : Фоліо, 2001. – 540 с.
2. Кримінальний кодекс України : Закон України // Відомості Верховної Ради України, 2001. – № 25 – 26. – Ст.131.

ЗАХИСТ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ПІД ЧАС ЗБЕРІГАННЯ ТОВАРІВ НА СКЛАДАХ МИТНИЦІ ДФС

**Н. І. Білак, О. М. Чернявська
(Одеська митниця ДФС, м. Одеса)**

Питанням захисту прав інтелектуальної власності у всіх сферах суспільного життя продовжують приділяти неабияку увагу.

Не є виключенням і митна сфера. Так, згідно зі ст. 397 Митного кодексу України на митні органи покладено функцію сприяння захисту прав інтелектуальної власності під час переміщення товарів через митний кордон України.

Під складами митниці ДФС відповідно до Порядку роботи складів митниці ДФС, затвердженого наказом Міністерства фінансів України № 627 від

03.07.2012 р. (далі – Порядок № 627) слід розуміти визначені наказом митниці приміщення, резервуари, криті та відкриті майданчики, холодильні чи морозильні камери, які належать митниці або використовуються ними і спеціально обладнані для зберігання товарів, транспортних засобів комерційного призначення під митним контролем.

Відповідно до пункту 11 ст. 238 Митного кодексу України обов'язковій передачі на склад органів доходів і зборів для зберігання підлягають зразки товарів, одержані органами доходів і зборів під час застосування спрощеної процедури знищення товарів, митне оформлення призупинено за підозрою у порушенні прав інтелектуальної власності.

Крім цього, ч. 8 ст. 238 Митного кодексу України законодавцем передбачено, що на складах митниці ДФС можуть зберігатись товари, митне оформлення яких призупинено відповідно до ст. 399 і 400 Митного кодексу України.

Відповідно до п. 8.8 Порядку № 627 такі товари можуть зберігатися на складі митниці протягом 90 днів, якщо до митниці не буде подано ухвалу суду чи рішення іншого уповноваженого державного органу про заборону вчинення певних дій у справі про порушення прав інтелектуальної власності.

У разі заведення справи про порушення митних правил строки зберігання таких товарів становить 90 днів з моменту набрання законної сили відповідним рішенням, а ті, що конфісковані за рішенням суду, – протягом строків, установлених законодавством для виконання судових рішень.

Контроль за надходженням на склад митниці рішень суду покладається на посадову особу митниці, яка розмістила такі товари на склад митниці, та керівника підрозділу митниці, у якому працює (працювала) зазначена посадова особа.

Водночас відповідно до ст. 238 Митного кодексу України на складах митниці ДФС можуть зберігатись також і товари, які до закінчення встановлених строків тимчасового зберігання під митним контролем на складах тимчасового зберігання, складах організацій – отримувачів гуманітарної допомоги, митних складах не були задекларовані до відповідного митного режиму; товари граничний строк перебування яких під митним контролем на території зони митного контролю закінчився; а також товари, розміщені в інших випадках на прохання власників таких товарів.

Як свідчить практика, товари які розміщуються на склади митниці ДФС за вищезазначеними підставами часто містять ознаки порушення прав інтелектуальної власності, у зв'язку з чим виникає питання вжиття митницею заходів щодо захисту прав інтелектуальної власності.

За результатами аналізу митного законодавства, можна прийти до наступних висновків.

Розміщення та зберігання товарів на складах митниці ДФС товарів не відноситься до дій пов'язаних з митним оформленням та митним контролем. Товари по вищезазначеним підставам розміщуються без заявлення їх у відповідний митний режим.

Законодавець не наділяє правовласника на право відібрати проби і зразки товарів, які зберігаються на складах митниці ДФС за вищезазначеними підставами, навіть якщо вони містять явні ознаки порушення прав інтелектуальної власності.

Складення протоколу про порушення митних правил за ст. 476 Митного кодексу України є неможливим по різних причинах, зокрема відсутністю суб'єкта правопорушення, інформації щодо цілі переміщення товарів тощо.

Після закінчення строків зберігання товарів на складах, митниця набуває права розпорядження ними, у зв'язку з чим повинна вжити заходи щодо їх реалізації, безоплатної передачі, переробки або знищення.

При цьому, у відповідності до вимог п. 11 ст. 243 Митного кодексу України переробка, утилізація та знищення товарів здійснюються за кошти державного бюджету.

Таким чином необхідно зазначити, що органи доходів і зборів не сприяють захисту прав інтелектуальної власності товарів, які зберігаються на складах митниці. А правовласник, якому стало відомо, що на складах митниці знаходяться товари, які містять ознаки порушень прав інтелектуальної власності може лише скористатись своїм правом, передбаченим ст. 432 Цивільного кодексу України на звернення до суду, в результаті чого суд може постановити рішення про застосування негайних заходів щодо запобігання порушенню права інтелектуальної власності та збереження відповідних доказів або вилучення з цивільного обороту товарів, виготовлених або введених у цивільний оборот з порушенням права інтелектуальної власності та знищення таких товарів.

Враховуючи вищезазначене, вважаємо за необхідне внести зміни в Митний кодекс України, в частині можливості, у разі згоди, проведення знищення товарів якими митниця набула права розпорядження і які містять ознаки прав інтелектуальної власності або порушують такі права за рахунок та участю правовласника.

Внесення таких змін, з однієї сторони дозволить зберегти державні кошти на проведення процедури знищення товарів, якими митниця набула права розпорядження і які містять ознаки порушення прав інтелектуальної власності, а з іншої – захистити права правовласника.

ДО ПИТАННЯ ВИНИКНЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ІНСТИТУТУ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

В. Б. Літовченко

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

Диверсифікація предмета адміністративного права призвела до окреслення окремої групи відносин з надання адміністративних послуг. При чому термін “адміністративні послуги” спрямований не на виокремлення нового виду адміністративно-правових відносин між органами наділеними владними повноваженнями і приватними фізичними та юридичними особами, а на змістову переоцінку характеру їхніх взаємостосунків. Так за радянських часів теорія права

хоча і не визнавала існування адміністративних послуг, їх об'єктивне існування в законодавстві того часу є очевидним. Вважається, що така діяльність публічної адміністрації відбувається у зв'язку зі зверненнями фізичних, юридичних або інших колективних осіб до носія владних повноважень з приводу реалізації суб'єктом звернення своїх прав, свобод і законних інтересів шляхом прийняття владного рішення.

Становлення інституту адміністративних послуг в Україні можна виводити з Концепції адміністративної реформи де вперше було запроваджено таку конструкцію державних управлінських послуг (компетенція органів державної влади) та громадських управлінських послуг (місцеве самоврядування), як необхідна умова реалізації прав і свобод громадян. У двохтисячних роках відбувається поступовий перегляд поглядів на таку діяльність держави як державне управління, тому термін “управлінські послуги” замінюється на “адміністративні” (Концепція розвитку системи надання адміністративних послуг органами виконавчої влади). Подальшим кроком розвитку інституту адміністративних послуг могло стати прийняття адміністративно-процедурного кодексу, проте законодавець вибрав шлях поступової імплементації. Спочатку було законодавчо визначено місце адміністративних послуг в системі діяльності держави: надання адміністративних послуг як одне з основних завдань центральних органів виконавчої влади (Закон України “Про центральні органи виконавчої влади”). А вже спеціальним законом (“Про адміністративні послуги”) надано легальне визначення та загалом врегульовано суспільні відносини, пов'язані з наданням адміністративних послуг.

Шлях, яким слідувала юридично-правова думка в питанні адміністративних послуг, супроводжувався деклараціями про інтегрування західного досвіду системи управління. Проте на практиці таке інтегрування має популістський характер, не змінює базові принципи існуючої системи, а подекуди носить згубні властивості.

У країнах західного світу використовується базове поняття Public service (найближчим україномовним відповідником вважаємо “публічні послуги”) – сервіс (послуга, служба), який надається державою (урядом) населенню, що проживає в межах її юрисдикції. Може надаватися або безпосередньо державою (державними органами), або нею фінансуватися. Та навіть за невідповідності цим умовам Public service за політичних та соціальних причин зазвичай є предметом правового регулювання. Вказане поняття є елементом теорії належного врядування. Публічні послуги є невід'ємними та позаконкурентними. Інколи в досліджувану категорію поряд з соціальними та технічними послугами включають і адміністративні (можливе використання терміну “government services”). Проте їх місце в цій системі не є домінуючим.

При всіх спільних рисах різних видів публічних послуг відмінність адміністративних виявляється в самій природі цих послуг: якщо соціальні та технічні послуги надаються або фінансуються державою за власною ініціативою і покликані або заповнити порожнину ринку, або відповісти на соціальні виклики, то адміністративні послуги за своєю первісною суттю є поверненням прав, що були рані-

ше обмежені. Наочним прикладом може слугувати порядок виїзду за кордон. Конституцією гарантується право вільно залишати територію України. Це право не є абсолютним та безумовним оскільки Законом України “Про порядок виїзду з України і в’їзду в Україну громадян України” визначено перелік документів, що дають таке право. Іншими словами забороняються виїзд з території України будь-кому, доки ним не буде отримано дозволу від компетентного органу.

Таким чином західну концепцію належного врядування, що характеризується сумлінним виконанням завдань та функцій держави через своїх безпосередніх виконавців було підмінено на систему в якій суб’єкт права долає створені державою перепони. Було обрано вектор розвитку за яким унормовуються та деталізовано закріплюється обов’язок виконання певних умов для отримання гарантованого права, а не врегульовується обов’язок таке право забезпечити і відповідальність за його неналежне виконання.

УЧАСТЬ ПОНЯТИХ І СВДКІВ ЯК ПРОЦЕСУАЛЬНІ ГАРАНТІЇ ДОТРИМАННЯ ПРАВ СУБ’ЄКТІВ ПРИМУСОВОГО ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ У СПРАВАХ ПРО ПМП

О. В. Бурцева

(ТОВ “Стандарт Капітал Інвест”, м. Дніпропетровськ)

Забезпечення всіх суб’єктів примусового виконання рішень у справах про порушення митних правил (далі – ПМП) правовими можливостями, достатніми для реалізації ними своїх процесуальних прав і обов’язків, сприяє зміцненню режиму законності у митно-правовій сфері, слугує важливим чинником забезпечення прав, свобод та законних інтересів особи, обумовлює необхідність поглиблення демократичних тенденцій, що сприяє інтеграційним процесам у міжнародних відносинах.

Одними із засобів підтвердження факту надання можливості боржникові скористатися своїми правами, є залучення понятих до участі у виконавчих діях. Виходячи з аналізу змісту ст. 15 Закону “Про виконавче провадження” [1] понятий – праводієдатна фізична особа, особисто не зацікавлена у провадженні виконавчих дій та не пов’язана з іншими суб’єктами виконавчого провадження родинними зв’язками, підлеглістю чи підконтрольністю, яка залучається державним виконавцем до провадження виконавчих дій, зазначених у ч. 2 зазначеної норми та свідомо бере на себе обов’язок об’єктивно стежити за процесом вчинення виконавчих дій. Саме участь понятих у вчиненні виконавчих дій є однією з гарантій забезпечення прав, свобод та законних інтересів суб’єктів виконавчого провадження, оскільки поняті, як неупереджені особи, мають об’єктивно засвідчити процедуру та порядок вчинення виконавчої дії, до спостереження за якою їх було залучено. Фактично роль понятих зводиться до засвідчення своїми підписами відповідності записів у в акті виконаним виконавчим діям.

Натомість, під час вчинення виконавчих дій можуть з’явитись особи, які, на відміну від понятих, могли отримати інформацію, пов’язану із виконавчим

провадженням поза своєю волею, як очевидці юридичного факту – свідки. На жаль, законодавство України залишило поза увагою зазначену категорію потенційних суб'єктів виконавчого провадження, тим самим суттєво зловивши гарантії забезпечення правомірного здійснення виконавчих дій, оскільки свідчення осіб, що були безпосередніми очевидцями певних дій або подій можуть бути важливим джерелом доказів при виникненні спірних питань щодо виконавчого провадження. Спираючись на характеристику особи свідка в адміністративному провадженні (ст. 272 КпАП України [2]) та провадженні у справах про ПМП (ст. 504 МК України [3]) вважаємо за необхідне доповнити коло суб'єктів виконавчого провадження такою особою, шляхом нормативного закріплення у Законі України “Про виконавче провадження” її характеристики та правового статусу. На нашу думку, свідок у виконавчому провадженні – будь-яка фізична особа, що була присутня під час вчинення виконавчої дії. Інформація, щодо зазначених дій, надана свідком у встановленому законом порядку, може мати доказове значення під час виникнення спірних питань у виконавчому провадженні.

Окрім того, на необхідність введення свідків до кола суб'єктів виконавчого провадження свідчать наступні суттєві відмінності їх правових статусів. 1. Якщо понятій стає очевидцем процесуальної дії свідомо, на запрошення примусового виконавця, то свідок може отримати інформацію, пов'язану із обставинами справи поза своєю волею), що тягне за собою різні вимоги до особи що може набувати такого правового статусу (свідком, відповідно ст. 272 КпАП України може бути будь-яка особа, що була присутня під час події, в той час як понятими згідно зі ст. 15 Закону України “Про виконавче провадження” є лише особи, не заінтересовані у провадженні виконавчих дій). 2. Якщо участь двох понять передбачена процедурою тієї чи іншої процесуальної дії, то вона є обов'язковою, на відміну від участі свідка. 3. Доказове значення мають пояснення свідків, їхній зміст, а при залученні понять доказове значення мають саме їхні підписи, а якщо виникає потреба їхньому опитуванні – поняті повинні набувати правового статусу свідка та надають пояснення в цьому правовому полі.

Отже, з метою уникнення зловживань показаннями свідків, адже, на відміну неупереджених та праводієздатних понять, свідком може стати будь-яка особа, пропонуємо фіксувати інформацію про свідків, якщо такі були, в акті виконавчої дії. Для цього пропонуємо доповнити процесуальні форми виконавчих документів, затверджені Міністерством юстиції України [4], відповідними графами.

Список використаних джерел:

1. Про виконавче провадження : Закон України від 21.04.1999 р. № 606-XIV // Відомості Верховної Ради України від 18.06.1999 р. № 24, ст. 207.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. № 8073-X, в редакції від 06.10.2015 р. // Відомості Верховної Ради УРСР від 18.12.1984 р., № 51, ст. 1122.

3. Митний кодекс України 13.03.2012 р. № 4495-VI // Відомості Верховної Ради України від 09.11.2012 р., № 44–48, ст. 552.

4. Про внесення змін і доповнень до деяких нормативно-правових актів Міністерства юстиції України : наказ Міністерства юстиції України від 4 травня 2001 р. № 28/5 // Офіційний вісник України від 25.05.2001 р., № 19, ст. 817.

ПРОБЛЕМА ВІДСУТНОСТІ ВСТАНОВЛЕННЯ МІНІМАЛЬНОГО РОЗМІРУ СТАТУТНОГО КАПІТАЛУ ТОВАРИСТВА З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ НА ЗАКОНОДАВЧОМУ РІВНІ

О. А. Зуєва, К. В. Білоконенко

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

Відповідно до останньої редакції Закону України “Про господарські товариства” було виключено ч. 5 ст. 52, де зазначалося: “У товаристві з обмеженою відповідальністю створюється статутний (складений) капітал, розмір якого повинен становити не менше суми, еквівалентної одній мінімальній заробітній платі, діючій на момент створення товариства з обмеженою відповідальністю...”. Втім вбачається, що дані зміни є недоцільними та справляють негативний вплив на правозастосовчу практику. Відсутність правового регулювання даного елемента спричинило появу непорозуміння у суб’єктів господарювання стосовно визначення мінімального розміру статутного капіталу та й взагалі його необхідності.

Відповідно до ч. 1 ст. 50 Закону України “Про господарські товариства” товариством з обмеженою відповідальністю визнається товариство, що має статутний капітал, розділений на частки, розмір яких визначається установчими документами. З даної дефініції можна зробити висновок, що наявність статутного капіталу є обов’язковою ознакою товариства з обмеженою відповідальністю. У зв’язку з цим існує необхідність правового врегулювання питання щодо встановлення та визначення його мінімального розміру [2]. Міністерство юстиції України в Листі від 27 вересня 2013 р. № 903-0-3-13/8.1 “Стосовно роз’яснення питань щодо мінімального розміру статутного капіталу товариства з обмеженою відповідальністю” зазначає лише, що “...на сьогоднішній день мінімальний розмір статутного капіталу товариства з обмеженою відповідальністю законодавчо не визначений” [3].

Наявність статутного капіталу є однією із суттєвих рис господарського товариства, тому що відповідно до ч. 1 ст. 1 Закону України “Про господарські товариства” та ч. 1 ст. 113 ЦК України зазначається, що господарським товариством є юридична особа, статутний (складений) капітал якої поділений на частки між учасниками. Поряд не зрозумілою є позиція вітчизняних науковців, які обмежуються встановленням умовного мінімального розміру статутного капіталу товариства в розмірі однієї гривні або ж визначаючи його на рівні копійки як мінімально можливої величини [1]. В даному випадку не має сенсу створювати такі товариства за наступної причини: відповідно до ч. 2 ст. 140 ЦК Украї-

ни учасники товариства з обмеженою відповідальністю не відповідають за його зобов'язаннями і несуть ризик збитків, пов'язаних з діяльністю товариства, у межах вартості своїх вкладів. Це означає, що учасник товариства з обмеженою відповідальністю несе відповідальність за зобов'язаннями підприємства лише в межах тієї суми, яка є його частиною в статутному капіталі. Якщо борги компанії перевищують цю суму, то різницю, що залишилася від суми боргу та частиною в статутному капіталі він не оплачує, і це стає вже проблемою самого товариства. Тому дане товариство не буде платоспроможним і прибутковим, що, в свою чергу, буде негативно відбиватися на стабільності ринкових відносин України. Закон України “Про господарські товариства” змінювався протягом тривалого періоду часу для того, щоб бути на рівні сучасних відносин. Саме тому спостерігається зменшення мінімального розміру статутного капіталу товариства з обмеженою відповідальністю, щоб у суб'єктів господарювання була можливість створювати такі товариства.

Звичайно, остання зміна значно полегшила заснування даних товариств, проте виникла наступна проблема: в разі неплатоспроможності товариства вклади його учасників до статутного капіталу використовуються для розрахунків з кредиторами. І за недостатності майна товариства для розрахунків з кредиторами вклади учасникам не повертаються. Завжди мінімальний розмір статутного капіталу вважався ефективним механізмом захисту інтересів кредиторів. Проте, у зв'язку з тим, що на даному етапі цей розмір не встановлений, дані товариства втрачають свою рентабельність. Бо підприємство, мінімальний розмір статутного капіталу якого становить одну гривню, не спроможне покрити борги, що є негативним фактором як по відношенню до інтересів кредиторів, так і для його учасників.

Отже, законодавчі норми передбачають обов'язкову наявність статутного капіталу в товаристві з обмеженою відповідальністю як елемента, що серед інших визначає його видову належність до господарських товариств та окреслює обсяг корпоративних прав його учасників. Підсумовуючи вищезазначене, вважаю за необхідне повернути ч. 5 ст. 52 Закону України “Про господарські товариства” для врегулювання даної проблеми на законодавчому рівні відносно необхідності формування мінімального розміру статутного капіталу товариства з обмеженою відповідальністю.

Список використаних джерел:

1. Короташ Я. О. Визначення мінімального розміру статутного капіталу товариства з обмеженою відповідальністю. [Текст] / Я. О. Короташ // Адміністративне право і процес. – 2014. – №3 (9). – С. 1–7.

2. Про господарські товариства : Закон України від 19 вересня 1991 р. № 1576-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 49. – С. 682.

3. Стосовно роз'яснення питань щодо мінімального розміру статутного капіталу товариства з обмеженою відповідальністю [Електронний ресурс] : лист Міністерства юстиції України від 27 вересня 2013 р. № 903-0-3-13/8.1. – Режим доступу : <http://www.zakon1.rada.gov.ua/laws/show/v-903323-13>

ПРО МОЖЛИВОСТІ НЕВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ

І. С. Кузьміна

(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ,
м. Дніпропетровськ)

Пропонуємо розглянути одну з багатьох перепон для відновлення порушеного права, свободи, інтересу, що можуть постати перед особою, яка вже має на руках виконавчий лист по судовому рішенню, прийнятому на її користь. Слід вказати, що логічним етапом після всіх стадій судового розгляду та отримання остаточного рішення по справі є виконавче провадження як сукупність дій органів і посадових осіб, зазначених у Законі “Про виконавче провадження”, спрямованих на примусове виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб), які здійснюються на підставах, у спосіб та в межах повноважень, визначених Законом, а також рішеннями, що відповідно до Закону підлягають примусовому виконанню [1]. Примусове виконання рішень в Україні покладається на Державну виконавчу службу, яка входить до системи органів Міністерства юстиції України.

На якість виконавчого провадження, його оперативність, злагодженість у діях всіх учасників та якнайскоріше відновлення порушених прав, свобод, законних інтересів людини, серед багатьох інших чинників, впливає і формулювання рішень суду, внесених до виконавчих листів.

Наприклад, Вищим адміністративним судом, після розгляду адміністративної справи за касаційною скаргою управління праці та соціального захисту населення Н-ської міської ради Запорізької області на постанову Дніпропетровського апеляційного адміністративного суду від 11 березня 2010 р. у справі за позовом Н. до управління праці та соціального захисту населення Н-ської міської ради Запорізької області про стягнення допомоги по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, винесено постанову (від 25.03.2015 р. у справі № К 9991\58496\11) з формулюванням обов’язку управління праці та соціального захисту населення нарахувати та виплатити недоплачену суму допомоги по догляду за дитиною.

На нашу думку, виконання такої у постанови може бути ускладненим через буквальне тлумачення норм закону. Так, відповідно до п. 3 Порядку рішення про стягнення коштів державного та місцевого бюджетів або боржників виконується на підставі виконавчих документів виключно органами Державної казначейської служби України. Підкреслюємо, не органами Державної виконавчої служби. Ст. 3 Закону України від 5 червня 2012 р. № 4901-VI “Про гарантії держави щодо виконання судових рішень” визначено, що виконання рішень суду про стягнення коштів, боржником за якими є державний орган, здійснюється Державною казначейською службою України в межах відповідних бюджетних призначень шляхом списання коштів з рахунків такого державного органу [2]. При цьому, виконання рішень зобов’язального характеру не належить до повноважень органів Державної казначейської служби України, оскільки-

ки згідно зі ст. 7 Закону “Про гарантії держави щодо виконання судових рішень” виконання рішень суду про зобов’язання вчинити певні дії, боржником за якими є державний орган, державне підприємство, юридична особа, здійснюється державним виконавцем в порядку, встановленому Законом України від 21 квітня 1999 р. № 606-VI “Про виконавче провадження” [1].

З посиланням на ті самі норми, у виконанні рішення суду може бути відмовлено і відповідним управлінням праці та соціального захисту населення, адже, згідно закону, їх обов’язок лише нарахувати недоплачену суму. Далі цікавіше – після того, як необхідна сума буде донарахованою, Державна виконавча служба також буде мати аргумент для відмови у виконанні судового рішення. Адже зобов’язання вже не існує (сума донарахована), а стягнення коштів з органів державної влади – це виключна компетенція Державної казначейської служби України.

Чи будуть тут підстави для звернення позивача Н., згідно зі ст. 181 Кодексу адміністративного судочинства, до адміністративного суду із позовною заявою, щодо рішення, дії або бездіяльності державного виконавця – питання без однозначної відповіді.

Список використаних джерел:

1. Про виконавче провадження : Закон України // Офіційний вісник України від 28.05.1999 р. – № 19. – С.194.
2. Про гарантії держави щодо виконання судових рішень : Закон України // Офіційний вісник України від 06.07.2012 р. – № 49. – Ст. 1919.

ПРОБЛЕМИ НОРМОТВОРЧОСТІ У МЕХАНІЗМІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ МИТНОГО КОНТРОЛЮ

В. В. Жидецька

(Інститут держави і права ім. В. М. Корецького, м. Київ)

Державна фіскальна служба України реалізує державну податкову політику, державну політику у сфері державної митної справи. Досліджується робота фіскальної служби міжвідомчою комісією: оцінюється вплив нормативних ініціатив ДФС на стан економіки (окремих галузей) [1]. Нормативно-правовий акт – офіційний письмовий документ, прийнятий уповноваженим на це суб’єктом нормотворення спрямований на регулювання суспільних відносин, що містить норми права, має неперсоніфікований характер і розрахований на неодноразове застосування. Державній реєстрації підлягають нормативно-правові акти, що зачіпають права, свободи й законні інтереси громадян або мають міжвідомчий характер, а також з урахуванням практики Європейського суду з прав людини, встановлюють організаційно-правовий механізм їх реалізації.

Унормовано лише порядок підготовки нормативно-правових актів міністерств і центральних органів виконавчої влади, що підлягають державній ре-

єстрації у Міністерстві юстиції України [2, 213]; має місце невідповідність норм законодавства між собою – центральні органи виконавчої влади, на відміну від міністерств, які мають право видавати накази взагалі, мають право видавати лише накази організаційно-розпорядчого характеру, що не мають нормативного характеру [2, 215]. Міністерством юстиції за результатами проведених перевірок виявляються незареєстровані нормативно-правові акти [3]. Міністерство контролює діяльність інших центральних органів виконавчої влади, які перебувають у його підпорядкуванні. Створення спеціалізованих правових норм дозволяє логічно узгодити весь нормативний масив, уникнути в ньому суперечностей і прогалин. Упорядкування тексту допоміжної, або похідної правової норми неможливо без змін, доповнень гіпотези або/і диспозиції основної (первинної, вихідної) норми права [4]. Закон має бути доступним для зацікавлених осіб і сформульованим з достатньою точністю для того, щоб надати їм можливість регулювати свою поведінку (рішення у справах “Газета “The Sunday Times” проти Сполученого Королівства”; “Реквеньї проти Угорщини”; “Ротару проти Румунії”; “Маестрі проти Італії” [5].

Акти про відмову від підпису, про відмову платника податків від отримання примірника акта (довідки) про результати документальної перевірки або неможливості його (її) вручення та підписання у зв’язку з відсутністю платника податків за місцезнаходженням та інші акти реєструються у єдиному спеціальному журналі реєстрації актів [6]. Проте, не зареєстрованим в установленому порядку – наказі Міндоходів № 23 визначено: у разі відмови керівника підприємства у допуску посадових осіб до проведення такої перевірки складається акт – після реєстрації один примірник акта доцільно залишати в уповноваженому органі доходів і зборів, який організовує перевірку, другий примірник акта надавати керівнику підприємства, яким було відмовлено у допуску до перевірки в один з таких способів: а) через канцелярію із зазначенням на копії акта номера та дати реєстрації в журналі вхідної кореспонденції підприємства та з підписом посадової особи канцелярії, яка здійснила реєстрацію; б) рекомендованим поштовим відправленням з повідомленням про вручення [7]. Тобто, відсутня єдність регулювання у контексті визначення дій щодо способу реалізації повноважень працівників контролюючих органів в оформленні контрольних заходів та фіксації даних в єдиному спеціальному журналі реєстрації актів, а тому є ризик зловживань при використанні рекомендаційного припису “доцільно”. Платник податків має можливість захищати права шляхом недопуску посадових осіб контролюючого органу до незаконної перевірки.

Варто зазначити про актуальність праць у науці нормографії як системи наукового обґрунтованих знань про нормотворчість, узагальнення методик підготовки проектів нормативно-правових актів та вирішення проблем нормотворчості [8, 20]. Уніфікованість, стандартизованість юридичних формул, способів їх викладу і побудови – необхідна якість законодавства, безпосередньо виходить з такої властивості права, як його формальна визначеність, а також з необ-

хідності точності і чіткості викладу думки законодавця [9]. Правила, що зачіпають будь-яким чином права і свободи людини і громадянина, повинні бути обов'язково зареєстровані і опубліковані [8, 84]. Тому актуальним залишається оптимізація витрат та інституційної складової, модернізація та автоматизація процесів діяльності фіскальної служби з метою забезпечення реалізації податкової і митної політики, ефективного митного контролю і фінансової дисципліни, що сприятиме покращенню адміністрування податків і міжвідомчій нормотворчій координації.

Список використаних джерел:

1. ДФС не підлягає реформуванню. Це неможливо / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.gazeta.dt.ua/macrolevel/dfs-ne-pidlyagaye-reformuvannuyu-se-nemozhливо-.html>
2. Гетьман Є. А. Нормотворча діяльність органів виконавчої влади в Україні: правовий зміст і проблемні питання : монографія / Є. А. Гетьман. – Х. : Оберіг, 2014. – 308 с.
3. Мін'юст оприлюднив перелік незаконних нормативних актів міністерств. Зокрема і ДПА / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.paralleli.if.ua/news/5271.html>
4. Скакун О. Ф. Теорія держави і права : підручник [Електронний ресурс] / Скакун О. Ф. ; пер. з рос. – Х. : Консум, 2001. – 656 с. – Режим доступу : <http://www.ukrkniga.org.ua/ukrkniga-text/34/102>
5. Офіційний сайт рішень Європейського Суду з прав людини [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.hudoc.echr.coe.int/eng>
6. Про затвердження Порядку оформлення результатів документальних перевірок щодо дотримання податкового, валютного та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на органи державної податкової служби, платниками податків – фізичними особами [Електронний ресурс] : наказ Міністерства фінансів України від 14.03.2013 р. № 395. – Режим доступу : <http://www.zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0607-13>
7. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо порядку оформлення документів у ході проведення документальних перевірок дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи, а також реалізації їх матеріалів [Електронний ресурс] : наказ Міністерства доходів і зборів від 16.01.2014 р. № 23. – Режим доступу : <http://www.sfs.gov.ua/yuridichnim-osobam/podatkoviy-kontrol/normativno-pravovi-akti/print-63735.html>
8. Нормография: теория и методология нормотворчества : учебно-методическое пособие / под ред. Ю. Г. Арзамасова. – М. : Академический Проект ; Трикста, 2007.
9. Пиголкин А. С. Оформление проектов нормативных актов (законодательная техника) [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.dvncms.khv.ru/node/330>

КОРУПЦІЙНІ РИЗИКИ В ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ

В. Г. Ковальов

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

На сьогоднішній день в нашій державі здійснюється низка заходів у сфері запобігання та протидії корупції, більша частина з яких направлена саме на запобігання корупції, як і в більшості країн Європи.

Одним із основних напрямів у сфері запобігання корупції є виявлення корупційних ризиків, які можуть виникнути в діяльності державних службовців, а також усунення умов та причин виникнення цих ризиків.

Вказані корупційні ризики постійно досліджуються науковцями та громадськими організаціями у різних сферах державного управління.

При цьому, за поширеністю корупційні ризики в діяльності державних службовців можна розташувати в такому порядку:

- недоброчесність державних службовців;
- виникнення конфлікту інтересів;
- безконтрольність з боку керівництва;
- наявність дискреційних повноважень.

Слід звернути увагу на те, що перше місце серед корупційних ризиків не випадково посідає недоброчесність поведінки державних службовців.

Етично-психологічні аспекти та соціально-правові фактори мають досить великий вплив на сумлінність державних службовців при виконанні останніми посадових обов'язків, оскільки державний службовець завжди приймає рішення у першу чергу на підставі власного досвіду, психологічного відношення до виконуваної роботи, а також ґрунтуючись на особистих переконаннях і персональному соціально-матеріальному становищі.

До того ж, під час добору осіб на посаду державного службовця одним із вагомих критеріїв є, зокрема, така моральна риса, як доброчесність (чесність, моральність, добропорядність).

Ще одним з не менш суттєвих корупційних ризиків є виникнення конфлікту інтересів, тобто наявність реальних або таких, що видаються реальними, суперечностей між приватними інтересами особи та її службовими повноваженнями, які можуть вплинути на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, а також на вчинення чи не вчинення дій під час виконання наданих їй службових повноважень.

Розглядаючи зазначені питання, слід нагадати низку положень міжнародних актів, які спрямовані на встановлення правил доброчесної поведінки.

Зокрема, це ст. 8 Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції, яка встановлює вимогу щодо розробки та прийняття країнами – учасницями Кодексів поведінки державних посадових осіб, а також рекомендацію щодо запровадження заходів і систем, які:

– сприяють тому, щоб державні посадові особи повідомляли відповідним органам про корупційні діяння, про які їм стало відомо під час виконання ними своїх функцій;

– зобов'язують державних посадових осіб надавати відповідним органам декларації, *inter alia*, про позаслужбову діяльність, заняття, інвестиції, активи та про суттєві дарунки або прибутки, у зв'язку з якими може виникнути конфлікт інтересів стосовно їхніх функцій як державних посадових осіб;

– встановлюють відповідальність державних посадових осіб, які порушують кодекси або стандарти.

Варта також уваги Рекомендація Ради Організації економічного співробітництва і розвитку по покращенню етики поведінки на державній службі, прийнята 23 квітня 1998 р., яка встановлює, що етичні норми для державної служби мають бути чіткими і зрозумілими. Державні службовці повинні знати основні принципи і норми, якими вони мають послуговуватися в повсякденній роботі та межі допустимої поведінки.

Цього можна досягнути шляхом постійного інформування та викладення зазначених етичних норм і принципів державної служби. Зокрема, це кодекс добросовісної поведінки, що дозволить досягнути єдиного розуміння зазначених принципів і норм як на всіх рівнях державного управління, так і більш широких колах суспільства.

Крім того, етичні норми мають бути відображені в правовій системі, яка є основою для доведення мінімальних обов'язкових норм і принципів поведінки до відома кожного державного службовця. Закони та нормативні акти можуть та повинні створювати основу для здійснення керівництва, розслідування, дисциплінарних заходів і судового переслідування.

Державні службовці повинні знати свої права та обов'язки при виявленні ними фактичних або можливих правопорушень у сфері державної служби. З цією метою для таких ситуацій повинні бути передбачені чіткі правила і процедури, яких мають дотримуватися державні службовці та посадові особи, та офіційно затверджена ієрархія відповідальності. Державні службовці також мають знати, який захист їм надаватиметься у разі виявлення ними таких правопорушень.

Процес прийняття рішень має бути прозорим та відкритим для ретельного його розгляду. Суспільство має знати, яким чином державні інститути розпоряджаються даними їм повноваженнями і ресурсами. Інформаційна прозорість може бути підкріплена такими заходами, як застосування систем розкриття відомостей та визнання ролі активних та незалежних засобів масової інформації.

БОРОТЬБА З КОРУПЦІЄЮ: МІФИ ТА РЕАЛЬНІСТЬ

В. В. Юсупов, Р. С. Тютюнник

(Національна академія внутрішніх справ, м. Київ)

Останні декілька років проблема корупції перебуває в центрі уваги як суспільства в цілому, так і політиків, учених і правозастосовників зокрема [1]. На сьогоднішній день це вже серйозна міжнародна проблема, яка вимагає спільного міжнаціонального підходу і потребує певних антикорупційних інструментів, що носять глобальний характер. Корупція не визнає національних кордонів. Тому вивчення і аналіз світової практики боротьби з корупцією має важливе значення [2].

Оскільки щодо проблем корупції існують різні, часом діаметрально протилежні погляди і думки, неминуче відбуваються різні деформації в суспільній свідомості, з'являється безліч міфів щодо корупції. На деяких з них, які мають найбільший вплив на відношення суспільства до корупції, на мою думку, потрібно зупинитися та розглянути їх окремо.

Міф I. Жертвами корупції є тільки ті особи, які вступають у взаємовідносини з владою, в тому числі з корумпованими чиновниками, дають їм хабарі й інші підношення.

Насправді, у демократичному суспільстві головною жертвою корупції, яка несе основний тягар сукупного збитку від неї, є всі його громадяни, все суспільство в цілому та держава. Це можна продемонструвати на прикладі хабарів, які даються представникам влади громадянами для вирішення будь-яких своїх проблем, наприклад, співробітнику ДАІ, щоб уникнути адміністративного покарання (штрафу, позбавлення водійських прав і т. д.), або чиновнику з питань ліцензування того чи іншого виду діяльності для отримання дозволу на нього. Оскільки ці хабарі даються представникам влади, то їх можна розглядати як своєрідний тіньовий податок, внесений на обслуговування тіньових відносин між чиновниками та громадянами. Але ж в інших умовах ці кошти могли би надійти в державну скарбницю для використання в суспільно корисних цілях. Відповідно, ці кошти можна розглядати як потенційні втрати бюджету. Держава несе не тільки матеріальні, а й іміджеві збитки. Великі інвестори покидають Україну. Всесвітні корпорації бояться виходити на простори українського бізнесу через високий рівень корумпованості державних органів усіх видів та рівнів [3].

Міф II. Перемогти корупцію можна лише за допомогою посилення кримінального покарання: виявлення, розвінчання та покарання корупціонерів.

Водночас переслідування корупціонерів – це тільки частина боротьби з корупцією. Але коли ця частина ізольована, вона марна. Ми дійсно переконуємося, що такий підхід не дає особливих результатів. Безумовно, будь-які злочини повинні каратися, особливо корупційні, невідворотна відповідальність тут повинна на ділі реалізовуватися. Але це – всього лише “болезаспокійливе”. Якщо ми хочемо обмежити корупцію, необхідно, як і у випадку з людськими хворобами, зайнятися діагностикою і розпізнаванням соціальних хвороб, розробкою методів лікування, адекватних тим чи іншим соціальним недугам, і їх застосуванням.

Міф III. На державі лежить основна й вирішальна роль у боротьбі з корупцією.

Дійсно, держава повинна взяти на себе основний тягар боротьби з корупцією та відповідальність за результати цієї боротьби. Однак повністю і беззастережно погоджуватися з цією, на перший погляд абсолютно беззаперечною тезою, все ж не можна, особливо маючи на увазі нинішню українську систему державного управління. Не ту систему, яка повинна бути згідно з приписами теорії управління, а ту, яка є насправді. Так що ж собою являє українська держава? Як не дивно, відповідь на це питання можна знайти у знаменитому трактаті “Утопія” видатного вченого-мислителя середньовіччя Т. Мора, який писав: “При неодноразовому і уважному спогляданні всіх процвітаючих нині держав я можу клятвено стверджувати, що вони представляються ні чим іншим, як яко-

юсь змовою багатих, що ратують під ім'ям і вівіскою держави про свої особисті вигоди” [4, 138]. Вражаюче, наскільки ці слова актуально звучать і донині.

Отже, підводячи підсумки, зазначимо, що викладений матеріал дозволяє зробити один загальний висновок: розглянуті міфи свідчать про жорстку невідповідність між розумінням корупційних явищ, примітивним поясненням їх причин і неадекватними засобами боротьби з корупцією.

ЛЮСТРАЦІЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В ДЕРЖАВНИХ ОРГАНАХ

А. М. Новицький

(Національний університет ДПС України, м. Ірпінь)

Не так давно в Україні відбулися революційні зміни, пов'язані із зміною не тільки державної управлінської верхівки а й напряду державної політики. Ці зміни напряду пов'язані із “революцією гідності”. Розуміння більшістю громадян країни того, що необхідно міняти основні орієнтири подальшого розвитку держави призвели до громадської непокори владі та фактичній зміні цієї влади. Якщо окремі держслужбовці найвищого рангу самоусунулись від виконання своїх прямих повноважень, окремі втекли за межі держави, то велика кількість держслужбовців із команди залишились на своїх місцях.

Однією із основних причин, що призвели до революційних перетворень в державі, стала повномасштабна корупція на всіх рівнях державної структури. Пов'язаність осіб за родинними, регіональними чи партійними критеріями давали можливість створювати особливі стосунки між особами, які призначались на посади та тими, хто їх на ці посади рекомендував. Досить часто призначення на конкретні посади визначались певним грошовим еквівалентом. Тому службовець, призначений за таких обставин на посаду автоматично попадав у залежність та змушений був виконувати певні завдання, які не завжди були на користь державним інтересам. Така негативна практика набула загальнодержавних масштабів та відбувалася на всіх рівнях державної влади. Більшість громадян таке становище не задовольняло.

Після “революції гідності” 2014 р. активісти громадянського суспільства вийшли із вимогами щодо кардинальної зміни всього державного апарату та недопущення до влади представників минулої владної команди. Для вирішення такого завдання було запропоновано застосування юридичного інституту – люстрація. Під тиском громадськості Верховною Радою України було прийнято закон “Про очищення влади”, який визначає правові та організаційні засади проведення очищення влади (люстрації) для захисту та утвердження демократичних цінностей, верховенства права та прав людини в Україні.

Основним завданням даного нормативного акту було визначено встановлення юридичного інституту люстрації, яка здійснюється з метою недопущення до участі в управлінні державними справами осіб, які своїми рішеннями, діями чи бездіяльністю здійснювали заходи (та/або сприяли їх здійсненню), спрямовані на узурпацію влади Президентом України Віктором Януковичем, підірив основ

національної безпеки і оборони України або протиправне порушення прав і свобод людини. Водночас під положення щодо люстрації попали і ті, що починали свою діяльність в СРСР та були представниками комуністичної партії.

Європейський досвід застосування люстрації, як елементу юстиційних відносин в державі має свої особливості. Цілий ряд держав, особливо тих, що змінили вектор розвитку із соціалістичного на демократичний розвиток, застосовували люстрацію, як інструмент недопущення до влади осіб, які були пов'язані із попередньою владою, із спеціальними правоохоронними службами, були представниками певної партійної приналежності тощо. Проте слід відверто сказати, що в одних випадках ці норми мали тимчасовий ефект, а з часом положення нормативних актів про люстрацію скасовувались судовими рішеннями, чи просто застосування норм гальмувалось на всіх рівнях державного апарату або люстрація була пов'язана із виключно конкретною групою осіб, що конкретизувалось у нормативному акті.

Так люстрація в Польщі стосувалась виключно до осіб, що співпрацювали з органами безпеки. Проте, норми розповсюджувались не тільки на держслужбовців, а і на тих, що мали можливість впливати на світогляд громадян – освітян та журналістів. Люстрація в Чехословаччині була направлена проти комуністичної номенклатури від районного рівня та вище, співробітників та агентів таємної поліції. Люстрація в даній державі регламентувалась законом “Про незаконність комуністичного режиму”. В Угорщині питання люстрації фактично зводилось до кримінальної відповідальності за співпрацю з комуністичним режимом, проте через досить короткий час, дана норма була ліквідована і фактично звелась виключно до широко інформування про осіб, що співпрацювали з органами держбезпеки комуністичного режиму. Тому юридичної відповідальності в Угорщині не встановлено, фактично існує тільки моральний осуд громадськості. Після об'єднання Німеччини положення про люстрацію було застосовано до близько 150 тисяч осіб, які працювали або співпрацювали із спецслужбою соціалістичної Німеччини. У Литві та Латвії питання очищення влади було направлено на процедуру перевірки кандидатів на обрання в парламенти цих країн, та недопущення кандидатів що співпрацювали із спецслужбами СРСР.

Найбільш схожу за трактуванням з українською норму права щодо люстрації було застосовано у Єгипті, де законом було встановлено ізоляцію щодо соратників Хосні Мубарака а через рік додано і соратників президента Мохаммеда Мурсі. Саме приналежність до команди конкретної особи стали визначальними для встановлення застосування конкретної норми права, визначеного законом.

Чи готові громадяни України до такого жорсткого застосування норм, передбачених законодавством про очищення влади? Дослідження проведені Соціологічною групою “Рейтинг” на замовлення Міжнародного центру перспективних досліджень (МЦПД) доводять, що переважна більшість опитаних – 71 % – вважають, що люстрація повинна стосуватись осіб, які були причетні до корупції та протиправних дій незалежно від політичної орієнтації і часу перебування при владі. Серед основних критеріїв, за якими повинна проводитися люстрація в Україні, більше половини опитаних (54 %) назвали причетність до корупційних

схем. Значно менше (10 %) зазначали, що основним критерієм люстрації має бути причетність особи до політичної корупції, зміни політичної орієнтації, 7 % – причетність до певної ідеології, яка, на їх думку, може шкодити країні, 6 % – причетність до порушення прав людини під час недавніх акцій протесту. Водночас, 10 % респондентів висловились проти проведення люстрації, оскільки вона ще більше дестабілізує ситуацію в країні. 12 % – не змогли визначитись¹.

Які висновки можна зробити із даного дослідження. Це те, що більшість громадян вбачають необхідність боротьби із корупцією, а не покарання за приналежність до окремої партії, чи зайняття посади в певний історичний період розвитку держави. Багато галасу, багато політичних заяв та медійних повідомлень про необхідність проведення люстрації – а цифри свідчать про інше: станом на вересень 2015 р. відповідно до законодавства про очищення влади в Україні було відсторонено від своїх посад близько 700 чиновників².

Наступний висновок – люстрація повинна стосуватись тих чиновників, що були задіяні в корупційних схемах. А саме в схемах які допомагали незаконно збагачуватись не просто конкретним особам, що визначаються законом, а і збагачувались особисто. Сучасна система проведення перевірки щодо очищення влади не дає ефективного результату. Так згідно з офіційним сайтом Міністерства юстиції України станом на вересень 2015 р. перевірку пройшли вже близько ста тисяч службовців. Якщо відняти від загальної кількості службовців, що підпадали під люстрацію осіб, посади яких визначено в законодавстві конкретно, то виходить, що ефективність перевірки складає менше 0,1 відсотка. При цьому відзначимо, що в європейських державах ефективність таких перевірок вважалось неефективним, якщо вони складали менше 3 відсотків. Тому виявляється, що чиновники, які пройшли перевірку досить часто були учасниками корупційних схем, мають активи, що не можуть бути підтвердженні деклараціями про доходи. Такі чиновники залишились на владних посадах, користуються майном, нажитим завдяки корупційним схемам, що підриває довіру до влади, до намагань проведення реформ в державі, до боротьби з корупцією в державі.

Очевидно, що перевірки чиновників відповідно до законодавства про очищення влади повинно проводитись в комплексі із декларуванням про доходи та затрати. Саме декларування затратної частини службовців повинно стати одним із елементів дієвої системи протидії корупції та елементом люстраційних процесів у державі.

Неможливість підтвердження відповідності належного майна службовця та близьких родичів його офіційним доходам – це основний чинник люстрації такого чиновника.

---

¹ Дві третини українців підтримують люстрацію за корупційною ознакою [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.unian.ua/society/904927-dvi-tretini-ukrajintsiv-pidtrimuyut-lyustratsiyu-za-koruptsiynoyu-oznakoju.html>

² В Минюсте назвали количество люстрированных чиновников [Электронный ресурс] / Корреспондент.net, 17 сентября 2015 р. – Режим доступа : <http://www.korrespondent.net/ukraine/politics/3564205-v-myнуiste-nazvaly-kolychestvo-luistryrovannykh-chynovnykov>

ОСОБЛИВОСТІ МЕХАНІЗМУ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ НОРМ ПРАВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В НАЦІОНАЛЬНЕ АДМІНІСТРАТИВНЕ ЗАКОНОДАВСТВО

К. В. Бережна

(Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара,
м. Дніпропетровськ)

Актуальність дослідження проблеми механізму імплементації норм права Європейського Союзу в національне адміністративне законодавство зумовлена отриманим Україною асоційованим членством в ЄС та зростанням інтенсивності контактів між нашою державою і країнами Союзу.

Процес консолідації держав, який був започаткований після другої світової війни у рамках різних організацій, веде до необхідності ефективного і все більш синхронного регулювання здійснюваних ними спільних заходів. А це, в свою чергу, вимагає уніфікації національних законодавств.

Традиційний механізм імплементації міжнародно-правових договорів, що діяв приблизно з кінця ХІХ ст., вже не в змозі забезпечити сучасні потреби і істотно прискорити процес уніфікації національних законодавств і міждержавного співробітництва. Вони стали значно більш динамічні, що, природним чином, викликало до життя нові форми імплементації міжнародних актів.

Європейський Союз демонструє світовій спільноті широке використання відразу декількох способів подолання недоліків, типових для традиційної міжнародно-правової імплементації. До останніх, зокрема, відносяться: тривалість процедур імплементації, чималі фінансові витрати, небезпека їх відхилення у процесі ратифікації в національних парламентах.

Імплементація європейського права має дворівневий характер і включає внутрішньодержавний і міжнародний (наднаціональний) механізми імплементації норм права ЄС. Імплементація європейського права спирається на дієвий інституційний механізм ЄС і утворюється дворівневою системою організаційно-правових засобів забезпечення здійснення європейського права. Тобто, механізм імплементації європейського права складається з двох взаємопов'язаних компонентів: комунітарного (наднаціонального) і національного (внутрішньодержавного) механізмів імплементації.

Наднаціональний механізм імплементації утворюють: право забезпечення, нормотворчість, тлумачення, контроль, правозастосування і відповідальність. Інститути ЄС наділені правом на видання правових актів, що конкретизують установчі договори. Правові акти органів ЄС є актами застосування норм, що містяться в установчих договорах, тобто актами здійснення міжнародного права. Іншими словами, якщо вести мову про юридичне оформлення імплементації установчих договорів ЄС, то регламенти, директиви та інші акти є юридичним оформленням процесу імплементації положень договорів у внутрішньодержавні правові системи.

У свою чергу сутність контрольної діяльності в ЄС полягає в перевірці, тобто встановленні фактичних обставин та їх оцінки з точки зору відповідності вимогам норм європейського права. Контроль в європейському праві має певну своєрідність, яке виражається, головним чином, в наявності цілої системи контрольних органів ЄС, контрольні повноваження яких доповнюють один одного. Характер контрольних повноважень дозволяє зробити висновок, що органи ЄС крім політичного контролю, який здійснює будь-яка міжнародна організація, застосовують і процедури, властиві внутрішньодержавному правопорядку, такі як адміністративні та судові.

Під тлумаченням, у найзагальнішому вигляді, розуміється процес з'ясування змісту норми, діяльність із роз'яснення норм договорів. Основна мета тлумачення полягає в тому, щоб подолати труднощі у процесі виконання договору. Тлумачення є одним з ефективних засобів забезпечення реалізації європейського права і може здійснюватися як в процесі нормотворчості, так і правозастосування. Тлумачення європейського права у правозастосуванні має специфічний характер, оскільки повноваження щодо тлумачення норм європейського права зосереджені в руках Суду ЄС. Це єдиний інститут ЄС, який має монополію на тлумачення європейського права. Національні суди можуть самостійно при вирішенні конкретних справ тлумачити норми європейського права у світлі тексту і цілей установчого договору ЄС. Якщо ж у національного суду з'являється сумнів, як застосувати те чи інше положення, він може звернутися до Суду ЄС з преюдиціальним запитом.

У науковій літературі висловлюється думка про формування права міжнародної відповідальності. У європейському праві, так само як і в міжнародному праві, немає акту, який би кодифікував розглянутий інститут. Правовий вакуум у цьому питанні, що склався завдяки відсутності ясності в текстах установчих договорів, став поступово заповнюватися в результаті діяльності Суду ЄС і завдяки дослідженням європейських юристів.

У певний момент, Суд ЄС вийшов за рамки “класичного” розуміння відповідальності, не тільки визнавши правомірність існування позадоговірної відповідальності, але й надавши право домагатися відшкодування збитку приватним особам. Це пояснюється послідовною позицією Суду, яку він зайняв по проблемі співвідношення норм європейського і внутрішньодержавного права. Судом ЄС за основу була взята теорія монізму, в результаті чого він дійшов висновку про те, що європейське право має автономний характер і що норми цього автономного правопорядку об'єднуються з національними юридичними системами без яких-небудь заходів по перенесенню, інкорпорації або іншої подібної техніки. Вони, таким чином, діють безпосередньо. У результаті такої прямої дії згадані положення можуть впливати безпосередньо на індивідів – надавати їм права і накладати обов'язки, і застосовуватися судами та іншими органами держави. Подібний вплив норм європейського права визначається як “прямий ефект” права Союзу.

**СПОСОБИ ЗАХИСТУ СЛУЖБОЮ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ
ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ НАШОЇ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ
ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: КОНЦЕПТУАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОБЛЕМИ
О. Л. Макаренков, Д. О. Ніконенко
(Запорізький національний університет, м. Запоріжжя)**

У сучасних умовах глобалізації фінансової, торгової та інших сфер економічної діяльності загострюється необхідність захисту національних інтересів від перекручення змісту здорової конкуренції на ринку товарів і послуг, збереження і розвитку прогресивних секторів економіки України. Масштабність завдання у сукупності з протиріччями економічного прогресу людства (боротьбою заможних країн за доступ до природних ресурсів інших держав; маніпулювання фінансовими інструментами; доведення до банкрутства стратегічних підприємств-конкурентів в інших країнах, наприклад, Запорізького алюмінієвого комбінату та ін.) вимагає залучення до його виконання потужних і високоефективних структур, серед яких виключне важливе місце посідає Служба безпеки України (далі – СБУ). На теоретичному рівні сформульовану вище проблему дослідили М. Грек, В. Картавцев, В. Радченко, О. Черноусенко та ін. При цьому низка питань порушеної нами теми залишається не розкритою.

Згідно із Законом України “Про Службу безпеки України” від 25.03.1992 р. № 2229-ХІІ, захищає економічний потенціал України (у тому числі об’єкти енергетики, транспорту, зв’язку й інших галузей господарства) від розвідувально-підривної діяльності іноземних спеціальних служб, посягань з боку окремих організацій, груп та осіб. Деталізацію ключових складових способів захисту Службою безпеки України економічного потенціалу та інших ключових сфер життєдіяльності нашої держави зустрічаємо у таких Законах України: а) “Про контррозвідувальну діяльність” від 26.12.2012 р. № 374-IV, де вказано, що СБУ здійснює комплекс контррозвідувальних, пошукових, режимних, адміністративно-правових заходів, спрямованих на попередження, своєчасне виявлення і запобігання зовнішнім та внутрішнім загрозам економічній чи іншій безпеці України, у тому числі шляхом інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади; б) “Про оперативно-розшукову діяльність” від 18.02.1992 р. № 2135-ХІІ, за яким СБУ має право застосовувати гласні й негласні пошукові, розвідувальні та контррозвідувальні заходи, у тому числі з використанням оперативних та оперативно-технічних засобів. У зв’язку з чим доречно згадати слушний висновок проф. В. Глушкова, який відзначив, що організаційно-правова форма ведення оперативно-розшукової діяльності (далі – ОРД) формує вимоги до кадрового складу оперативних підрозділів, що ведуть ОРД, адже вони повинні володіти умінням налагоджувати конфіденційне співробітництво, правильно застосовувати технічні засоби отримання інформації, адекватно розподіляти оперативні сили та засоби з метою досягнення мети ОРД та ін.

Предметності описані способи набувають у межах законів, присвячених протидії конкретним видам протиправної діяльності: організованій злочиннос-

ті, тероризму та ін. За Законом України “Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю” від 30.06.1993 р. № 3341-XII, СБУ має право одержувати від банків, а також кредитних, митних, фінансових та інших установ, підприємств, організацій (незалежно від форм власності) інформацію і документи про операції, рахунки, вклади, внутрішні та зовнішні економічні угоди фізичних і юридичних осіб. У Законі України “Про боротьбу з тероризмом” від 20.03.2003 р. № 638-IV, СБУ визнано головним органом у загальнодержавній системі боротьби з терористичною діяльністю. Економічний бік цієї боротьби передбачає, що СБУ не допускає витрачання жодних економічних ресурсів нашої держави (коштів, інших активів) для фінансування тероризму; оперативно забезпечує фізичний захист й безаварійну експлуатацію об’єктів енергетики та ін. Особливо цей спосіб став актуальним у зв’язку із проведенням анти-терористичної діяльності в окремих районах Донецької та Луганської областей нашої Батьківщини.

Конкретизацію визначених напрямів діяльності СБУ знаходимо також у Концепції реформування Служби безпеки України, затверджено Указом Президента України від 20.03.2008 р. № 249/2008, а саме: вдосконалення способів захисту СБУ економічного потенціалу повинно бути зосереджено на правилах інтеграції України у світовий економічний простір; реалізації пріоритетних програм у сфері економіки, оборони, захисту передових науково-технічних розробок; зовнішньоекономічної діяльності.

Отже, способи захисту СБУ економічного потенціалу України хоча й виписано у низці законів, проте належної реалізації на практиці вони не знайшли, враховуючи як вищенаведені факти, так і те, що частка економіки України у світовому ВВП у 1990 р. складала 2 %, а нині – 0,2 %, що часто ставало наслідком знищення (безгосподарного використання майна) стратегічних об’єктів промислової та іншої інфраструктури України після їх приватизації новими власниками або під час їх перебування у державній власності (наприклад, ЗДП “Радіоприлад”). За умов нинішніх загроз (неефективності контролю за транснаціональними корпораціями, підривної діяльності іноземних спецслужб тощо) встановлення, обробка і поєднання змісту усіх складних взаємозв’язків економічних відносин в нашій державі під силу виключно СБУ (наприклад, Департаменту контррозвідувального захисту економіки – підрозділів екологічної, продовольчої, технологічної безпеки, боротьби з комп’ютерними злочинами, захисту інтелектуальної власності та ін.), рекомендації, якого повинні бути обов’язковими для врахування органами публічної влади, що ухвалюють рішення економічного змісту. Як слушно зазначено в Аналітичній доповіді НІСД до позачергового послання Президента України до Верховної Ради України “Про внутрішнє та зовнішнє становище України у сфері національної безпеки” (грудня 2014 р.), СБУ має стати справжнім органом забезпечення державної безпеки спеціального призначення. При цьому відкритими залишаються питання оптимальної структури і повноважень, належного фінансування і вмілого використання ресурсів СБУ для захисту (збереження) й максимально швидкого нарощування економічного потенціалу України.

**ПРОГНОЗУВАННЯ ДИНАМІЧНИХ РЯДІВ,
ЩО МАЮТЬ КОЛИВАННЯ СВОЇХ РІВНІВ**

В. М. Россочинський, О. Ф. Булгакова

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

Формування фінансово-економічної стратегії розвитку будь-якої країни суттєво залежить від здатності її керівництва адекватно прогнозувати розвиток соціально-економічних явищ як у даній країні, так і за її межами.

Існують різні методи, способи і методики виконання прогнозів, одним з яких є статистична екстраполяція рядів динаміки. Основним способом прогнозування часових рядів, що мають періодичні коливання, вважається аналітичне вирівнювання ряду динаміки та екстраполяція побудованого загального тренду з урахуванням наявних коливань рівнів ряду. При цьому як аналітичний механізм вивчення коливань використовуються індекси сезонності (наприклад, [1, 156]). Проте їх застосування, на думку авторів, можна вважати допустимим і коректним тільки за умови сталого загального тренду динамічного ряду і додатних значень всіх його рівнів.

У доповіді представлено методику точкового й інтервального прогнозування часових рядів, що мають коливання своїх рівнів з довільними періодом, загальним трендом і значеннями рівнів ряду. При цьому в якості механізму вивчення коливань використовуються природи коливань [2].

У практиці статистичних досліджень можлива ситуація, коли сама наявність коливань рівнів ряду динаміки не є очевидною або достатньо обґрунтованою. Формально виявити наявність і період коливань або їх відсутність із заданою надійною імовірністю можна за методом знаків, викладеним у [2].

Якщо виявлено наявність і період коливань рівнів часового ряду, то точковий прогноз виконується шляхом екстраполяції його загального тренду на час, який цікавить дослідника. На жаль, у багатьох випадках реальних статистичних досліджень фактичний загальний тренд $f(t)$ невідомий і його доводиться апроксимувати за методом найменших квадратів (МНК). При цьому можлива ситуація, коли побудований за МНК загальний тренд $\psi(t)$ може виявитись дещо (іноді суттєво) викривленим. Важливо підкреслити, що дослідник не може заздалегідь знати наскільки суттєво (або несуттєво) відрізняються функції $f(t)$ і $\psi(t)$ одна від одної. У [3] наведено спосіб побудови виправленого загального тренду $\varphi(t)$, який гарантовано несуттєво відрізняється від $f(t)$ і може використовуватись для адекватного прогнозування.

Необхідно зауважити, що наявність коливань рівнів динамічного ряду формально виявляється за методом знаків для попередньо побудованого загаль-

ного тренду $\psi(t)$ і може не підтвердитись для виправленого тренду $\varphi(t)$, якщо функції $\psi(t)$ і $\varphi(t)$ суттєво відрізняються одна від одної. Тому, якщо на суб'єктивний погляд дослідника така відмінність існує, то необхідно формально підтвердити наявність коливань рівнів ряду за методом знаків для виправленого тренду $\varphi(t)$.

Якщо застосування методу знаків для виправленого загального тренду $\varphi(t)$ не підтвердить наявності коливань рівнів ряду, але в той же час дослідник має певні обґрунтовані підстави сумніватись у відсутності коливань, то дослідження можна повністю повторити, попередньо провівши, якщо це можливо, одну або декілька з таких операцій:

Збільшити кількість рівнів вихідного динамічного ряду.

Збільшити кількість рівнів ряду в одному періоді, що може збільшити критичне значення $S_{кр}$ s -критерію [2].

Зменшити надійну імовірність, що також може збільшити значення $S_{кр}$.

Обрати інший допустимий вид загального тренду.

Обрати іншу величину періоду коливань.

Якщо після виконання вищезазначених операцій наявність коливань для виправленого загального тренду $\varphi(t)$ формально не підтвердиться, то дослідник може:

а) прийти до висновку, що коливання рівнів ряду динаміки відсутні;

б) продовжити дослідження і виконувати прогнозування із загальним трендом $\psi(t)$ або $\varphi(t)$, враховуючи при цьому, що результати прогнозування можуть бути суттєво неточними.

Інтервальний прогноз виконується тільки для рівномірних рядів динаміки [2] і являє собою надійний інтервал $(y_n; y_n)$, який повинен із заданою надійною імовірністю накрити майбутнє значення ознаки, що оцінюється. У [3] наведено методику і формули, за якими виконується точковий прогноз і обчислюються межі надійного інтервалу для інтервального прогнозу.

Список використаних джерел:

1. Захожай В. Б. Статистика : підручник [для студ. вищ. навч. закл.] / В. Б. Захожай, І. І. Попов. – К. : МАУП, 2006, – 536 с.

2. Россочинський В. М. Виявлення коливань у часових рядах / В. М. Россочинський, О. М. Щитов, Н. Г. Навроцька // Вісник Академії митної служби України. Серія : “Технічні науки”. – 2011. – № 2 (46). – С. 114–120.

3. Россочинський В. М. Прогнозування рядів динаміки за наявності коливань / В. М. Россочинський, О. Ф. Булгакова // Вісник Академії митної служби України. Серія : “Технічні науки”. – 2014. – № 2 (52). – С. 131–141.

ФОРМУВАННЯ ЛОГІСТИЧНИХ ЛАНЦЮГІВ ПОСТАЧАННЯ В АГРОПРОДОВОЛЬЧІЙ СФЕРІ

Є. О. Бойко, Ю. А. Левенець

**(Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова,
м. Миколаїв)**

Досвід розвинутих країн у сфері підвищення ефективності матеріального виробництва свідчить про те, що одним із основних інструментів зміцнення позицій на ринку є використання концепції логістики в організації економічної діяльності підприємств. В сучасному розумінні логістика охоплює як безпосередньо виробництво, так і сферу планування і управління всією діяльністю підприємства в ланцюжку “постачальник – виробник – споживач”.

Управління ланцюгами постачання потрібно розглядати як інтеграцію ключових бізнес-процесів (в основному логістичних), що починаються від кінцевого користувача і охоплюють всіх постачальників товарів, послуг та інформації, що додають цінність для споживачів та інших зацікавлених осіб [1].

Концепція управління ланцюгами поставок базується на основі двох основних ідей. По-перше, практично кожен продукт, який досягає кінцевого користувача являє собою сукупність зусиль декількох підприємств. Ці підприємства разом належать до ланцюга постачання.

Друга ідея полягає в тому, що в той час як ланцюги поставок існували протягом довгого часу, більшість організацій тільки звертали увагу лише на те, що відбувається в їх “чотирьох стінах”. Невелика кількість підприємств зрозуміла, і ще меншій вдалося реалізувати весь ланцюжок заходів, які в результаті доставили продукти до кінцевого споживача. Результат був розрізненим і найчастіше через неефективність ланцюжка поставок.

На сучасному етапі нестабільного економічного розвитку України значна увага приділяється потужному агропромислому комплексу. За даними Держкомстату за січень–липень 2015 р. було експортовано зернових культур на 3086091,1 тис. дол. США, що складає 14,2 % від загального обсягу експорту [3]. Ефективність діяльності підприємств агропродовольчої сфери, які виходять на міжнародний ринок, залежить від налагодженої роботи логістичних систем, які потребують постійного вдосконалення з метою підвищення конкурентоспроможності.

Діяльність з управління ланцюгами поставок охоплює всі процеси розробки продукту, пошуку ресурсів, виробництва та логістичних операцій, а також інформаційні системи, необхідні для координації цієї діяльності [4].

Для підвищення ефективності управління ланцюгами поставок в агропродовольчій сфері доцільним буде вибір найекономічнішого виду транспорту. Конкурентоспроможність внутрішнього водного транспорту ні в кого не викликає сумнівів, у Європі він визнаний найбільш економічним та екологічним видом транспорту. В нашій країні однією з найбільших річок Європи є річка Дніпро, яка найбільш інтенсивно використовувалася до 1991 р. На сьогоднішній день транспортний потенціал Дніпра, який донедавна був однією з найбільш завантажених водних артерій Європи, практично не використовується.

Вітчизняний флагман українського сільського господарства ТОВ СП “НІБУЛОН” розробив інвестиційну програму – відновлення життєдіяльності українських річкових портів по Дніпру від Києва до Херсона. Завдяки новій логістичній системі українські сільгосптоваровиробники зможуть отримати додаткові доходи на рівні 0,5 млрд дол. [2].

Вітчизняні аграрії отримають можливість відчувати себе учасниками міжнародного ринку зерна, поставляючи вирощену продукцію на підприємства “НІБУЛОНА” напряму, без посередників і додаткових транспортних витрат.

Завдяки успішній реалізації своєї інвестиційної програми у навігаційному сезоні 2014 р. компанія вже транспортувала та відправила на експорт близько 1,5 млн т зернових вантажів, тим самим зменшивши обсяги внутрішніх вантажних автомобільних і залізничних (зважаючи на дефіцит вагонів) перевезень зернових вантажів шляхами країни.

Будівництво нових річкових перевантажувальних терміналів і поглиблення водних шляхів знизить техногенне навантаження на навколишнє природне середовище від залізничного і автомобільного транспорту.

Таким чином, Україна має всі можливі ресурси для ефективного управління ланцюгами поставок продукції агропродовольчої сфери за рахунок мінімізації витрат на транспортування зерна через перехід до перевезення вантажу внутрішнім річковим транспортом.

Список використаних джерел:

1. Логистика и управление цепями поставок [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.cscmp.org>
2. Офіційний сайт ТОВ СП “НІБУЛОН” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nibulon.com>
3. Товарна структура зовнішньої торгівлі за січень–липень 2015 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2015/zd/tsztt/tsztt_u/tsztt0715_u.htm
4. Handfield R. What is Supply Chain Management? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.scm.ncsu.edu/scm-articles/article/what-is-supply-chain-management>

КОНСОЛІДАЦІЯ БАЗ ДАНИХ ПІД ЧАС ЗАСТОСУВАННЯ ORACLE GRID

Л. В. Кабак, Т. І. Горб, О. І. Літвінов

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

Нині в інформаційній системі Державної фіскальної служби України та і в департаменті організації митного контролю та оформленню не використовують централізоване збереження інформації в одній базі даних. Важливі дані, до яких необхідний доступ із боку всіх користувачів, звичайно розкидані серед безлічі баз даних, розташованих у різних фізичних місцях збереження. Щоб об’єднати можливості баз даних всіх підрозділів і дозволити всім користувачам звертати-

ся до збереженої інформації використовуються засоби Oracle, які називаються розподіленою базою даних і тиражуванням даних.

Розподілена база даних виглядає для користувача як єдина логічна база даних, але насправді являє собою сукупність баз даних, розташованих на вузлах розподіленої бази даних (під вузлами порозумівається комп'ютери або сервери на яких встановлено програмне забезпечення СКБД та зберігаються данні). До даних на всіх вузлах можна одночасно звертатися і модифікувати їх, використовуючи мережу. Кожна база даних керується власною локальною СКБД. Усі сервери баз даних у розподіленій базі даних співробітничать, щоб підтримувати погодженість глобальної бази даних. Однак ця технологія досить застаріла та має певні недоліки.

Витрачається певні кошти на підтримку окремих серверів БД.

Швидкодія певних серверів не завжди відповідає потребам підрозділів фіскальної служби, виникає певне перенавантаження в пікові часи.

Виникають проблеми резервного копіювання та відновлення даних, досить часто виникає розбіжність даних після відновлення.

Виникають деякі проблеми при застосуванні системи кодування та шифрування даних при з'єднанні серверів Oracle MS SQL –Server.

Дублювання даних.

Нині в багатьох організаціях використовується технологія Oracle Grid. Технологія Oracle Grid надає завадостійкі та повні рішення для консолідації гетерогенних розподілених баз даних в єдину Grid систему.

На цей час, для митного оформлення використовується СУБД Oracle 10G, це не досить нова версія, але і вона дозволяє створювати і виконувати додатки в середовищі GRID, та потрібно лише встановити необхідне програмне забезпечення і обладнання, що дозволить об'єднати комп'ютери в GRID, ми можемо говорити про настання епохи GRID. А оскільки ідея GRID прозора і всім зрозуміла, а також дозволяє економити кошти і більш ефективно використовувати наявні обчислювальні потужності, то зрозуміло, що настання епохи GRID зупинити не можна.

У зв'язку з концепцією GRID також використовують термін “віртуалізація”. Дійсно, в GRID ми працюємо не з безліччю дрібних комп'ютерів, а з одним віртуальним суперкомп'ютером, що не з безліччю дисків, на яких лежать наші файли і бази даних, а з єдиною віртуальною областю зберігання даних (величезним віртуальним диском), яка утворюється з безлічі окремих дисків (рис.1).

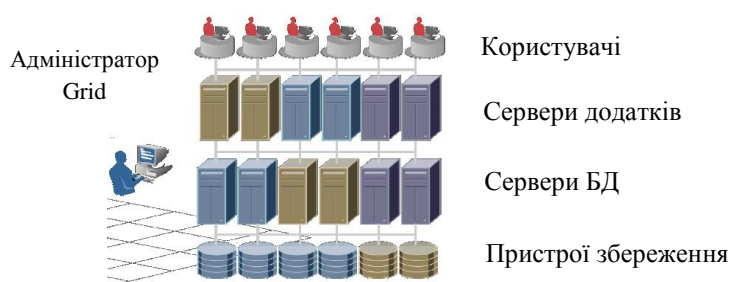

Рис.1 Архітектура GRID

Отже, з точки зору користувача GRID не важливо, де розміщуються дані і який комп'ютер буде обробляти його запити. Головне – це те, що користувач зажадав інформацію або виконання обчислень і отримав результат найшвидше.

Концепцію GRID описали у своїх статтях “Анатомія GRID” і “Фізіологія GRID” [1, 2] американські вчені Фостер, Кессельман, Нік і Тукк. Вони так визначили термін Computing Grid в 1998 р: “Обчислювальна Grid – це програмно-апаратна інфраструктура, яка забезпечує з будь-якого місця в світі надійний, уз-годжений і недорогий доступ до високоефективних обчислювальних ресурсів”.

Відзначимо слово “недорогий” в цьому визначенні, оскільки з'явилася сьогодні можливість використовувати в якості елементів GRID недорогі обчислювальні елементи з недорогою операційною системою. Це дає поштовх розвитку використання GRID обчислень в Державній фіскальній службі України.

Список використаних джерел:

1. Foster I. The Anatomy of the Grid: Enabling Scalable Virtual Organizations / I. Foster, C. Kesselman, S. Tuecke // The International Journal of Supercomputer Applications and High Performance Computing. – 2011. – 15 (3).
2. Foster I. The Physiology of the Grid: An Open Grid Services Architecture for Distributed Systems Integration / I. Foster, C. Kesselman, J. Nick, S. Tuecke // Open Grid Service Infrastructure WG, Global Grid Forum. – 2012. – June 22.

МОДЕЛЮВАННЯ НАВЧАЛЬНО-ТЕСТУВАЛЬНИХ СИСТЕМ

Л. В. Кабак, А. В. Кузіч

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

Нині в Університеті митної справи та фінансів для вивчення технічних дисциплін в основній масі використовують класичні варіанти лабораторних та практичних робіт. На сьогодні використання сучасних технічних засобів є необхідним для провадження якісного викладення матеріалу та забезпечення більш кращого засвоєння матеріалу. До того ж використання інтерактивних додатків є нагляднішим і кращим інструментом для студентів та викладачів.

Модель інформаційної системи створюється з метою удосконалення процесу навчання студентів, покращення результатів навчання, збільшення якості знань, а також для впровадження системи самонавчання студентів. Особливістю даної теми є те, що впровадження інтерактивних систем у навчання сприяє кращому засвоєнню матеріалу, так як використовуючи такі системи можливо викласти більше якісного матеріалу, використовувати усі можливості сучасної комп'ютерної техніки. Також це позитивним чином відбивається на гнучкість системи навчання студентів, кожен сам обирає час навчання та комфортний темп.

Безумовно повністю замінити людину та виключити її з процесу навчання на даному етапі розвитку технологій неможна. До основних недоліків та проблем сучасних комп'ютерних систем належать:

- відсутність у програми онтологічної логіки;
- неможливість роботи у виключних нестандартних ситуаціях;
- складність і мала швидкість взаємодії людини і програми;
- неоднозначність результатів;

Більшість сучасних методів ООАП базуються на використанні мови UML. Уніфікована мова моделювання UML (Unified Modeling Language) є мовою для визначення, подання, проектування і документування програмних систем, організаційно-економічних систем, технічних систем та інших систем різної природи. Під час розробки даної ІС використовувалась програма Rational Rose 2000. Rational Rose представляє собою CASE-засіб проектування і розробки інформаційних систем.

Для полегшення розуміння структури програми, її легкої розширюваності, реалізація логічних елементів програми була імплементована у різних класах. Зокрема, було створено класи User, Question та Test. Об'єкти класу User використовуються як об'єкти профілю. Клас Question був створений для збереження та роботи з одним окремим питанням у тесті. Екземпляри класу Test використовуються при проведенні тестування. В ньому використовується список екземплярів попереднього класу (список питань).

Після аналізу завдань, які були поставлені в дипломній роботі, було виокремлено два основні функціональні модулі: викладення матеріалу та тестування користувача. Для рішення кожної з задач та для дотримання принципів ООП було вирішено реалізовувати кожен з модулів окремо одне від одного.

Головною розробкою даного сервісу є створення власної моделі універсальної навчальної системи, яка в подальшій роботі може бути застосована не тільки для навчання одній дисципліні, а і будь-якій іншій. За наявності ретельно продуманої архітектури програми, її можливостей, програмного коду ми можемо створювати або розширяти програму. Це створює можливість ширше застосування розробки, що не потребує кардинальних змін в програмному коді, а лише заміну стандартного розробленого шаблону. Надалі система може бути трансформована для викладення будь-якої дисципліни. Також можна зробити тестову систему більш гнучкою та універсальною. На даному етапі створений програма – це ще один крок до покращення якості навчання та сприянню концепції знання для всіх.

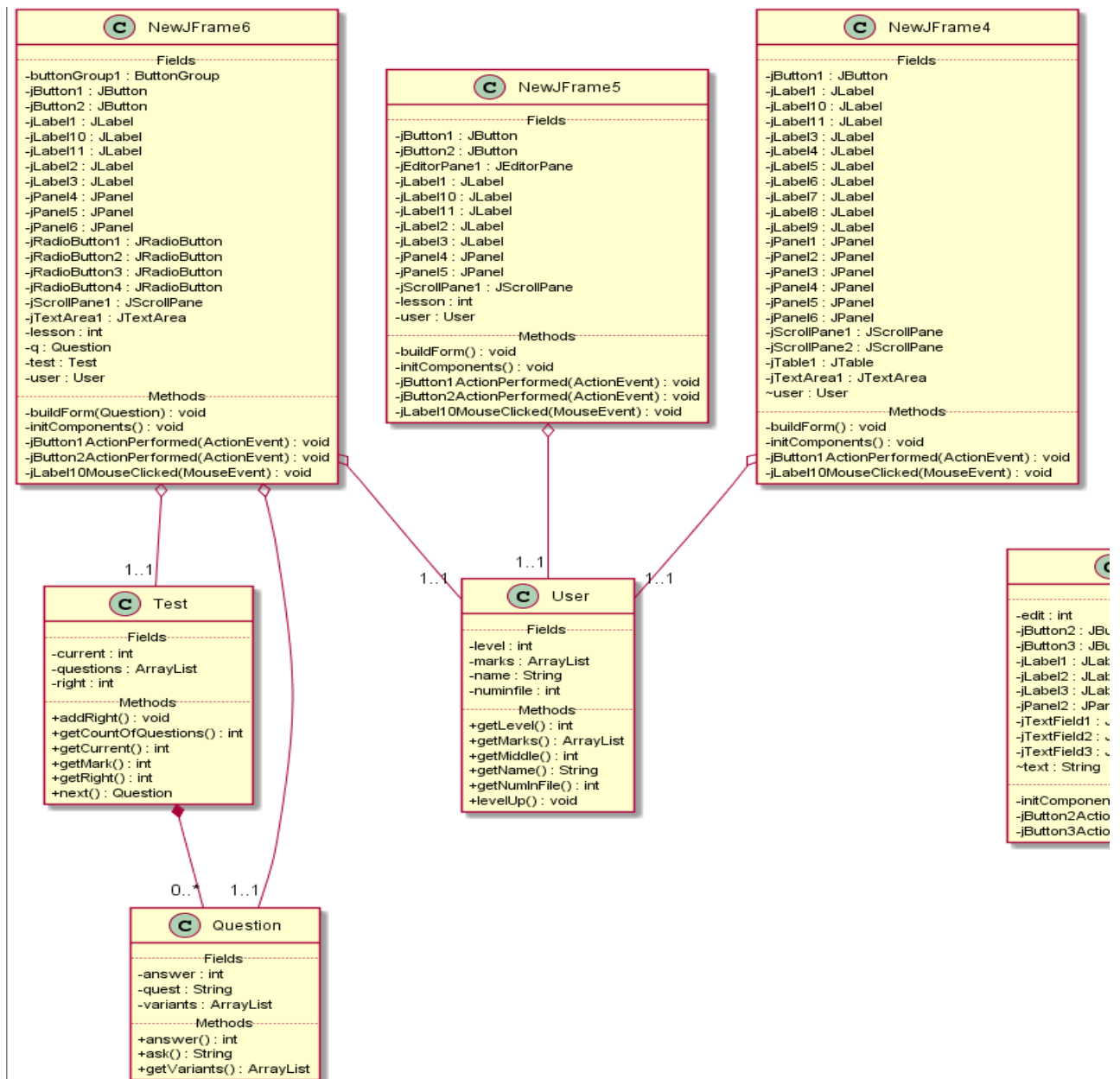

Рис.1. Діаграма класів системи

Список використаних джерел:

1. Бройдо В. Л. Вычислительные системы, сети и телекоммуникации / В. Л. Бройдо, О. П. Ильина. – 4-е изд. – СПб. : Питер, 2011. – 560 с.
2. Зорин С. Ф. Разработка автоматизированной системы контроля знаний студентов по дисциплине “Экономика предприятия” / Зорин С. Ф. – М. : МГВМИ, 2007.

ОЦІНЮВАННЯ СТАЛОСТІ ЛІНІЙНИХ СТАЦІОНАРНИХ ДИНАМІЧНИХ СИСТЕМ ЗА КРИТЕРІЯМИ СТАЛОСТІ

О. Н. Молотков, А. С. Шевченко

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

На початковій стадії розвитку теорії автоматичного регулювання та керування вимоги стійкості роботи системи були першими та зазвичай єдиними, а зміст більшої кількості теоретичних досліджень зводились саме до дослідження стійкості.

Задача аналізу та забезпечення стійкості технічних систем являлась та являється актуальною для забезпечення функціонування систем з заданими параметрами.

Можна назвати низку причин, що показують її значимість.

Поняття стійкості відображає зрозумілу й очевидну властивість “доброї” технічної системи не тільки стабільно працювати в нормальних режимах, але і не виходити з ладу при деякому, навіть невеликому відхиленні будь-якого параметру від номіналу.

Стійкість системи – найпростіша, але чи не найперша по важливості технічна вимога до системи серед низки більш складних вимог, пов’язаних з показниками якості та точності систем.

Стійкість є тією ознакою системи, без якої система непрацездатна.

Здатність сукупності компонентів системи зберігати стійкість у процесі її експлуатації забезпечує надійність системи.

Поняття стійкості висувається на перший план в автоматичних системах стабілізації та керування.

Забезпечення стійкості таких систем є однією з першочергових завдань для коректного функціонування та виконання покладених завдань на систему.

У роботі розроблена автоматизована система, що дозволяє визначити стійкість лінійних стаціонарних динамічних систем за основними критеріями сталості. Використовуються три найпоширеніших критерії: Гурвіца, Михайлова та Найквіста. Під час розробки системи було враховано можливість виконання таких завдань:

- мінімізація “людського фактора” під час виконання робіт з обчисленням показників стійкості;
- забезпечення безпомилковості зроблених висновків стосовно стійкості для будь-яких значень параметрів системи з області допустимих значень;
- економія трудових ресурсів за рахунок заміни праці людини працею машини;
- підвищення інтелектуального потенціалу за рахунок доручення рутинних операцій машині.

Кожен із використаних методів має свої переваги та недоліки.

Перший критерій Гурвіца є алгебраїчним критерієм. Обрання цього критерію зумовлено легкою реалізацією його на обчислювальній техніці. На практиці цей метод використовується для аналізу систем 4–6 порядку.

Критерій Михайлова є найбільш зручним критерієм для вирішення задачі дослідження та аналізу систем вищих порядків. Це пов'язано з тим, що задача обчислення реальної та уявної частини, як функції частоти w не пов'язано з обчислювальними проблемами, як це можливо в критерії Гурвіцу. Також цей критерій зручний своєю наочністю.

Критерій Найквіста – відмінний від критеріїв Гурвіца та Михайлова тим, що першими двома критеріями можна скористатися тільки в тому випадку, коли процес проектування системи повністю завершений, а критерій Найквіста вирішує цю проблему. Тобто їм можна користуватися до того як проектування системи завершено та встановити факт стійкості або не стійкості експерименту з розімкнутою системою. Даний критерій також є наочним.

В роботі аналіз систем обмежується класом одноконтурних систем з одиничним або не одиничним зворотнім зв'язком. У програмному продукті представлені варіанти найбільш загальних структурних схем. Задачею користувача є задати передатні функції типових елементів системи. Всі необхідні перетворення структурних схем, що забезпечують застосування критеріїв стійкості реалізуються з врахування правил перетворення структурних схем самою системою. Результат представляється в зручному та наочному вигляді. Факт стійкості або не стійкості відображається відповідно зеленим або червоним кольором у індикаторах для кожного критерію.

Оцінювання працездатності автоматичної системи була виконана на прикладі дослідження стійкості. Обиралась завідома стійка система з робіт В. А. Бесекерського, Е. П. Попова. Затрати часу на виконання одного варіанта вихідних даних складає близько 30 с, їх можна порівняти з відповідними затратами виконання людиною ручних операцій по дослідженню системи на стійкість. Ручне обчислення одного варіанту вихідних даних за 1 критерієм на стійкість займає приблизно одну добу. Що свідчить про ефективність застосування розробленої програми.

На сьогоднішній день розроблювана автоматизована система є закінченою розробкою. У майбутньому вона може стати основою для виконання наукових розрахунків, а також може бути доповнена за рахунок розширення функціональних властивостей та додавання не класичних методів аналізу стійкості.

ВИКОРИСТАННЯ ОНТОЛОГІЧНИХ МОДЕЛЕЙ ДЛЯ ПОВНОТЕКСТОВОГО ПОШУКУ ТА ОКРЕМОЇ КЛАСИФІКАЦІЇ ДОКУМЕНТІВ

Б. І. Мороз, Д. Є. Костенко

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

На сьогоднішній день інформаційний пошук швидко стає основною формою доступу до інформації у інформаційному суспільстві.

З кожним роком збільшується об'єм доступних користувачу масивів текстової інформації. Це сприяє більшій актуалізації задачі пошуку необхідних кори-

стувачу документів в таких масивах. Для вирішення подібних задач дуже часто використовуються елементарні тематичні класифікатори, рубрикатори. Але не завжди результат пошуку може відповідати поставленим завданням.

До інформаційного пошуку можна також віднести деякі завдання, які не підпадають під базове визначення. Коли ми говоримо “неструктуровані дані”, ми маємо на увазі дані, які не мають ясної, семантично очевидної й легко реалізованої на комп’ютері структури. Це – протилежність структурованим даним, канонічним прикладом яких є реляційні БД (які звичайно використовуються підприємствами для зберігання реєстрів продукції й персональних даних співробітників). У реальності, зовсім “неструктурованих даних” практично не існує. Наприклад, звичайні текстові дані мають сховану структуру, характерну для природних мов.

Якщо вимагати явної наявності структури, то більшість текстів її очевидно мають, оскільки в них є заголовки, абзаци й виноски, які звичайно представлені у тексті у вигляді явної розмітки (наприклад, у коді WEB-сторінок). Тому методи інформаційного пошуку використовуються також для “напівструктурованого” пошуку.

До інформаційного пошуку відносяться й такі завдання, як навігація користувачів по колекції документів і фільтрація документів, а також подальша обробка знайдених документів. Якщо є набір документів, то виникає завдання кластеризації, що полягає у визначенні найкращої сукупності документів за їх змістом. Це нагадує розміщення книг на полицях по темах.

Процес пошуку може відбуватися в досить великому документаційному сховищі. Буває, що навіть на конкретно сформований запит (саме користувачами), може бути досить неточний результат пошуку.

Завжди існує дилема: чому віддати перевагу – потужним обчислювальним процедурам, що опираються на відносно невеликі словникові системи з багатою граматичною й семантичною інформацією, або потужному декларативному компоненту при відносно простих процедурних засобах? Питання залишається відкритим.

Навіть у величезних масивах інформації повинні працювати пошукові системи, які забезпечували б користувачу результат – швидкий і точний. Зазвичай використовується ряд аналітичних підходів до подання інформації для забезпечення її наступного пошуку. Деякі базуються на теорії множин, інші – на елементах векторної алгебри. Обидва підходи ефективно реалізуються в умовах практики.

Інформація достовірна, якщо вона показує реальне положення справ. Об’єктивна інформація завжди достовірна, але достовірна інформація може бути як об’єктивною, так і суб’єктивною. Достовірна інформація допомагає прийняти нам правильне рішення.

На жаль, достовірна інформація, як і будь-яка інша, піддається процесу старіння. Старіння інформації полягає в зменшенні її цінності із часом. Старіння інформації забезпечує не сам час, а поява нової інформації, яка уточнює, доповнює або відкидає повністю або частково більш ранню. Фактом є те, що нау-

ково-технічна інформація старіє швидше, естетична (твори мистецтва) – повільніше. Із часом кількість інформації зростає, інформація накопичується, відбувається її систематизація, оцінка й узагальнення. На жаль, обсяги ростуть дуже швидко. Сьогодні це терабайти текстових даних.

Моделі пошуку визначають міру відповідності між запитом та результатом. Взагалі, можна вивести загальну ідею: більший відсоток збігу між запитом та документом дає зрозуміти, що документ є більш відповідним до запиту користувача. Поняття “збіг” є багатоаспектним: включається термінологічна база, ключові поняття, співпадання предметних областей.

Одним з можливих варіантів вирішення проблем пошуку інформації можна назвати семантичний пошук. Він надає результат не тільки за заданими словами з запиту, але й за еквівалентними за сенсом.

Для ефективного семантичного пошуку необхідна інформація про предметну область, про властиві їй поняття та відношення між ними, а також про обмеження, які існують між відношеннями. Таку інформацію прийнято називати онтологією. Онтологічна модель може бути використана як для повнотекстового пошуку, так і для окремої класифікації документів. Для побудови онтології потрібно формальне декларативне подання чітко організованих конструкцій, які містять у собі словник термінів тематичної області, опис визначень цих термінів, існуючі взаємозв'язки між ними, і взагалі – теоретично можливі й неможливі взаємозв'язки.

Проблема полягає в тому, щоб зробити пошук динамічним і зручним для користувача. Для будь-якого типу запиту, що виникає в практичній діяльності, повинні бути знайдені адекватні знання в інформаційному просторі. При цьому мова для формулювання пошукової вимоги не повинна бути занадто складною.

ЗАВДАННЯ СТВОРЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ МЕРЕЖІ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

В. Г. Акуловський, А. В. Закаблук

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

Метою даної роботи є проектування соціальної мережі, в якій люди зможуть вивчити іноземну мову.

Соціальна мережа (від англ. social networking service) – платформа, онлайн-сервіс або веб-сайт, призначені для побудови, відображення й організації соціальних взаємовідносин, візуалізацією яких є соціальні графи. Характерні ознаки соціальної мережі:

надання практично повного спектра можливостей для обміну інформацією (фото, відео, сервіс блогів, сервіс мікроблогів, спільноти, ЛЗ / чат, можливість відзначити місце розташування тощо);

створення профілів, в яких потрібно вказати реальні ПІБ та максимальну кількість інформації про себе;

більшість друзів користувача в соціальній мережі – це не віртуальні друзі за інтересами, а реальні друзі, родичі, колеги, однокласники та однокурсники.

У наш час велика кількість людей хочуть вивчити іноземну мову. В мережі Інтернет існує безліч ресурсів за допомогою яких можна вивчити мову, проте для оволодіння повним об'ємом інформації користувачу доводиться використувати декілька інтернет ресурсів, тож актуальною постає проблема створення web-сайту, який би був одним джерелом для вивчення мови, не вдаючись до пошуку кожного слова, відео, аудіо інформації по різних сайтах.

Повна назва створюваного сайту – “Соціальна мережа для вивчення іноземної мови”. Це застосування має бути призначене для людей, які хочуть вивчити мову, не докладаючи величезних фізичних, розумових і грошових витрат. Він добре підійде для дітей і дорослих, у яких до цього не було знайомства з іноземною мовою.

Соціальна мережа повинна використовуватися для вивчення іноземної мови людьми в яких абсолютно різний рівень знань мови. Також має бути націлена на оволодіння мовою дітьми.

Багато людей через лінгвістичні і нерозуміння усієї важливості вивчення другої мови, не можуть правильно підібрати методику навчання, внаслідок чого вивчення мови стає для них чимось неможливим, тож сервіс має містити всі найкращі і найпопулярніші методики та необхідні матеріали для швидкого опанування та оволодіння мовою.

Даний сайт також повинен реалізовувати “онлайн-помічник”, за допомогою якого користувач у режимі реального часу зможе вирішити і уточнити будь-які питання, які виникатимуть під час засвоєння навчального матеріалу.

Так як зараз дуже популярні та набувають широкого застосування додатки для смартфонів і КПК, соціальна мережа повинна мати можливість завантаження та встановлення додатка на телефон. Даний додаток має бути прототипом мережі. Маючий такий додаток в телефоні люди зможуть вивчати мову і користуватися сервісами даного сайту не лише дома сидячи за комп'ютером, а у будь-який момент часу маючи при собі телефон (у міському транспорті, у відпустці, на прогулянці, подорожуючи тощо). З поширенням такого додатка хочеться сподіватися на те, що кожна людина зможе порозумітися в незнайомій для нього країні.

Додаток у цікавій формі має показувати, як легко вивчити мову, розповість багато цікавої інформації про нього і допоможе полюбити його.

Важливою перевагою даного сервісу повинно бути те, що люди зможуть не лише вивчати іноземну мову, а й спілкуватися один з одним, обмінюватись аудіо, відео, фото інформацією пов'язаною з вивченням мови, шукати друзів, об'єднуватися в групи з знаннями одного рівня. Питання, які виникають під час навчання, користувачі зможуть вирішувати звертаючись не лише до “онлайн-помічника”, а і до інших користувачів. Задавати їм питання й отримувати відповіді у формі діалогу чи створюючи тематичні бесіди.

Для реалізації цих можливостей “Соціальна мережа для вивчення іноземної мови” повинна, відповідно до визначення даної мережі, забезпечувати:

- створення профілю, який міститиме інформацію про користувача і представитиме його в соціальній мережі;

- надання можливості обміну різномірною інформацією пов'язаною з вивченням мови;
- спілкуватися з іншими користувачами і знаходити нових друзів, що значно прискорить процес вивчення мови;
- об'єднуватися в групи з знаннями одного рівня;
- створювати і проводити тематичні бесіди [1–3].

Список використаних джерел:

1. Раскин Д. Интерфейс: новые направления в проектировании компьютерных систем : пер. с англ. / Раскин Д. – СПб : Символ-Плюс, 2004. – 272 с.
2. Нильсен Я. Веб-дизайн: анализ удобства использования веб-сайтов по движению глаз / Я. Нильсен, К. Перниче. – М. : Вильямс, 2010. – 480 с.
3. Мацеевский Н. Реактивные веб-сайты. Клиентская оптимизация в алгоритмах и примерах : учебн. пособ. / Н. Мацеевский // Интернет-Университет Информационных Технологий (ИНТУИТ), 2012. – 335 с.

АНАЛІТИЧНА МОДЕЛЬ УПРАВЛІННЯ КОНФІГУРАЦІЄЮ ІНФРАСТРУКТУРИ ЯК СЕРВІСУ ХМАРНИХ ОБЧИСЛЕНЬ

О. В. Іванченко, Р. А. Прокопенко

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

У сучасному світі подальші перспективи розвитку інформаційних технологій пов'язані з їх трансформацією в сферу хмарних обчислень. Тому більшість провайдерських центрів обробки даних (ПЦОД) прагнуть забезпечити гарантоване функціонування власної інфраструктури як сервісу хмарних обчислень (IaaS Cloud), мінімізуючи вартість простою фізичних машин (ФМ) за рахунок збільшення їх чисельного складу. Виходячи з цього, актуальною є задача управління конфігурацією IaaS Cloud з урахуванням забезпечення необхідного рівня надійності і мінімуму вартості простою фізичних машин при наданні хмарного хостингу.

На рис. 1 зображено діаграму функціонування IaaS Cloud з багатофункціональними пулами (гарячий, теплий і холодний) фізичних машин.

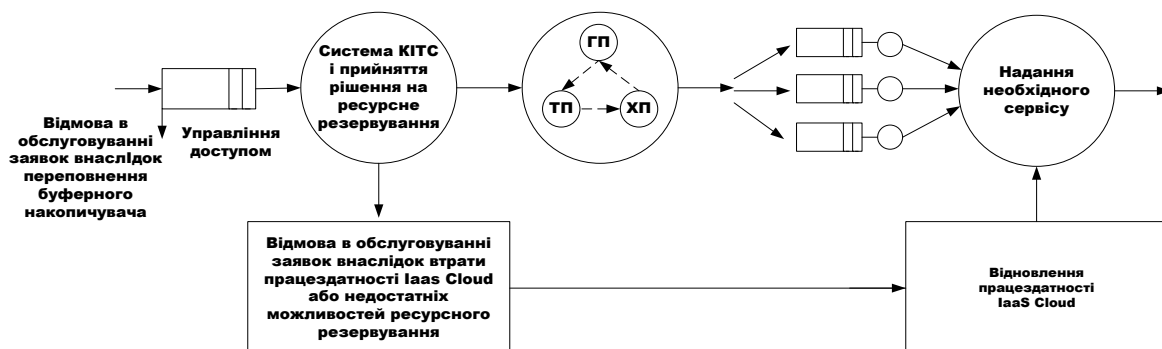

Рис. 1. Діаграма функціонування IaaS Cloud

Відповідно до зображеної на рис. 1 діаграми, управління конфігурацією хмарної інфраструктури здійснюється шляхом виявлення відмов і міграцій ФМ з одного пулу в інші. При відмові в обслуговуванні заявок внаслідок втрати працездатності IaaS Cloud або відсутності вільних фізичних машин в пулах виникає необхідність виконання поточного ремонту відповідної компонентної складової інфраструктури. Для оцінки рівня надійності IaaS Cloud було реалізовано напівмарківське моделювання [1], результати якого у вигляді графіка залежності стаціонарного коефіцієнта функціональної готовності (КФГ) $K_{Г, T}$ представлені на рис. 2.

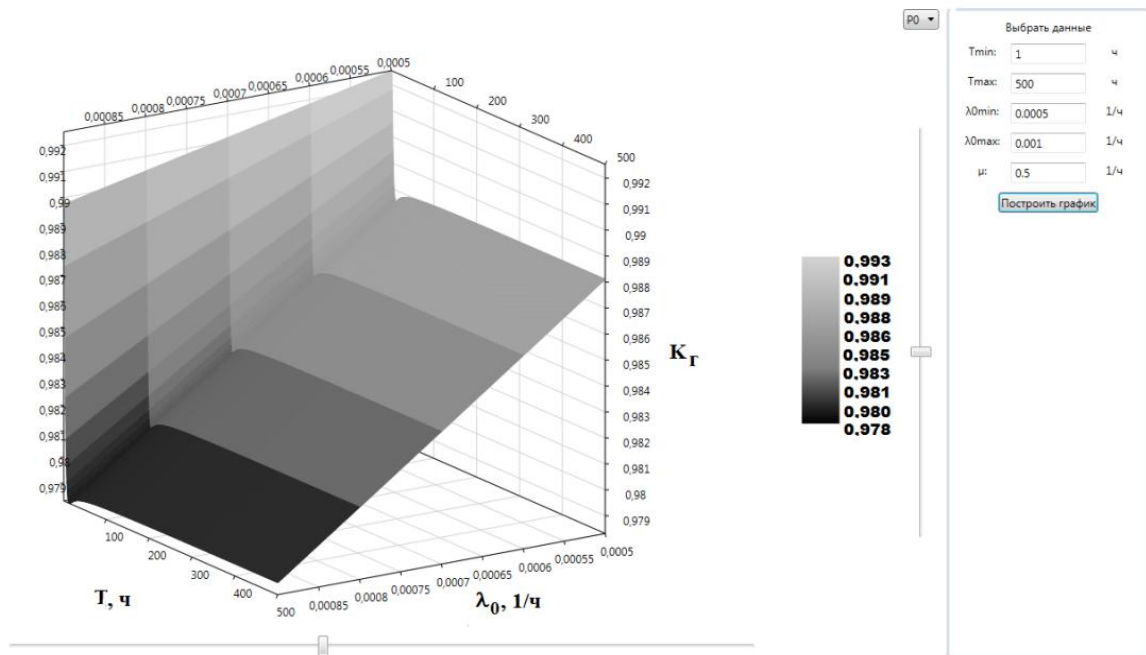

Рис. 2. Залежність $K_{Г, T}$ для $T = 500$ год., $\mu = 0,5$ 1/год

Результати моделювання (рис. 2) свідчать про досить високий рівень функціональної готовності IaaS Cloud. Тоді оптимізаційний критерій можна записати у такому вигляді:

$$\xi = \left\{ \begin{array}{l} K_{Г, T} \geq K_{Г, \text{тр}}, \\ C_{\text{пр}} \xrightarrow{\min} C_d \cdot \max \{ t_{\text{пр}} - t_{\text{пр}}^* \} \end{array} \right\} \quad (1)$$

де $K_{Г, \text{тр}}$ – необхідне значення КФГ IaaS Cloud, яке задається відповідно до вимог міжнародних стандартів;

$C_{\text{пр}}$ – загальна вартість втрат внаслідок простою IaaS Cloud (ум. од.);

C_d – питома вартість втрат внаслідок простою IaaS Cloud (ум. од./хв);

$t_{\text{пр}}$ – фактичний час простою IaaS Cloud (хв);

$t_{\text{пр}}^*$ – гранично допустимий час простою, при досягненні якого ПЦОД повертає користувачеві частину вартості хмарного сервісу.

Отримані результати (рис. 2), оптимальні за Парето, можуть бути використані для визначення раціональної тривалості функціонування IaaS Cloud.

Список використаних джерел:

1. Безопасность критических инфраструктур: математические и инженерные методы анализа и обеспечения / под ред. В. С. Харченко ; Министерство образования и науки Украины, Национальный аэрокосмический университет им. Н. Е. Жуковского “ХАИ”, 2011. – 641 с.

2. Ghosh R. Scalable Analytics for IaaS Cloud Availability [Електронний ресурс] / R. Ghosh, F. Longo, F. Frattini, S. Russo, Kishor S. Trivedi // IEEE Transactions On Cloud Computing. – 2014. – Vol. 2. – No. 1. – P. 57–70. – Режим доступу : http://www.researchgate.net/profile/Kishor_Trivedi2/publication/261923705_Scalable_Analytics_for_IaaS_Cloud_Availability/links/0f31753648d22cc28f000000.pdf

АНАЛІЗ СИСТЕМ ВИЯВЛЕННЯ АНОМАЛЬНИХ ТРАФІКІВ В ІНФОРМАЦІЙНИХ МЕРЕЖАХ

В. М. Пономарьов

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

Завдання аналізу мережного трафіка здобуває все більшу актуальність у зв'язку з розвитком і впровадженням нових мережних технологій в інформаційних системах, а також появою великої кількості нових мережних протоколів прикладного рівня. В якості найбільш важливих задач та їхнього практичного застосування можна виділити:

аналіз трафіка з метою виявлення проблем у роботі мережі (у тому числі несанкціонованій активності);

відновлення потоків даних (“прослуховування”);

запобігання різних мережних атак;

збір статистики.

За комплексного підходу до аналізу мережного трафіка, першою чергою, слід розділити його на три незалежні підзадачі: перехоплення трафіка, його зберігання та аналіз.

Система аналізу повинна забезпечувати захват 100 % трафіка, а також надавати ефективні методи аналізу й навігації по його результатах. Захват трафіка здійснюється за допомогою сніфферів. Сніффер – це програма або програмно-апаратний пристрій, призначений для перехоплення трафіка. У рамках конкретних продуктів можуть бути реалізовані додаткові можливості, наприклад, розбір заголовків мережних протоколів, фільтрація за заданими критеріями, відновлення сесій. Перехоплення мережного трафіка може здійснюватися:

за допомогою “прослуховування” мережного інтерфейсу;

підключенням сніффера в розрив каналу;

за допомогою аналізу побічних електромагнітних випромінювань;

через атаку на каналному або мережному рівнях, що приводить до перенаправку трафіка на сніффер.

Усі програмні сніффери можна умовно розділити на дві категорії: сніффери, що підтримують запуск із командного рядка, і сніффери, що мають графічний інтерфейс. При цьому відзначимо, що існують сніффери, які поєднують у собі обидві можливості. Крім того, сніффери відрізняються один від одного протоколами, які вони підтримують, глибиною аналізу перехоплених пакетів, можливостями по налагодженню фільтрів, а також можливістю сумісності з іншими програмами.

Практично всі пакетні сніффери дозволяють робити аналіз декодованих пакетів (саме тому пакетні сніффери також називають пакетними аналізаторами, або протокольними аналізаторами). Сніффер розподіляє перехоплені пакети зарівнями та протоколами. Деякі аналізатори пакетів здатні розпізнавати протокол і відображати перехоплену інформацію. Більшість аналізаторів протоколів розпізнають значну кількість різних протоколів й уміють описувати й декодувати їх за іменами. Сніффер може бути встановлений як на маршрутизаторі, так і на кінцевому вузлі мережі.

Більшість існуючих інструментів, як правило, проводить розбір заголовків мережних протоколів, а також відновлює сесії (базовий аналіз). Водночас існують досить специфічні завдання, для яких може не виявитися готового інструмента, наприклад:

- аналіз тунельованих протоколів довільної глибини;
- аналіз сесій на рівні додатків (виділення зв'язків між потоками даних, переданих по мережі);
- виконання певних сценаріїв (скриптів) у випадку виявлення в трафіку попередньо заданих сигнатур.

Контроль за трафіком в інформаційній мережі може здійснюватись за допомогою встановлення та настроювання міжмережєвих екранів на декількох її ключових вузлах. Це дозволяє розмежувати доступ до основних ресурсів, і тим самим забезпечити деякий рівень безпеки для мережі в цілому. Таке рішення є невід'ємною частиною комплексного захисту.

Досконалішим методом є використання NIDS (Network Intrusion Detection Systems). Існує кілька типів таких систем, від безкоштовного програмного забезпечення з відкритим вихідним кодом до дорогих програмно-апаратних комплексів, розроблювальних, звичайно, великими виробниками мережного встаткування (наприклад, Cisco). У таких системах для ідентифікації аномального трафіку використовуються періодично оновлювані бази даних сигнатур уже відомих мережних атак.

Одним із підходів аналізу є такий, що створює індивідуальні, для кожної мережі, аналізатори трафіка, які виявляють підозрілі пакети з урахуванням особливостей конкретних інформаційних мереж. Це дозволяє позбутися великої кількості неправильних спрацьовувань (що є однією із серйозних проблем при розробці NIDS – систем), а також у ряді випадків дозволяє виявити атаки й шкідливе програмне забезпечення невідомого раніше типу. У багатьох NIDS – системах є модулі, покликані вирішувати завдання пошуку аномальних трафіків

невдомих типів, але вони засновані на евристичних гіпотезах загального характеру, і результати їхньої роботи не можуть уважатися цілком достовірними. Такий підхід дає можливість виявляти не тільки шкідливий трафік, але й трафік, сам собою, що є безпечним, однак, що свідчить про проблеми в інформаційній мережі, таких як пошкодження встаткування або нецільове використання ресурсів користувачами.

Як програмні продукти, що забезпечують аналіз трафіку, можуть бути використані такі, як TMeter, система виявлення аномального трафіка (СВАТ – компанії T-soft), утиліта CommView (компанії Tamosoft), BWMeter, Wireshark.

Аналіз вищезазначених програмних продуктів дозволяє стверджувати, що програмний продукт Wireshark у цілому відповідає вимогам комплексного аналізу трафіка та виявлення аномалій, з метою забезпечення захисту та надійної працездатності інформаційної мережі.

ЩОДО КРИТЕРІЇВ ВИБОРУ ВІДЕОРЕЄСТРАТОРІВ

Б. І. Бабенко

**(Державний науково-дослідний інститут митної справи,
м. Хмельницький)**

З історичного огляду, який здійснено автором, встановлено, що з часу винаходу відеореєстратора (ВР), він був і залишається (як правило) основним компонентом систем відеоконтролю (СВК), зокрема, і систем інтелектуального відеоконтролю (СІВК). У СВК ВР, практично повсюдно, замінили собою, що використовувалися для цих цілей відеомагнітофони та квадратори, від яких залежала продуктивність СВК. Відомо, що уся сутність дій ВР полягає в отриманні відеосигналу від відеокамери, перетворенні його у свій формат, виводу на монітор або архівуванні на жорсткому диску.

Так як від ВР залежить продуктивність СВК, то і вибір його залежить від багатьох факторів, серед яких розглядають: місце установки (монтажу); необхідну якість запису; зручність управління; наявність додаткових функцій; сумісність з іншим обладнанням і, звичайно, ціна. Тобто, у кожному конкретному випадку щодо вибору ВР необхідно враховувати відповідні критерії (набір певних функцій), так як ВР являє собою вже закінчене обладнання, розраховане на дискретну кількість відеоканалів (2-4-8-16-32-64 канала). Тому, необхідно постійно реагувати на нові технологічні рішення у сфері відеобезпеки та передбачати вигоду необхідність удосконалення експлуатуємих СВК.

І не дивно, що в такому різноманітті складно вибрати, не тільки ту саму технологію, але і самі засоби забезпечення відеоконтролю (ВК), які задовольняли потреби користувачів СІВК. Так, вибір ВР, як і будь-якого іншого технічного обладнання для систем відеобезпеки, не терпить поспіху, і повинен виходити з конкретних умов планованого використання й поставлених завдань.

Однією з важливих функцій вибору ВР може стати можливість виконання декількох операцій одночасно. За цією ознакою ВР умовно поділяються фахів-

цями на дуплексні (здатні виконувати 2 операції одночасно), триплексні (3 операції) і пентаплексні (5 операцій). Наприклад, ВР, що працює в режимі пентаплекс, може одночасно виводити зображення з підключених відеокамер, здійснювати і відтворювати запис, робити резервне копіювання і передавати дані мережевого клієнта тощо.

За результатами аналізу інших основних функцій і відмінностей ВР, їх можна умовно розділити на 2 типи-реєстратори промислового виробництва (“standalone”, автономний) та на базі ПК (PC-base). У кожного з них є свої особливості. ВР: “standalone”, стабільніші в роботі, оскільки використовують операційну систему, як правило засновану на базі Linux або RTOS. ВР: з операційною системою RTOS захищені від втрати частини відеоінформації у разі відключення електроживлення; в операційних системах Windows або Linux, відеоінформація спочатку накопичується в оперативній пам’яті і порціями записується на диск, тому навіть при короткочасному відключенні електроживлення частина інформації може втрачатися; зібрані в заводських умовах, виключають самостійне складання і підбір комплектуючих, дорожчі, ніж ВР на базі ПК, дорожчі в ремонті, оскільки використовують унікальні запчастини. ВР на базі ПК (PC-base): створюються самостійно, з використанням комплектів багатоканальних плат відеозахоплення і ПК, прості у використанні і налаштуванні, оскільки мають інтуїтивно зрозумілий графічний інтерфейс і зазвичай працюють в операційній системі Microsoft Windows. Дешевші, ніж ВР “standalone”, завдяки використанню стандартних комп’ютерних комплектуючих, простіші і дешевші у ремонті. Можлива модернізація (установка сучасніших модулів, додаткових дисків тощо), завдяки модульній конструкції. Як правило, такі ВР мають всі недоліки операційної системи Microsoft Windows, тому менш стабільні в роботі.

Рішення щодо критерія вибору ВР повинно, також, виходити з: визначення швидкості записів, при якій забезпечується необхідна якість зображення та формат стиснення відеопотоку. Якість запису відеоподій визначається роздільною здатністю зображення та швидкістю його запису. Однак часто при максимальному дозволі не забезпечується заявлена швидкість запису і, навпаки, при максимальній швидкості запису не забезпечується максимальна роздільна здатність. Тож для правильної оцінки якості одержуваного відеозображення необхідно з’ясувати, при якій швидкості запису забезпечується необхідна роздільна здатність зображення по кожному каналу. Вибираючи ВР, потрібно звертати і увагу на можливості формату стиснення відеоінформації. Зазвичай використовуються сучасні міжнародні стандарти відеокompresії H.264/MPEG4 та ін., у яких реалізовані новітні технології стиснення даних, поліпшена передача кольору, чіткість зображення тощо; наявність програмного забезпечення та відеовиходів обладнання; можливість підключення мережевого комп’ютера; забезпечення управління зовнішнім устаткуванням та пошуку файлів, записаних за детектором руху; його здатність ідентифікувати обличчя, номерних знаків тощо.

Очевидно, що ВР сьогодні стали унікальними як за функціональністю, так і за ефективністю, які відповідають параметрам високої чіткості та роздільної

здатності апаратури. Тож своєчасна реалізація цих та інших критеріальних факторів вибору ВР у процесі модернізації системних ВР забезпечить: підвищення рівня контролю за ситуацією в пунктах пропуску автомобільного сполучення на державному кордоні України (АПП) та ефективність реагування на правопорушення в місцях і на об'єктах його інфраструктури; безпеку здійснення митної справи та зменшення кількості правопорушень в АПП; посилення захисту його уразливих зон; цілеспрямовані заходи ДФС щодо своєчасного пристосування функціонування інфраструктури СВК, до умов використання нового обладнання, яке здійснюватиме формування та передачу відеозображення у стандарті 4K/Ultra, роздільна здатність якого учетверо перевищує таку у Full HD.

ВИКОРИСТАННЯ СИТЕМ ВІДЕОКОНТРОЛЮ: ОСОБЛИВОСТІ СТРУКТУРНОЇ СХЕМИ

Б. І. Бабенко, Д. Ю. Мартинов

**(Державний науково-дослідний інститут митної справи, м. Хмельницький,
апарат Державної фіскальної служби України, м. Київ)**

Сучасною основою сфери забезпечення безпеки діяльності автомобільних пунктів пропуску ДФС на митному кордоні України (АПП) стають новітні електронно-оптичні сервіси. Подібний захист здійснюється різними системами відеоконтролю (СВК), структурні схеми яких різняться складом засобів відеоконтролю (ЗВК). Найбільш істотну роль у їх структурі відіграють відеокамери (камери), оскільки саме вони здійснюють візуальний відеоконтроль (ВК) за об'єктами митної інфраструктури, процесом здійснення митних процедур та за роботою персоналу в режимі "реального часу" (в робочій час), формують та транслюють відеоподії на монітори митниць та Моніторингового центру ДФС.

Найперші камери були створені шотландським інженером Д. Бердом, які працювали на електромеханічному диску Ніпкова і були використанні ВВС в експериментальних телепередачах у 1930 р. Цілковито-електронні розробки засновані на електронно-променевої трубі, як наприклад Іконоскоп В. Зворикіна та дисектор Ф. Фарнсуорта, у 1940 р. витиснули систему Д. Берда, яка залишалася в широкому використанні до 1980 р., до появи камер заснованих на технологіях побудови логічних електронних схем та "розумного" відео. На сьогодні камера – це узкоспеціалізований пристрій: формуючий відеосигнал у стандартному та цифровому форматі, що забезпечує збереження відео, звукові дані та функціонування СВК. Крім того, вони можуть розрізнятися за формою виконання, зокрема: вуличні (з денним/нічним режимом зйомки, кольорові/монохромні); внутрішнього спостереження (з різним дизайном корпусу); купольні. Купольний кожух дозволяє повертати камеру практично у всіх напрямках. Має вигляд Вох-камери (герметичний кожух, змінний об'єктив, можливість використання в різних умовах); із забезпеченням кольорового/чорно-білого зображення; циліндричні (фокусна відстань – фіксована, об'єктив – незмінний, вологозахисний). Місця монтажу обмежені (стіни, стеля); бездротові. Особливостями яких є:

більш висока вартість; підвищена мобільність; компактність за розмірами; муляжні; РТЗ поворотні (внутрішні й зовнішні). Дозволяють охопити велику територію, управляються дистанційно. У більшості випадків вибір типу камери визначається вимогами, які пред'являються до СВК. Водночас ефективно їх використання залежить від можливостей її устаткування щодо генерації чіткого зображення об'єкта ВК.

Тому, за необхідності здійснення модернізації існуючих СВК, як складових системи інтелектуального ВК (СІВК), бажано дотримуватися: наступних вимог, зокрема, щодо: визначення (уточнення) підохоронних зон та/або об'єктів (ПЗО) ВК; вибору і розміщення необхідної кількості камер на підставі їх технічних характеристик, параметрів системи та розташування ПЗО, за якими потрібно вести ВК; обмеження щодо доступу персоналу технічного обслуговування при деяких видах монтажних робіт при встановленні камер тощо; критерії щодо вибору камер та об'єктів, визначаються вимогами щодо: забезпечення реальної чутливості камери (мінімальної освітленості у люксах), за наявності об'єктів камер з відповідним числом світлосили, передбачаючи мінімальну освітленість та її мінливість, включаючи і інфрачервону підсвітку (забезпечує функціонування камери в умовах мінімальної освітленості) та ін.; забезпечення необхідної фокусної відстані об'єктива (забезпечується чутливість зображення в камері, в зоні відеоконтролю; роздільної здатності камери та об'єктива, які повинні бути такими, щоб забезпечувалася деталізація відеоінформації про ПЗО; розмірів зображення, яке відтворюється об'єктивом – повинні бути рівними чи більшими, ніж відповідна діагональ електронно-оптичного перетворювача камери.

Зазначимо, що вибір об'єктива відеокамери, його типу є важливим, так само як і вибір камери. Недостатня якість об'єктива може значно знижати загальну продуктивність СВК. Тож при виборі об'єктива необхідно враховувати, зокрема: кут зору об'єктива так як він може бути обмежений пристроєм розгортки відеомонітору; можливість освітлення відеоматриці в камері (визначається структурою об'єктива і залежить від співвідношення числових значень відкриття його отвору та трансфокації); внутрішню дифракцію та викривлення об'єктива, що може значно зашкодити якості відеозображення тощо.

Крім того, обладнання камери повинно відповідати загальним вимогам навколишнього середовища та правилам безпеки при виборі місця розташування. При виборі камери, необхідно також уточнювати: баланс білого кольорової камери; чіткі межі електронної діафрагми; тривалість часу експозиції для забезпечення чіткості руху; спектральну чутливість до типу освітлення; наявність зовнішньої синхронізації та резервного електроживлення.

Тому за необхідності оновлення засобів структурної схеми існуючих СВК, необхідно також уточнювати: стан ПЗО, за якими потрібно вести ВК; кількість камер і місця їх встановлення, що є обов'язковою вимогою до ПЗО; наявність чи необхідність додаткового освітлення; типи камер і обладнання в залежності від умов середовища, де встановлено або будуть встановлені камери; конфігу-

рацію центра спостереження; джерела електроживлення; та визначати функціональні характеристики здійснення її експлуатації; можливості здійснення технічного обслуговування тощо.

Отож, прогрес не стоїть на місці і сучасні засоби ВК розвиваються стрімкими темпами, витискуючи старі засоби забезпечення ВК, що раніше активно використовувалися, зокрема, це відноситься і до відеокамер. Крім того, грамотне та своєчасне поліпшення структури СВК підвищуватиме і рівень ефективності СІВК, зокрема, прискорюватиме здійснення митних процедур, зумовлених метою переміщення товарів через митний кордон України.

СТВОРЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ ДЛЯ ПОПЕРЕДНЬОЇ ОБРОБКИ ГРАФІЧНИХ ДАНИХ У ЗАДАЧАХ РОЗПІЗНАВАННЯ ОБРАЗІВ

Ю. В. Ульяновська, К. І. Ващенко

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

З розвитком комп'ютерних технологій підвищуються людські потреби щодо можливостей її використання. Комп'ютерна обробка зображень та розпізнавання образів є актуальною задачею, яка пов'язана з необхідністю розширення спектру можливостей звичайного зображення.

У ХХІ ст. особливих труднощів для обробки зображень та розпізнавання образів фактично не існує. Створена велика кількість програмного забезпечення (ПЗ), що може вирішити ці питання. Вони різняться між собою інтерфейсом, алгоритмами, можливостями. Не все ПЗ просте у користуванні для звичайного користувача, тому без належної бази знань користування ними може ускладнити процес. Більшість цих програм є ліцензійними та небезкоштовними. Всі ці фактори впливають на вибір користувачем ПЗ.

Методи обробки зображень відіграють значну роль у наукових дослідженнях, промисловості, криміналістиці, медицині, космічних дослідженнях та інформаційних системах. Прикладами застосування цих методів є використання у медицині для роботи з кольоровими томограмами для полегшення лікарям у встановленні чіткого діагнозу.

Завданням роботи – розробка програмного продукту для попередньої комп'ютерної обробки зображень з метою подальшого розпізнавання образів.

Програмний продукт може використовувати користувач, який не має спеціальних знань у комп'ютерній обробці зображень, оскільки передбачена можливість автоматичної обробки зображення, а саме: покращити його яскравість, збільшити або навпаки зменшити контрастність, висвітлити або затемнити зображення. Основна функція програми – виконання відповідних алгоритмів для отримання бажаного користувачем зображення. Програмний продукт має функціонувати практично на будь-якому комп'ютері і з будь-якою ОС, працювати стабільно, мати інсталятор.

Програма обробки зображень повинна вирішувати наступні завдання:

- створення простого та водночас багатofункціонального інтерфейсу для користувача;
- авторизований вхід в систему;
- розробку бази користувачів;
- завантаження вхідних зображень відповідних графічних форматів: .BMP; .GIF; .JPEG; .PNG; .TIFF; .WMF;
- обробку зображень за допомогою простих, але водночас ефективних методів: фільтрації Евкліда, інвертування, вирівнювання гістограми, корекції яскравості, гамма-корекції, корекції контрастності, підвищення чіткості, бінаризації та препарування.
- можливість вибору використання необхідного методу для обробки зображення;
- можливість створення бази для зберігання результуючих зображень;
- можливість збереження результатів обробки в різних графічних форматах, а саме: .BMP; .GIF; .JPEG; .PNG; .TIFF; .WMF.

Приклад обробки зображення наведено на рис. 1.

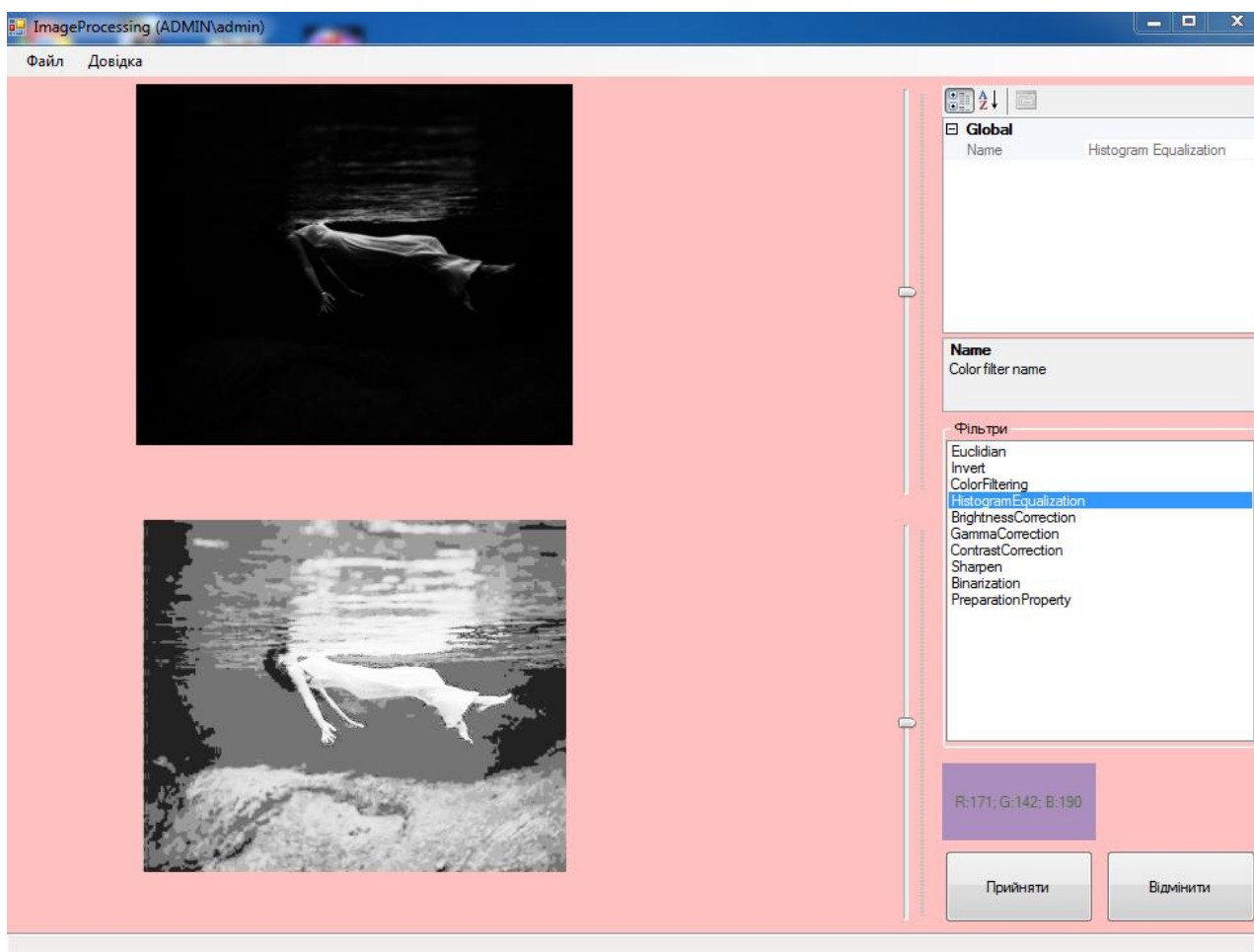

Рис. 1. Приклад роботи автоматизованої системи

Мета створення програмного забезпечення – простота у використанні будь-яким користувачем, дані користувача будуть захищені паролем, що підвищить безпеку їх доступу, підвищена функціональність, так як програма включає алгоритми, які будуть корисними у різних предметних галузях.

Основна функція програми – виконання відповідних алгоритмів для отримання бажаного користувачем зображення.

ЗАСТОСУВАННЯ ПРЕДМЕТНО-ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ ДЛЯ ПОДОЛАННЯ СКЛАДНОСТІ В ПРОЕКТУВАННІ АІС СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ

В. В. Костенко, О. О. Дяченко

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

Інформаційній технології активно впроваджуються у різні сфери суспільного життя, і страхова галузь не є винятком. Роль інформаційних систем полягає в тому, щоб автоматизувати певний процес, тобто зробити його більш зручнішим у використанні, зменшити час виконання певних дій та тим самим досягти підвищення продуктивності праці робітників. Впровадження комп'ютерних технологій дуже цінується на підприємствах та організаціях, оскільки це не тільки економить час, який був затрачений на виконання певної роботи, а й підвищує зручність та простоту використання, що може слугувати фактором для залучення нових клієнтів і як наслідок отримання ще більшого прибутку.

Основною метою створення АІС в страхових компаніях є забезпечення такого рівня управління діяльністю компаній, при якому комплексно реалізуються такі задачі: проведення в задані терміни багатоваріантних розрахунків, пов'язаних з рухом договорів страхування; автоматизації процесу обліку договорів по всіх видах страхування; досягнення найкращих показників розвитку всіх видів майнового і особистого страхування; прийняття найкращих планових рішень за прибутками та видатками грошових коштів контроль отримання прибутку.

Впровадження комп'ютерних технологій охоплює ще й такий важливий аспект, як контролювання обігу грошових коштів, а саме при правильному та свідомому використанні інформаційно-аналітичної системи, яка оброблює велику кількість різної інформації по клієнтам, можна робити досить точні та корисні прогнози щодо приходу та витрат певної суми грошей, виплат коштів, які можна буде в подальшому інвестувати та розрахунок оптимального терміну інвестування.

Форми введення полісів уніфіковані, але так як поліс для кожного страхового продукту має свою специфіку в АІС має бути передбачено настроювання страхового продукту. При внесенні даних у екранну форму поліса, страхувальник вибирається з довідника клієнтів, або вводить інформацію про клієнта у процесі введення даних у поліс.

Також впровадження комп'ютерних технологій може слугувати для певного збору й аналізу даних, що належать страховій компанії, тобто всю інформацію, що міститься у різних архівах страхової компанії слід профільтрувати,

тобто виокремити дійсно важливу інформацію, що буде нести користь у подальшому аналізі від інформації, що вже втратила свою актуальність та може бути знищена. Важливо розподілити інформацію по певним категоріям, що її характеризують. Вищезазначені дії виконуються для аналізу даних, їх агрегування та отримання певних результатів, що будуть корисні в подальшому у прогнозуванні.

Деякі фактори, які впливають на проектування програм мають технічний характер. Багато часу йде на проектування мереж, баз даних та інші технічні аспекти програмного забезпечення. Тому одним з важливих напрямків вдосконалення обробки інформації в страхових компаніях в нинішній час є створення автоматизованих інформаційних систем, що базуються на застосуванні економіко-математичних методів, засобів обчислювальної техніки і розвиненої мережі передачі даних.

І все ж головна складність у багатьох програмних продуктах зовсім не технічна. Її витoki – у самій предметній області, в тій галузі знання, якою займається користувач програми. Варто зазначити, що реалізація вузькоспеціалізованих складних систем вимагає серйозного підходу до моделювання архітектури предметної області, який дає розробникам схему взаємодії робочих груп, зайнятих у проектуванні, і дозволяє систематично зосередитися на функціях і можливостях, найхарактерніших і важливих для організації споживача. Якщо складну структуру предметної області не відобразити в архітектурному проекті програми, то не матиме ніякого значення якісна проробка технічної інфраструктури. Для успішного проектування програм необхідно систематично підходити до цього основного аспекту програмування. У більшості програмних проектів основна увага має бути зосереджена на логічній структурі предметної області і взаємозв'язках в ній. Архітектура складного програмного забезпечення повинна ґрунтуватися на моделі предметної області.

Предметно-орієнтоване проектування – це і спосіб мислення, і система пріоритетів, покликана прискорити розробку програмних продуктів, які застосовуються в складних галузях діяльності. Слід зазначити, що це технічно складний процес, але він окупає себе багаторазово, відкриваючи широкі можливості там, де більшості програмних проектів не залишається нічого більше, як піти в минуле.

АНАЛІЗ ІНТЕРНЕТ-МАГАЗИНІВ У КОНТЕКСТІ ПРОЕКТУВАННЯ СИСТЕМИ ПІДТРИМКИ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ ВИБОРУ КОМП'ЮТЕРНОЇ ТЕХНІКИ З УРАХУВАННЯМ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ПРІОРИТЕТІВ

К. В. Смоктій, М. Д. Клеймьонов

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

Задача вибору комп'ютерної техніки актуальна для кожної сучасної людини у зв'язку з великою різноманітністю пристроїв, моделей, функціональності, кольору тощо. Безумовно, здійснити якісний вибір дозволяють механізми пошуку та підбору товарів в інтернет-магазинах.

На основі вибору ноутбуків за різними критеріями категоризації, пошуку, фільтрації та сортування було проведено аналіз популярних наявних українських та закордонних інтернет-магазинів: Amazon, EBay, Best Buy, Rozetka, FotoMag, Эльдорадо, Алло. Результат аналізу наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Аналіз функціональності пошуку, фільтрації та сортування інтернет-магазинів

Назва критеріїв							
Глибина категоризації	3	2	2	3	3	3	3
Пошук							
– за категоріями	+	+	+	+	+	+	+
– якість пошуку (від 1 до 5)	4	2	5	5	5	4	4
Фільтр							
– за виробником	+	+	+	+	+	+	+
– за діагоналлю дисплея	+	-	+	+	+	+	+
– за ціною	-	+	+	+	+	+	+
– за типом ОС	+	-	+	+	+	+	+
– за об'ємом ОЗП	+	-	+	+	+	+	+
– за кількістю ядер процесора	+	-	-	+	+	-	-
– за масою	+	-	-	+	+	+	+
– за типом жорсткого диска	+	-	+	+	+	-	+
– за часом роботи від батареї	+	-	-	-	-	-	-
– за типом графічного адаптера	+	-	-	+	+	+	+

– за типом дисплея	-	-	-	+	+	-	+
– за швидкістю процесора	+	-	+	-	-	-	-
Сортування							
– зменшення рейтингу	+	-	+	+	+	+	+
– зменшення ціни	+	+	+	+	+	+	+
– збільшення ціни	+	+	+	+	+	+	+
– за алфавітом	-	-	+	-	+	+	+
– за критеріями споживача	-	-	-	-	-	-	-

Як бачимо з таблиці, аналіз проводився за глибиною категоризації, що представляє собою максимальну кількість рівнів деталізації, чим більше їх, тим точніше буде результат, необхідний користувачу, за якістю пошуку, що необхідно розуміти, як відповідність результату до запиту а також відсутність “сміття”, за асортиментом фільтрів та за різними видами сортування. Проаналізувавши результати, серед запропонованих інтернет-магазинів виділимо 3 найкращі: Best Buy, Rozetka, Amazon.

Однак згідно з проведеним аналізом у кожному з розглянутих інтернет-магазинів немає можливості врахувати індивідуальні пріоритети клієнта під час сортування отриманого результату, що збільшує час вибору. Тож актуальне завдання розробки системи підтримки прийняття рішень вибору комп’ютерної техніки з урахуванням індивідуальних пріоритетів, яка збільшить ефективність самого процесу вибору, буде інноваційним продуктом. Відповідна система прийняття рішень буде реалізована у вигляді веб-додатку на базі гнучкої хмарної платформи компанії Microsoft Windows Azure, за допомогою мови програмування JavaScript та реляційної бази даних (сховище даних SQL), яка також буде розташована у хмарному середовищі.

АНАЛІЗ НАЯВНИХ ТУРИСТИЧНИХ САЙТІВ У КОНТЕКСТІ ПРОЕКТУВАННЯ АВТОМАТИЗОВАНОЇ ПІДСИСТЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ОПТИМАЛЬНИХ ТУРІВ І ПУТІВОК ДЛЯ КЛІЄНТІВ ТУРИСТИЧНОЇ ФІРМИ

К. В. Смоктій, М. Ю. Лашков

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

У сучасних умовах різкого збільшення мобільності населення й підвищення популярності туризму як внутрішнього, так і міжнародного, актуальною є розробка програмного забезпечення, яке з урахуванням індивідуальних переваг клієнта формує оптимальний для нього туристичний тур. Розглянемо та про-

аналізуємо наявні сайти туристичних агентств, таких як туроператор “Альянс” (м. Київ, <http://www.alliance.ua>), група туристичних компаній “Кандагар” (м. Москва, <http://www.kandagar.com>), туристична компанія “Акорд-Тур” (м. Львів, <http://www.akkord-tour.com.ua>), туристичне агентство “Світлана Тур” (м. Київ, <http://www.svitlanatour.com.ua>), туристична компанія “Феєрія” (м. Київ, <http://www.feerie.com.ua>). Результат аналізу наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Аналіз функціональності сайтів туристичних компаній

Сайти критерії	Ціна	Тип транспорту	Вибір готелю	Вибір місця	Дні	Вибір дат	Категорія тура	Формування нового тура	Опис
alliance	+	+	-	+	+	-	+	-	+
kandagar	-	-	-	+	+	+	-	-	+
akkord-tour	+	-	-	+	+	+	-	-	+
svitlanatur	-	-	-	+	-	+	+	-	+
feerie	+	-	-	+	+	+	-	-	+

Згідно з проведеним аналізом функціональності сайтів туристичних компаній виявлено, що за наявності гнучких фільтрів і пошуку інформації жоден з сайтів не має механізмів формування індивідуального тура. Тобто існуючі системи, що представлені на сайтах різних туристичних фірм, не дозволяють людині повністю керувати своїм відпочинком, а тільки слідувати вже складеним маршрутом і вибирати з малої кількості критеріїв для пошуку тура, орієнтуючись на недостатню інформація по конкретному туру, що обумовлює актуальність і інноваційність теми магістерської роботи по розробці системи підтримки прийняття рішень формування туру туристичним оператором.

Але кожен із наведених сайтів має і свої переваги. Так, наприклад, сайт туроператору “Альянс” єдиний, що надає можливість вибрати тип транспорту для подорожі та має усі стандартні параметри вибору окрім підбору дат, тому його можна вважати найдосконалішим з наведених. На друге місце потрібно помістити туристичну компанію “Акорд-Тур” завдяки тому, що сайт має повний набір стандартних критеріїв “ціна”, “вибір місця”, “дні”, “Вибір дат”, яких не вистачає іншим представникам цього списку. Найгіршими показниками визначається туристичне агентство “Світлана Тур”, тому що сайт має досить примітивний дизайн та малу кількість критеріїв вибору, наприклад, відсутні два основних показників “ціна” та “дні”, що ускладнює роботу й обумовлює недоцільність використання цього ресурсу.

АВТОМАТИЗАЦІЯ ПРОЦЕСІВ ТЕСТУВАННЯ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

І. В. Лавренюк, А. В. Бурдейна

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

Програмні продукти демонструють стійку тенденцію до зростання і ускладнення. Це природно – продукти розвиваються, в них з'являються нові функції і можливості. Але при цьому зростає також складність самих продуктів, взаємозв'язків їх компонентів і підсистем, інтеграція з іншими додатками. Все це створює значну ймовірність виникнення дефектів в програмному забезпеченні.

Тож зараз тестування є неодмінною умовою успішного функціонування як для гігантів індустрії таких як Google, Microsoft, IBM чи Oracle, так і для розробників програмного забезпечення “під замовлення”.

Під автоматизацію процесу тестування в широкому сенсі розуміється використання інструментів на будь-якій фазі фундаментального процесу тестування. Це можуть бути інструменти для автоматичної генерації звітів за результати тестування, інструменти для створення тестових даних тощо.

Інструменти тестування можуть поліпшити його ефективність шляхом автоматизації повторюваних завдань. Засоби тестування також можуть поліпшити надійність тестування шляхом, наприклад, автоматизації порівняння великих обсягів даних чи емуляції користувацької поведінки.

Сьогодні ринок програмного забезпечення, що асистує тестуванню досить різноманітний. Є безліч засобів тестування, які підтримують різні його аспекти. Існуючі інструменти можна класифікувати за декількома критеріями – цілі, вартість (комерційні, безкоштовні, з відкритим кодом), за технологією, що покладено в основу тощо.

Первинним кроком для створення автоматизованої системи тестування є визначення основних алгоритмів для рішення певних задач, розробка головних кроків їх проведення.

Одним із варіантів такого тестування є метод чорного ящика, що добре зарекомендував себе для рішення задач з обробкою великих обсягів даних.

Використовуючи метод чорного ящика протестувати задачу перевірки PIN-коду банкомата, враховуючи певні умови його обслуговування. Важливі варіанти умов представлені на графі рис.1.

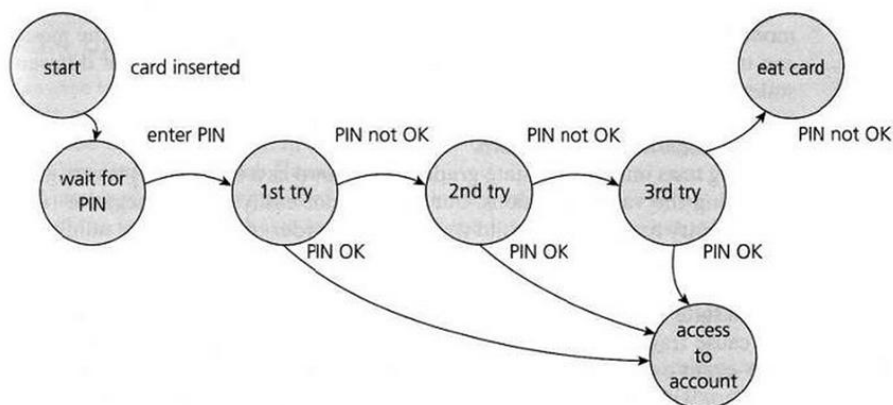

Рис. 1. Граф роботи системи

Для початку визначаємо класи еквівалентності та записуємо базовий набір сценаріїв:

- коли PIN-код введений правильно з першого разу;
- всі 3 рази було введено невірний PIN-код;
- код введений вірно з другого разу;
- код введений вірно з третього разу.

Перераховуємо всі комбінації подій/умов з діаграми переходів станів, а потім створюємо таблицю, що відображає всі можливі комбінації станів та подій. Кожний рядок повинен мати 4 поля (рис. 2): “Поточний стан”, “Подія/умова”, “Дія”, “Новий стан”.

Поточний стан	Подія/умова	Дія	Новий стан
start	PIN OK	NA	NA
start	PIN not OK	NA	NA
start	enter PIN	NA	NA
start	card inserted	вставить карточку	wait for PIN
wait for PIN	PIN OK	NA	NA
wait for PIN	PIN not OK	NA	NA

Рис. 1 Приклад таблиці станів

Перевіряємо за нашими тестами, які рядки таблиці вони покривають (рис. 3).

Поточний стан	Подія/умова	Дія	Новий стан
start	PIN OK	NA	NA
start	PIN not OK	NA	NA
start	enter PIN	NA	NA
start	card inserted	Вставити картку	wait for PIN
wait for PIN	PIN OK	NA	NA
wait for PIN	PIN not OK	NA	NA
wait for PIN	enter PIN	ввести PIN	1st try
wait for PIN	card inserted	NA	NA

Рис. 3 Приклад таблиці покриття

Визначаємо невизначені стани і пишемо під них тести. Даний алгоритм дозволяє більш повно покрити тестами можливі аспекти роботи банкомату. Таким чином ми маємо 0-switch coverage, тобто, написана достатня кількість тестів для досягнення “покриття 0 переходів”. Другий рівень покриття будемо враховувати таблицю, що залишилася без врахування явно неможливих випадків.

INNOVATIVE WAREHOUSE SOLUTIONS: COMPARISON AND IMPORTANCE FOR UKRAINE

O. Bulhakova, V. Snisar

(University of Customs and Finance, Dnepropetrovsk)

The main objective of any logistic activities is to deliver the right products in the correct quantity to the right customer at the right place at the right time in the right condition at the right price. One of the most cost- and labor-intensive processes in a warehouse with the highest error rates is picking. It takes from 40 to 60 percent of labor hours. So companies must make investments in picking technologies to increase the productivity and accuracy of warehouse operations and generally to achieve the main goal.

There are several innovative warehouse solutions.

1. Voice-directed picking is ideal where there are a large number of stock keeping units spread across a large area. Operators wear headsets with microphones and communicate orally with a software system in real time. A computerized voice instructs the operator to go to a pick location. Once the item is successfully picked, the operator provides voice instructions through the headset that is directly transmitted to the order management system. This frees up the operator's hands and increases accuracy and flexibility.

2. Light-directed picking is most commonly used in operations where there are a low number of stock keeping units with high volumes. This technology uses light displays to identify the pick location where a task is to be performed. The operator pushes a button on the display to confirm the task. Such systems can also be installed on mobile carts for cluster picking multiple orders in a single trip through the warehouse. This technology supports high-speed order-picking rates and world-class accuracy levels.

3. RF scanning (Radio Frequency Identification). The most commonly used order-picking technology. This method can be used in all types of operations. It is a paperless picking strategy using handheld scanners and mobile devices for the order fulfillment of large quantities of different products and volume where light-directed picking is not justified.

The company can choose the system depending on those characteristics which are most important for it.

1) If productivity is the main concern, light-directed and voice-directed picking offer the fastest pick times. Productivity of RF picking can slow if the operator has to manipulate and holster a heavy handheld unit with every pick task rather than using a back-of-the-hand scanning unit or if bar codes are missing and operators have to manually enter data. Productivity of light-directed picking can be slowed by having the operator pick and pack or having the operator work on more than two cartons or totes at a time because the put portion of the pick task involves more than two entities. The hands-free feature makes voice-directed picking faster than RF but it isn't as fast as light-directed, because the human brain process lights faster than voice commands.

2) Order-picking accuracy. The biggest improvements in accuracy come from voice systems. RF picking yields accuracy of 99.3 percent to 99.5 percent. Errors come from factors such as bar codes that are missing or damaged, the operator scanning the right first product but then subsequently picking the remainder of the quantity incorrectly, and miscounts. Light-directed picking averages an accuracy rate of 99.5 percent to 99.7 percent. Errors are caused by picking too many orders together in one cluster so the pick task is correctly performed but the operator deposits the goods into the wrong tote. Also, its display shared across two pick locations can cause errors. Voice-directed picking shows up to 99.97 percent accuracy. The most common cause of error is quantity mispicks, particularly for large-quantity order lines. Other causes for errors relate to how the check digits are positioned relative to the slot location.

3) Cost. RF systems are the most affordable by a wide margin – these systems cost about a half as much as voice-directed and a third as much as light-directed.

In general, these three technologies can be evaluated from 1 to 5 points according to the following criteria: productivity, speed; accuracy; data capture capability; flexible multifunctional capability; hands free and system cost (the more points, the better the fit).

	RF scanning	Light-directed	Voice-directed
Productivity, speed	2	5	5
Accuracy	3	4	5
Data capture capability	5	1	1
Flexible multifunctional capability	5	2	2
Hands free	1	4	5
System cost	5	2	3

The different concepts can easily be combined. For example, light technology indicates the pick location while voice-directed specifies the required quantity. Whether used independently or in combination, these technologies are efficient, flexible and cost-effective.

These technologies have already begun to be used in Ukraine. For example, RF-scanning is used in “METRO Cash & Carry”, supermarkets “Silpo” and “Arsen”. There is a project about implementation of this system in the customs warehouse - pallets, racks, floor storage areas are equipped with RFID-tags and the truck - with scanners. Voice-directed picking is also used for distribution centers and warehouses (“Watsons”, “Fozzy”, “Raben”).

Ukrainian companies must invest primarily in the automation of logistical warehouse processes - it will help to keep costs down and expedite delivery, so will contribute to growth of sales and profits. Lower costs will allow offering goods at more competitive prices and, consequently, Ukrainian companies will become more competitive at today’s rapidly changing market. The most common deterrent to the implementation of these technologies is the price but if this project is properly managed, such investment will be fast-payback.

**КОМП'ЮТЕРНІ ТЕХНОЛОГІЇ:
РЕАЛІЗАЦІЯ МАТРИЧНО-ОПЕРАТОРНОЇ МОДЕЛІ
В СИСТЕМІ СУПЕРПРОГРАМУВАННЯ**

**І. В. Петрусенко, Н. С. Ємельянова
(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)**

Як добре відомо, методологія математичного моделювання ефективно поєднує в собі переваги як теорії, так і експерименту. Робота не з самим фізичним процесом (або з явищем), а з його математичною моделлю дає можливість відносно швидко і без істотних витрат досліджувати його властивості і поведінку в практично важливих ситуаціях.

Сучасні вимоги при конструюванні перспективних систем надвисоких частот припускають можливість отримання в реальному масштабі часу таких даних, які дозволяють повністю визначити функціональні характеристики заданого елемента хвилеводного тракту ще до його конкретного втілення в металі. Рішення цього складного завдання можливо методами математичного моделювання явищ дифракції електромагнітних хвиль із залученням можливостей сучасної високопродуктивної обчислювальної техніки.

Основні вимоги, які висуваються до сучасних математичних моделей і відповідних методів обчислювальної електродинаміки:

адекватність і строгість постановки задачі аналізу;

можливість оцінки впливу фізичної ідеалізації і різних наближень, неминучих під час обчислювального експерименту;

зручність реалізації та економічність побудованих алгоритмів і їх здатність служити ефективним інструментом при отриманні чисельних результатів;

виявлення якісних сторін досліджуваного фізичного процесу і встановлення його основних закономірностей.

Формально розв'язок задачі аналізу елемента хвилеводного тракту можна вважати завершеним відразу ж після побудови операторного рівняння другого роду з таким матричним оператором, який дозволяє обернення. Усі наступні кроки повністю вкладаються в схему, відпрацьовану в рамках класичного функціонального аналізу. А саме, з існування шуканого розв'язку випливає його єдиність, а той факт, що множина матричних операторів, що дозволяють обернення, є відкритою, дає можливість застосування процедур редукції нескінченних матриць.

Така схема була нами реалізована під час розробки нової матрично-операторної моделі одного канонічного елемента хвилеводного тракту. Цей підхід дозволив:

строго довести існування, єдиність і стійкість рішень матрично-операторних рівнянь для двох класів задач електродинамічного аналізу;

з'ясувати, що коректність матричної моделі є прямим наслідком закону збереження енергії;

довести безумовну збіжність проекційних наближень методу редукції до дійсних операторів розсіювання;

аналітично оцінити число обумовленості нескінченної і редукованої матриць підсумкової моделі.

У даній роботі продовжено обговорення основ розробленого методу математичного моделювання, призначеного для аналізу розсіювання хвилеводних мод. Розглядається практично важлива задача аналітичного оцінювання а рїогї швидкості збіжності проєкційних наближень до операторних формулами Френеля, яка важко вирішувалася в рамках стандартного підходу (безумовна збіжність цих проєкційних апроксимацій була доведена нами раніше). Використовуючи техніку матричних операторів, ми виводимо цю аналітичну оцінку для операторів відбиття і проходження хвиль на прикладі скалярною задачі дифракції мод.

У цьому дослідженні виникають такі наближення матричного оператора, які містять спряжені ортопроектори, що перемижують в деякому порядку складові частини цього оператора. Це узагальнення звичайної редукції матричного оператора ми вважаємо проєкційним представленням даного оператора навіть тоді, коли такому наближенню важко надати прямий фізичний сенс.

У роботі дано аналітичну оцінку похибки наближень операторів відбиття і проходження хвиль. Показано, що поставлену задачу вирішує розгляд сильної збіжності проєкційного представлення амплітудного оператора розсіювання. У результаті вперше знайдена аналітична оцінка кількісних параметрів збіжності наближень операторів розсіювання, отриманих методом редукції операторних формул Френеля.

Розроблена матрично-операторна модель реалізована у вигляді комп'ютерної програми в середовищі сучасної системи супер-програмування. Це дозволило провести ефективний обчислювальний експеримент і підтвердити правильність знайдених закономірностей чисельним розрахунком. Отримані результати дозволяють визначити обчислювальну ефективність розробленого методу математичного моделювання.

Розглянута математична модель у вигляді операторних формул Френеля носить універсальний характер для всього класу задач дифракції хвилеводних мод на стрибкоподібних неоднорідностях. Тому запропонований метод дослідження та отримані результати будуть корисні при строгому аналізі таких неоднорідностей.

КОМП'ЮТЕРНЕ МОДЕЛЮВАННЯ: ПІДТВЕРДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МАТЕМАТИЧНОЇ МОДЕЛІ ЗА ДОПОМОГОЮ КОМП'ЮТЕРНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ

О. Ю. Лебідь, С. В. Харапудько

(Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ)

Як відомо, обчислювальні експерименти з моделями об'єктів, що досліджуються, дозволяють докладно і досить повно вивчати ці об'єкти, спираючись на потужність сучасних обчислювальних методів і апаратне забезпечення комп'ютерів.

Під час постановки та проведення обчислювального експерименту в галузі прикладної електродинаміки та інтерпретації отриманих результатів істотно використовується інформація, що стосується формулювання умови випромінювання, області зміни спектрального параметра, обґрунтування чисельного алгоритму і аналітичного дослідження його ефективності. Зазвичай ефективність розроблених алгоритмів залежить від частини початкового оператора задачі, що залишилася необерненою, а також від мистецтва проведення окремих прийомів обчислення (вибір точок колокації, підсумовування рядів, знаходження нескінченних добутків, обернення матриць тощо).

У всіх без винятку хвилеводних трактах надвисоких частот істотну роль грають різні типи неоднорідності лінії передачі електромагнітної енергії. Деякі з таких неоднорідностей вводяться навмисно з метою відгалуження частини переданої енергії, фільтрації частот або типів хвиль (тобто мод хвилеводів), узгодження окремих елементів трактів тощо. Інші обумовлені заданими конструктивними вимогами, такими як, наприклад, злами і вигини осі хвилеводів, скрутки, хвилеводні з'єднання. Врахування впливу всіх типів цих неоднорідностей на характеристики хвилеведучих трактів вимагає знання їх електродинамічних характеристик у всьому діапазоні зміни конструктивних параметрів і робочої частоти.

Строгий аналіз неоднорідностей хвилеведучих трактів пов'язаний з вирішенням досить складних завдань математичної фізики. Точні математичні результати, одержувані на цьому етапі, визначають якість вирішення всіх практично важливих завдань.

У даній роботі показано, яким чином класичне модове розкладання комплексної амплітуди у двох регулярних часткових областях і умова зшивання компонентів полів у апертурі канонічної неоднорідності призводить до матричних моделей, що мають якісно різні властивості. Тут ми досліджуємо три такі матричні моделі в їх послідовному розвитку.

Перша матрична модель є широко поширена нескінченна система лінійних алгебраїчних рівнянь. Тут заданий оператор задачі є обмеженим, але не є стисненням або компактным оператором, а також не задовольняє відомим критеріям "регулярності".

Друга матрична модель є формулами Френеля для операторів відбиття і проходження хвиль. Для цієї моделі було строго доведено, що оператор задачі виділяється з усієї безлічі обмежених операторів тим, що шукані оператори розсіювання задовольняють закону збереження енергії в узагальненій формі. Цей факт лежить в основі строгого доказу коректності вказаних двох матрично-операторних моделей та дозволяє визначити всі основні властивості розглянутих операторів.

Об'єднання всіх матричних операторів відбиття і проходження хвиль для розглянутої задачі в одну операторну матрицю дозволило отримати максимально компактну третю модель, яка володіє рядом додаткових позитивних властивостей.

Нарешті, за допомогою комп'ютерного експерименту було проведено порівняння ефективності трьох зазначених вище математичних моделей. Отримані чисельні результати повністю підтверджують закономірності, виявлені за допомогою аналітичних викладок.

Відзначимо, що новий підхід, який використовується нами та призводить до двох останніх моделей, означає заміну невідомих коефіцієнтів Фур'є в модовому розкладанні поля на елементи шуканого матричного оператора розсіювання. Цей прийом (техніка матричних операторів в теорії дифракції) дозволяє природним чином ввести оператори розсіювання як справжні шукані величини.

З цієї нової точки зору матрична модель у вигляді нескінченної системи лінійних алгебраїчних рівнянь не відповідає сутності методу зшивання компонентів поля, а є таким нічим не виправданим усіканням більш загального матрично-операторного рівняння, яке призводить до фатальної втрати необхідної інформації про властивості як самого розв'язку, так і заданого оператора задачі. Наприклад, тільки в рамках викладеного підходу вдалося встановити таку характерну властивість досліджуваних операторів розсіювання і заданого оператора задачі, як квазіермітовість. Це означає, що згадані оператори належать до класу несамоспряжених операторів з компактною уявною частиною, які мають досить просту структуру спектру. Підкреслимо, що квазіермітовість, як і інші виявлені важливі властивості розглянутих операторів, є прямим наслідком закону збереження енергії.

Відзначимо, що відмова від нескінченних систем рівнянь і рішення задачі дифракції мод в новій постановці повністю базується на застосуванні математичного апарату прикладного функціонального аналізу. Мова йде про регулярному використанні результатів теорії операторів в гільбертовому просторі і просторі Понтрягіна з індефінітної метрикою.

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК

Bulhakova O.	327	Власюк В. Є.	204
Demianenko Yu.	50	Володько П. Л.	38
Snisar V.	327	Волянська В. Ю.	182
Тkachova O.	50	Горб К. М.	222
Абібулаєва К. Р.	88	Горб Т. І.	300
Авраменко Н. Л.	252	Гордієнко В. О.	135, 149
Агапова В. В.	101	Горюватко О. Г.	180
Акуловський В. Г.	308	Григораш О. В.	149, 197
Арешкіна Х. В.	262	Григораш Т. Ф.	147
Архірейська Н. В.	238	Губа М. О.	237
Бабенко А. Г.	44	Губа О. І.	237
Бабенко Б. І.	314, 316	Гуріна Г. С.	220
Бабенко Є. А.	204	Даценко В. В.	158
Бабенко Л. В.	88, 233	Дем'яненко В. Є.	59
Балыхин Г. А.	121	Дем'янчук Г. В.	252
Баранник Л. Б.	72	Домніч Д. О.	76
Бережна К. В.	293	Дорина Е. Б.	129
Березовська Л. О.	185	Дравненков Д. І.	244
Беляєва Є. Р.	183	Дубицький Д. П.	61
Білак Н. І.	275	Дудка Ю. Ю.	233
Білоконенко К. В.	281	Дяченко О. О.	320
Богачёва Т. В.	123	Єдинак В. Ю.	230
Бойко Є. О.	299	Єдинак Т. С.	54, 230
Борвінко Е. В.	135	Ємельянова Н. С.	329
Борисенко О. П.	262	Жидецька В. В.	284
Бригінець О. О.	170	Жидецька К. В.	207
Брижахін В. С.	71	Забудько С. С.	74
Булгакова О. Ф.	297	Задоя А. А.	22
Бурдейна А. В.	325	Зайцев В. Є.	24, 224
Бурцева О. В.	279	Закаблук А. В.	308
Буряк М. І.	59	Злакоман І. М.	269
Вакульчик О. М.	26, 30, 110	Зуєва О. А.	267, 281
Васильєва В. Г.	26, 69, 74, 232	Іванченко О. В.	310
Ващенко К. І.	318	Івашина О. Ф.	158
Величкін В. О.	143, 145, 180, 199	Івашина С. Ю.	83
Вітюк О. В.	220	Івашова Л. М.	71

Кабак Л. В.	300, 302	Мазур Ю. А.	15
Калашникова О. Л.	28, 52, 81	Макаренков О. Л.	295
Касьяненко Л. М.	273	Македон В. В.	156
Кічурчак М. В.	32	Малюта І. А.	106
Клеймьонов М. Д.	321	Маляр Д. В.	240
Коваленко Б. С.	224	Мартинов Д. Ю.	316
Ковальов В. Г.	287	Мельник І. М.	69
Ковальчук Ю. В.	263	Мельник О. О.	174
Ковдря Ю. В.	172	Мельникова О. А.	13
Ковтун Н. С.	83	Мещеряков А. А.	174
Колесникова Г. В.	168	Мінченко А. О.	255, 265
Коляда С. П.	151	Могильова О. Л.	265, 267
Комарь Д. О.	201	Молотков О. Н.	305
Корнецький А. О.	94	Мормуль М. Ф.	40
Корнецький М. О.	94	Мороз Б. І.	306
Коросташова І. М.	271	Мороз М. О.	162
Костенко В. В.	320	Морозова І. Л.	19
Костенко Д. Є.	306	Мостова Д. В.	87
Костогриз І. В.	81	Мясникова О. Ю.	121
Котенко В. С.	139		
Кузіч А. В.	302	Навроцька Н. А.	203
Кузовенкова Н. В.	90	Негода Ю. В.	132, 182
Кузьмин С. І.	248	Ніконенко Д. О.	295
Кузьміна І. С.	283	Новак Є. Е.	117, 119
Кулінська А. В.	137	Новицький А. М.	290
Кущенко Є. С.	246	Новікова К. І.	80, 141
		Новікова Л. Ф.	141
Лавренюк І. В.	325		
Лашков М. Ю.	323	Олексієнко Р. Ю.	87
Лебідь І. Г.	242		
Лебідь О. Ю.	330	Павленко О. О.	248
Левенець Ю. А.	299	Падерін І. Д.	117
Литвиненко К. О.	52	Панасейко С. М.	195
Ліпінський В. В.	254	Панасейко І. М.	189, 191
Літвінов В. В.	17	Панасейко С. М.	154, 189
Літвінов О. І.	300	Панфілова Г. Б.	67
Літовченко В. Б.	277	Пасічник А. М.	242, 246
Лоцман О. А.	80	Пасічник В. А.	242
Луньова О. Є.	48	Пасічник Т. О.	95
Лупало М. О.	160	Петрова Г. Є.	114
Ляшевская В. И.	97	Петрова І. П.	93
Ляшенко В. І.	206	Петрова Т. С.	134
		Петруня В. Ю.	34
		Петруня Ю. Є.	34

Петрусенко І. В.	329	Тищенко Т. М.	103
Петюр М. О.	166	Ткачова О. К.	48
Подольний О. С.	78	Тоцька Т. С.	108
Польова В. В.	65	Трофімова Л. В.	226
Пономар В. В.	195	Туболець І. І.	178
Пономарьов В. М.	312	Тютюнник Р. С.	288
Пономарьова О. Б.	56, 57	Ульяновська Ю. В.	318
Потапчук К. С.	61	Федулова С. О.	78
Приймаченко Д. В.	259	Фесенко В. В.	30, 76, 201
Прокопенко В. В.	257, 259	Фещенко О. М.	139
Прокопенко Р. А.	310	Филь А. А.	199
Прокоф'єва Ю. А.	143	Фоміних В. І.	152
Раковський Мачей	210	Хабібуліна Ю. Г.	178
Рева Т. М.	228	Ханіна Н. В.	110
Рибалка А. Д.	154	Харапудько С. В.	330
Рогоза М. Є.	206	Хіміч К. І.	176
Роменська К. М.	164	Чайка В. В.	42
Россочинський В. М.	297	Ченцов В. В.	219, 235
Саврак Т. В.	63	Черевко О. Л.	104
Сердюк А. С.	19, 116	Чернета Д. В.	180
Серотюк Д. С.	54	Чернявська О. М.	275
Скурлов В. В.	127	Чеховська І. В.	46
Сластьоненко О. О.	273	Чивліклій Г. Д.	67
Смоктій К. В.	321, 323	Шавкунова О. Е.	228
Снісар В. О.	235	Шевченко А. С.	305
Соковець-Макатуха Т. В.	193	Шевченко Н. І.	84, 160
Соловійова К. В.	57	Шевченко Т. І.	56
Сопилко Н. Ю.	249	Шишкова Н. Л.	63
Сорока Е. А.	112	Шкірко О. І.	36
Сорокин П. А.	125	Шкреба К. Ю.	145
Сорокина Г. П.	125	Шпинта Т. І.	232
Сохацька Г. В.	99	Щитов Д. М.	40
Страшко Л. М.	103	Юсупов В. В.	288
Судин Ю. А.	20	Яворська О. Я.	222
Сульповар Л. Б.	123	Яковлев А. Н.	72
Сушко А. В.	116		
Тарнаруцька Н. В.	185		
Татаренко Н. М.	101		
Терещенко Т. Є.	166, 172		
Тесленко В. А.	151		
Титарчук І. М.	183, 187		

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА СТРАТЕГІЯ
РОЗВИТКУ УКРАЇНИ
В УМОВАХ СУЧАСНИХ
ГЕОПОЛІТИЧНИХ ВИКЛИКІВ
(ЕКОНОМІКО-УПРАВЛІНСЬКІ, ПРАВОВІ,
ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕХНІЧНІ,
ГУМАНІТАРНІ АСПЕКТИ)**

МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

20 листопада 2015 р.

Матеріали подано в авторській редакції

**Підписано до друку 18.11.2015.   Формат 60×84 1/16.   Папір офсетний.
Ум. друк. арк. 20,94.   Облік.-вид. арк. 18,61.   Тираж 300 прим.
Замовлення № 681.
Дніпропетровськ: Університет митної справи та фінансів
вул. Дзержинського, 2/4, м. Дніпропетровськ, 49000**